PASSOVER ISSUE

BIALYSTOKER STIMME

ביאַליסטאָקער שטימע

אָפּיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

48th Year | New York, April, 1968 | No. 302

A FAMILY SEDER FEAST

אַרויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק

דוד סאַהן ע"ה, גרינדער

Published by the Bialystoker Center, 228 East Broadway, N. Y. City

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

"Home is where Your Heart is"

OUR RENOVATED AND MODERNIZED BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED AND INFIRMARY

America's Ideal Place for Senior Citizens offers the following

Dedication and Memorial Opportunities

PRICE LIST

Synagogue	$50,000.00
Pavilion (entire floor)	50,000.00
Dining Room	25,000.00
Kitchen	25,000.00
Infirmary	25,000.00
Rehabilitation Department	25,000.00
X-Ray Department	15,000.00
Examination Room	10,000.00
Dental Clinic	10,000.00
Podiatry Clinic	10,000.00
Medical Consultation Office	10,000.00
Nurse's Stations (each)	5,000.00
Pantry	5,000.00
Rooms (each)	5,000.00
Meeting Room (mezzanine)	5,000.00
Sitting and T.V. Room	5,000.00
Junior Dining Room	5,000.00
Linen Room	1,000.00
Utility Room	500.00
Bed (resident)	500.00
Bed (hospital)	500.00
Memorial Plaque (in the synagogue)	125.00

Record your name, perpetuate your loved one, become a symbolic shareholder in our crowning achievement for a better America, aging in grace, comfort and fulfillment!

write to or call:

BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED AND INFIRMARY

228 East Broadway, New York

GR 5-7755 **GR 5-7711**

To simplify matters, we ask you to fill in and return the following coupon, along with your remittance:

- -

BIALYSTOKER HOME AND INFIRMARY
FOR THE AGED
228 East Broadway
New York City

I wish to share in your Building Modernization Project, and I herewith

☐ Donate ☐ Pledge

The sum of $..... for the item desired: (please specify)

.....

Name .....

Address .....

.....
Signature

This Issue was prepared by an Editorial Board:
Louis Silver, Izaak Rybalowski-Rybal, Mrs. Ethel Ingberg, Rev. Harry Feinberg and Max Babich
Aaron Chait, *Editorial Secretary*

LIST OF AREAS AND ITEMS SOLD TO DATE

PAVILIONS:

JACOB GINSBURG PAVILION
ELLY and FANNIE TARLOFSKY PAVILION
MORRIS and DOREEN MASIN PAVILION

RECREATIONAL AND MEDICAL FACILITIES:

THE COHEN FAMILY — T.V. ROOM
(William Cohen Memorial)
THE SIDERMAN FAMILY — ISOLATION ROOM
(Jacob, Fannie & Herman M. Paleschuck Memorial)
GWENDOLYN and JOSEPH SANDLER,
and MR. and MRS. MAXWELL DANE
DENTAL CLINIC
(Abraham and Sophia Dane Memorial)
CHAS. J. MINK —
MEDICAL CONSULTATION OFFICE
(Herman and Lillian Mink Memorial)
BIALYSTOKER LADIES AUXILIARY —
BEAUTY PARLOR and COMB-OUT ROOM

ROOMS: RESIDENTIAL

BIALYSTOKER BENEVOLENT SOCIETY
OF MILWAUKEE, WISC.
MARTIN WEINER, IN MEMORY OF
LOUIS WEINER and IN HONOR OF
WILLIAM WEINER, Paterson, N. J.
ELLY and FANNY TARLOFSKY
ROBERT and FRANCES NELSON
MR. and MRS. ARTHUR M. TARLOWE
MR. and MRS. GUS TARLOWE
BARNETT KASS (Memorial)
MRS. RUTH KASS
CLARA ZUCHMAN (Memorial)
ELIZABETH and BECK MADOW (Memorial)
ALBERT FROLICH (Lillian Frolich Memorial)
THE SMITH FAMILY (Ida Smith Memorial)
THE DAVIS FAMILY (Louis and Mary Davis Memorial)

BEDS:

JACOB and SARAH BARBEL (Memorial)
RUTH MARKEL (Phineas and Ida Gordon Memorial)
FAYE SUKENIK and SONS (Cecile Sobel-Gilbert Memorial)
SAM SLOYER (Memorial)
THE SCHREIBER FAMILY (Yetta Schreiber Memorial)
ANNA ADLER (Israel Siegel Memorial)
THE GOLD FAMILY (Dora Gold Memorial)

WHEELCHAIRS:

DR. and MRS. CHAS. LILIENFELD
(Isaac and Esther Lilienfeld Memorial)
JACOB MELLER and FAMILY
(Ruth Meller Memorial)
FAYE SUKENIK and SONS
COUNSELLOR DAVID J. and RUTH GOLDBERG:
1. Philip Rosenthal Memorial
2. Mamie Rosenthal Memorial
THE FURMAN FAMILY
MARYLIN GELLIS (Celia Weiss Memorial)

WATERFALL IN THE LOBBY:

MARVIN and MURIEL FLAGG and FAMILY

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & HOME FOR THE AGED

228 EAST BROADWAY • GRamercy 5 - 7755—7756 • NEW YORK 2, N.Y.

NEW YORK APRIL, 1968 No. 302

OUR BOARD OF DIRECTORS RECORDS VITAL ACCOMPLISHMENTS

Our Board of Directors, the Bialystoker Parliament, has to its credit a number of substantial achievements. The Board meetings are well attended and our Chairman, Counsellor David J. Goldberg, excels in the masterly conduct of these gatherings with decorum and tact, affording everyone an opportunity to voice an opinion or offer a suggestion. The procedure is democratic and the aura is most pleasant.

Election and Installation of Officers took place in the bygone season at festive functions and in a mood of harmony and happiness on December 24, 1967 and on January 14, 1968 respectively.

OUR OFFICERS FOR 1968

The following officers were elected and installed in due parliamentary procedure:

ELLY TARLOFSKY ..... *President*
PHILIP NOVICK ..... *Acting President*
JACOB COHEN ..... *Hon. President*

Vice-Presidents

RUBIN BINDLER — MARTIN GINSBURG
MORRIS ESTON — MRS. ROSE GOLDBERG
ABRAHAM GINSBURG — WILLIA KASENETZ
DAVID ZAKIM

Hon. Vice-Presidents

MRS. ROSE KASS — SAM SHAPIRO
DAVID LUBIN — SOL WIENER
MRS. ROSE RUBIN — WILLIAM WEINER
SAM RUBIN

MORRIS MASIN ..... *Treasurer*
ALBERT FROLICH ..... *Controller*
IZAAK RYBAL-RYBALOWSKI ..... *Gen. Secretary*

PHILIP NOVICK
Hon. Chairman, Board of Directors

HYMAN MANN ..... *Rec. Secretary*
RUBIN FISHER ..... *Hon. Secretary*

Trustees

Rev. Harry Feinberg — Harold Talin
Mrs. Jean M. W. Gellis — Joseph Warick
Hyman Lazar — Simon Weinberg
Archie Lynn — Milton Wiener
David Pincus

DR. I. J. MIGDEN ..... *Medical Director*

OUR ADMINISTRATION COMMITTEE THE GOVERNING BODY OF OUR INSTITUTION

Our Board sets the policies and charters the general course of our Institution, but the executive power is vested in our Administration Committee, chaired by our Acting President and Hon. Chairman of the Board of Directors, Philip Novick.

The Administration Committee holds its sessions in between Board meetings, when urgent matters require instant solution and then reports its actions to the Board. This division of authority facilitates a more effective functioning of our Institution's apparatus.

The Committee convened a number of times to cope with pressing problems, administered disciplinary measures and cleared grievances, when such arose, gave a vote of confidence, when justified and needed and also issued instructions to the executive personnel in charge of the Institution.

In all such cases, the Board approved the actions of the Committee.

The Administration Committee, duly elected by the Board of Directors, consists of the following Members:

E. Tarlofsky, William Kasenetz, Rev. Harry Feinberg, Hyman Mann, David Pincus, Morris Eston and ex officio: David J. Goldberg, Izaak Rybal and Albert Frolich.

Our Admitting Committee

Applications for admission to our Home are processed through our Admitting Committee, with Mrs. Jean M. W. Gellis at its helm as the Chairlady.

The Members of the Admitting Committee are:

Hyman Lazar, Archie Lynn, Hyman August, Simon Weinberg and Charles Koss.

The Committee has acted upon the applications submitted for considerations, either approving or rejecting on justified grounds.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

From the Desk of the Administrator, Mrs. Ethel Ingberg

The New York State Dept. of Social Welfare has just completed its annual survey of our Home and it is most gratifying to me to be able to report the following; which I am quoting from the findings of the survey team and their communication to us.

"There is a warmth of feeling between staff and residents readily apparent to the visitor. This obviously reflects the attitude of the Board of Directors and the care with which they selected the Home personnel.

Throughout the building there is evidence of the physical renovation Bialystoker has undergone in its efforts to modernize and enhance its facilities. We know this could not have been undertaken without the sincere dedication of a hard working Board of Directors and we look forward to continuing improvements in all areas of the Home's operations." — unquote —

While there were some requests for minor changes and improvements in procedure here and there, the overall report was extremely satisfying to all of us who have been working in the direction of meeting the high standards set by our governing agencies.

I wish to commend the Administration Committee and our Board of Directors for their awareness of the importance of the improvements we sought and their efforts in making it possible for us to accomplish this.

Now, of course, with the physical changes in our structure accomplished, it still remains for our staff to service and care for our residents with dedication and sincerity of purpose. It is with a great deal of pride that I report that our professional and non-professional staff and volunteer workers do try to bring sunshine and comfort to our residents.

Recognizing that each generation is burdened with its own responsibilities, and all too often a visit to the Home is last on the list for a child or grandchild, we have initiated a full activities program for our residents, with spring approaching, we plan to put up additional sun shades in our beautiful Dora Cohen Memorial Park. This will enable more of our residents to enjoy the outdoors in this sheltered setting.

The bright future of our Bialystoker Home is dependent upon the continued cooperation of our membership and Board of Directors working in unison.

The services we now offer include periodic physical check-ups, complete laboratory tests, Electro Cardiagram, podiatry, dental, opthamological, physio-therapy and occupational therapy. We also run a busy barber shop for the men and beauty salon for the ladies.

Let us evolve new and better ways to serve our elderly, pave the path to a whole new spectrum of services to our aged.

Our goal is to make the golden retirement years ones in which good health, joy and comfort can be brought to our residents free of all anxieties and want.

WILLIAM KASENETZ, BUILDING COMMITTEE CHAIRMAN, RENDERS ENCOURAGING REPORT

At our recent Board Meeting, an inspiring report on the progress of our reconstruction adjustments was rendered by our Vice-President, Mr. William Kasenetz who is also Chairman of the Biulding Committee.

Mr. Kasenetz stated that the adjustments, recommended by the governmental authorities, are minor. The indicated objections are being corrected, and we may expect very shortly complete approval and the grant of the Certificate of Occupancy.

BELLA STOKES, OUR NEW PRESIDENT OF THE BIALYSTOKER LADIES AUXILIARY

We commend our new President of the Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Bella Stokes, for good work during her brief time in office.

Mrs. Stokes conducts the meetings with refinement and tact in an orderly fashion. She has set up a Membership Canvassing Department, headed by our meritorious director, Mrs. Hilda Sloyer, and has introduced other constructive methods.

The Ladies Auxiliary meets regularly every Monday afternoon, rain or shine. The Organization launched a number of functions and affairs, as the Ida Aidak Luncheon, the Annual Bazaar, wedding anniversary parties, etc. The successful Rose Goldberg Luncheon was also given by a Ladies Auxiliary worker who is at the same time one of the Vice-Presidents of our Home. The Nettie Wagman Luncheon on May 6th holds great promise of success.

The Auxiliary participates in all campaigns and drives. The beauty parlor on our premises, founded and financed by the Ladies Auxiliary, as well as the piano, purchased and donated to our Home, are eloquent proofs of new facilities acquired through the work of the Auxiliary.

The other officers of the Auxiliary are: Nettie Wagman, Henrietta Rubin, Gertrude Summerfield, Anna Adler, Fannie Alta Levitt, Vice-Pres; Sarah Zalowitz, Treas; Ida Zalewitz, Rec. Secretary; Rae Siderman, Fin. Secretary; Ruth Blumberg and Julia Farber, Trustees and Social Hostesses.

FACING THE PUBLIC

By AARON CHAIT

Director of Public Relations

Our Institution has made in the bygone season a number of valuable contacts with people on the outside to mutual advantage.

Claims Materialized

We have helped a number of our members with translations of documents in their claims for financial compensations from the Polish Government for property abandoned in Bialystok. Some of the claims have been bonified with most satisfactory restitutions.

Recreational Programs Introduced

We were fortunate in obtaining the cooperation of banking employers of the Dollar Savings Bank and other credit institutions through the efforts of Mrs. Madrigano for a concert on our premises. The group's band will perform and entertain our residents in our auditorium on April 30, 1968. In addition to this voluntary service of time and talent, the group will also distribute gifts to our residents and present our Home with a portable television set. Many thanks to the charitable banking group.

Welfare Department Arranges Concert in Our Home

Commissioner Goldberg of the New York City Welfare Department has graced us, upon approach by our Social Worker, Mrs. Helen Ostrow, with a musical performance on April 3, 1968. The Department's band gave their time and service to entertain our aged residents. Our heartfelt vote of appreciation to His Honor, the Welfare Commissioner, and to the worthy performers.

Approched by TV Channel 13

The program director of Channel 13 T.V. approached us for information on "Bronx Express," famous play of our noted kinsman and writer, Ossip Dymow of blessed memory.

Consular Connections for Anti-Nazi Evidence

We have helped some of our members, survivors of the Nazi holocaust, to contact the German Consulate in New York for terms and procedure on appearing at the witness stand in Germany against the Bialystoker Nazi criminals on trial.

Our services widen, as time progresses and we endeavor to keep in touch with the world around us to the benefit of our members and friends.

Israel Tour Arranged

We are utilizing the July 1968 tour to Israel, organized by the Jewish world association against Nazism and Faschism, for the Universal Conference in Jerusalem, as an opportunity for our members to visit the Holy Land and to participate in the sessions. The Conference will be held between July 21-28.

The terms are very reasonable and the accommodations extremely good. It is a rare chance at low cost which should not be missed. We will furnish the necessary informations on request.

David Sohn's Name On ABC-TV Channel 7

The blessed name of our revered late Leader David Sohn of cherished memory was mentioned on April 21, 1968, on the Program of "The Eternal Light," Jewish Theological Seminary, Channel 7, ABC-TV, when some photos of his "Bialystoker Album" were shown.

Our Speedy Recovery Wishes

We wish a speedy and complete recovery to our esteemed directors and members who have been recently inflicted by sickness, confined to hospitals or underwent surgery:

SAM and SOPHIE SHAPIRO
DR. EMANUEL and DODOTHY KRAMER
ABRAHAM BAIMAN
MRS. LIZA AIZENBERG
RUBIN FISHER
MRS. ETHEL DOLIDSKY
CHARLES BERGER
MRS. DORA BYKOFSKY MYERSON
BEN MAZUR
DAVID ELBAUM

We hope that they will be restored to complete health and strength and resume their place and activities in our midst.

Greeting Rate in Our New Year Issue "Bialystoker Stimme" Slightly Increased

The spiral rise in the cost of publishing our magazine compels us to raise the rate of our greetings in the Rosh Hashonoh Issue of the Journal.

We also accept advertisements at reasonable rates. An *ad* in our Journal brings good results, as it reaches our readers and the wide Jewish public everywhere.

It will make a slight difference to the well-wishers and advertisers, but will mean a lot to us, as it will help us cope with the cost of the magazine.

Please cooperate!

Cost of Cuts for "Simchos" and Other Occasions Will Be Charged

To meet the higher cost of publication, we have no other alternative, but to charge our friends who announce "simchos" or other events in the "Bialystoker Stimme."

Please take notice of the cost of cuts and kindly cooperate!

"BRONX LEAGUE" IN REVIEW

by Rae Siderman, *Fin. Secretary*

Our Organization boasts of a lively season and vital attainments.

Bi-monthly meetings, every second and fourth Wednesday afternoon, were held regularly and were well attended. Funds were raised and turned over to our Bialystoker Home and Infirmary in response to every Drive of the Institution. We also had a nice and successful Chanukah and Purim Parties.

Our Organization is proudly represented on the Board of Directors. We attend the Board meetings and we voice our opinion and cast our votes that carry weight.

We have enlisted some new members and we wish them good luck upon their access to our rank and file.

Those members who reside out-of-town, bear us in mind with their cooperation and support. A wonderful example is set in this sense by our Hon. President, MRS. BESSIE FUCHSMAN who settled in Miami Beach, but her heart and her purse are with us. She campaigns for us and sends us generous aid. Cheers to Mrs. Fuchsman, good health and good luck.

Same applies to Sisters SARAH LAZAROFF and SYLVIA CASPER. Bravo!

An Honorable Mention deserve our Vice-President, ANNIE SCHNEER, our Treasurer, FANNIE FISHER, our devoted co-worker, ESTHER SACHAR, who give of their own and raise funds for us.

We also hail MR. and MRS. LOUIS NATHIN who respond generously to our calls beside attending our meetings.

We also compliment Sister ROSE HEIDEMAN for her raffle gifts to every meeting, and our Vice-President, RAY KRAMER who defies weak health, attends meetings, and helps us in our work.

A Special Vote of Thanks to our worthy Ambassador, Brother RUBIN FISHER who delights us with his talks and lectures on various holidays.

A Double Mazol Tov is in order to our Sister, MOLLIE TANNENBAUM upon the marriage of her daughter, Carol Robbins (details in the Happy Events Section of this Issue), and upon the birth of her great grandson, Brian Eric Robbins, born Sept. 20, 1967 to Mr. and Mrs. Sidney Robbins.

We have endured a number of losses, and we extend our condolences to: MRS. SARAH LAZAROFF upon the passing of her husband, WILLIAM; to MRS. MOLLIE TANNENBAUM upon the demise of her husband, ABRAHAM; to MRS. JENNIE FISHER upon the passing of her daughter, EDNA LONDON; to the PERLMAN FAMILY upon the passing of their wife and mother, FLORENCE PERLMAN; may they find solace, ease and comfort in the work for our cause.

We wish "bon voyage" to our sisters: ROSE and BENJAMIN KESSLER, and to HANNAH RICHMAN who left for Florida.

We wish a speedy recovery to our Mother of the Year, Mrs. MARY NATHANSON, and we wish good luck to our sister, FANNIE SHATSKY who entered the Workmens' Circle Home.

To One and All we extend best wishes for a Happy Passover.

Our "Summer Emergency Drive" in Full Course

Appeals and booklets were recently mailed from our office for contributions to the "Summer Emergency Drive" of our Home.

The Campaign is one of our major sources of income in the crucial summer months. Please cooperate and respond generously!

The Flaggs Donate Waterfall for Our Lobby

Marvin and Muriel Flagg, cherished children of our esteemed directors and ardent co-workers, Rae and Harry Siderman, contributed the cost of acquiring and installing the waterfall in our Lobby.

The Flagg Family

Their fine deed was marked with a plaque ,mounted on the base of the waterfall, and bearing the names of the Flaggs and their children Howard Seth, Michael Ellis and Jonathan.

The waterfall beautifies our Lobby and adds to the grace and charm of our Home.

Harry and Rae Siderman

We congratulate our worthy directors and co-workers, Rae and Harry Siderman on their 45th wedding anniversary. Cheers and good luck.

OUR PRESIDENTIAL COUPLE ELLY AND FANNY TARLOFSKY MARKED A DOUBLE "SIMCHA"

On March 14, 1968 our distinguished President, Mr. Elly Tarlofsky, turned a new leaf in his book of life, as he reached his 80th birthday, termed by our Sages as the "Age of Vigor" ("gevuroth").

5 days later, on March 19, 1968, both Elly and Fannie Tarlofsky observed their 58th wedding anniversary in their winter home in Miami Beach, Fla. all Geographic distances faded away between New York and Miami, when melted by the glow of our hearts, beating with joy to the rhythm of this double "simcha." The Tarlofsky folks are a God-sent couple and family to our Home, messengers of good cheer and grand benefactors in our most precarious straits.

Fannie and Elly Tarlofsky

Former director, then Treasurer and now the eminent President of our Institution, Mr. Tarlofsky, the people's favorite and choice to the highest office in our midst, was a newcomer who attached himself to us and since clung with every fiber of his heart and soul. Ascending the highest step on our social ladder, he remained humble, modest and reserved, as befits a true and ideal communal leader. He has helped us throughout, with substantial funds and professional skill as an expert builder, in our building reconstruction as well as in the day-to-day pursuit of our objectives. His crowning achievement is our beautiful synagogue whose reconstruction he undertook, financed and carried out so that this sacred place is now a most magnificent House of Worship on our premises, highly impressing with its dignity and decorum.

The Tarlofsky Juniors, Mr. and Mrs. Robert Nelson, Mr. and Mrs. Gus Tarlowe and Mr. and Mrs. Arthur . Tarlowe are worthy directors and donors to our cause.

We wish our Presidential Couple, Elly and Fannie Tarlofsky, many more happy birthdays and wedding anniversaries in good health and in good fortune, with

WEDDING ANNIVERSARIES

Alice and Morris Eston

observed their 45th wedding anniversary on November 25, 1967, with charity to our Home.

Alice and Morris Eston

Morris holds the high office of Vice-President in our Home and is one of our most energetic campaigners and co-workers. He is also active in the Workmens Circle and in the "Rachover Yugent Branch," where he serves as Treasurer.

A boss painter of high calibre, Morris has won the esteem of the entire painting industry, as member of the Master Painters and Decorators of America since 1937.

Upon his recent retirement from the contracting business, and in recognition of his rare merits, the distinct title of Honorary Life Membership in the N. Y. City Council P.D.G.A. was bestowed upon him by the Association at the June 8 Convention. He was presented with a Life Certificate by the President Mr. W. Schneider in a formal function, and the event was publicized in the Association's bulletin "The Painting Industry" of August 1967.

Ever smiling Morris is usually escorted by gentle Alice to our Board Meetings. An ideal mate she is also his "silent partner" in the social team for our cause.

We wish Morris and Alice many more happy returns in good health and pleasant retirement leisures from business for increased engagement in our philanthropic activities.

Double "Mazol Tov" to Avner Adler Kochefsky

upon the Bar Mitzvah of his grandson, PAUL WHITE, son of *Leonard and Ethel White,* on January 27, 1968, and upon the marriage of his granddaughter, ROBERTA MARSHA WHITE, daughter of the above couple, to EDWIN KLIBANER, on January 28, 1968.

Roberta graduated from Brooklyn College as a math major and is working for the IBM as a computer programer.

Edwin, son of Sol and Dora Klibaner, is on a fellowship from Brooklyn College and is working for his master's degree in biology.

Mr. Kochefsky, lifelong member of our Home, marked both "simchos" with charity to our Institution.

THE RHYTHM OF OUR SOCIAL LIFE

(Meetings, Functions, Affairs)

The heartbeat of our Institution may be measured by the volume of meetings and functions that we run, and we had many in the bygone season. Limited space does not permit to elaborate on all, and we will just mention the few most important ones.

The Rose Goldberg Luncheon A Stunning Success

Braving an inclement weather, a choice crowd turned out on Sunday afternoon, January 14, 1968, to attend the Festive Luncheon, sponsored by our esteemed Vice-President, Mrs. Rose Goldberg.

The Function was chaired with refinement and tact by Rose's husband and our esteemed Chairman of the Board of Directors, Counsellor David J. Goldberg.

Mrs. Lillian Eichler, noted entertainer, thrilled the audience with her recitations; Lillian is the sister of our Auxiliary President, Mrs. Bella Stokes.

The Guest of Honor, Mrs. Rose Goldberg, delivered a heartwarming talk, made reference to her parents, the former President and Vice-Presidents of our Home, Philip and Mamie Rosenthal, and promised to keep up this Luncheon as an annual Function.

The Goldbergs extended a substantial donation that was followed by a warm response on the part of the guests. The Affair netted sizable proceeds for our Home, and some of the guests enrolled as members of our Home and of the Ladies Auxiliary.

Be it noted that the Goldbergs exhibited a rare drawing power by bringing a crowd in defiance of bad weather. Among the distinguished guests were some doctors and lawyers. The doctors made a tour over our Home and expressed admiration for our medical attainments on our reconstructed premises.

Mrs. Rose Goldberg

Counsellor David J. Goldberg

A raffle on the spot brought in a substantial sum. Souvenirs were distributed among the guests with the compliments of the Goldbergs.

Be it noted that the Goldbergs donated the decorative panels, covering the walls of our Auditorium.

The Function left an indelible imprint in the memory of all participants.

Doreen Masin Made Impressive Presentation to Mrs. Beckie Kornvein

On January 14, 1968 our Installation Ceremonies were highlighted by an impressive presentation of a Testimonial plaque to our esteemed director and co-worker, Mrs. Beckie Kornvein.

The presentation was made by Mrs. Doreen Masin, charming wife of our esteemed Treasurer, Morris Masin.

Mrs. Beckie Kornvein and Mrs. Doreen Masin join hands in display of Testimonial Plaque.

Group photo of the Chanukah Party for our residents. Standing with souvenir packages in their hands, are l. to r. Rabbi Aaron Chait, Public Relations Director; Mrs. Ethel Ingberg, Administrator; Mrs. Bronia Lewenthal-Skorka, Executive Housekeeper; Mrs. Dora Weinberg, Director; Albert Frolich, Controller; Izaak Rybal, General Secretary; Mrs. Ida Aidak, Hon. President, Bialystoker Ladies Auxiliary.

Exquisite Chanukah Party for Our Residents at the Home

A thrill and a treat to our residents was the elaborate Chanukah Party, thrown by our Administrator and her husband, Ethel and Jack Ingberg, and by our Executive Housekeeper, Bronia Lewental and Jack Skorka, on Wednesday, December 27, at our Home.

A number of directors and officers attended the Party. Greetings were delivered by our General Secretary, Izaak Rybal, Administrator, Ethel Ingberg and Director of Public Relations, Rabbi Aaron Chait.

Entertainment was provided by our friend, the noted singer, David Ellen, who gave us the gift of his talent, as well as by our own resident, Cantor Harry Rasky.

Useful souvenirs were distributed among our residents.

The Party was a spiritual and social uplift for our residents.

"Bialystoker Cutters Social Club" Hailed

We compliment our worthy affiliate, the "Bialystoker Cutters Social Club" for their loyalty to our cause.

A brand of American folk, yet "cut" to our Bialystoker "pattern," they keep faith with us over the years.

They help us over the years, and very recently they have also graced us with a substantial Mo'os Chitim contribution upon the initiative of our liaison officers with the "Club," Rubin Fisher and Morris Chabot.

We wish the President, the officers and the entire membership of the "Club" a very happy and healthy Passover.

MR. AND MRS. ABE BROWER OF Paterson Celebrated Their 25th Wedding Anniversary

on March 10, 1968, and we wish them and their dear mother, our esteemed director, Chairlady of the "Bial. Relief Society" in Paterson, MRS. ROSE RUBIN, nachas and good luck.

A "Simcha" in the Cohen Family; Arthur Turkish Engaged

We congratulate our Hon. President, MR. JACOB COHEN, on the engagement of his grandson, Arthur Turkish.

We also wish a hearty "mazol tov" to the lucky parents, JACK and ADA TURKISH, as well as to the entire Cohen family, on this happy event.

Waver of Loans and Interest To Our Building Fund

We announce with pride and gratitude that a number of organizations and individuals have waved their loans and the interest on the funds, lent to our Building Reconstruction Project.

This is a display of a fine public spirit in the true Bialystoker tradition, and we thank one and all who have made this fine gesture.

HAPPY EVENTS ON OUR SOCIAL REGISTER

We proudly list a sequence of happy events in our rank and file that have transpired during the past season and we extend our heartiest "mazol tov" felicitations:

B I R T H S

Shirley and Hyman Feinstein

blessed with a new grandchild, HEIDA PAMELA KAPLAN, darling daughter born to their children, LEE and RUSONIA KAPLAN of Far Rockaway, N.Y. on October 6, 1967.

The baby bears the name of her great grandmother, our meritorious co-worker and director, the late PAULINE SIEGEL.

The grandparents are members of our Home. Shirley takes mother's place in our Bialystoker Ladies Auxiliary.

Edith and George Gering

marked double "simcha" of 2 new grandchildren but 4 months apart: JENNIFER NOEL born to Sue and SHELDON GERING on Sept. 22, 1967, and BRETT MICHAEL, born to SANDRA and NORMAN CHARLES GERING on February 19, 1968.

The grandparents are active members and donors. Mr. Gering served a term as President of the "Club Bialystoker Friends."

Masha and Sol Slavin

marked expansion of the family through the birth of their grandchild, GARY DAVID, the sonny boy of their children, MOLLY and JERRY SLAVIN of Los Angeles, Calif., on February 3, 1968.

The grandparents are members of and donors to our Home and to the "Club Bialystoker Friends."

MORRIS SCHWARTZ MARKS 78th BIRTHDAY

We congratulate our esteemed member and donor, dedicated "old-timer," Mr. Morris Schwartz of Brooklyn who marked on December 31, 1967, upon the 5th Chanukah candle, his 78th birthday, and matched his age with a corresponding number of dollars. The 5th candle was lit in his honor at our annual Chanukah Party.

A "mazol tov" is also in order to Mr. Schwartz upon his marriage to Ida, a very dedicated and helpful mate.

Mr. Schwartz derived also "nachas" from his granddaughter, Shoshana, as he joined her parents in escorting her to the wedding canopy for nuptials with Mr. D. Levy.

A successful plumbing contractor, Mr. Schwartz has retired from business to give his time and funds to our cause.

George and Ann Abrash

of Paterson, N. J. marked their Golden Wedding Anniversary with a generous donation to our Home.

Happy Anniversaries!

SAM and JULIA FARBER
48th Wedding Anniversary;

ISIDORE and IDA ZALEWITZ
41st Wedding Anniversary;

EDWARD and RUTH WINSTON
25th Wedding Anniversary.

Many more happy returns.

Sol and Esther Wiener

celebrated their 55th wedding anniversary on February 21, 1968.

Sol and Esther Wiener

The Wieners, pioneers and veterans in our midst, hold the high offices of the Vice-Presidents of our Home and Infirmary. Mr. Wiener is also active in the Bial. Br. 88 W.C., where he occupies a dignified position.

The family, our members and co-workers, Trustees Milton and Ruth Wiener as well as Jack and Rhoda Birenbaum with their children marked their parents anniversary with charity to our Home.

Irving and Frances Goldberg

celebrated their Golden Wedding Anniversary in Miami Beach, Fla. on March 25, 1968.

Irving and Frances Goldberg

Irving and Frances are the brother and sister-in-law of our meritorious directors, Rae and Harry Siderman. They are also members and contributors to our Home.

BAR MITZVAHS

Master Bruce Alan August

celebrated his Bar Mitzvah on December 23, 1967.

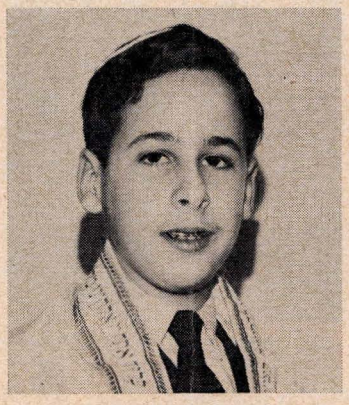

Master Bruce Alan August

The Bar Mitzvah boy is the dear son of our friends Burton and Marylin August and the cherished grandson of our meritorious director and volunteer campaigner, HYMAN AUGUST, member of our Admitting Committee. Grandpa Hymie hits the record with his substantial collections for our Home for every Drive. The "Simcha" was marked with charity to our Home.

Martin Daniel Greenberg

observed his Bar Mitzvah on March 23, 1968.

Martin Daniel Greenberg

The capable boy is the son of our friends, ROSALYN and ELLIOT GREENBERG of Park Forest, Ill.

The grandparents of the Bar Mitzvah boy, Annie and Hyman Greenberg, members of our Home, extended charity to our Institution in Martin Daniel's honor.

Howard Seth Flagg

celebrated his Bar Mitzvah on October 22, 1967.

Howard Seth Flagg

Bright Howard is the son of our worthy members, Marvin and Muriel Flagg and the grandson of our esteemed directors and ardent co-workers, Harry and Rae Siderman of the Bronx.

Rae is the Financial Secretary of our Bialystoker Ladies Auxiliary and of the "Bronx League" for the last 3 decades.

The Sidermans and the Flaggs have marked the "simcha" with charity to our Home.

Wendy Masin and Robert Schachter — Engaged

Wendy Masin and Bob Schachter announced their engagement. The wedding is planned for September 1, 1968.

Wendy is the daughter of our members and donors, Bella and Jack Masin of West Hempstead, N.Y. and the granddaughter of our Hon. Vice-Presidents, Sam and Sophie Shapiro. She is the niece of our directors, Sidney and Constance Shapiro .

Bob is the son of our friends, Jack and Shirley Schachter. He is graduating from the Syracuse University in June and plans on entering Law School in Fall.

Sam Shapiro is one of the old-timers in our Home, very helpful in our fund-raising efforts and has great merits for us over the years. In consideration of his wonderful record, he was elevated from Trusteeship to Vice-Presidency. He is well liked as a gentleman and a sport.

Both Sam and Sophie were ill for a prolonged time. We miss them in our midst and we wish them a speedy recovery and pleasant reunion in our work.

The Shapiros and the Masins have marked the "simcha" with charity to our Home.

Mazol Tov to Sam and Julia Farber

We congratulate our worthy directors, Sam and Julia Farber of New York, upon the Bar Mitzvah of their grandson, William, in California.

WEDDINGS

Hyman Lazar and Rae Liebstone tied the knot of matrimony on May 7, 1967.

Mr. and Mrs. Hyman Lazar

The lovely couple are active in our Home.

Hyman, proud son of our meritorious co-worker, the late Charles and Celia Lazar, Secretary of our Board of Directors, was elevated to the office of Trustee and has also been elected as Member of our Admitting Committee.

The Lazars help us with their financial aid, as well as with a generous supply of eggs and fruit for the Passover Holiday.

Carol Robbins and Lieut. Terry R. Warner

Mr. and Mrs. Terry R. Warner

united in nuptials on Dec. 30, 1967.

The bride, Carol, is the granddaughter of our worthy member of the "Bronx League," Mrs. Mollie Tannenbaum and of the late Abraham Tannenbaum of blessed memory.

SHEILA RIMLAND married to LAWRENCE POLIBY on August 20, 1967.

The bride is the granddaughter of our member, Mrs. RUTH LIBERMAN, formerly of Paterson, N. J., now residing in the Bronx.

Randa and Seymour Stein Unite in Nuptials

We congratulate Mr. and Mrs. Seymour Stein who tied the knot of matrimony on March 3, 1968.

Randa, the pretty daughter of our good friends, Abraham and Bettie Wagman, is the cherished granddaughter of our esteemed director and Vice-President of the Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Nettie Wagman.

Grandma Wagman is very active in our midst, brings in mehmbers and funds.

On May 6, 1968 Mrs. Nettie Wagman is running in our Home her annual traditional Luncheon, a function that usually nets a fine income for our Institution

Be it also noted that Mrs. Wagman's daughter, Pearl Wilensky, is also an active member of our Bialystoker Ladies Auxiliary.

William and Fannie L. Allen Celebrate Their Golden Wedding Anniversary

Our worthy friends and generous donors, William and Fannie L. Allen of the Bronx, will mark on May 11, 1968, their Golden Wedding Anniversary.

The Allens are "old-timers" in our rank and file. They respond generously to our campaigns and are listed among our faithful supporters.

Mr. and Mrs. Allen desire to associate their "simcha" with a charitable deed through a tangible token in our reconstructed building, and we commend them for the ingeneous idea and plan.

We are wishing the Allens many more happy returns, in good health and in good fortune.

HARRY SOLOMON and HARRY KATZ, OUR 2 NEW DIRECTORS OF THE LEGAL PROFESSION

Our Board has been considerably enriched by the access of a number of new directors. Among them 2 gentlemen merit particular emphasis. These are: Messrs. Harry Solomon and Harry Katz.

Both gentlemen are noted attorneys and were brought in by our Acting President, Judge Philip Novick. They are also communal leaders in their respective communities.

We have had the pleasure of listening to their heart-warming talks at Board meetings, and we wish them with their dear ones good health and good luck.

Congregations Lauded For Aid to Our Home

We highly commend the Jewish Congregation of Winston Salem, N. C. for a generous donation to our Mo'os Chitim Fund through the efforts of Mr. Solomon.

We also make mention of Cong. Adereth-El of New York for a fine Passover donation as well as "Beth Sholom Center" of Amityville, N.Y. Harry Goodman, Chairman.

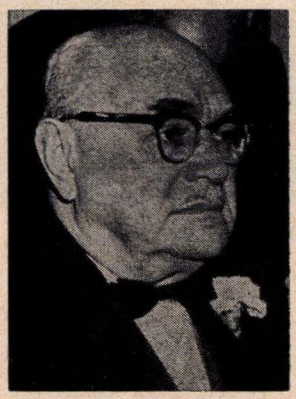
United Hebrew Community A Cooperative Neighbor

We thank the United Hebrew Community, our esteemed neighbor on East Broadway for their traditional Passover Aid.

BIRTHDAYS

JUDGE PHILIP NOVICK Records his 78th Birthday and 58 Years with the American Bar Association

April 3, 1968 marked a significant date on the personal calendar of our Acting President and Hon. Chairman of our Board of Director, Judge Philip Novick who has reached the 78th milestone of his active and fruitful life. It is also the 58th year of his admission to and membership on the American Bar Association.

Judge Philip Novick

Hailing from immigrant parents, a very charitable couple of Bialystoker patriots, pioneers and veterans of the Bialystoker Bikur Cholim and Relief Committee in America, the late Mr. and Mrs. Sam Novick, "Phil" has become a top-notch Bialystoker leader and illustrious notable of our Bialystoker Center, Home for the Aged and Infirmary by his own rights and merits.

As an outstanding lawyer, Mr. Novick legalized and incorporated our institution from its very inception and has been since active as our attorney and legal adviser on a voluntary basis. Giving of his time, energy and professional skill, Mr. Novick helped us settle obligations and debts in our most crucial years, clear our mortgage and obtain many grants, bequests and other legal benefits.

Besides the dignified posts of Acting President and Hon. Chairman of our Board of Directors, Judge Novick also acts as Chairman of our Administration Comm. and helps set and formulate the official policies of our Institution.

Mrs. Claire Novick, his most understanding and cooperative mate, encourages Phil, as we pettingly call him, in his splendid service to our cause.

We wish Judge Novick many more happy returns in good health, and the Novicks a continued harmonious life with "nachas" from their family.

Rubin Bindler's Birthday Fete on "Shabbos Hagodol"

The Passover mood of the Bindlers is set to the tune of the annual pre-holiday birthday fete for Rubin Bindler who observes his birthday on "Shabbos Hagodol."

Rubin Bindler

This party, however, is not merely a family "simcha," but primarily a fund-raising social function for our Home as per an established tradition. The Bindlers, the Liptons and the Harrowes flavor their private lives and family affairs with the seasoning ingredients of Bialystoker charity.

May it be noted that upon retirement from business, Rubin, and his brother Sol, our esteemed Vice-President of blessed memory, have imposed upon the new management the philanthropic commitment of carrying on this annual fund-raising birthday for our Home.

Their successors in business, Ed and Bill live up faithfully to this charitable Bindler policy and try to outrace their predecessors in fund-raising results with great advantage to our cause.

Be it noted that Rubin has also recently contributed to our Home the sum of $1000 on behalf of the Liptons and the Harrowes, noble offspring of Sol Bindler, as a memorial tribute to their wonderful father whose name and memory will forever live in our hearts.

As always, the Rubin Bindler Birthday Fete, took place also this year and has resulted in vital and substantial aid to our cause exceeding the sum of $1,300.

We wish our dear Vice-President, the esteemed and grand benefactor of our Home, many more happy returns in good health with "nachas" from the family, and we highly commend Ed and Bill for the fine tradition.

DR. JULIUS ZIPPIN OBSERVES 80th BIRTHDAY

On January 16, 1968 our devoted member and donor, Dr. Julius Zippin of Slingerlands, N. Y. celebrated his 80th birthday.

A distinguished intellectual and noted professional, Dr. Zippin has a soft spot in his heart for our Institution and for Jewish life and culture at large. A generous contributor, he marked his birthday with charity to our Home.

Dr. Zippin is assisted in his philanthropic activities by his faithful spouse, Anna. We wish the couple many more happy returns.

Vote of Thanks to the Bialystoker in Detroit

We commend our affiliate the "Bialystoker Brisker Western Aid Society" of Detroit, Mich. for their traditional Passover aid through their efficient Secretary, Mrs. Margaret Selik, and we wish the officers and members good health and good luck.

Our New Executive Team

IZAAK RYBAL
General Secretary

Dignified Representative of the Younger Generation of Bialystoker Newcomers. Hails from a noted family in our Home town. Over 20 years with our Institution. Worked closely with David Sohn, over the past number of years. Assisted in the publication of the David Sohn Bialystoker Album, Co-organizer of the "Club Bialystoker Friends." Dynamic live-wire, former Vice-Chairman of the Board of Directors. Favorite of "Young Bialystoker" liaison between our Institution and the Bialystoker landsmanshaft the world over.

Mr. Rybal assumed this function voluntarily, free of charge. He comes to our office every morning, gives us his Sundays and his day off from work. His regular job is with the "Forward," New York as foreman of the Composing Room.

ETHEL INGBERG
Administrator

Has been affiliated with our Home for the past 22 years and was a close associate of the late David Sohn. She has been accredited by the American College of Nursing Home Administrators as an Associate.

Mrs. Ingberg acts as our liaison with all Federal, State and City Governing Agencies, and it has been through these efforts that we have achieved New York State approval for our Institution to operate as a medical facility.

As our Administrator for the past 4 years she has shown energetic leadership. She has the sole responsibility of managing the complete operation of the Home and Infirmary, and all office personnel and departments are directly under her supervision.

RABBI AARON CHAIT
Public Relations Director

Affiliated with the Home for 20 years and was also an Associate of the late David Sohn. Editorial Secretary of the "Bialystoker Stimme."

As Publicity Director, he projects the cultural and spiritual image of our Institution. He also heads the correspondence department.

He also attends to the religious functions of the Institution and is in charge of our liturgical programs and memorial services.

Rabbi Chait marks his 60th birthday this summer along with 30 years of his residence in America and 2 decades of his affiliation with our Institution; hence a triple anniversary.

At a meeting of the Board of Directors on March 7th, 1968, a vote of confidence was given to the members of the above executive team, who have been working together in harmony, fulfilling their respective responsibilities to the Boalystoker Home and Infirmary.

It was also voted that with the passing of our Executive Director, David Sohn, the above named team will continue to function within their respective departments, under the direct supervision of the Administrator whose duties are to fulfill and carry out Board Policies.

IN MEMORIAM

WILLIAM COHEN

died on November 21, 1967, at the age of 84.

William Cohen

A quiet, honest ,charitable gentleman and noted realtor, Mr. Cohen hailed from the reputable Katz family in Bialystok with his parents, Nehemiah and Rachel, well known and liked in our hometown.

Mr. Cohen was a dedicated Bialystoker kinsman and worthy member of our Board of Directors. He also served as Trustee of our Institution, and helped us with his generous financial support as well as with his skill and know-how as an expert in the plumbing trade. His counsel during the reconstruction process of our building proved very valuable.

William Cohen is survived by his wife, Celia; 3 married daughters: Selma and Sam Siegel; Florence and Counsellor Joseph Engel and Helen and Sidney Meltzer, and 5 grandchildren, as well as by his older brother, our Honorary President, Mr. Jacob Cohen, and a number of nephews and nieces, including our esteemed Vice-President and Chairman of the Building Committee, William and Rose Kasenetz, to whom "Uncle Willie" was a subject of high regard.

The family has perpetuated Mr. Cohen's name through the dedication of the Television Room in his memory on the premises of our reconstructed building to which he contributed substantial monetary aid and technical advice.

LEON STOLLER

died on March 10, 1968 at the age of 79 years.

Leon Stoller

The deceased, a dedicated director and donor of our Home, is survived by his wife May, daughter Mrs. Lee LeVine and a son Joseph as well as 2 grandchildren.

A man of charitable disposition and fine qualities, Mr. Stoller left behind a good name and many friends within our rank and file. Mrs. Stoller extended substantial charity to our Home in her husband's memory.

SAM GOLDBERG

died on February 29, 1968.

The deceased, a member of our Home, is survived by a son, Seymour Gaylin of Valley Stream, N.Y.

FRANK WILSON

died on February 4, 1968.

The deceased is survived by his wife, Mrs. Miriam Wilson of Brooklyn and 2 sons Martin and Sam Wilson.

The family has perpetuated the name of the deceased on a memorial plaque in the synagogue of our Home.

ISRAEL ISAACOWITZ

died on December 18, 1967.

The deceased is survived by his children, Abraham and Janet Isaacowitz of the Tursh Barakin family, worthy members of our Home.

Kaddish and Yahrzeit arrangements were made by the survivors for the soul of the deceased in the synagogue of our Home.

STERLING ROSS

died on March 14, 1968 at the age of 60 years.

The deceased, a perfect gentleman, is survived by his wife, Edna; 3 married daughters: Claudia and Hope of Maryland, and Marcy of Brooklyn and 8 grandchildren, and 8 great grandchildren.

Mr. Ross was the son-in-law of our esteemed Controller and grand benefactor, Mr. Albert Frolich. The family gave charity to our Home in memory of the deceased.

ESTHER ARKAWY

passed away on March 10, 1968, at the age of 79 years.

The deceased, a woman of valor and merit, is survived by a fine offspring: a son, Norman in Portchester, N. Y.; a daughter, Mrs. Shirley Rubinor in Woodmere, L.I., and 2 sisters: Mrs. Claire Novick, spouse of our Acting President and Hon. Chairman of the Board of Directors, Judge Philip Novick, of Brooklyn, and Mrs. Louis Ewen of Little Neck, L.I., as well as by 4 grandchildren.

The family has perpetuated the name of the deceased on the memorial tablet in the synagogue of our Home.

ALFRED M. GOULDON

passed away on December 2, 1967, at the age of 75 years.

Alfred M. Gouldon

The deceased, a gifted intellectual, endowed with artistic qualities, served as impresario for great celebraties of stage and opera.

Of Bialystoker origin, son of Hyman and Sarah H. Goldberg, he became a self-made man on the American soil.

He managed such virtuoso artists as Morris Schwartz, Ephraim Cymbalist, Jacob and Sarah Adler, etc., and was also the associate of the famous manager of talents, Sol Urok. Mr. Gouldon was also connected with the "Jewish Daily Forward" for a number of years.

Surviving Mr. Gouldon are: his wife: Ida Lee; 2 sons: Herbert and Stephen; 2 daughters: Mrs. Ruth Kaufman and Mrs. Hazel Brown, with their families; a sister, our esteemed director, Rae Siderman, and a brother, our worthy member, Irving Goldberg, 12 grandchildren, and 2 great grandchildren.

GUSSIE BECKER

died on January 30, 1968.

The deceased, a fine charitable woman, is survived by 2 daughters: Mrs. Yetta Barth of New York, and our efficient membership department clerk, Mrs. Anna Zelkowitz of Brooklyn, and their families; a brother Harry Kraus of Crompound, N. Y. and sister, Mrs. Anna Stern of New York.

JUDGE JACOB PANKEN

Judge Jacob Panken

Justice, Domestic Relations Court, noted socialist leader, died on February 4, 1968, at the age of 89 years.

The deceased, a personal friend of the late David Sohn and of our Institution, addressed the audience at the David Sohn 70th Birthday Festivities.

He is survived by his wife, Rachel, a daughter and 2 grandsons.

JOSEPH FISHMAN

passed away on February 11, 1968.

The deceased, a real gentleman, is survived by his wife, Mrs. Bobby Fishman, as well as by 2 sisters: Mrs. Anna Ringold of Jacksonville, Fla., and our esteemed member and donor, Mrs. Bella Ackerman of New Paltz, N. Y.

Mrs. Ackerman has waved in our favor her loan of $300 to our building fund, and we have — in return — erected for the late Joseph Fishman a memorial plabue in the synagogue of our Home next to his parents, Sam and Anna F. Fishman.

DOBKA PODOLSKY

passed away on March 20, 1968.

The deceased, a noble individual was a member of our Institution.

SAMUEL LISANSKY

on January 27, 1967, at the age of 78 years.

Samuel Lisansky

Samuel lived and died with a broad smile on his lips. A noble individual and generous donor to our Home, always in high spirit, the deceased is survived by his wife, Anna, dedicated member of our Home; son Dr. Milton Lisansky, and 2 daughters: Pearl and Rhoda.

The family extended charity to our Home in memory of the deceased.

ABRAHAM TANNENBAUM

died on December 1, 1967.

Abraham Tannenbaum

The deceased, a noble individual, was the husband of our esteemed member and co-worker in the "Bronx League," Mrs. Mollie Tannenbaum.

Charity was given to our Home in memory of the deceased.

BERNAT NELSON

succumbed on January 29, 1968 in Miami Beach, Fla., at the age of 81 years and was brought for interment to his hometown, Fort Lee, New Jersey. A capacity crowd attended the funeral rites at "Cong. Sons of Israel" in Leoniq, N. J., where the deceased has served many terms as President and was one of the pioneer-founders of this House of Worship.

Bernat Nelson

Mr. Nelson, a noted builder and famous philanthropist, was a man with a broad mind, warm heart and open hand for every deserving cause. He enjoyed the respect and love of the entire community of Bergen County for his forthrightness, sportsmanship and altruism. Ripe in age, he was youthful in spirit, full of swing and pep till his very last breath.

Mr. Nelson is survived by 4 married daughters: Mrs. Rose Gross of Englewood, N. J.; Mrs. Florence Mahler of Teaneck, N. J.; Mrs. Eleanor Zucker of Englewood Cliffs and Mrs. Janet Baylin of Baltimore, Md. with their husbands and families; by a son and daughter-in-law, Mr. and Mrs. Robert Nelson, who are directors and benefactors of our Bialystoker Center, Home for the Aged and Infirmary.

He also left behind 5 brothers: Harry of Englewood; Nathan and Abraham of New York City, and Max and Samuel of Los Angeles, as well as 15 grandchildren and 15 great grandchildren.

Mr. Nelson was also the "mechutan" of our esteemed President, Elly and Fannie Tarlofsky, whose lovely daughter is married to Robert Nelson.

With Mr. Nelson's passing vanished a communal leader of high valor and merit from the Jewish-American scene.

DR. DANIEL M. BERMAN

expired on November 19, 1967, at the age of 39 in the very midst of a happy life and great professional career.

Dr. Daniel M. Berman

A noted physician and dedicated healer of human misery, Dr. Berman is survived by our esteemed members, Mr. and Mrs. Isidore Berman, a wife, Aline, 2 children Dolores and Stuart, sister, Mrs. Lila B. Walton.

PHILIP KACHALSKY

died on October 3, 1967.

The deceased was the son-in-law of our late members and co-workers, Samuel and Ida Goldsmith, and the widower of the late Yetta kachalsky.

He is survived by 3 children: Richard, Gloria and Florence, by aunts Celia Cohen, Bessie Glatstone, Dottie Bernstein, Eva Spellin and Judith Mantinband.

MARTIN LEVINE

cut from the tree of life in the prime of age, on November 20, 1967, at 33, in Los Angeles, Calif.

Martin Levine

Following grandmother, Beckie Minkowitz, into the Great Beyond, as a result of a fatal car accident, Martin tossed the Minkowitz, Levine and Spellman families into the disaster of a double tragedy but 9 days apart.

A public relations man and gifted successful individual, Martin left behind in profound grief his parents: Louis and Anna Levine, sister and brother-in-law, Henrietta and Jack Spellman.

MIKE KAPLAN

died on December 10, 1967.

The deceased was the husband of Mrs. Anna Kaplan and brother-in-law of our worthy Trustee and wonderful entertainer at various affairs, Rev. Harry Feinberg.

ISRAEL WAGMAN

died on November 5, 1967.

The deceased, a member of the "Bialystoker Young Mens' Ass'n" is survived by 3 sons: Danny, Hy and Phil, and by a sister, our esteemed director and worthy Vice-President of the Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Nettie Wagman, the Lady Senior of our landsmanshaft.

YETTA SCHREIBER

passed to Eternity on December 1, 1967, at the age of 75 years.

Yetta Schreiber

A woman of valor and merit, a real "Bialystoker Eyshes Chayil," an untiring communal leader, member of our Board of Directors, Secretary of the Bialystoker Ladies Auxiliary for over 2½ decades, then President of same Organization till her last draw of breath, Yetta was a remarkable individual. Dynamic, zealous, bursting with activity, alert and helpful, Yetta recorded the work of the Auxiliary not only in wonderful minutes, not solely at well-attended meetings under her presidential gavel, but by day-to-day duty of errands to the lonely, destitute and ailing.

Prior to her death, Yetta still managed to finance a piano for the Home and to establish and furnish a beauty parlor on our premises from the Auxiliary funds.

Mrs. Schreiber is survived by her husband, Abe, member of our Board of Directors; 2 sons: Dr. Sidney Schreiber, intern-specialist, with the New York University Hospital, member of our Medical Board; Stanley Schreiber, 2 daughters: Mrs. Ruby Weisbrod and Mrs. Molly Shay with their families; grandchildren and great grandchildren.

The name of Mrs. Schreiber has been perpetuated in the synagogue of our Home, and Mr. Abe Schreiber and the family dedicated in her memory a bed in our Infirmary.

ESTELLE GOTTLIEB

died on September 25, 1967 at the age of 72.

Estelle Gottlieb

Estelle was among the Bialystoker pioneers of American descent. Gentle, dedicated, sincere, she was affliated with our Institution all through her lifetime; served as President of the "Bialystoker Young Women's League," the Organization she helped establish from amid the second generation of Bialystoker origin on the Jewish American scene. She also chaired our Social Service Committee for a number of years.

Estelle is survived by a brother, Max Gottlieb and a number of nieces, as well as by a sister-in-law, Mrs. Mary Goldberg in Miami Beach, Fla.

MINNIE SLATER

succumbed on July 14, 1967 at the age of 82.

The deceased, a member of our Institution, is survived by a fine offspring: Mr. and Mrs. Samuel Slater in Hollywood, Fla., and grandchildren: Debra Slater Bloom, Henry Kahn, Olga Kahn, Susan Zuckerman and Jean Zuckerman, all of them actively involved in the academic life at various schools and universities.

CECILE SOBEL (GILBERT)

plucked from the vineyard of life on November 7, 1967, at the age of 59.

Cecile Sobel (Gilbert)

A capable woman, endowed with a variety of talents, college graduate in the field of accounting, Cecile worked as secretary in a large publication concern.

Her social commitments spread into a wide range of activities; she was secretary and afterwards chairlady of the Hadassah Gotham Group for Israel Bonds, financial secretary of the "Bnai Brith Lincoln Square Community" and member of the Board of Governors of the Lincoln Square Synagogue.

Cecile, daughter of Morris and Rachel Sobel of Bialystok, is survived by her sister, our member and donor, Faye Sukenik, and 2 nephews Dr. Herbert Sukenik and Richard Sukenik.

The Sukeniks have sanctified the name of the deceased through a memorial plaque in our synagogue and dedication of a bed in the Infirmary of our Home.

ROSE SCHNEIDER

passed away on February 12, 1968 at the age of 80 years.

The deceased, a noble woman and member of our Home is survived by her daughter, Mae Westman.

BECKIE MINKOWITZ

passed to Eternity on November 11, 1967, at the age of 92.

Beckie Minkowitz

A charitable woman and Bialystoker "old-timer," Beckie was a member of our Home throughout her lifetime. She also helped organize and maintain the "Bialystoker Social Club," an affiliate of our Institution.

Beckie is survived by her daughter, Mrs. Anna Levine of Brooklyn who joined mother in the "Bialystoker Social Club" and was also active by her own right and merit in the "Bialystoker Young Womens League," as one of its co-founders and former presidents; her husband Louis Levine; daughter Bertha Spellman with her husband Jack, 2 grandchildren and 3 great grandchildren.

The name of the deceased was perpetuated by the family in the synagogue of our Home next to the nameplate of her husband, Abraham Minkowitz, of blessed memory.

ANNA GOLDSTEIN

died on February 26, 1968

The deceased, a member of our Home and the widow of the late Isidore Goldstein, is survived by a daughter, Mrs. Harry Goldstein.

The family has erected for a memorial plaque in the synagogue of our Home.

ADELE SOHN

died on February 25, 1968 at the age of 63 years.

Adele Sohn

The deceased, daughter of our esteemed kinfolk, Isaac and Jennie Aronowsky and widow of the late Marc Sohn, was a capable bookkeeper and also a social worker with the Department of Welfare, In her busy routine she still found time and energy to work for our Home and for other deserving causes.

Mrs. Sohn is survived by her only daughter, Lenore Sohn Burnston, son-in-law, Sidney; 3 grandchildren: Sheldon, Sharon Ann and Robert Burnston and one great grandchild, Bonnie Marcia, and a brother, our esteemed director and "oldtimer," Bennet Aronowsky. Her late brother, Harris Aronowsky, and sister, Mary Eisenstadt Lutenberg, as well as the other Eisenstadt folk, are perpetuated in the synagogue of our Home.

EDITH FREY

died on December 10, 1967, at the age of 69.

Mrs. Frey, kind, generous and helpful in our work, was the daughter of our Hon. President, Beck and Elizabeth Madow, and widow of William Frey, whose names are perpetuated in our synagogue.

She is survived by her only son, Kenneth, his wife and family.

A room in our reconstructed building has been dedicated in memory of the Madows through their thoughtful daughter, Edith Frey.

DORA GLICKMAN

passed away on February 2, 1968, at the age of 78.

A fine charitable woman, endowed with sublime qualities and a member of our Institution throughout her lifetime, Mrs. Glickman hails from Bialystok. She was the daughter of Mr .and Mrs. Israel and Leah Kramer.

Dora Glickman is survived by a wonderful offspring: sons, Hy Glickman, Irwin Kramer; daughters: Shani Manne, Pearl Gelb and Shushki Rosenberg with their families, 10 grandchildren and 3 great grandchildren; brothers: Leibel and Baruch. She was also the sister of the late Rachel Nossoff, Enoch, Pinchus, Yankel and Hershel Kramer and Rashie Stein.

The family has perpetuated the name of the deceased on a memorial tablet in the synagogue of our Home along with nameplates for the other late kin: Chona and Rashie Glickman and Rashie Stein.

RUTH B. SCHOENBERG

passed away on December 14, 1967, at the age of 72.

Mrs. Schoenberg hailed from Bialystok and was the daughter of Mr. and Mrs. Jonah Wilizansky and the widow of Sam Schoenberg, the sister of Judah Wilson of Chicago, Illinois, and of Jacob Wilson of East Chicago, Ind., as well as Isaac Wilson whose names are remembered in the synagogue of our Home.

Mrs. Schoenberg, who was a member of our Home and of the Bialystoker Ladies Auxiliary is survived by nieces and nephews: Jerome, Cynthia and Toby Chasan, as well as grand nieces and grandnephews. Our worthy director, Max Chasan, officer of the "Bialystoker Somech Noflim," is also a relative of the deceased.

The Chasans have perpetuated the name of their aunt on a memorial plaque in the synagogue of our Home.

לעאָ קאַטאָוויץ ע"ה, דעם 1-טען יאָנואַר, 1968, אין עלטער פון 84 יאָר.

דער נפטר איז געווען דער אלמן פון אונזער לאַנדסמאַן, מרם. סיליע קאַטאָוויץ ע"ה. ער לאָזט איבער א פארהייראָטע טאָכטער, דאָראָטי העריסאָן, און א זון, לאזאָרוס קאַטאָוויץ.

מרם. העריסאָן האָט געגעבען אין אַנדענק פון אירע עלטערן א מתנה פון א טויזיידענע טליתים צו אונזער שוהל.

דייוויד קאָפּ ע"ה, דעם 15-טען אויגוסט, 1967 אין לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפ. אין טיפען עלטער.

דער נפטר איז געווען איינער פון די ביאַליסטאָקער זקני־העיר אין שטאָט. ער האָט זיך באַטיליגט אין די טעטיקייטען פון דעם דאָרטיגען „ביאַליסטאָקער סאָשעל צענטער" און איז אויך געווען א מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע. ער איז געווען באַליבט פאַר זיין עהרליכקייט און גוטמוטיקייט און האָט גענאָסען דעם רעספעקט פון אַלע קרייזען אין שטאָט.

בען גאָלד ע"ה, דעם 31-טען אָקטאָבער, 1967, אין עלטער פון 84 יאָר.

דער פאַרשטאָרבענער, א מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע, לאָזט איבער א פרוי, סאָפי; 3 זין: אַלעקס, ארטשי און היימאן, און א טאָכטער, סילוויע מאָרא, 8 אייניקלאַך, 1 אור־אייניקעל און א ברודער, אונזער מיטגליד, מאָרים גאָלדפיין.

די פאַמיליע האָט פאַראייביגט דעם נאָמען פון נפטר אויף א טאַפּעל אין אונזער שוהל.

ביניש טענענבוים ע"ה, געשטאָרבען אין מאָנטרעאָל דעם 21-טען מארטש, 1968.

דער פאַרשטאָרבענער איז געווען א געטרייער לאַנדסמאַן און האָט אַרויסגעווויזען אינטערעס פאַר אונזער אינסטיטוציע. ער איז געווען פון די לעצטענס־אַריבערגעקומענע, וועלכע האָבען איבערגעלעבט דעם גרויסען חורבן.

מר. טענענבוים לאָזט איבער א פרוי טויבע אין מאָנטרעאָל.

מיטגליעדער און טוערס פון „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט" האָבען געהייליגט זיין אַנדענק מיט צדקה פאַר אונזער האָוס.

קלאַרא עלינדזשער ע"ה, דעם 23-טען נאָוועמבער, 1967, אין עלטער פון 74 יאָר.

קלאַרא עלינדזשער, ע"ה

די פאַרשטאָרבענע, א גרויסמוטיגע פערזאָן מיט פיינע מעלות, איז געווען די פרוי פון אונזער חשוב'ען לאַנדסמאַן, דזשייקאָב עלינדזשער, חשוב'ער טוער בייַ די „ביאַליסטאָקער יאַנג מענס אסס'ן".

אויסער איר מאַן לאָזט איבער מרם. עלינדזשער 2 פאַרהייראָטע טעכטער: רי־נא הייבער אין פאַראָמוס, נ. דזש. און רוטה קראָל אין בערגענפיעלד, נ. דזש., ווי אויך קרובים, אונזערע חשובע טוער, מר. און מרם. מיללאָך וואָלאָס אין ניו־יאָרק.

די פאַמיליע האָט פאַראייביגט איר נאָענען אויף א טאַפּעל אין אונזער שוהל.

ראָזע שניידער ע"ה, געשט. דעם 12-טען פעברואַר, 1968. זי לאָזט איבער א טאָכטער, מעי וועסטמאַן, אין פאָרעסט היללס, נ. י.

רבקה בת מנחם מענדיל מעללער ע"ה

מיט בענקשאַפט און טרויער האָבען מיר אָנגעצונדען די ערשטע יאָרצייט־ליכט ערב שבת קודש, ט"ז אדר, תשכ"ח, נאָך אונזער אומפאַרגעסליכער פרוי, מוטער און באָבע, רבקה בת מנחם מענדיל מעללער ע"ה.

די אין טרויער־פאַרבליבענע
מאַן, קינדער, אייניקלאַך
און משפּחה

סערע גאָטליב ע"ה, דעם 12-טען יאָנואַר, 1968, אין עלטער פון 86 יאָר.

די פאַרשטאָרבענע, א ביאַליסטאָקער לאַנדספּרוי און א פּאַיגע געשעפּטס־פּערין, האָט מיט איר מאַן, משה, יאָרענגאָלד אָנגעהאַלטען א האָטעל אין די קעטסקיל־מאָונטעינס, וואו עס פלעגען פאָרפאָרען פיל ביאַליסטאָקער געסט.

זי איז געווען אַלע יאָרען א מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע און פון דער ביאַליסטאָקער לייַדיס אָוקזיליערי.

א קורצע צייט פאַר איר טויט האָט זי זיך אַרײַנגעצויגען אין אונזער האָום, וואו זי האָט באַקומען א צערטליכע באַהאַנדלונג. זי איז געווען איינע פון די ערשטע צו נעניסען פון אונזער איבערגעבויטען בילדינג.

מרם. גאָטליב האָט אָפּגעזאָגט איר פאַרמעגען פאַר אונזער אינסטיטוציע, וואו עס איז פאַראייביגט געוואָרען איר נאָמען אוו עס ווערט אויך אָפּגעהיט קדיש און יאָרצייט.

זי לאָזט איבער א צאָל פּלימעניקעס און פּלימעניצעס, צוויישען וועלכע מר. און מרם. וואָנדער פון ברוקלין האָבען איר אַרויסגעווויזען א באַזונדערע וואַרעמקייט און פריינטשאַפט.

איוון קעטץ ע"ה, דעם 15-טען נאָוועמבער, 1967, אין עלטער פון 72 יאָר.

די פאַרשטאָרבענע, א נאָבעלע פערזאָן, טאָכטער פון דוד און אסתר בייַלע ברענדט, וועמענס נעמען זיינען פאַראייביגט אין אונזער שוהל, לאָזט איבער א מאַן, דזשעק; א זון, נאָרמאַן; א טאָכטער, בוירנים; 4 אייניקלאַך און 3 שוועסטער: מאריא באָטלער, נעמי בראנדט און מרים ברעסלאָוו.

איוון קעטץ'ס נאָמען איז אויך פאַראייביגט געוואָרען אויף א טאַפּעל אין אונזער שוהל, נעבען די באָטלער'ס און די בראנדט'ס.

מערי קעש ע"ה, דעם 18-טען מארטש, 1968.

די פאַרשטאָרבענע איז געווען א מיטגליד פון אונזער ביאַליסטאָקער לייַדיס אָוקזיליערי.

זי לאָזט איבער אין טרויער איר מאַן.

מיר דערמאָנען מיט עהרפורכט אונזער דירעקטאָר און טוערין,

מרם. פּעני פּאַלעשוק ע"ה

צו איר 6-טען יאָרצייט.

(18טען פעברואַר, 1962—1968)

אומערע פֿאַרלוסטנ

צום אייבּיגען אַנדענקען

וויליאַם קאָהען אַוועק אין דער אייביקייט

דעם 21-טען נאָוועמבער, 1967, איז אין ברוקלין, אין עלטער פון 84 יאָר גע־שטאָרבען אונזער חשובער ווייס־פֿרעזי־דענט, מר. וויליאַם קאָהען.

דער נפטר איז געווען אַן אָנגעזעענער עקספּערט אין פֿלאַמבינג און אַ דערפֿאָלג־רייבער ריעל עסטעיט אייגענטימער.

ער האָט געשטאָמט פון ביאַליסטאָק פון דער פיינער באַלעבאַטישער משפּחה כּץ. זיינע עלטערן, נחמיה און רחל, האָבען זיך געציילט צוויישען די חשובע פֿאַר־פֿאַלקען אין שטאָט. ער איז אויך געווען דער אינגערער ברודער פון אונזער עהרן־פֿרעזידענט, דעם געוועזענע סהויפּט פון אונזער אינסטיטוציע און פֿאַרדינסטפֿו־לען נדבן פֿאר אַ סך יאָרען, מר. דזשיי־קאָב קאָהען.

אַ שטיל־ער, באַשיידענער מענטש, האָט זי דוויליאַם קאָהען באַליבט געמאַכט אין אונזער אינסטיטוציע. ער איז געווען צוויישען אונזערע וויכטיגע און פּרייגיביגע אונטערשטיצערס און האָט אונז אויך אַרויסגעהאָלפֿען מיט ראַט און טאַט אַלס דערפֿאַרענער פֿלאַמבינג־מייסטער ביי דעם איבערבוי פון אונזער בילדינג.

מר. קאָהען לאָזט איבער זיין פרוי, סי־ליע; 3 פֿאַרהיראַטע טעכטער: סעלמאַ סיגעל, פֿלאָרענס ענגעל און העלען מעל־צער, מיט זייערע מענער און פֿאַמיליעס, און 3 אייניקלאַך.

די משפּחה האָט פֿאַראייביגט דעם נאָ־מען פון זייער מאַן און פֿאָטער אויף דעם טעלעוויזשאַן־רום אין אונזער איבערגע־בויטען בנין, ווו אויך דורך אַ מעמאָריאַל טאַפעל אין אונזער שוהל און באַדייטע־דע צדקה אין זיין אָנדענק.

רעי סיימאַן ע"ה, געשט. דעם 5-טען אַפּריל, 1968, אין עלטער פון 58 יאָר.

די פֿאַרשטאָרבענע, אַ נאָבעלע פרוי, איז געווען אַ לענגערע צייט די סעקרע־טאַרין פון אונזער „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט". זי איז אויך געווען אַ מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע.

מרס. סיימאַן לאָזט איבער אַ טאָכטער, איידעם, צוויי אייניקלעך, 2 שוועסטער און אַ ברודער.

הערשעל יאַקאָבסאָן ע"ה, דעם 2-טען אָקטאָבער, 1967.

דער פֿאַרשטאָרבענער איז געווען אַ געבילדעטער מענטש, אייגער פון די לעצ־טע־מאָהיקאַנער פון דער אַמאָליגער ביא־ליסטאָקער אינטעליגענץ.

ער לאָזט איבער אַ ברודער, מאָרים; אַ ברודער און שוועגערין, יוסף און ראָזע אין לאָס אַנדזשעלעס; אַ שוועסטער און שוואָגער, צילי־ע און אברהם גאָלדבערג אין ישראל; און אַ שוועגערין און שוואָ־גער, יעטע און ראַלף שטיין אין פּעטער־סאָן.

אין איר הספּד ביי דער לוויה דעם 8-טען אָקטאָבער האָט אונזער חשוב'ע לאַנדסמאַן, סימע קאַפּלאַן, פֿאַרצייכענט די פֿאַרדינסטען פון הערשעל יאָקאָבסאָן, אַלס דערציער, קולטור־טויער, אקטיוויסט מיטגליד פון „יונגענט־פֿאַראיין" אין ביא־ליסטאָק און לערער אין דעם פֿאַראיין'ס ערשטער שלום־עליכם פֿאָלקסשולע, און נאָך זיין אָנקום אין אַמעריקע, אַלס אומ־דערמידלעכער אָנפּירער פון הילפס־קאָמי־טעט פאַר די אידישע שולן אין דער אַל־טער היים.

דייוויד שאַסקאַן ע"ה, דעם 19-טען סעפּטעמבער, 1967; געווען אַ מיטגליד פון די „ביאַליסטאָקער יאַנג מענס אסס'ן" און אַן אָנגעזעענער לאַנדסמאַנשאַפּטלי־כער טויער. אין דער עלטער היים איז שאסקאַן געווען אַ מיטגליד פון דער „וואָלנע פֿאָלקסאַרנע".

די טרויעריגע נייעס האָט אונז דער־גרייכט דורך זיין יונגענט־חבר, פּילי־פּ סלאַ־פאק.

וויליאַם זורא ע"ה, דעם 20-טען דע־צעמבער, 1967.

דער נפטר איז געווען אַ מיטגליד אין אונזער אינסטיטוציע.

סעם סלאָיער, ע"ה

סעם סלאָיער ע"ה, דעם 3-טען יא־נואר, 1968, אין עלטער פון 79 יאָר.

אַ האַרציגער פֿאָלקס־מענטש, איז דער פֿאַרשטאָרבענער סעם סלאָיער געווען אַ געטרייער מיטגליד און דירעקטאָר אין אונזער אינסטיטוציע און פֿלעגט קומען צו יעדען מיטינג פון באָארד און אונ־טערנעמונג פון אונזער האָום.

ער איז אויך געווען אַן אַקטיוויסט טויער און אויך טרעזשורער פון דעם ביאַל. בר. 88 א. ר.

סעם סלאָיער לאָזט איבער זיין פרוי, הילדע, וועלבע איז פון די וויכטיגסטע שוועסטערס און טוערינס פון אונזער לייי־דים אָוקזילערי און אַ דירעקטאָרין אין אונזער האָום מיט זייער גרויסע פֿאַר־דינסטען דורך די אַלע יאָרען, אַ פּערזאָן מיט זעלטענע מעלות און מידות טובות, אַן אמת'ע ביאַליסטאָקער צדקנית; זיין שוועסטער, מערי סלאָיער.

דער נאָמען פון פֿאַרשטאָרבענעם איז דורך זיין געטרייער פרוי פֿאַראייביגט גע־ווארן אויף אַ טאַפעל אין דער שוהל פון אונזער האָום, ווי אויך אויף אַ בעט אין אונזער שפּיטאָל.

הערי סיימאַן ע"ה, דעם 15-טען סעפּ־טעמפּער, 1967, אין עלטער פון 58 יאָר.

דער נפטר לאָזט איבער אַ פרוי, אַלגא; ברודער, וויליאַם; טאָכטער, אננא; אַ שוועסטער מיני אין פֿלאָרידא, און קו־זינס, אונזערע מיטגלידער, סערע מיינעס און הערי קעש אין ניו־יאָרק.

אין זיין „קהל'שען טאָפּ" האָט זיך אויסגעאָכט די גאַנצע ביאַליסטאָקער געזעלשאַפטלעכקייט, פֿאַרווירצט צום טעם דורך זיינע „געזאַלצענע" ווערטלעך און „פעפֿרדיגע" אָנצוהערנישען.

מיר ווינטשן פריינט גראָף און זיין לויבער נאָך אַ סך יאָרן פון געזונט, נחת און גלויק.

אונזער טראָסטי, מר. טשאַרלס בערגער, אַ 84-גריר, אין אַ גוטער שעה

טשאַרלס בערגער, אונזער לויבער טויער און דאָנאָר, האָט לעצטענס פֿאַרצייכענט זיין 84-טען געבורטסטאָג מיט אַ בייטראָג אין דעם זעלבען ציפער פֿאַר אונזער אינסטיטוציע. ער איז עפּענטליך באַגריסט געוואָרען ביי אַ מיטינג פון אונזער באָארד אף דירעקטאָרס.

טשאַרלס בערגער

„טשאַרלי", ווי מיר רופֿען אים היימיש און לויבליך, זעצט פֿאָר די גוטע אַרבעט פון זיין אומפֿאַרגעסלעכער פרוי, אונזער געוועזענער טוערין און לאַנג־יאָריגער סעקרעטאַרין פון דער באָארד אף דירעקטאָרן, סילויא לאַזאַר־בערגער ע"ה. ער איז געבענטשט מיט אַ שיינעם דור גערעכטע קינדער און קינדס־קינדער, וועלכע פֿארשאַפען אים פיל נחת.

לעצטענס איז טשאַרלי געווען קראַנק, און מיר ווינטשען אים אַ רפואה שלמה.

קרובים געזוכט

משה ראַקאָשינסקי פון ביאַליסטאָק, זיין פרוי באַשע, פֿאַרהיראַטע טאָכטער, יאכא פעפער און זון יאַנקעל, געווואוינט נאָך דער מלחמה אין פערנוואַלד, ביי מינכען, דייטשלאַנד, עמיגרירט קיין אַמעריקע אין 1956, ווערען געזוכט פון זייער פריינט, דוד סיגלער אין בראָקס. מעלדען צו:

DAVID SIEGLER
1569 Bruckner Blvd.
Bronx, N. Y.

משה וויסמאַן, אונזער פריינט און מיטאַרבעטער, אַ „82"־גריר, מיט מזל

אונזער חשובער פריינט און אָפּטער מיטאַרבעטער, משה וויסמאַן פון לאָס אַנדזשעלעס, האָט פֿאַרצייכענט זיין 82־טען געבורטסטאָג — ביז 120 יאָר.

טראָץ דעם טיפען עלטער איז מר. וויסמאַן פריש און שעפּעריש. פֿארפֿאַסער פון ביכער, באַגאַבטער שרייבער, קאָרעספּאָנדירט נאָך דער יובילאַר מיט אונז אין זיין אייגענער אויסגעצירקעלטער האַנטשריפט און רופט אַרויס שטוינונג מיט זיינע פיינע שורות.

מיר ווינטשען פריינט וויסמאַן און זיין פרוי געזונט און לאַנגע יאָר.

דאָנק־אויסדרוק צו פריינט רובין פישער פֿאַר סעקרעטאַריאַלער אַרבעט

מיר דריקען אויס אַ האַרציגען דאַנק צו אונזער פֿאַרדינסטפולען געוועזענעם סעקרעטאַר פון באָארד אף דירעקטאָרען, פריינט רובין פישער, וועלכער האָט אַ צאָל יאָרן אָנגעהאַלטען מיט כבוד דעם ווירדיגען אמט און פֿאַרצייכענט געווי דעם רעקאָרד פון אונזערע טעטיקייטען אין זיינע זייער אויספירליכע פּראָטאָקאָלען. דער שוואַכער געזונט האָט אים נעצווואונגען זיך צוריקציען פון אמט, אָבער ער איז מיט מיט אונז אויך אויף וויי־טער, אָלס אָנגעזעענער דירעקטאָר, געטריי צו דער אינסטיטוציע מיט לייב און לעבען.

פריינט פישער איז אויך דער „אמבאַסאַדאָר" ביי אונזער „בראָנקס ליג", וואו ער טרעט אויף ביי די מיטינגען מיט וויכטיגע אויפקלערונגען, און ביי דעם „ביאַליסטאָקער קאָטערס סאָשעל קלוב", וואו ער פֿארטרעט אונזערע אינטערעסען און שאַפט הילף פון דער אָרגאַניזאַציע פֿאַר אונזער האָוס.

עס קומט אויך אַ דאַנק זיין לויבער פרוי, פּעני, וועלכע איז אָקטיוו אָלס טרעזשורער פון „בראָנקס ליג" און ברענגט אויך אַריין הילף צו אונזער אינסטיטוציע.

דאָנק צו שוועסטער דאָרא בייקאָפסקי־מייערסאָן

מיר פֿארצייכענען מיט דאַנק די הילף פון אונזער חשובער טוערין, דאָרע בייקאָפסקי־מייערסאָן, וועלכע האָט פֿאַר אונז געשאַפען היפּשע פּאָנדן פון די יוניאָנס, און מיר ווינטשן איר און מר. מייערסאָן געזונט און גלויק.

עפּענטליכע אָנערקענונג פֿאַר אונזער טוער חזן הערי פיינבערג

מיר דריקען אויס אַ האַרציגען דאַנק און אָנערקענונג צו אונזער לויבען טראָסטי און טוער, דעם באַגאַבטען עמוד־קינסטלער, חזן הערי פיינבערג, וועלכער באַשיינט אונזערע אונטערנעמונגען מיט זיין גאָלדענער שטימע און פֿאַסיגער אויס־טייטשונג פון דעם אידישען ניגון.

חזן הערי פיינבערג

חזן פיינבערג גיט אונז אָלע זייער אויס־טריטען פריי, אָלס מתנה צו אונזער אינסטיטוציע. דערצו העלפט ער נאָך אַרויס מיט פינאַנציעלער שטיצע, גיט אַליין און שאפט אויך געלט פון זיינע פריינט פֿאַר אונזער האָוס.

עס קומט אויך אַ דאַנק זיין לויבער פרוי, מרם. גוירטרוד פיינבערג, וועלכ העלפט אים אין דער וויכטיגער לאַנדסמאַנשאפטלעכער ארבעט פון אונזער האָוס און דעם „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט".

אַ יישר־כח פֿאַרדינט אויך זייער גערָאָטענע טעכטעריל, דזשאָיס, וועלכע האָט שוין איניגע מאָל באַגליט דעם טאַטן אויף דער פיאַנאָ ביי אונזערע קאָנצערטן.

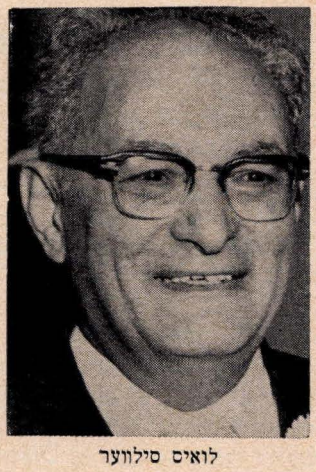
חזן פיינבערג פֿארנעמט אַ זייער חשובע שטעלע, אָלס שליח־ציבור אין „פלעט־בוש דזשואיש צענטער" און טרעט אויך אויף קאָנצערטען פֿאַר פֿארשיידענע נאַציאָנאַלע אידישע ארגאַניזאַציעס און אינסטיטוציעס.

מיר ווינטשען די פיינבערגס, אז זיי זאָלען נאָך אַ סך יאָרן אונז קענען דערפֿרייען און דערקווויקען מיט זייער וויכטיגען בייטראָג אין קונסט, אין הילף און אין פֿריינטשאַפט. חזנים און קינסטלער מעגען זיך אראָפּנעמען אַ מוסטער פון חזן פיינבערג, וועלכער שטעלט זיין גאָט־גע־בענטשטען טאַלאַנט אָלס פרייע דינסט צו אונזער אינסטיטוציע. מיר האָפּען צו האָבען נאָך אַ סך נחת איינע פון די אַנדערע.

שמחות ביי לאַנדסלייט

אונזער חשובער דירעקטאָר און קולטור-טוער, לואיס סילווער, אַ „זעכציגער", מיט מזל

עם פרייט אונז צו ברענגען צו אונזער חשובע לעזער די גוטע בשורה, אז אונזער געשעצטער לאַנדסמאַן, דירעקטאָר און קולטור-טוער, מיטגליד פון אונזער רעדאַקציע-קאָלעגיום, פרייַנט לואיס סילווער, האָט מיט מזל דערגרייכט דעם 20-טען יאַנואר, 1968, דעם עלטער פון אַ בן-ששים, זעכציג יאָר „יונג".

לואיס סילווער

צו דער יום-טוב'דיגער געלעגנהייט ווערט דורך דער ארבעטער-רינג היים, ווו פרייַנט סילווער איז עקזעקוטיוו-דירעקטאָר, אַראַנזשירט אַ פייַערלעכע בורטסטאָג-שמחה און באַנקעט לכבוד דעם פאַרדינסטפולען יובילאַר. די אונטערנעמונג וועט פאַרקומען אין דעם בילדינג פון דער ארבעטער-רינג היים אויף גרעסיסי עוו. אין די בראַנקס, זונטאָג, דעם 28-טען אַפּריל, 1968.

פרייַנט סילווער, דער טיכטיגער יונגער-מאַנטשיק מיט די גרויע האָר און יוגענטלעכען גייסט, איז אַ קאָנפרעלע פערזענלעכקייט אויף דער אידיש-אַמעריקאַנער גאַס. קומענדיג פון די טיפענישען פון די אידישע פאָלקס-מאַסען אין זיין היימשטעטל זאַבלודאָוו, ביי ביאַליסטאָק, האָט זיך לואיס סילווער דאָ אין אַמעריקע אַרויסגעהויבען צו דער שטופע פון אַ נאַציאָנאַלער פיגור און דאָך פאַרבליבען אַן „אונזעריגער", היימיש און פאָלקסטימלעך, אַלס טריבון פון מאַמע-לשון, אידיש לעבען, קולטור און שפראַך.

איינער פון די זיילען פון דער היגער אידישער ארבעטער-באַוועגונג, וועלכע גרופירט זיך אַרום דעם ארבעטער-רינג, איז פרייַנט סילווער באַאַנגעשטעלט אין דער בראַנקסער אידיש-אַמעריקאַנער עפענטלעכקייט, אַלס פּעדאַגאָג, קולטור-טוער, פּרובאַטער שרייבער און פאַרפאַסער פון אַ צאָל ביכער, פלאַמיגער רעדנער און ראַדיאָ-קאָמענטאַטאָר, רעדאַקטאָר פון דעם אַרבעטער-רינג יאָרבוך „אונזר היים", בילדונג-און קולטור-דירעקטאָר פון דער אַרבעטער-רינג היים און פאַר די לעצטע יאָרן איר עקזעקוטיוו-דירעקטאָר און הויפּטפאַרוואַלטער. ער איז אויך פאָפולער אלם דער ארגאַניזאַטאָר און קאָאָרדינאַטאָר פון די ארבעטער-רינג בראַנטשעס אין שטאָט און איבערן לאַנד.

צו אונז, ביאַליסטאָקער, איז פרייַנט סילווער באַזונדערס ליב און טייער, אלם לאַנדסמאַן, לעבענסלענגליבער פרייַנט פון אונזער פאַרשטאַרבענעם און אומפאַרגעסליכען פירער, דוד סאָהן ע"ה, און רעדאַקטאָר פון דעם „דוד סאָהן יובילעאום-בוך", ווי אויך אלם וויכטיגער טוער און דירעקטאָר פון אונזער אינסטיטוציע.

פרייַנט סילווער איז שטענדיג צוגעטיילט געווארען דער כבוד פון פאַרזיין אין פאַרשיידענע עפענטליכע אונטערנעמונגען און באַנקעטן פון אונזער אינסטיטוציע, און נאָר לעצטענס איז אויף זיין גורל אויך אויסגעפאַלען די טרויעריגע ראָל פון טשערמאַן ביי דער לוויה און מעמאָריאַל-מיטינג פון דוד סאָהן ע"ה.

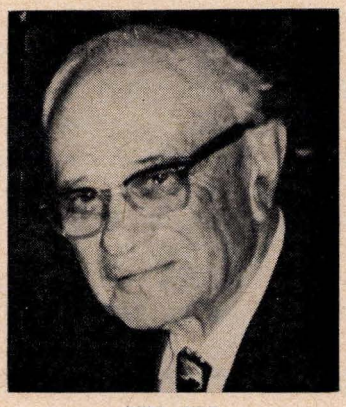
לואיס סילווער איז אַ נאָבעלער מענטש מיט געבאָרענער אינטעליגענץ, חכמה און טאַקט. ער איז אַ גרויסער געווינס פאַר אונזער לאַנדסמאַנשאַפט ווי אויך פאַר דער נאַנצער פראָגרעסיווער אידישער געזעלשאַפטליכקייט.

לעצטענס האָט לואיס סילווער צוזאַמען מיט זיין ליבער פרוי פעני באַזוכט מדינת ישראל אין אַן אָפיציעלער שליחות פון די היימען פאַר עלטערע מענטשען. זיי האָבען דאָרט געהאַט אַ פיינע אויפנאַמע און זיך געטראָפען מיט די וויכטיגסטע פערזענלעכקייטען ווי אויך אויפגעטאָן בייַ אַ פאַרזאַמלונג פון אונזערע לאַנדסלייט.

מיר ווינטשען פרייַנט סילווער מיט זיין פרוי און פאַמיליע נאָך אַ סך געזונטע און געבענטשטע יאָרן פון שעפערישער ארבעט לטובת הכלל מיט יוגענטליכען שוואונג, ווי ער האָט עס געטאָן ביז איצט.

אונזער לאַנדסמאַן, הערי גראָף (הערשל זלאַטעס) 85 יאָר „יונג", מיט מזל און ברכה

דעם 12-טען נאָוועמבער, 1967, האָט אונזער ליבער לאַנדסמאַן און קולטור-טוער, הערי גראָף, דערגרייכט דעם עלטער פון 85 יאָר, און צו דער געלעגנהייט האָט ער אונז אַריינגעשיקט אַ בייטראָג פון $100. ער האָט אויך אויסגעטיילט ענליכע אונטערשטיצונגען צו אַנדערע אַרגאַניזאַציעס, הויפּטזעכליך צום ארבעטער-רינג, ווואו ער איז אויך טעטיג אלס יאָרען. דער ברענטש 80-149 א. ר. האָט טאַקע געווידמעט צו פרייַנט הערי גראָף זיין יערליכען באַנקעט און קאָנצערט, און דאָרט האָט ער אויף אַ פייערליכען אופן דורכגעפירט די „חלוקה" פון זיין פילאַנטראָפישער הילף.

הערי גראָף

עס איז פאַר אונז אַ נחת און אַ כבוד צו פאַרצייכענען דעם „גבורות'דיגען" גרובורטסטאָג פון אָט דעם פאַר'עקשנ'טן „יונגערמאַנטשיק", וועלכער האָט זיך איינגעשפּאַרט צו בלייבען „יונג", מיט אַ פרישען האָפענונג און געפיל. ער זעצט נאָך פאַר זיין באַשעפטיגונג אין אָפּיס, איז אַקטיוו אין די אונטערנעמונגען פון עלטערע מענטשען, אלס סעקרעטאַר און קאַסירער פון דעם קאָונסיל פון די „גאָלדען רינג קלובען", אָנגעפירט פון דעם באַוואוסטען טוער, זלמן ליכטענשטיין. ער איז אויך געווען צווישען די פּיאָנערן פון דער ביאַליסטאָקער קאָאָפּעראַטיוו באַוועגונג דאָ אין לאַנד און פון דער ביאַליסטאָקער קרעדיט יוניאָן. באַזונדערס אָבער האָט ער זיך ביי אונז באַליבט געמאַכט, אלס „הערשל זלאַטעס", אָנפירער פון דער פעלקיעטאַנען-פּיטשור „זאָלץ און פעפער" אין אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע" פאַר אַ סך יאָרן, און

ביאַליסטאָקער ליידיש אָוקזילערי איז שטאָלץ מיט אירע דערגרייכונגען

פון **בעלא סטאָוקם**, פרעזידענטין

אונזער „ביאַליסטאָקער ליידיש אָוקזילערי" פֿאַרציכענט א סעזאָן פון וויכטיגע אויפטוען. די וועכענטליכע מיטינגען יעדען מאָנטאָג בייטאָג אין אונזער האָום, א זעלטענהייט ביי אידישע פֿרויען־אָרגאַניזאַציעס אין שטאָט און איבערן לאַנד, זיינען געווען יעדעם מאָל גוט באַזוכט און עס זיינען אויך צוגעקומען נייע מיטגלידער.

אונזער פֿאַרטרעטערשאַפֿט ביי די באַארד מיטינגען

די אָרגאַניזאַציע איז ווירדיג פֿאַרטרעטן ביי יעדען באַארד־מיטינג פון אונזער אינסטיטוציע, ווו אונזער הילף ווערט אַנאַסירט, אונזער וואָרט ווערט געהערט און אונזער מיינונג שפּילט א וויכטיגע ראָל ביי פֿאַרשיידענע דיסקוסיעס און באַשלוסען.

דער נעטי וואַגמאַן לאָנטשאָן

אונזער יערליכער „נעטי וואַגמאַן לאָנטשאָן", וואָס האָט געדאַרפט פֿאַרקומען אין פֿעברואַר, 1968, איז צוליב דעם טויט פון אונזער אומפֿאַרגעסליכען פֿרער, דוד סאָהן ע"ה און פֿראָקלאַמירטען חודש פון טרויער, אָפּגעליינט געווארן, און ווען פֿאַרקומען מאָנטאָג, דעם 6־טען מאַי.

ראָזע גאָלדבערג לאָנטשאָן

זונטאָג, דעם 14־טען יאַנואַר, איז פֿאַרגעקומען דער פֿייערליכער לאָנטשאָן, געמאַכט פון אונזער חשובער וויים־פֿרעזידענטין, מרם. ראָזע גאָלדבערג.

טראָץ דעם שלעכטען וועטער איז געקומען א גרויסער עולם, ספּעציעל א באַדייטענדע צאָל פֿערזענליכע פֿריינט פון די גאָלדבערג'ס.

עס איז דורכגעפֿירט געווארן א פֿיינער פֿראָגראַם מיט אונטערהאַלטונג, רעדעם און אויך מיט ספּעציעלע נומערן פון דער באַוואוסטער רעציטאַטאָרין, ליליען אייכלער, באַאַבטע שוועסטער פון דער שרייבערין פון די שורות.

די אונטערנעמונג איז פֿאַרנעקומען אונטער דעם פֿאָרזיץ פון קאונסעלאָר דייוויד דזש. גאָלדבערג, מאַן פון מרם. גאָלדבערג און טשערמאַן פון באַארד אָף דירעקטאָרען פון אונזער אינסטיטוציע. א זייער האַרציגע רעדע האָט אויך געהאַלטן דער רב, דוד סאָהן ע"ה, אז דער לאָנטשאָן וועט ווערן א יערליכע טראַדיציע אין זייער פֿאַמיליע. די גאָלדבערג'ס האָבן ביינעטראָגן א פיינע סומע.

עס איז אויך געשאַפֿען געווארן א באַדייטענדער באַטרעף פון הילף פֿאַר אונזער אינסטיטוציע און א צאָל געסט האָבן זיך פֿאַרשריבען אָלס מעמבערס פון אונזער האָום און פון דער ליידיס אָוקזילערי.

אונזער אַרבעט און הילף

מיר אַרבעטן פֿליסיג, שאַפֿען געלט און טראָגן ביי צו יעדען קאַמפּיין פון דער אינסטיטוציע. אונזער באַדייטענדע הילף האָט זיך אויך געמערקט ביי דעם מעות חיטים דריווו דעם ערב פּסח.

די שוועסטערס עהרן זייער פֿרעזידענטין

די שרייבערין פון די שורות, צוזאַמען מיט איר מאַן, סעם, דריקען אויס א האַרציגען דאַנק צו די שוועסטערס פון דער אָוקזילערי, וועלכע האָבען מאָנטאָג ביי־טאָג, דעם 25־טען מארטש, 1968, ביים מיטינג פון דער אָרגאַניזאַציע, געפייערט דעם 40־טען חתונה־יובילֿאָום פון דעם פֿאָר־פּאָלק סטאָוקם.

עס איז געקומען א שיינער עולם. אונזער רבי אהרן חייט האָט באַגריסט אין נאָמען פון דער אינסטיטוציע. דער פֿרעזידענטינס שוועסטער, מרם. ליליען אייכלער, האָט פֿאַרגעלייענט א ספּעציעל־צוגעגרייטען מאָנאָלאָג לכבוד די סטאָוקם — „א בריוועלע פון דער מאַמען", און האָט אויך רעציטירט זייער פיינע נומערן צו אַלעמענס באַגייסטערונג.

אויפן פּלאַץ איז געשאַפֿען געווארן א היפּשע סומע פֿאַר אונזער האָום לכבוד דער שמחה פון סעם און בעלא סטאָוקם.

חתונה־אניווערסאַרים ביי אונזערע טוערינס

מיר ווינטשען א האַרציגן מזל־טוב אונזערע געטרייע טוערס, מר. און מרם. סעם און דזשוליע פֿאַרבער, צו זייער 48־טען חתונה־יובילֿאָום, און צו דער בר־מצוה פון זייער אייניקעל אין קאַליפֿאָרניע; צו רעי און הערי סיידערמאַן צו זייער 45־טען חתונה־יובילֿאָום; צו רוטה און עדוואַרד ווינסטאַן צו זייער 25־טען חתונה־יובילֿאָום; צו אַיידע און איזידאָר זאלעוויץ לכבוד זייער 41־טען חתונה־יובילֿאָום.

רפואה שלמה וואונטשען

מיר ווינטשען א שנעלע דערהאַלונג צו דער חשובער טוערין, דאַראַטי קרעמער און איר מאַן דר. עמאנועל קרעמער, וועלכע זיינען א לענגערע צייט קראַנק, ווי אויך צו דער ליבער טאַכטער פון אונזער טייערע טוערס און דאַנאָרס, סעם און עני אַדלער, די נאָבעלע פֿייגע זיסעל, וועלכע האָט דורכגעמאַכט אַן ערנסטע אָפּעראַציע, און צו אונזער מיטגליד, מאַשע (מיימי) איזעקס, וועלכע איז שוין א לענגערע צייט אין הויז צוליב שוואַכען געזונט, און די פֿריינט סעם שאַפּירא און דייוויד עלבוים.

אונזערע נייע באַאמטע

אויפן גרונד פון דורכגעפֿירטע וואַלען זיינען א צאָל נייע טוערינס אויסגעקליבען געווארן צו וויכטיגע אמטען:

בעלא סטאָוקם, די שרייבערין פון די שורות, פֿרעזידענטין; אָלם וויים־פֿרעזידענטינס זיינען דערוויילט געווארן: נעטי וואַגמאַן, העניעטא רובין, גוירטרוד סאָמערפעלד, עני אַדלער און אַלטע לעוויט; מרם. הילדע סלאָיער — מעמבערשיפּ־דעפּאַרטמענט; אירע זאַלעוויץ, רעקאָרדינג־סעקרעטאַרין; רעי סיידערמאַן, פינאַנס־סעקרעטאַרין; סערע זאַלעוויץ, טרעזשורער. טראַסטיס: רוטה בלומבערג און דזשוליא פֿאַרבער, וועלכע זיינען אויך סאַשעל האַסטעפֿעס.

צו אַלע אונזערע שוועסטער מיט זייערע פֿאַמיליעס, פֿריינט, אונטערשטיצער, מיטגלידער פון דעם ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט פון דעם גאָרער וועלט און צו אירע איבער דער גאָרער וועלט און צו אירע אומעטום שיקען מיר איבער אונזערע בעסטע וואונטשען פֿאַר א געזונטען פֿרילינג פּסח.

האַרציגער וילקאַמען, פֿריינט איזידאָר וועבמאַן!

נאָך א לענגערער אָפּוועזנהייט האָט אונז לעצטענס באַוזכט פֿריינט איזידאָר וועבמאַן, טשערמאַן פון דעם „ביאַליסטאָקער פּיינטערס קלוב".

פֿריינט וועבמאַן האָט פֿאַר אונז זייער פיל געטאָן אַלס טשערמאַן פון לאָקאַל 440 בראָדערהוד אָוו פּיינטערס און דעקאָריטאָרס און אויך אַלס פֿאָרשטייער פון די ביאַליסטאָקער פּיינטערס. מיר ווינטשען אים און זיין ליבער פרוי גענוג, נחת און גליק.

מען געירט ביז טרערען. ער האט אויך צוזאמען מיט דעם עולם געזאגט קדיש.

דער אפיל פאר אונזער אינסטיטוציע, דורכגעפירט מיט טאקט און פאטאם דורך פריינט ריבאלאווסקי, האט אריינגעבראכט א היפשע סומע. דער עולם האט ארויס־געוויזן פארשטענדעניש פאר דעם פאקט, אז אונזער צענטער, מושב זקנים און שפיטאל זיינען די צווייטע „אידישע ביא־לימאק", דער לעבעדיגער אמעריקאנער דענקמאל נאך דער אלטער היים.

אין א געהויבענער שטימונג און מיט אנטשלאסענקייט וווייטער צו ציען די גאל־דענע קייט פון „המשך ביאליסטאק" האט זיך דער מיטינג געשלאסען.

יעטע שרייבער מעמאריאל מיטינג אן איינדרוקספולער אנדענק

זונטאג פרי, דעם 28־טען יאנואר, 1968, איז אין אונזער שוהל דורכגעפירט געווארען א מעמאריאל־מיטינג צו די „שלושים" פון אונזער אומפארגעסלעכער לאנג־יאריגער טוערין און פרעזידענטין פון דער „ביאליסטאקער ליידים אוקזי־לערי", מרם יעטא שרייבער.

עס איז געקומען א גרויסער עולם פון פאמיליע, מיטגלידער פון דער אינסטי־טוציע, דירעקטארען און באאמטע, די שוועסטער פון דער אוקזילערי, לאנדס־לייט און פריינט. מרם. שרייבער'ס זון, סטענלי, איז אריינגעפלויגען פון קאלי־פארניע.

הספדים מיט אפשאצונגען וועגען דער פארשטארבענער מרם. שרייבער זיינען געהאלטן געווארן פון דעם גייסטיגען פי־רער פון אונזער אינסטיטוציע, רבי אהרן חייט; דעם טאלאנטפולען דרשן, הרב אברהם גראס, רב פון דער שוהל אין די בראנקס, וואו די שרייבער'ס באלאנגען, און פון אונזער געגנראל־סעקרעטאר, אי־סאק ריבאלאווסקי, וועלכער האט אנגע־פירט מיט דעם טרויער־פראגראם.

אונזער אדמיניסטראטאר, מרם. עטעל אינגבארג, האט פרעזענטירט אונזער די־רעקטאר, אייב שרייבער און פאמיליע, מיט א פארטרעט פון זיין פרוי, מוטער און באבא.

עס איז דורכגעפירט געווארען די אנט־הילונג פון מרם .שרייבער'ס מעמאריאל־טאפל אין אונזער שוהל, און רבי חייט האט געמאכט די הזכרה און געזאגט קדיש מיט דער פאמיליע. דער עולם האט גע־נאסען פון רעפרעשמענטס און געמאכט א ברכה פאר דער אויסגעליטערטער נשמה פון מרם. שרייבער.

דר. סידני שרייבער, זון פון דער נפ־טרת, אנגעזעענער מעדיקער, אינטערניסט און סטעף־דאקטאר פון דעם „ניו־יארק יוניווערסיטי האספיטאל", האט אויסגע־דריקט א דאנק אין נאמען פון דער פא־מיליע פאר דעם איינדרוקספולען מעמא־ריאל, וועלכער האט זיך טיף איינגעקריצט אין דעם זכרון פון אלע פארזאמלטע.

אלוועלטליכער צוזאמענפאר פון אידישע קאצעטלער און קעמפער געגען נאציזם אין ירושלים

לויט אן אינפארמאציע פון אונזער חשובען לאנדסמאן און טוער, פסח בור־שטיין, פארזיצער פון לאנד־פארבאנד פון געווען קאצעטלער אין מדינת ישראל, וועט אין דער וואך פון דעם 21־טען ביז דעם 28־טען יולי, 1968, פארקומען אין ירושלים, אויף דער איניציאטיוו און אונ־טער דער אויפזיכט פון „יד ושם", אן אלוועלטליכער קאנגרעס פון קאצעטלער און אידישע אנטי־נאצי קעמפער.

דער צוועק פון וועלט־צוזאמענפאר איז צו ברענגען אלע פארטיזאנען, קאצעט־לער, קעמפער געגען נאציזם, זעלנער פון די קאמפף־ארמייען א. א. וו. אונטער איין דאך אין דער פאראייניגטער ירו־שלים, דעם לעבעדיגען סימבאל פון אי־דישער פרייהייט, צו קאנדזשירען דעם וויטערדיגען גראנגל פאר אידישען קיום און קעגען די שטייגענדע שווארצע כוחות פון אנטיסעמיטיזם, נעאָ־נאציזם און פאשיזם איבער דער גאנצער וועלט.

דער צוזאמענפאר וועלט געלופען צו דעם 25־יאריגען יארצייט פון דעם וואר־שעווער געטא־אויפשטאנד און 20־יאריגען יובילעאום פון דעם אויפקום פון מדינת־ישראל — א דאפעלטע דאטע פון גרוי־סער סימבאלישער וויכטיקייט פאר אידי־שער גבורה, קדושה און נצח.

כדי צו דערמעגליכען אלע קאצעטלער, קעמפער געגען נאציזם און סתם פריינט פון דער הייליגער באוועגונג זיך צו בא־טייליגען אין דעם צוזאמענפאר, וועלט ארגאניזירט א גרופען־טור מיט פארלייכ־טערונגען אין רייזע, האטעל־באדינונג, אנטיי אין דעם קאנגרעס, אויספלוגען איבערן לאנד א. א. וו. פאר א ביליגערן פריים, וווי געווינליך. עס וועט זיין א טור קיין ישראל מיט אלע באקוועמליכקייטען אויף זייער צוטריטליכע באדינונגען.

מר. כתריאל כץ, געווען לענגרעל־קאנסול פון ישראל אין ניו־יארק, נאכ־דעם אונזער אויפגעריכטער מדינה'ס אמ־באסאדאר אין רוסלאנד, איצט פרעזי־

הגאון ר' שלמה שוסטער ע"ה אוועק אין דער אייביקייט

2 טעג נאך פורים, שבת, י"ז אדר, תשכ"ח, דעם 16־טען מערץ, 1968, איז נאך א שווערער קראנקהייט, אין עלטער פון 60 יאר, נפטר געוואָרען אין ניו־יארק דער „סאקאלקער עלוי", הגאון ר' שלמה שוסטער זצ"ל. ער איז אווועק אין דער אייביקייט נראד די זעלבע וואך, וועו זיין פאטער, דער סאקאלקער רב הגאון ר' יצחק שוסטער זצ"ל, איז אלם קדוש אומ־געבראכט געוואָרען, מיט יארען צוריק, דורך די נאצים. זיין הייליגער גוף גע־פינט זיך הינטער דער ביאליסטאקער טורמע.

הגאון ר' שלמה שוסטער ע"ה איז גע־וען א „לעבעדיגע תלמודישע ענציקלא־פעדיע", קלאר אומעטום, דערצו א באַ־רימטער יוריסט. ער האט דורכגעלעבט די פארשיקונג אין סיביר, זיך אומגעקערט אין פוילען, געווען רב אין לאדזש, עמיג־רירט אין ארץ־ישראל, וואו ער האט גע־האלפען דורכפירען וויכטיגע תקנות פאר עגונות.

אונזערע לאנדסלייט געדענקען אים, ווי ער פלעגט יעדען יאר קומען צום ביאליס־טאקער יזכור־מיטינג פון „קלוב ביאליס־טאקער פרייַנט", מיט א גמרא אונטערן ארעם.

הרב שוסטער איז געשטארבען אין מי־טען פון זיין ארבעט אויף א תלמודישער קאנקארדאציע. ער איז באערדיגט געווא־רען אין ירושלים.

דער גרויסער נפטר לאזט איבער זיין אלמנה, אסתר־פייגל, און א ברודער, נחום, מיט זיין פרוי און פאמיליע.

דענט פון „יד ושם" אין ירושלים, האט זיך וועגען דער אנגעלעגנהייט געטרא־פען מיט אונזער גענעראל־סעקרעטאר, פריינט איסאק ריבאלאווסקי.

מיר דארפען זיך סאלידאריזירען מיט די העלדישע קעמפער געגען נאציזם, אנ־טייל־נעמען אין קאנגרעס און באווייזען אונזער אינטערעס אין אידישער אייני־קייט און אין אידישען קיום, און מיר רופען דעריבער אונזערע לאנדסלייט צו באנוצען זיך מיט דער געלעגנהייט און זיך רעגיסטרירען צום צוזאמענפאר.

וועגען אייניצע־להייטען קען מען זיך ווענדען צו אונזער דירעקטאר אף פאב־ליק רילייישאנס, אהרן חייט, טעלעפאניש אדער שריפטליך, אויפן אדרעס פון אונ־זער אינסטיטוציע.

AARON CHAIT
c/o Bialystoker Center
228 East Broadway, N. Y.
GR 5-7755, Ext. 2

אונזער יערליכער טעאַטער בענעפיט

זונטאָג בייטאָג, דעם 29-טען אָקטאָבער, 1967, איז אין „אנדערסאָן טעאַטער" פֿאַרנעקומען אונז יערליכער טעאַטער-בענעפיט.

אין טעאַטער איז געקומען א גרויסער עולם פון לאַנדסלייט, פריינט און נעסט, ווּאו עס איז אויפגעפירט געווארן דאָס טעאַטער-שטיק „די כלה האָט פאַרבלאָנדזשעט", ווּאָס האָט שטאַרק אויסגענומען ביים פובליקום.

צום ערשטען מאָל אין אונזער געשיכטע האָבען מיר דורכגעפירט די פאַרשטעלונג, אלס „מאַטינע", אָנשטאָט אין אָוונט, און דערביי אויך געהאַט א געלעגנהייט מיטצונעמען אונזערע אייגענע זקנים און זקנות אין טעאַטער. א דאַנק קומט אונזער טראָסטי, מרם. דזשין געלליס, פֿאַר באַזאָרגען פריַיע טראַנספֿאָרטאַציע פֿאַר אונזערע איינוואוינער מיט א שטאָטישען באַס.

די אונטערנעמונג, ווי אויך דער אָפּיל אין טעאַטער, זיינען געקרוינט געווארן מיט דערפֿאָלג.

ביאַליסטאָקער טוער באַהרט פֿאַר זייער אקטיווער ארבעט

ביי אונזער פייערליכען אינסטאַלייישאָן-מיטינג, ווּאָס איז פֿאַרגעקומען זונטאָג, דעם 7-טען יאַנואַר, 1968, זיינען די לאַנג-יאָריגע מיטגלידער, טוער און דירעקטאָר פון דער אינסטיטוציע, מרם. בעקי קאַרנוויין, מרם. עני אדלער און דייוויד ראָזענבלום, באַהרט געווארן אויף א צערעמאָניאַלען אופן מיט טעסטימאָניאַלס פאַר זייער גוטער ארבעט און פֿאַרדינסטען דורך די אלע יאָרען.

די פֿרעזענטאַציעס זיינען דורכגעפירט געווארן דורך די באַאמטע פון דער אינסטיטוציע, קאָונסעלאָר דייוויד ש. גאָלדבערג, טשערמאַן פון דעם באָארד אָוו דירעקטארן, און מרם. דאָרין מיסין, פרוי פון דעם טרעזשורער פון דעם צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל, מר. מאָרים מיסין.

אנרופענדיג מרם. קאַרנוויין „האַרציגע מוטער", האָט דאָרין מיסין אין זייער שיינע ווערטער און געלונגענער רעדע אַרויסגעבראַכט די גרויסע מעלות פון מרם. קאַרנוויין.

אלע פֿאַרזאַמלטע האָבען געוואונטשען די באַהרטע טוער געזונט, נחת און וויי-טערדיגע שעפּעריישקייט פֿאַר דער אינסטיטוציע.

האַרציגע חנוכה-פייערונג און אָנגענעמע פֿאַרווייַלונג פֿאַר די זקנים און זקנות

מיטוואָך, דעם 27-טען דעצעמבער, 1968, איז אין אונזער איבערגעבויטען און פֿרעכטיג-דעקאָרירטען אוידיטאָריום דורכגעפירט געווארן די טראַדיציאָנעלע יערליכע חנוכה-פֿאַרטי פֿאַר אונזערע זקנים און זקנות.

עס איז געווען א רירענדעם בילד, ווען צוזאַמען מיט די געזונטע איינוואוינער זיינען אויך א צאָל קראַנקע אויף „וויהיל-טשערס" אַראָפּגעבראַכט געווארן פון שפּיטאָל, כדי צו קענען פֿאַרברענגען צוזאַמען מיט אונזערע באַאמטע, דירעקטאָרען און שוועסטער פון דער ביאַליסטאָקער לייזלס פֿאַר דערוואַקסענע, אלס פנימ'ער האָבען אויפגעשיינט מיט יוגענטליכער פרייד.

די פֿאַרטי איז אַראַנזשירט געווארן פון אונזער אַדמיניסטראַטאָר, מרם. עטעל אינגבערג און איר מאַן דזשעק, און אונזער באַלעבאָסטע, מרם. בראָניא לעווענטאָל-סקורקא און איר מאַן, אונזער סוּפּראַינטענדענט, דזשעק, אלס טראַדיציע, ווּאָס זיי האָבען שוין איינגעפירט זינט עטליכע יאָר.

רעדעס זיינען געהאַלטען געווארן פון אונזער רבי אהרן חייט און דעם געניאַל-סעקרעטאַר, אסאק ריבאַלאָווסקי.

דעם קאָנצערט-פֿראָגראַם האָט דורכגעפירט אונזער ליבער פריינט, דער קינסטלער דייוויד עלען, זון פון דעם פֿאַרשטאַרבענעם רעדאַקטאָר פון „קענעדער אַדלער", מר. ראָבינאָוויטש, ווּעלכער האָט אונז געגעבען די מתנה פון זיין טאַלאַנט און געזונגען פֿאַסיגע לידער אין אידיש, באַגלייטענדיג זיך אליין אויף דער פּיאַנאָ.

גרויס אינטערעס האָבען אַרויסגערופען די חזנישע נומערן פון אונזער איינוואוינער, חזן הערי ראָסקי, ברודער פון אונזער חשובער מיטגליד און טוערין, אסתר יערוזאַלימסקי פון לאָס אנדזשעלעס, קאַל. עס האָט זיך אין אים דערוועקט דער יונגער פונק פון זיין אמאָליגער חזנישער קונסט ביים עמוד, ווען ער האָט אנגעזעענע שטעלעס.

די גאַסט-געבער, מר. און מרם. דזשעק אינגבערג און מר. און מרם. דזשעק לעווענטאַל-סקורקא, האָבען אייניגעקויפט און אויסגעטיילט ווערטפולע מתנות צו אלע זקנים און זקנות און זיי פֿאַרשאַפט אַן אמת'ן עונג-יום-טוב מיט די פיינע „חנוכה-גלעס", ווי אמאָל ביי זייערע איינענע טישען מיט די פֿאַמיליעס.

25-יאָריגע „יזכור"-פֿאַרזאַמלונג נאָך די ביאַליסטאָקער קדושים שווערט טרויאַפּט צו אידיש ביאַליסטאָק

צו דעם 25-טען יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק, איז זונטאָג פֿאַרנאַכט, דעם 4-טען פעברואר, 1968, פֿאַרגעקומען די טראַדיציאָנעלע הזכרה-פֿאַרזאַמלונג נאָך די קדושים פון אונזער היימשטאָט, אין אַנדענק פון די פעברואַר-שחיטות אין 1943. דער יזכור-אָוונט איז, ווי שטענדיג, דורכגעפירט געווארן פון דעם „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", ווּעלכע האָט אויף זיך געמומען די הייליגע מצוה דורכצופירען אָט די יערליכע טרויער-אַקאַדעמיעס.

צו דעם יזכור-אָוונט איז געקומען א גרויסער עולם פון לאַנדסלייט און פריינט. באַזונדערס האָבען זיך געמערקט די לעצטענס - אריבערגעקומענע ביאַליסטאָקער פון די קאַצעטען, פון דער פֿאַרטיזאַנקע, פון פאַרשיקונג אין רוסלאַנד, פון די פֿאַרשיידענע מאָרד-פאַבריקען א. א. ו., ווּעלכע וואוינען אויסער ניו-יאָרק אויף דער אמעריקאַנער פּראָווינץ.

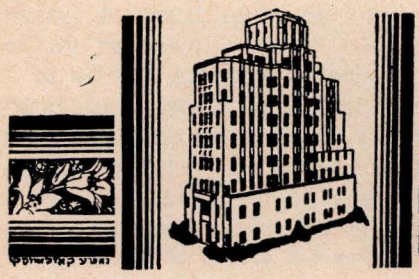
אין א פֿאַרכטיגער שטימונג, מיט דעם עולם איינגעהילט אין אבלות, און די בינע דעקאָרירט מיט פֿאַסיגע טרויער-טראַנספֿאָרמאַנטען, איבער פֿאַרהאַנגען פון שוואַרצען טוך, האָט חזן הערי פיינבערג געפֿענט דעם מיטינג און פֿאַרגעשטעלט דעם פֿאַרזיצער, אונזער געניאַל-סעקרעטאַר, אסאק ריבאַלאָווסקי.

עס זיינען אַנגעצונדען געווארן 25 יאָרצייט-ליכט. ביים שיין פון די הייליגע פלאַמען האָט דער באַגאַבטער שרייבער און „פֿאַרווערטס"-מיטאַרבעטער, י. שמולעוויטש, צעגליט די הערצער און אַנגעשלאָגען דעם פייערליכען טאָן מיט זיין גלענצענדער טרויער-רעדע און שילדערונג פון אידיש ביאַליסטאָק און אירע קדושים אויף יענער זייט ים און פון ביאַליסטאָקער אידן, די יורשים פון א גרויסער קהילה, אין אמעריקע און אין דער גאָרער וועלט.

אונזער אייגענע געראָטענע זינגערין, יעטא אייזנער, מיטגליד פון „קלוב", פרוי פון אונזער דירעקטאָר, סידני אייזנער, האָט זייער שטאַרק אויסגענומען מיט איר פֿראָגראַם פון געטאָ-לידער פון פון סעגאַלאָוויטש'ס „קדיש".

פריינט סעם טשודין האָט אלעמען באַגייסטערט מיט זיין רעציטאַציע, „די ביאַליסטאָקער באָבע".

די הזכרה איז געמאַכט געווארן דורך חזן הערי פיינבערג, ווּעלכער האָט אלע-

אונזער אינסטיטוציע

וואָס מען טוט און וואָס מען פלאַנט

פּסח אין אונזער האָום

טריי אונזער שטיגער פון אַלע פּאַרגאַנגענע יאָרן, וועט אויך דאָס מאָל דער יום־טוב פּסח געפּייערט ווערן אין אונזער האָום מיט אַלע זיבען חג'ען פון אמת'ער אידישער טראַדיציע און פּאָלקסטימלעכקייט.

אונזערע עלטערע איינוואוינער וועלען פּראָווען דעם יום־טוב אין א נייַ־געבוי־טען, גרויסען און ליכטיגען דייַנינג־רום. מען וועט זיך פילען אינגער, האָפּערדיגער און טאַקע יום־טוב'דיגער.

די סדרים וועלען אָפּגעריכט ווערען מיט גרעסערען פּראַכט און גלאַנץ. אויך אין אונזער שוהל וועלען די זקנים און זקנות אויפּנעמען דעם ליבען גאַסט מיט פּרייד און און לעבעדיקייט, מיט די תּפילות און ברכות פון שיינעם יום־טוב. און זיי וועלען טאַקע האָבען אין זינען ניט בלויז די הגדה, נאָר אויך די פּוכקע, געשמאַקע קנייַדלאַך און די יום־טוב'דיגע מאכלים מיט ווייַן, פיש, עוף און אַלעם גוטען.

דאָס יאָר האָט אַרויסגערופען גרויס פּרייד בייַ די איינוואוינער, בייַ אונזער מיטגלידערשאַפט און בייַ דעם אידישען עולם פון דער נאָכבאַרשאַפט, וואָס אונזער שוהל איז איבערגעבויט און אָפּגעפּרישט געוואָרען מיט די בעסטע אייַנריכטונגען, ווי עס פּאַסט פּאַר א מקום קדוש. נייַע סידורים, מחזורים, ספּרים זיינען פּאַרשאַפען געוואָרען. נייַע טאַפּלעך זיינען אויפּגעהאנגען געוואָרען. עס פּאַרכאַפּט דאָס אויג מיט פּראַכט, גלאַנץ און עס באַווירקט מיט א געפיל פון הייליקייט. א באַזונדער דאַנק פּאַר דער באַנייטער שוהל פּאַרדינט אונזער חשובער פּרעזידענט, אילַיי טאַרלאָפסקי, וועלכער האָט פינאַנסירט און אויך פּאַקטיש צוגעלייגט א האַנט צו דער רענאָווייַשאַן־אַרבעט.

זיצענדיג פּרייליכע בייַ די סדר־טישען און הויבענדיג די כוסות מיט א „שהחיינו"־וואונטש, וועלען אונזערע זקנים אויך צואווינטשען אַלע מיטגלידער, מנדבים און פּרייַנט פון דער אינסטיטוציע א פּרייליכען און כשר'ן פּסח.

א דאַנק פּאַר מעות חיטים הילף

דער זאַטער און געמיטלעכער יום־טוב פּסח אין אונזער האָום ווערט דערמעגליכט דורך דער גוטהאַרציגער מעות־חיטים הילף פון אונזערע וואָלונטיר־קאַמפּיינער און בייַשטייַערער, וועלכע האָבען אָנגעשטרענגט אַלע כוחות און מיטלען צו פּאַרשאַפען אונזערע זקנים און זקנות אַן עונג יום־טוב.

מיר האָבען אויך געזאָרגט פּאַר אונזערע לאַנדסלייט אין ישראל און אין אַנדערע לענדער אויף יענער זייט ים, און דער „ביאַליסטאָקער צענטער" האָט אין זיין טראַדיציאָנעלען פּסח רעליף־קאַמפּיין זיי אַרויסגעשיקט פּסח'דיגע שפּייז־פּעקלאַך. דאָס זעלבע האָבען מיר געטאָן, באַזאָרגענדיג אָרעמע אידישע פאַמיליעס דאָ אין שטאָט, ביי אונז אין דער נאַכבאַרשאַפט און אין אַנדערע געגענטען פון גרייטער ניו־יאָרק.

דער באַגרענעצטער פּלאַץ דערלויבט ניט אויסצורעכענען אַלע טויער, וועלכע האָבען צוגעלייגט א האַנט, געזאַמלט פון זייער אייגענער קעשענע און געזאַמלט ביי זייער פּריינט און באַקאַנטע, אָבער יעדער אייַנער איז אונז ליב און טייַער, און מיר זיינען אַלעמען זייער דאַנקבאַר.

מיר דריקען אויך אויס גרויס אָנערקענונג צו די פּריינטלייכע אָרגאַניזאַציעס, ביאַליסטאָקער, ווי אויך אַנדערע הייַמשטעט, ווי אויך די אַרבעטער־רינג ברענטשעס, יוניאָנס, סאָסייעטס, פּרויען־אָרגאַניזאַציעס א.א.וו., וועלכע האָבען זיך אָפּגערופען מיט גרויסמוטיגער הילף צו אונזער פּסח־פּאָנד.

דערביי דערמאָנען מיר די יעניגע, וועלכע האָבען נאָך ביז איצט ניט דערפילט זייער הייליגע אידיש־מענטשליכע פליכט, אז זיי זאָלען זיך צואיילען און אַריינשיקען זייערע בייַשטייַערונגען צו אונזער מעות־חיטים פּאָנד.

אונזער יערליכער חנוכה קאָנצערט

זונטאָג פּאַרנאַכט, דעם 24־טען דעצעמבער, 1967, צום פינפטען חנוכה־ליכטעל, איז דורכגעפּירט געוואָרען אונזער טראַדיציאָנעלער יערליכער חנוכה־צוזאַמענקונפט, קאָנצערט און פּאַרטי. די אונטערעמונג איז פאַרנעקומען אונטער דעם פּאַרזיץ פון אונזער וויים־טשערמאַן פון באָארד, איסאַק ריבאַלאָווסקי, מיט דער מיטווירקונג פון אונזערע ביאַליסטאָקער חזנים און זינגער: חזן מרדכי ספּעקטאָר, זיין פרוי, מרים סאַנדלער, און חזן הערי פיינבערג.

וועגען חנוכה האָט גערעדט אונזער רבי אהרן חיים. עס זיינען אָנגעצונדען געוואָרען די טראַדיציאָנעלע חנוכה־מנורות און דער עולם האָט זיך וואַרעם אָפּגערופען מיט חנוכה־געלט, ווי אויך דאָנייישאָנס פּאַר די אָנגעצונדענע ליכטלאַך.

ביי דער אונטערעמונג איז אויך דורכגעפּירט געוואָרען דער יערליכער מעמבערשיפּ־מיטינג פון דער אינסטיטוציע. דער טשערמאַן פון דער נאָמינייישאַן־קאָמיטע, מר. הייַמאַן מען, האָט פּאָרגעשלאָגען א ליסטע פון דירעקטאָרען פּאַר דעם יאָר 1968. די ליסטע איז אייַנשטימיג אָנגענומען געוואָרען.

נאָך דעם פּראָגראַם האָט דער עולם גענאָסען פון געשמאַקע חנוכה־לאַטקעס.

אונזער יערליכע דיום

מיר פּאַרצייכענען מיט פּרייד, אז דער אָפּרוף אויף אונזערע דיום־בילדס פּאַר דעם יאָר 1968 איז זייער א דערמוטיגענדער. א צאָל נייע מיטגלידער האָבען זיך אָנגעשלאָסען אין אונזער אינסטיטוציע, הויפּטזעכליך פון די לעצטנעס אריבערגעקומענע, וועלכע זיינען געווען בייַ אונזער ביאַליסטאָקער „יזכור"־פּאַרזאַמלונג און האָבען זיך איבערצייגט אין אונזער וויכטיגער און הייליגער ארבעט.

מיר דאַנקען די אַלע, וועלכע האָבען שוין איינגעצאָלט זייער יערליכען מיט־גלידס־אָפּצאָל.

חשובען פּרעזידענט, מאָרים מאָלאָווסקי, אין דער שפּיץ.

עס איז שוין אַנגענומען אַ ידיעה פון ישׂראל, אַז די גאַניאַנדז־טרעסטינער גמילות חסדים־קאַסע איז אַנגערופען געוואָרען אויפן נאָמען פון סאָל בינדלער ע"ה.

די גאַניאַנדז־טרעסטינער אין אַמעריקע האָבען ארויסגעשיקט אַ צירקולאַר צו אַלע זייערע לאַנדסלייט מיט אַ רוף אריינצושיקען ביישטייערונגען צו דעם „סאָל בינדלער מעמאָריאָל־פאָנד".

די באַאמטע פון דעם „סאָל בינדלער מעמאָריאָל־פאָנד" זיינען: סערע מאָלאָזאָווסקי, טשערלייד; חנה גאָלדשטיין, סעקרעטאַרין; טשאַרלס מעלצער, אויזדאַר קאָהען, הערי גאָלדבערג, לואים נאָרדאָן און לואים גרינשפּאַן — מיטגלידער.

די גאַניאַנדז־טרעסטינער העלפען אויך אין דער אַרבעט פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל.

דערפאָלגרייכער יערליכער באַזאַר

אין די וויק־ענדס פון דעם 9־טען און 16־טען דעצעמבער, 1967, און דורך די וואָכען־טעג אינצווישען איז דורכגעפירט געוואָרען אונזער ביאַליסטאָקער יערליכער באַזאַר, אַראַנזשירט פון דער ביאַליסטאָקער לידים אוקזיליערי, אונטער דער געראַטענער טשערמאַנשיפ פון אונזער טראַסטי, מילטאָן ווייַנער, און מיט דער מיטהילף פון זיין פרוי רוטה און פון דער גאַנצער פאַמיליע, אייַנשליסענדיג די קליינוואַרג.

אונזערע דירעקטאָרען און שוועסטער פון דער אוקזיליערי האָבען פאַרשאַפען און געבראַכט אַ סך סחורה און אַרטיקלען, אָבער דעם גרעסטען לאַגער פון סחורה האָבען געשאַפען די ווינערס.

ביים באַזאַר זיינען געווען אַקטיוו אונזערע דירעקטאָרען און מיטגלידער פון דער לידים אוקזיליערי, ווי אויך פון דעם „קלוב ביאַליסטאָקער פרייַנט", אַרבעטענדיג פליסיג אַלם סעילסלייט הינטער די קאָונטערס.

דער באַזאַר האָט אריינגעבראַכט אַ היפּשע סומע געלט פאַר דער אינסטיטוציע, און אַ הארציגען דאַנק פאַרדינען די אַלע, וועלכע האָבען זיך באַטייליגט מיט אַרבעט און וואָהרע אין דער וויכטיגער אונטערנעמונג. באַזונדערע אָנערקענונג פאַרדינען די ווינערס פאַר זייער אומדערמידלעכער ענערגיע און איבערגעבענהייט צו מאַכען די אונטערנעמונג אַ גרויסען דערפאָלג.

די חיים וואוהין עם ציט אייער האַרץ

אונזער איבערגעבויטער און מאָדערניזירטער

ביאַליסטאָקער מושב זקנים און שפּיטאָל

„אַ חיים מיט אַ נשמה"

באָט אָן די פאָלגענדע דעדיקיישאָן און מעמאָריאָל־געלעגנהייטען

פּרייז־ליסט:

די שוהל אויפן פלאַץ	$50,000.00
אַ פאַוויליאָן	50,000.00
דייַנינג־רום	25,000.00
קיטשען	25,000.00
שפּיטאָל	25,000.00
ציוץ־טהעראַפּי דעפּאַרטמענט	25,000.00
עקס־רעי דעפּאַרטמענט	15,000.00
עקזאַמיניישאָן רום	10,000.00
דענטאַל קליניק	10,000.00
פאָדיעטרי קליניק	10,000.00
מעדיקאַל קאָנסולטיישאָן אָפיס	10,000.00
נוירסעס סטיישאָן (יעדע באַזונדער)	5,000.00
אַ פענטרי	5,000.00
רומס (יעדער איינצעלנער צימער)	5,000.00
מעזאַנין (מיטינג־רום)	5,000.00
קלענערער דייַנינג־רום	5,000.00
לינען רום	1,000.00
יוטיליטי רום	500.00
אַ בעט (פון איין איינוואוינער)	500.00
אַ בעט (אין שפּיטאָל)	500.00
אַ מעמאָריאָל־פלאַק (אין שוהל)	125.00

פאַראייביגט אייער נאָמען, פאַראייביגט אייערע בעסטע און ליבסטע, ווערט אַ סימבאָלישער שותף אין אונזער גרויסער דערגרייכונג פאַר דעם עלטערן אידיש־אמעריקאַנער דור, צו געבען די זקנים און זקנות באַקוועמליכקייט, רו און נחת.

מיר וועלען מיט אייך גערן דיסקוטירען אַלע איינצלהייטען.

BIALYSTOKER HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED
228 East Broadway, New York
GR 5-7755 **GR 5-7711**

צו פאַרלייכטערן דעם אַרבעטסמענט, קענט אייר אויספילען און צוריקשיקען דעם דעם פאָלגענדען קופּאָן מיט אייער באַטרעף.

BIALYSTOKER HOME AND INFIRMARY
FOR THE AGED
228 East Broadway
New York City

Gentlemen:

I wish to share in your Building Modernization Project, and I herewith

☐ Donate ☐ Pledge

The sum of $.....for the item desired (please specify).

Name.....

Address.....

.....
Signature

ביאַליסטאָקער און אומגענט־אָרגאַניזאַציעס

(נייעס, באַריכטען, נאָטיצען)

ביאַליסטאָקער „סומך נופלים"

דער זיידע פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע, „ביאַליסטאָקער אונטערשטיצונגס־פאַראיין סומך־נופלים", האַלט אָפּ רעגעלמעסיק מיטינגען און שטיצט אונזער אינסטיטוציע מיט הילף צום בילדינג־פאָנד, מיט א ראש־השנה באַגריסונג און ביישטייערונגען צו אונזערע יערליכע קאַמפּיינס. זיי טוען אויך וויכטיגע אַרבעט פאַר זייערע מיט־גלידער.

ביאַליסטאָקער בראָדערלי לאָדזש

די אָרגאַניזאַציע האָט זיך אויפגעליייזט נאָך צענדליגער יאָרען עקזיסטענץ. זיי האָבען אָבער אין זינען געהאַט אונזער אינסטיטוציע און אונז אַוועקגעשענקט זייער הלוואה פון 500 דאָלאַר צו אונזער בילדינג־פאָנד. אויך אין די פריערדיגע יאָרען האָבען זיי בייגעטראָגען איבער 1000 דאָלאַר פון דער קאַסע, ווי אויך פון אינדיווידועלע מיטגלידער.

די אָרגאַניזאַציע וועט פאַראייביגט ווערען מיט א ספּעציעלען טאַפּעל אין אונזער איבערגעבויטען בילדינג.

ביאַליסטאָקער בר. 88 א. ר.

דער ביאַל. בר. 88 א. ר. האָט אויך אַרויסגעוויזען גרויס אינטערעס אין אונזער אַרבעט. די אָרגאַניזאַציע איז פאַרטרָטען מיט א ראש־השנה באַגריסונג אין אונזער זשורנאַל, שטיצט אונזערע קאַמפּיינס, און האָט אונז אויך אַרויסגעהאָלפען מיט א הלוואה צום בילדינג־פאָנד. לעצטענס האָבען זיי געמאָלדען, אז זיי שענקען אונז דעם פּראָצענט, וואָס קומט פאַר דער הלוואה. זייערע מיטגלידער און טוער זיינען אַקטיוו אין אונזער אינסטיטוציע.

ביאַליסטאָקער בריקלייערס און סיסטערהוד

די ביאַליסטאָקער בריקלייערס אַסס'ן און סיסטערהוד איז פאַרטרָטען דורך זייערע באַאַמטע און טוער אין אונזער פאַרוואַלטונג, ווי אויך אין דעם באָארד פון דירעקטאָרען.

זיי האָבען אונז אַרויסגעהאָלפען מיט אַפּטע דאַניישאַנס צו אַלע קאַמפּיינס, מיט א הלוואה צום בילדינג־פאָנד און זיי זיינען אויך פאַרטרָטען מיט א באַגריסונג אין ראש־השנה נומער פון אונזער זשורנאַל.

ביאַל. יאָנג מענס אַסס'ן

די „ביאַל. יאָנג מענס אַסס'ן", וועלכע איז א צאַל יאָרען אַוועקגעשטאַנען פון אונז, האָט זיך לעצטענס דערנענטערט צו אונזער אינסטיטוציע. טוער פון דער אָרגאַניזאַציע, איינשליסענדיג דעם פּרעזידענט, זיינען אויף אונזער באָארד אָף די דירעקטאָרען, און די סאַסייעטי איז אויך פאַרטרָטען מיט א ראש־השנה באַגריסונג אין אונזער זשורנאַל. זיי רופען זיך אָפּ מיט הילף, און מיר זיינען צופרידען צו האָבען די „יאָנגס מענס" אין אונזערע רייען.

ביאַליסטאָקער קאַטערס סאָשעל קלוב

די אָרגאַניזאַציע האָט אונז אין זינען מיט מעות חיטים הילף און אַנדערע פאָרמען פון שטיצע. אַן אַמעריקאַנער־נעבאָרענער עלעמענט, זיינען זיי אָבער געטריי צו אונזער אינסטיטוציע א דאַנק די ביאַליסטאָקער טוער, וועלכע שטייען אין דער שפּיץ.

ביאַליסטאָקער פּיינטערס קלוב

די ביאַליסטאָקער „פּיינטערס" האָבען אונז געהאָלפען דורך די יאָרען מיט פּינאַנציעלער שטיצע און מיט אַרבעט, געבענדיג זייערע פּריייע זונטאָגען פאַר „פּיינטינג־דזשאָבס" אין אונזער בילדינג פּריוויליג, אַלס מתנה צו אונזער האָוּם.

„קלוב ביאַליסטאָקער פּריינט"

דער „קלוב" שטעלט מיט זיך פאָר דעם אינגערן עלעמענט פון די אַריבערגעקומענע ביאַליסטאָקער, וועלכע האָבען זיך צוגעלעפּט צו אונזרע אינסטיטוציע און ווערען ביי אונז אקטיוור פון יאָר צו יאָר. א היפּש צאָל פון זייערע טוער זיינען דערווייַלט געוואָרען דאָס מאָל אַלס מיטגלידער פון אונזער באָארד אָף דירעקטאָרען. זיי העלפען אונז ביי יעדען קאַמפּיין, ביי אַלע אונטערנעמונגען און גיבען אויך אַריין די איינאַמע פון זייערע אייגענע אונטערנעמונגען פאַר אונזער האָוּם און שפּיטאָל. ביי דער הילפס־אַקציע פאַר אונזער בילדינג־פאָנד האָבען זיי אַרוים געוויזען גרויס אינטערעס און קאָאָפּעראַציע.

אָסטראָלענקער בענ. אסס'ן

די „אָסטראָלענקער" האָבען זיך אויך אָנגעשלאָסען אין אונזער אַרבעט און העלפען אונז אַרוים אין יעדער אקציע. זיי האָבען אויך אָנטיילגענומען אין אונזער בילדינג־פאָנד קאַמפּיין. די אָסטראָלענקער חברה האָט זיך פאַראייניגט מיט אונזער שוהל.

לאָמזשער בענעוואָלענט אַסס'ן

די „לאָמזשער" זיינען פאַר די לעצטע עטליכע יאָר געווען נאָענט צו אונזער אינסטיטוציע, געהאָלפען אונז מיט א יערליכער ביישטייערונג און אויך צום מעות חיטים פּאָנד. זיי זיינען אויך געווען פאַרטרָטען אין אונזער ראש־השנה זשורנאַל.

דער „סאָל בינדלער מעמאָריאַל פאָנד" פון די גאַניאָנדז־טרעסטינער

א וואונדערבארער זשעסט דארף פאַרצייכענט ווערען צום קרעדיט פון די „גאַניאָנד־טרעסטינער יאָנג פריענדס" און דעם „טרעסטינער רעליף קאָמיטעט", די רעאָרגאַניזאַציע פון זייער הילפס־אַרבעט דורך גרינדען א ספּעציעלען „סאָל בינדלער מעמאָריאַל־פאָנד".

דער גאָטזעלינער סאָל בינדלער ע"ה, פון די טיכטיגסטע גאַניאָנדז־טרעסטינער כלל־טוער און לאַנדסמאַנשאַפטליכע פיגורן אין אַמעריקע, איז געווען דער „לעבענס־נערוו" פון דער לאַנדסמאַנשאַפט. דערביי איז ער אויך געווען א וויים־פרעזידענט אין אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל. א גרויסער פילאַנטראָפּ מיט א גאָלדען הארץ און אָפענער האַנט, האָט ער געהאָלפען זיינע אייגענע לאַנדסלייט און אויך די ביאַליסטאָקער מיט אַלץ, וואָס ער האָט נאָר געקענט.

אַלס לעבעדיגער דענקמאָל צו זיין ליכטיגען אַנדענק, האָבען די צווויי אויבען־דערמאָנטע גאַניאָנד־טרעסטינער אָרגאַניזאַציעס געשאַפען א „סאָל בינדלער מעמאָריאַל פאָנד" צו פאַרשטאַרקען די לייַמעגליכקייט פון זייער אָן־פּראָצענטיגער גמילות־חסדים קאַסע אין ישראל.

מיט דעם פאָנד וועט מען קענען העלפען א סך נויטבאַדערפטיגע גאַניאָנדז־טרעסטינער פאַמיליעס בדרך כבוד מיט א פונדאַמענט פאַר אַנשטענדיגער חיונה, ווי אויך די מלחמה־קרבנות און געליטענע משפּחות פון דער „זעקס־טאָגיגער יוני־מלחמה" אין ישראל.

די איניציאַטיוו האָבען אונטערגענומען די גאַניאָנדז־טרעסטינער טוער מיט זייער

רייטונגען פאַר אונזער יערליכער קאָנפֿערענץ, וואָס וועט פֿאָרקומען דעם 29-טען מאי, 1968, ווי אויך פאַר אונזער יערליכן פּיקניק.

אונזער רעליף-אַרבעט

מיר האָבן געשטיצט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און נויטבאַדערפֿטיגע אידען אין מילוואָקי. מיר האָבן אויך געהאָלפֿען די ביאַליסטאָקער אין ישׂראל דורך אונזער אָנטייל אין זייער גמילות-חסדים קאַסע און „קער" שפּייז-פּאַקעטען צו געדריקטע פאַמיליעס אַ נאָענץ יאָר און אויך אויף פּסח. אונזער אַרבעט איז בריית פּאַרטנעריזם און לעבענס-וויכטיג.

שמחות ביי לאַנדסלייט

מיר דריקען אויס אַ האַרציגן מזל-טוב צו אונזער געוועזענעם פֿרעזידענט און איצטיגן ערשטן וויס-פֿרעזידענט מיט זיין פּרוי, אַלעקס און ראשע ליבע דאַנקן, וועלכע האָבן דעם 20-טען יאַנואַר, 1968, געפּירט זייער מוזיניק, לואים, צו דער חופּה מיט זיין באַשערטער בּאַרבא.

אַ מזל-טוב צו אונזער נייַ-דערוויילטען פֿרעזידענט, ארטור פרענק, צו זיין אייניקעל'ס בר-מצוה.

רפואה שלמה

מיר וויינטשען אַ פולקאָמע דערהאָלונג צו אונזער טשערלידי פון דעם „העלפֿער-נאַרמאַן-ראָבערט סאַנשיין-פּאַנד", מרם. בעסי באַקסענבוים, און צו איר מאַן, אונזער פּרויַנט און טוער, דושאָ באַקסענבוים, וועלכע האָבן דורכגעמאַכט קראַנקהייטן.

אַ פּריליכן פּסח

מיר וויינטשען אַלע ביאַליסטאָקער און אַלע אידן איבעראַל אַ פֿאַרגעניגטן יום-טוב.

בען טראָש

•

פּעטערסאָן

די „ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי" אין פּעטערסאָן איז דורך די וויינטער-און פּרילינג-מאָנאַטן אָנגעגאַנגען מיט איר אַרבעט און אָפּגעהאַלטן מיטינגען, כאָטש אַ באַדייטנדע צאָל מיטגלידער איז געוואָרן פֿאַררייזט.

ניט קוקנדיג אויף די שלעכטע וועטער האָבן טראַנספּאָרטאַציע-שוועריקייטן, איז אונזער דעלעגאַציע געווען אָנוועזנד אין פֿאַרטרעטן ביי יעדען מיטינג פון באָארד אָף דירעקטאָרן און אונטערגרופּע פון דער אינסטיטוציע, און אונזער וואָרט איז געהערט געוואָרן פון דער אינסטיטוציעס פֿלאַטפֿאָרם. צו די מיטינגען קומען געווייגלעך אונזערע טוער: וויליאַם ווינער, מרם. ראָזע רובין, דייוויד פֿינקוס, מר. און מרם. דייוויד זאַקים, מר. און מרם. סאל גאָלד און פֿאול פֿארסאָן.

אונזער מעות-חיטים הילף

מיר האָבן געזאַמלט און אויסגעטיילט מעות חיטים צו ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין שטאָט, אין אויסלאַנד, ווי אויך צו דער ביאַליסטאָקער היים אין ניו-יאָרק.

דער „ווייַנער"-צימער אין דער ביאַליסטאָקער היים

אונזער חשובער לאַנדסמאַן, מאַרטין ווייַנער, זון פון אונזער חשובן טוער און דאָנאָר, לואים ווייַנער ע"ה, האָט זיך פֿאַרשאַפט אַ צימער אין ביאַליסטאָקער מושב-זקנים אין ניו-יאָרק אין אָנדענק פון זיין פֿאָטער לואים, ווי אויך אין עהרע פון זיין אָנקעל און אונזער טיכטיגען טשערמאַן, ווילי‌אַם ווייַנער, וועלכער איז אַ וויים-פֿרעזידענט אין דער אינסטיטוציע. מאַרטין ווייַנער צאָלט אויס דעם „רום" אין יערליכע ראַטעס.

אונזער לאַנדסמאַן, לואים ראָזען

מיר באַגריסן אונזער חשובן לאַנדסמאַן, לואים ראָזען, פֿאַר זיין אינטערעס און דערנענטערונג צו דער ביאַליסטאָקער היים אין ניו-יאָרק, וואו ער צאָלט אויס אַ בילדינג-פֿלעדזש. אַ טייל האָט ער שוין געגעבען און דעם באַלאַנס וועט ער דערלייגען אין דער נאָענטער צוקונפט.

אונזערע געטרייע פּריינט

מיר זיינען שטאָלץ מי טאונזערע פּריינט און אונטערשטיצער: מאָרים וויים, מר. מאַרגולים און איזידאָר בערמאַן, וועלכע העלפֿען אונז אין דער אַרבעט.

די טיכטיגע טוערינס

אונזערע שוועסטער, די סעקרעטאַרין אסתר אַראַנאָוויץ, מרם. חייקע בערגמאַן, סענדערס און אַנדערע צייכענען זיך אויס מיט גוטער אַרבעט פֿאַר דער אָרגאַניזאַציע.

דער יערליכער „עד-בוק"

דער טראַדיציאָנעלער יערליכער „עד-בוק", אָנגעפּירט פון דעם שרייבער פון די שורות, איז אַן אָפּשפּיגלונג פון דער אַרבעט פון אונזער סאָסייעטי און אַ וויכטיג קוועלע פון איינאַמע פֿאַר אונזערע באַדערפענישען.

מזל-טוב צו די רובינ'ס און די בראָווערס

מיר דריקען אויס אַ האַרציגן מזל-טוב צו אונזער פֿאַרדינסטפֿולער טשערלייער און צו אירע קינדער, מר. און מרם. אייב בראָוער, וועלכע האָבן דעם 10-טען מערץ, 1968, געפּייערט זייער 25-טען חתונה-יובילעאום, און מיר וויינטשען דער גאַנצער פאַמיליע געזונט, נחת און גליק.

דר. דאניעל מ. בערמאַן ע"ה

אין עלטער פון 39 יאָר איז אין פּעטערסאָן, נ. דזש., דעם 19-טען נאָוועמבער, 1967, געשטאָרבען דער יונגער מעדיקער, דר. דאניעל מ. בערמאַן ע"ה.

דער פֿאַרשטאָרבענער, אַ וואויל‌אַר, האַרציגער מענטש, באַקאַנט און באַליבט אין דער פֿראָפעסיע, ווי אויך אין שטאָט, איז געווען דער זון פון אונזערע חשובע מיטגלידער און טוער, מר. און מרם. אידאָר בערמאַן.

ער לאָזט אויך איבער אַ פרוי, עלין, אַ זון, סטוארט, אַ טאָכטער, אדריען און אַ שוועסטער, מרם. לילא ב. וואָלטאָן.

די פאַמיליע האָט געהיילינגט זיין אַנדענק מיט צדקה פאַר דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו-יאָרק.

אַן אָנגענעמען יום-טוב!

די ביאַליסטאָקער אין פּעטערסאָן וויינטשען אַלע לאַנדסלייט און אידען אומעטום אַ פרייליכן און געזונטן פּסח.

דזשויקאָב קעטץ

אין אַנדערע פּראָווינץ שטעט

אונזערע לאַנדסלייט זיינען טעטיג פאַר דער אינסטיטוציע אין אַ צאָל אַנדערע שטעט.

מיר דערמאָנען מיט דאַנק די סידערס, די גודמאַס און די האָפמאַנס אין פילאַדעלפֿיע; די איצקאָוויטשעס אין ניו-הייוון; די פינקס, מאַרקוסעס און פעלדמאַנס אין פאַסאיק; די קאַצענס אין קליוולאַנד; די שוואַרצס אין וויהאָקען; די ברומסאָנס אין פריהאָלד; די סאקסעס אין וועין און פאַסאיק; די דאָבקינס אין יונקיאָן סיטי; די אַקערמאַנס אין ניו-פאלץ, די יערוזאַלימסקיס און ניידאָרפס אין לאָס אַנדזשעלעס, א. א. וו.

דאָס זיינען אונזערע אַמבאַסאַדאָרען איבערן לאַנד, און מיר האָפען, אז זיי וועלען וועיטער אָנהאַלטן די פריינטשאַפט און הילף פאַר אונזער אינסטיטוציע.

ביי אונזערע לאַנדסלייט איבער אַמעריקע

שיקאַגאָ

אונזער „ביאַליסטאָקער סאשעל קלוב" און די לוידים אוקזיליערי האָבען אָפגעהאלטען א צאל מיטינגען.

הילף פאר דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו־יאָרק

ווי יעדען יאָר, האָבען מיר אויך דאָס יאָר געשאפען די יערליכע קוואָטע פאר דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים און שפיטאל אין ניו־יאָרק. דעם קאמפיין האָבען דורכגעפירט די פרוינט: ישראל מינעס, פרעזידענט פון „קלוב", און אונזער לאַנדסמאַן און פילאַנטראָפ, לואים גערבער. טראָץ זיין קראַנקהייט, האָט אונזער חשובער טוער, מר. מינעס, פון שפיטאל געהרופען פרוינט צו טאָן זייער פליכט, און דאָס מאָל איבערגעשטיגען זיין העלפט פון דער יערליכער קוואָטע. די אַנדערע העלפט האָט געשאפען פרוינט לואים גערבער, באַוואוסטער ביאַליסטאָקער פילאַנטראָפ.

אונזער מעות־חיטים קאמפיין

מיר האָבען געוואָמעלט מעות־חיטים הילף פאר אונזערע לאַנדסלייט און נויט־באַדערפטיגע אידען אין שטאָט, פאר ביאַליסטאָקער אין ישראל און פאר דער ביאַליסטאָקער היים און שפיטאל אין ניו־יאָרק.

שמחות ביי לאַנדסלייט

מיר ווינטשען א הארציגען מזל־טוב צו אונזער פרעזידענט, איזראעל מינעס, צו דעם ענגעידזשמענט פון זיין אייניקעל. פרוינט מינעס און זיין פרוי האָבען דעם ווינטער פארבראכט אין קאַליפאָרניע.

מיר גראַטולירען און ווינטשען מזל־טוב צו דער וויים־פרעזידענטין פון אונזער לוידים אוקזיליערי מיט איר מאן, מר. און מרם. חיים קיליש, און צו אונזער וויים־פרעזידענטין, מרם. גאָסי טאַנקום, לכבוד די חתונות פון זייערע אייניקלאָך.

מיר פארציכענען אויך מיט פרייד די געבורטסטעג פון אונזערע חשובע מעמבערס: אונזער וויים־פרעזידענטין, אסתר קיליש, און מרם. בעראַן.

א מזל־טוב קומט אויך צו מר. און מרם. מאָריס מיינעס לכבוד זייער נייעם אור־אייניקעל.

א „צאתכם לשלום" און גלייקליכע ריזע ווינטשען מיר אונזערע מיטגלידער, מרם. מאָריס בלוי, און מרם. סימע באַראַטש, וועלכע פאָרען אף אויף פסח אין ישראל.

צו אונזערע מעמבערס, וועלכע האָבען דורכגעמאכט קראַנקהייטען, ווינטשען מיר א רפואה שלמה.

אונזערע ביאַליסטאָקער אין שיקאַגאָ, אין ניו־יאָרק, אין ישראל, איבער דער גאָרער וועלט און אַלע אידען אומעטום, ווינטשען מיר א געזונטען און פרייליכען פסח.

ראָזע צוקערמאַן

•

מילוואָקי

די ביאַליסטאָקער אין מילוואָקי האָבען געהאט א לעבהאפטען סעזאָן טראָץ דעם, וואָס געוויסע באַמטע און טוער זיינען געווען אויסער שטאָט פאר זייערע ווינטער־וואָקאַציעס.

אונזערע באַמטע, טוער און אקטיוויסטען

די „ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָסייעטי" אין מילוואָקי, וויסקאָנסין, האָבען זונטאָג, דעם 24־טען דעצעמבער, 1967, דורכגעפירט אין דעם שטאָטישען „בית־עם" צענטער, א פייערליכען און דערפאַלגרייכען באַנקעט, ביי וועלכען עס איז געשאפען געוואָרען היפיש פאָנדען פאר די ארטיגע נויטען, פאר דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק, ווי אויך פאר די לאַנדסלייט אין ישראל און איבער דער גאָרער וועלט.

ביי דער גרויסער יערליכער אונטערנעמונג זיינען אויך דערוויילט געוואָרען די פאָלגענדע נייע באַמטע פון דער ארגאַניזאציע, פאר דעם יאָר 1968:

מעקס שומאַכער, פרעזידענט; אַלעקס דאָרען, 1־טער וויים־פרעזידענט; ארטור פרענק, 2־טער וויים־פרעזידענט; מרם. אייידא שומאַכער, טרעזשורערין; בען טראָש, פינאַנץ־און רעקאָרדינג־סעקרעטאר; מאָריס מילער, סעם שומאַכער, דזשעק ראטנער, טראַסטים; מרם. ראשע ליבע דאָרען, טשערלידי רעפרעשמענטאַקאַמיטע; מרם בעסי באַקסענבוים, טשערלידי סאַנשיין־פאָנד.

דער דערפאָלג פון דער אונטערנעמונג איז אין א גרויסער מאָס צו פאַרדאַנקען די טוער: אסתר ראטנער, טשערלידי פון באַנקעט; מרם. איידא שומאַכער, דאָרא טורעק, ראשע ליבע דאָרען, ראָזע שומאַכער, בען טראָש און אַנדערע.

די ארגאַניזאציע האָט געשיקט 500 דאָלאָר צו דער ביאַליסטאָקער היים אין ניו־יאָרק, אָפּ ווייטערדיגע אינצאָלונג אויף זייער „רום" אין דעם איבערגעבויטען בילדינג פון דער אינסטיטוציע; 250 דאָלאָר פאר „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" אין תל־אביב און 250 דאָלאָר פאר דעם „ישראל עמוירדזשענסי קאמפיין".

די מזל־ברכה פון די ביאַליסטאָקער אין מילוואָקי איז דער פאקט, אז א צאל ניט קיין ביאַליסטאָקער האָבען זיך אַנגעשלאָסען און זיינען געוואָרען אקטיוו און פארנעמען אפילו וויכטיגע אמטען. א סימן, די ארגאַניזאציע איז געאכטעט און באַליבט אין שטאָט.

אונזער אונטערנעמונג, ארבעט און די ליסטע פון אונזערע באַמטע איז פובליציירט געוואָרען אין „פארווערטס".

מיר באַדאַנקען דעם ביאַליסטאָקער צענטער און באַזונדערס דעם געשעפטסקרעטאַר, איסאק ריבאַלאָווסקי, פאר די נייעם אין צייטונג.

דער „מילוואָקי־צימער" אין דער ביאַליסטאָקער היים אין ניו־יאָרק

מיר האָבען געקויפט א צימער אויף דעם נאָמען פון אונזער „ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָסייעטי" אין מילוואָקי אין דער איבערגעבויטער ביאַליסטאָקער היים און שפיטאל אין ניו־יאָרק און מיר צאָלען אוים דעם באַטרעף.

איבער דעם צימער געפינט זיך א טאָפעל מיט אן אויפשריפט אין אונזער נאָמען צו באַצייכענען אונזער אָנטייל אין דעם היסטאָרישען ווערק. מיר דערוואַרטען פון ניו־יאָרק א פאָטאָגראַפיע פון דעם צימער מיטן טאפעל.

צוגרייטונגען פאר אונזער קאָנפאַרטי פאַרטי און פיקניק

מיר מאַכען שוין די נויטיגע פאַרבאַ־

נאַרוועגיע

פון טראַנדהיים, נאַרוועגיע איז דאָ געווען צוזאַמען ביי אונזער „ביאַליסטאָקער יזכור־אָפאַדעמיע" דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן און „נסים־איד", נפתלי נאָטאָוויץ, וועלכער האָט דורכגעלעבט דעם היטלער־אומגליק.

זון פון שמואל הערשל נאָטאָוויץ, טעקסטיל־פאַבריקאַנט אין ביאַליסטאָק, און ברודער פון אונזער מיטגליד, נח נאָטאָוויץ, פון מעטוטשען, נ. דזש., איז נפתלי אָנגעקומען פון רוסלאַנד אין נאָרוועגיע נאָך דער מלחמה, וואו ער איז שוין 14 יאָר און ארבעט אלס פּראָפעסאָר־מענעדזשער אין א קאָנפעקציע־פאַבריק.

נאָטאָוויץ גיט איבער, אז דאָס אידישע לעבן אין נאָרוועגיע איז אָפּגעשוואַכט. פון צייט צו צייט קומט א גאַסט פון די מערב־לענדער מיט א פריש וואָרט. צווישען די באַזוכער האָט ער דערמאָנט אונזער קינסטלער, זלמן קאָלעשניקאָוו פון פּאַריז.

נפתלי האָט אָפּגעאָטעמט מיט דער לופט פון אַמאָליגער ביאַליסטאָק אין די וועגט פון אונזער אינסטיטוציע.

סאָוויעט־רוסלאַנד

אונזער חשובער לאַנדסמאַן, מאָרים יאַקאָבסאָן, א רייזענדער איבער דער וועלט, האָט איבערגעגעבן אן אינטערעסאַנטען קוריאָז וועגען זיין ביאַליסטאָקער באַגעגעניש אין ראָטען־פאַרבאַנד.

אריינגייענדיג אין א מאָסקווער רעסטאָראַן, האָט יאַקאָבסאָן, צו זיין גרויסער פאַרוואונדערונג, דערהערט די קלאַנגען פון וואַרטער פון „הבה נגילה". ער איז געוואָרען נייגעריג און אָנגעהויבען אויסגעפינען, וואָס דאָ קומט פאָר.

ווי איבערראַשט איז ער געוואָרען, ווען ער האָט זיך דערוואוסט, אז די זינגערין איז פון לאַנד איז ניט קיין אַנדערע, ווי די ביאַליסטאָקער מיידל יאַוואָוואָסקא. בייַדע — די זינגערין און איר ליד — האָבען אויסגעזען ווי צוויי צעפלאַשעטע פייגעל, פאַרבלאָנקעט אין דעם פרעמדען, אידען־פיינטלעכען רוסלאַנד.

ער האָט זיך צוזאַמענגערעדט מיט דער זינגערין און אויסגעפונען, אז זי איז דאָ עלענט, איינע פון א משפחה. אירע לעבעדיגע קרובים געפינען זיך אין אויסלאַנד. זי האָט אים געבעטען צו העלפען פאַרבינדען זיך מיט אירע קרובים.

וואו א ביאַליסטאָקער וואָרט און קלאַנג קען אלץ אנשפּאַרען . . .

שוועדען

אונזער ליבער פריינט, אלטער טרום, פון בענדהייגען, טרייער מאַבאַסאַדאָר פון מאַמע־לשון אין קאַלטען, פאַרוואָרפענעם שוועדען, שיקט אונז אפטע בריוו. ער שטייט אין שפּיץ פון „בני אידיש" קריז אין שטקהאָלם און העלפט אריינברענגען דאָס אידישע וואָרט און קונסט דורך פּרעסע און טעאַטער. ער איז שטאַרק מקרב ביאַליסטאָקער קינסטלער פון אומעטום. אָט דער בריינסקער איד מיט א וואַרעם האַרץ, א ווירדיגער שכן פון אונזער היימשטאָט, דרוקט זיך אויך אין פאַריזער „וואָרט" און איז א שטענדיגער לעזער פון אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע", וואו זיינע צושריפטען דערשיינען פון צייט צו צייט.

מעקסיקע

אידישער ישוב טרויערט אויף דעם טויט פון שמחה צפת ע"ה

אין עלטער פון 60 יאָר איז אין מעקסיקע, דעם 16־טען פעברואר, 1968, געשטאָרבען פון א האַרץ־אַטאַקע דער אָנגעזעענער געזעלשאַפטליכער טוער, קולטור־טרעגער, זשורנאַליסט און עקזעקוטיו־דירעקטאָר פון דער געזעלשאַפט „קולטור און הילף", שמחה צפת ע"ה.

דער פאַרשטאָרבענער האָט געשטאַמט פון א חשובער באַלעבאַטישער פאַמיליע אין ביאַליסטאָק. ער איז געווען דער זון פון משה און איטקע צפת פון דער ביאַליסטאָשאַנער גאַס, און האָט געצויגען זיין יחום פון דעם לעגענדאַרען שמחה צפת, וועלכער איז געווען דער ערשטער ביאַליסטאָקער איד צו באַטרעטען דעם אמעריקאַנער באָדען אין יאָר 1842, און איז געשטאָרבען אין עלטער פון 103 יאָר.

שוין אין ביאַליסטאָק איז דער יונגער שמחה צפת געווען באַקאַנט אלס וויכטיגער בונדישער טוער. קומענדיג אין מעקסיקע מיט 40 יאָר צוריק, האָט ער וויַיטער געווידמעט זיין גאַנצען לעבען, צייט און ענערגיע צו פאַרבעסערן די לאָגע און דעם שיקזאל פון דעם אידישען פאָלקס־מענטש און האַרעפאַשניק און פאַרצוועצען זיינע בונדישע טעטיקייטען.

שמחה צפת ע"ה

שמחה צפת איז געווען א מענטש פון וואָרט און פּען. ער האָט מיטגעאַרבעט אלס מיטרעדאַקטאָר פון דעם בונדישען זשורנאל „פאָרוויס" אין מעקסיקע און זיך אויך געאַרבעט צווישען די מיטגרינדער און אָנפירערס פון דער אָרטיגער י. ל. פּרץ־שול. ער האָט געפירט א גייסטריי־כען לעבען און האָט זיך אויסגעצייכענט מיט זיינע מאַראַלישע פּרינציפּען אין זייער פראַקטישער פאַרוואַנדלונג.

שמחה צפת לאָזט איבער א פרוי, שרה, און א שיינעם דור קינדער: צוויי זין, דר. משה צפת און דר. וועלוול צפת, אין מעקסיקע; ברודער און שוואָגער, גיטעל און טשאַרלס שיפער אין לאָס אַנדזשעלעס; און שוואָגער און שוועגערין, דר. שמואל און וועלי זאַבלודאָווסקי אין מעקסיקע, ווי אויך ברודער און שוואָגער פייגעל און הערי סקלאַרין אין ניו־יאָרק. די סקלאַרינס זיינען געטרייע און אָנגעזעענע מיטגלידער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק. מרם. סקלאַרין איז די געוועזענע פּרעזידענטין פון דער נאַוואָאושיצער ליידיס אוקזיליערי, וועלכע האָט פאַראייביגט א צאָל נעמען אין דער שוהל פון דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים.

מיט שמחה צפת איז אַוועק אין דער אייביקייט איינע פון די ליכטיגסטע ביאַליסטאָקער פּערזענליכקייטען צווישען דעם אידישען ישוב אין מעקסיקע.

אזעלכע לאַנדסלייט, וואָס בליבען נאָענט צו אונז פון אזוי ווייט, פון עק וועלט.

אונזערע פאַרלוסטען

מיר באַווייַנען דעם פאַרלוסט פון אונזערע לאַנדסלייט און מיטגלידער: העניע ליבע אָסטראָבורסקי, לאה באַטלאי, הערש צבי גראָכאָווסקי (רעווערענד אין פערט), נחמן זעווסקא, אידעל לאָפידוס, בעלא מינץ, רחל פרענקעל, פאַניא פּאָל, שמואל מאיר צווייבאַק, מענדיל קאופאַקס, יעקב קאָזישיצע, הערש צבי שיין, בערנאַרד שעמבערג און טאַניא פאַטשעבוצקא ע"ה.

זיי וועלען שטענדיג לעבען אין אונזער געדאַנקען און הערצער.

אויסטראַליע

(דאָס יאָר 1966-1967 אין אונזער ביאַליסטאָקער לעבן)

פון **מ. פּיט**

(פֿרעזידענט ביאַל. צענטער, מעלבורן)

אונזערע באַאמטע

אונזערע חשובע באַאמטע שטעלן מיט זיך פֿאַר דעם רוקענבריין פון אונזער אַרגאניזאַציע, דאָס בעסטע, וואָס אידיש ביאַליסטאָק פֿאַרמאָגט אין אידעאַליסטישען מענטשען־מאַטעריאַל, דאָס זיינען:

מ. פּיט, פֿרעזידענט; מ. מערקעל, י. קאָרנאָן, וויס־פֿרעזידענטן; א. אַבראַמסקי, י. שאָסטאַק, ערן־קאַסירער; ג. קאָגאָן, ערן־סעקרעטאַר; פ. אַלבערט, סעקרעטאַר.

פֿאַרוואַלטונגס־מיטגלידער: א. אסטראָבורסקי, ס. גאָרדאָן, ה. דאָרעוויטש, מאיר יאָסעם, משה יאָסעם, ס. מארדעך, ד. מאַריין, א. רעסי, א. סאָקאָלאָוויץ, פ. פֿליקער, ל. קאָגאָן, ל. קאָלמאַנאָוויטש, ב. קאָרנאָן, י. רובינשטיין.

קולטור־קאָמיסיע: ס. מאָרדעך, פֿאָרזיצער; א. סאָקאָלאָוויטש, ערן־סעקרעטאַר; א. אַבראַמסקי, א. אָסטראָווסקי, ה. דאָרעוויטש, ל. קאָלמאַנאָוויטש, י. רובינשטיין. ביבליאָטעקאַר: ב. דעלאָטיצקי.

אונזער אַרבעט

מיר טיילן אוים הילף פֿאַר אַלטע און קראַנקע לאַנדסלייט. אונזער אסתר פּיט־פֿאַנד אויפן נאָמען פון אסתר פּיט ע"ה, דעם פֿרעזידענט'ס גוטזעליגע פרוי, גיט אַנפֿראַצענטיגע הלוואות צו געדריקטע אידן. מיר האָבן אויך אַ בוררים־געריכט וואָס שליכטעט שטרייט־פֿראַגן און סכסוכים. מיר האַלטן אַן קלאַסען אין העברעאישע און ענגלישע לימודים און פֿארמאָגן אַ רייכע ביבליאָטעק אויפן נאָמען פון פּסח קאָפֿלאַן ע"ה. מיר האָבן אויך תנ"ך־קורסען, און אַ מנין אויף ראש־השנה און יום־כיפּור.

דאָס ביאַליסטאָקער הויז

אַלע אקטיוויטעטן קומען פֿאַר אין אונזער אייגען הויז, 19 ראָוב סט., קילדא ס. 2, מעלבורן.

פינאַנסען און איננאָמע

אונזער איננאָמען קומט פון מיטגלידס־אָפּצאָל און ביישטייערונגען, וואָס מיר שאַפען באַזונדערס פון אונזער יערליכען ביאַליסטאָקער באַל און אָפּיל. מיר העלפען אויך דעם פֿאַראייניגטען ישראל־אָפּיל און אונזערע לאַנדסלייט אין דער אידישער מדינה.

אונטערנעמונגען

יעדען יאָר פירען מיר דורך דעם יאָרצייט נאָך חורבן ביאַליסטאָק.

מיר גיבען אויך אויפנאָמעס צו חשובע געסט. דעם פֿאַרנאָנגענעם יאָר האָט ביי אונז געוויילט אונזער חשובער לאַנדסמאַן, אברהם לים פון ישראל, אין א קולטורער לער שליחות, און הרב שלמה גאָרען, דער הויפּט־טשאַפּלין פון דער ישראל־ארמיי, אין די אינטערעסען פון דער מדינה, ווי אויך אונזער לאַנדסמאַן, יעקב פּת, דירעקטאָר פון סאָציאַלער פֿאַרזיכערונג ביי דעם פֿאַרטיידיגונגס־מיניסטעריום אין ישראל.

די „חיים רובינשטיין קולטור־פונדאַציע" פֿאַרן מענדעלע־פֿראָיעקט

אונזער חשובער לאַנדסמאַן און מיטארבעטער, א. זבאַר, האָט אונז צוגעשיקט ארטיקלען און מאַטעריאַלען וועגען דער לעצטענס געגרינדעטער „חיים רובינשטיין קולטור־פונדאַציע" פֿאַר דעם מענדעלע־פֿראָיעקט פון ירושלים'ער אוניווערזיטעט.

צוליב מאַנגל אין פּלאַץ, נעמען מיר ארויס און גיבען איבער דעם סאַמע עיקר פון דער אָנגעלעגענהייט.

אין מעלבורן (מיט אַן אָפּטיילונג אין סידנעי) האָט זיך געשאַפען א „חיים רובינשטיין קולטור־פונדאַציע", וואָס האָט זיך געשטעלט פֿאַר אַן אויפגאַבע, צום 20־טען יאָרצייט פון געווען לאַנגיאָריגען רעדאַקטאָר פון די „אויסטראַלישע אידישע נייעס" און אונזער חשובען ביאַליסטאָקער בן־עיר — ר' חיים רובינשטיין ז"ל — צו פֿאַראייביגען זיין אָנדענק אויף א ווירדיגען אופן דורך פֿאַרבינדען זיין נאָמען מיט א פֿראָיעקט פון דער אידישער לימ'ער אוניווערזיטעט ארויסצוגעבען די פולע ווערק פון מענדעלע מוכר ספרים אין 2 שפּראַכען — אין העברעאיש און אידיש.

אַזוי ווי ביז איצט איז נאָך נישט דערשינען אין קיין איין שפּראַך א פולשטענדיג־קאָמפּלעטירטע און ערענסט־וויסענשאַפּטליכע אויסגאַבע פון מענדעלע'ס ווערק און היות די זאַמלונג פון מאַטעריאַלען וועגען מענדעלע'ן, ווערט האָט פֿאַרנומען ביים אוניווערזיטעט גאַנצע דריי יאָר און נאָר צוליב מאַנגל אין פינאַנסען האָבן זיי ביז איצט נישט געקענט צוטרעטען צום דרוקען די ווערק, איז דער ריבער קיין וואונדער נישט, אַז אונזער פֿראָיעקט צו שאַפען דאָ א פּאַנד זאָל גיין, אין דער ערשטער ריי, פֿאַרן צווועק פון ארויסגעבען מענדעלע'ס ווערק און א געווייסער טייל פון די געזאַמלטע גלעטער פֿאַר סטיפענדיעס פֿאַר נישט־פֿארמעגלעכע סטודענטן, איז דורך דער קאָלעגיע פון פֿראָפעסאָרען, בראש מיטן פֿראָפעסאָר דב סדן, וואָס ארבעטן ארום דעם פֿראָיעקט — אויפגענומען געוואָרען מיט גרויס ענטוזיאזם.

פֿארשאַפט עם אונז טאַקע א דרייפֿאַכיגען פֿארגעניגען: ערשטענס, וואָס דער אוניווערזיטעט האָט באַוויליגט, אַז אונזער פונדאַציע זאָל באַהילפיג זיין ביים ארויסגעבען מענדעלע'ס ווערק; צווייטענס, אַז די ישראל'דיגע וויסנשאַפטלכע אַקאַדעמיע האָט זיך אונטערגענומען צו סובסידירען דעם פֿראָיעקט מיט א פונט־פֿאַר־א־פונט בייטראָג, ד. ה. זיי באַשטייערן זיך מיט דער זעלבער סומע, וואָס אונזער פונדאַציע וועט אויפזאַמלען; און דריטענס, אַז דאָס פֿארבינדען דעם נאָמען פון דעם פֿאַרדינסטפולען רעדאַקטאָר חיים רובינשטיין מיטן ארויסגעבען מענדעלע'ס ווערק וועט דינען פֿאַר א לעבעדיגען מאָנומענט פֿאַר חיים רובינשטיין און גלייכצייטיג נישט קיין קליינער כבוד פֿאַרן אויסטראַלישען אידישען ישוב.

די איניציאַטיוו פֿאַר דעם פֿראָיעקט האָט אויף זיך גענומען דער זון פון ר' חיים רובינשטיין ע"ה און איצטיגער רעדאַקטאָר פון די „אויסטראַלישע אידישע נייעס", יוסף רובינשטיין. די באַאמטע פון דער פונדאַציע זיינען: ש. ווין, פֿרעזידענט; ש. גאָלדשטיין, פֿאַרזיצער, און י. ראזבי, ערן־סעקרעטאַר.

ארטיקלען וועגען דעם פֿראָיעקט זיינען פֿאַרשפּנטליכט געוואָרען פון א. זבאַר אין אויסטראַליע און דעם באַרימטען פּובליציסט און דיכטער, יעקב גלאַטשטיין, אין ניו־יאָרק.

די „פונדאַציע" האָט שוין אריבערגעשיקט די ערשטע 5,000 דאָלאַר פֿאַר דעם פֿראָיעקט צום העברעאישען אוניווערזיטעט אין ירושלים.

לעאָן מאָוו פון אויסטראַליע פֿאַרלאַנגט די „ביאַליסטאָקער שטימע"

אונזער חשובער לאַנדסמאַן, מאָוו פון אויסטראַליע, זון פון אונזער אַמאָליגען מיטארבעטער, משה מאָפשאָווסקי, האָט זיך צו אונז געוואַנדט מיט א פֿאַרלאַנג צו אַבאָנירען די „ביאל. שטימע", און מיר האָבן זיין וואונטש דערפילט.

א נאָבעלער זון פון א גרויסן טאַטן, האָט פֿריינט מאָוו ארויסגעוויזן דעם „ביאַליסטאָקער דאָרשט" נאָך א היימיש וואָרט.

יישר כח! מיר זיינען שטאָלץ מיט

פון יאָהאַנעסבורג. ביי שיין־געדעקטע טישען, אונטער דעם פּאָרזיץ פון פריינט יצחק טשעפּלער, איז דער יום־טוב פּאַר־וואַנדלט געוואָרען אין אַ היימישער פּא־מיליען־שמחה, ווו דער עולם האָט גוט פּאַרבראַכט. נאָכן אויסהערן די באַגרי־סונגען און געזעגענונגס־ווערטער, פּאַרווויי־לען זיך די אַנווועזנדע מיט שירה בציבור.

מיט שטאָלץ קענען מיר אונטערציען דעם סך־הכל פון יאָר אַרבעט: די טעטי־קייט איז געווען אַ פרוכטבאַרע מיט פיל צוזאַגענדע פּערספּעקטיוון צום נייעם קולטור־און געזעלשאַפטלעכן סעזאָן. עס בלייבט צום ווינטשען, אַז דאָס נייע יאָר זאָל ברענגען שלום אויף דער גאַנצער וועלט און שלום פּאַר ישראל מיט אירע שכנים. דאָס וועט זיין דאָס בעסטע, אַז מיר זאָלען אַלע קענען מיט פיל מוט זיך פּאַרמעסטען צו נייע איניציאַטיוועס לטובת דעם ישוב בכלל און ביאַליסטאָקער משפּחה בפרט.

אברהם עסטעראָוויץ געשטאָרבען אין אַרגענטינע

אין עלטער פון 67 יאָר איז דעם 17־טען אָקטאָבער, 1967, אין לאַ פּלאַטא גע־שטאָרבען אונזער אָנגעזעענער לאַנדסמאַן און טוער, אברהם עסטעראָוויץ.

דער פּאַרשטאָרבענער איז געווען אַק־טיוו אין דעם ביאַליסטאָקער פּאַרבאַנד, ווו אויך אין דער קרעדיט־קאַסע „לאַ טעקס־טיל". עטליכע יאָר פּאַר זיין טויט האָט ער באַזוכט ניו־יאָרק און געווען דער גאַסט פון דאָרטיגען ביאַליסטאָקער צענ־טער און מושב זקנים.

א ליבער, האַרציגער פּאַלקס־מענטש, לאָזט איבער אברהם עסטעראָוויץ אין טי־פען טרויער זיין פרוי, ראָזע בערנשטיין־עסטעראָוויץ; זון דאַרדאָ, שנור נעלי און אייניקעל גאַבריעלא אין לאַ פּלאַטא; און א ברודער און שוועגערין, מאָרים און אַליס עסטאָן, ווייס־פּרעזידענטן פון דעם ביאַליסאָטקער צענטער און מושב־זקנים אין ניו־יאָרק.

אַ הזכרה־אָקט צו די שלושים נאָך דוד סאָהן ע"ה

דינסטאָג, דעם 19־טען מערץ, איז אין זאָל פון „בית ביאַליסטאָק" פּאַרגעקומען א טרויער־אָקט צו באַהרן דעם אָנדענק פון פּאַרשטאָרבענעם ביאַליסטאָקער פּא־טריאָט, דוד סאָהן ע"ה. א גרויסער עולם האָט אָנגעפּילט דעם זאָל, ווייל זיין נאָמען און מעשים, אַלס מענטש, עסקן און שרייבער, איז דאָ געווען גוט באַקאַנט צו א סך מענטשען, חוץ דער ביאַליסטאָקער מש־פּחה. אַרגאַניזירט די טרויער־אָקאַדעמיע האָבען: דער פּאַרבאַנד, דער קאָאָפּעראַ־טיוו „לאַ טעקסטיל", פרויען־קאָמיסיע, יוגענט־צענטער, אויך פּאַרשטייער פון „אייוואָ" און שרייבער־פּאַראיין (וועלכער האָט צוגעשיקט א שריפטלעכען אָנשלום).

דערעפענט דעם אָוונט האָט דער פּרע־זידענט פון פּאַרבאַנד, א. ז. יעווריייסקי. מיט אָפּשאַצונגס־ווערטער וועגען חשובען נפטר זיינען אויפגעטראָטען די ה"ה דין, טשעפּלער, נ. צוקער (איוואָ"), זאַבלו־דאָווסקי (שארית הפּליטה), ב. שטופּלער, שבח, און צום סוף האָט דער חזן סאָלמאן געמאַכט א „אל מלא רחמים".

דער הזכרה־אָקט האָט געמאַכט א טיפען אייגדרוק אויף אַלע אָנוועזנדע, וועלכע ווייסען גוט, אז מיטן טויט פון דוד סאָהן ע"ה האָט די ביאַליסטאָקער וועלט־מש־פּחה פּאַרלוירען איר גרויסען מנהיג — אבידה שאינה חוזרת. ת. נ. צ. ב. ה.

תנחום אָוסעיעוויטש ע"ה

נאָך א לאַנגער און שווערער קראַנקייט איז נפטר געוואָרען אין בוענאָס־אייראָס, מאַנטאָג, דעם 18־טען מערץ, ה. י. און איז געבראַכט געוואָרען צו קבר ישראל אויף מאָרגען, דינסטאָג, דעם 19טען — תנחום אָוסעיעוויטש ע"ה. דער פּאַר־שטאָרבענער איז געווען א לאַנג־יאָריגער איבערגעבענער טוער פון פּאַרבאַנד, וועלכער האָט אין פּאַרשיידענע פּעריאָדען פּאַרנומען דעם אמט פון פּרעזידענט. ער איז אויך געווען דער פּיאָנער פון אונזער קאָאָפּעראַטיוו „לאַ טעקסטיל". תנחום איז געווען א קלוגער און באַזאַכטער מענטש און איבערהויפּט: א געטרייער און איבערגעגעבענער בן־עיר, ביי וועמען די עקזיסטענץ פון פּאַרבאַנד איז געווען זיין לעבענס־אידעאל. טראָץ זיין סאָלי־דער עקאָנאָמישער פּאָזיציע, איז ער גע־בליבען דער פּאַלקסטימליכער ביאַליסטא־קער תנחום, האָט נישט אַרויסגעוויזען קיין סימן פון גרויסהאַלטונג און איז צו יעדען געווען א געטרייער פריינט און חבר, זייענדיג גרייט צו דינען מיט זיין ראָט און הילף — שטיל און אָן רעש.

צו זיין לוויה איז געקומען א גרויסער עולם פריינט און פּאַרוואַנדטע. ביים אָפּע־נעם קבר האָט, אין נאָמען פון „בית ביא־ליסטאָק" און קאָאָפּ. „לאַ טעקסטיל" מס־פּיד געווען דעם חשובען נפטר דער סעק־רעטאַר פון דירעקטאָריום, יצחק גרינ־צוייג, וועלכער האָט, צוו. אַנד., געגעבען א קורצע אָפּשאַצונג וועגען דער פּערזאָן פון נפטר אַלס מענטש און ביאַליסטאָקער עסקן.

תנחום אָוסעיעוויטש ע"ה

די גאַנצע ביאַליסטאָקער משפּחה אין בוענאָס איירעס באַדויערט דעם גרויסען פּאַרלוסט, און צוזאַמען מיט זיין פרוי, קינדער און פאַמיליע, זאָגען מיר: חבל על דאבדין דלא משתכחין.

באַהעפט

פון יעקב כהן

אַלץ איז אין באַהעפט.
באַהעפט איז יסוד
כל היסודות,
תמצית פונעם זיין —
דעם גאַנצען.

באַהעפט איז פונק
אינעם פלאַם,
אַלע זאַכען אינעם רוים,
בלאַט און צווייג און שטאַם.

באַהעפט איז רבים
אינעם יחיד,
אינעם איינס, אינעם אחד, —
ווי יחיד אינעם רבים.

באַהעפט איז יא!
באַיאָטע וועלט און לעבען,
נאָר דאָס שטרעבען,
ווי ס'גאַנצע, גאַנצע וועבען.

אומבאַהעפט איז נישט,
טויט און צעפאַל, —
באַהעפט איז יא,
פון קוואַלען דער קוואַל...

פּאַראייביגט די נעמען פון אייערע ליבסטע און בעסטע אויף אונזערע מעמאָריאַל־טאַפּלעס צום אייביגען אָנדענק!

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע

פון יצחק גרינצווייג

פייערונגען אין אונטערנעמונגען

דאָס יאָר האָט דער פאַרבאַנד געפייערט 37 יאָר פון זיין עקזיסטענץ, 10 יאָר גרינדונג פון דעם קאָנפֿעראַטיוו „לאַ טעקסטיל", א יאָר „בית ביאַליסטאָק", דאָס ווידער דערשיינען פון אונזער פּעריאָדישער אויסגאַבע „ביאַליסטאָקער ווענען" און דעם אויפקום פון דער יוגענט־גרופּע „בני ביאַליסטאָק". דאָס אַלץ צוזאַמען איז גענוג אז ס'זאָל דערהויבען דעם גייסט פון אַלע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע.

קינדער פון ביאַליסטאָקער עלטערן אַלס מתנדבים

א דערפרייענדע דערשיינונג איז געווען דער פאַקט, וואָס צווישען דער צאָל יונגענטליכע, וועלכע האָבען זיך צוגעשטעלט לעזרת העם והארץ, זיינען געווען פיל קינדער פון ביאַליסטאָקער עלטערן, ווי: גרינצווייג, שבח, גרודסקי און אַנד., וועלכע האָבען פאַרשאַפט שטאָלץ זייערע עלטערן און דער ביאַליסטאָקער משפּחה. זיי האָבען זייער מיסיע דערפילט בשלימות, און דאָס באַשטעטיגען די קומענטן וועלכע זיי האָבען מיטגעבראַכט מיט זיך בעת זייער צוריקקומען. מיר קענען זאָגען מיט שטאָלץ: „געבענטשט איז די יוגענט וואָס האָט ניט פאַרשעמט זייערע עלטערן".

24־טער יאָרטאָג פון אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ

אין די טעג, וועו ס'וועלט דערמאָנט דער חורבן און אומקום פון אונזער היימשטאָט, האָבען מיר ביים דענקמאָל פאַר די קדושים אויפן בית־עולם אויף טאבלאַדא איינגעאָרדענט א הזכרה־אָפּט. גרויס איז געווען די צאָל אָנוועזענדע, לעבען־געבליבענע פון ביאַליסטאָק און אומגעגענט. די העדנער און לייטורגישער טייל האָבען געמאַכט א טיפען איינדרוק אויף די באַטייליגטע, וועלכע האָבען פאַרלאָזען דעם בית־עולם מיט ביטערע דערינערונגען און טרויער־געפילען וועגען משפּחה, פריינט און באַקאַנטע וואָס זיינען אומגעקומען על קדושת השם והאומה.

געסט אין בית ביאַליסטאָק און אין ישוב

אונזערע לאַנדסלייט, אין זייער צעשפּרייטונג, טרעפען זיך אָפט, פון פאַרשיידענע לענדער, בעת זייער באַזוך אין אונזער לאַנד, אין „בית ביאַליסטאָק", וואו זיי באַקומען א ווארעמע משפּחה־אויפנאַמע. גאָר א חשובען גאַסט האָט אויפגענומען אַרגענטינע בכלל און דער ישוב בפרט, דאָס איז דער דערפּינדער פון וואַקסין קעגען פאַלאַמאַליטיס — דר. אַלבערהויפֿט סאַבין. איבערהויפֿט האָבען זיך געפילט שטאָלץ אונזערע לאַנדסלייט מיט דעם וואָס דער גאַסט איז אונזערער א בן־עיר.

יצחק גרינצווייג, סעקרעטאַר פון „פאַרבאַנד", גיט איבער דעם עהרן־גאַסט, דר. אַלבערט סייבין, א באַנד „ביאַליסטאָקער ווענען".

דער שרייבער פון די שורות האָט אויף דעם גרויסען געזעגענונגס־באַנקעט, וואָס איז פאַרגעקומען דעם 28טען יולי, 1967, אין איינעם פון די גרעסטע סאַלאָנען אין שטאָט, „פלאַסא האָטעל", אויף וועלכען עם זיינען געווען אָנוועזענד א סך רעגירונגס־פירער, בראש מיטן געזונטהייטס־מיניסטער און די מנהיגים פון אונזער ישוב, אין נאָמען פון די ביאַליסטאָקער, איבערגעגעבען דעם גאַסט א באַנד געבונדענע זשורנאַלען פון די ביז־איצטיגע דערשינענע „ביאַליסטאָקער ווענען", געבונדען אין לעדער, מיט אַן אויפשריפט אין גאָלדענע אותיות „בית ביאַליסטאָק", וואָס דער גאַסט האָט אויפגענומען מיט גרויס פרייד און דאַנקבאַרקייט.

ס'איז אויך געווען צו־גאַסט די געטאָקעמפערין, פרוי חייקע גראָסמאַן פון ישראל, וועלכע האָט, אויף דער מסיבה אין איר כבוד, זיך געטיילט מיט אירע אייניקע דרוקען פון דער מלחמה פון די „זעקס טעג".

די טעגליכע צייטונג „די פרעסע" פופציק יאָר

צום שלום פון יאָר 1967 האָט דער ישוב געפייערט דעם יובל פון דער דערשיינונג פון „די פּרעסע". אין ספּעציעלען נומער, געווידמעט דער געשעעניש, וועלכער איז דערשינען 31־טען דעצעמבער, 1967, און האָט אנטהאַלטען 88 זייטען, איז די ביאַליסטאָקער משפּחה געווען פאַרטראָטען מיט אַן אָנאָנס און אַן אַרטיקעל פון דעם שרייבער פון די שורות, וועלכער האָט געגעבען אַן אַלגעמיינעם איבערבליק וועגען דער טעטיקייט פון בית ביאַליסטאָק" און דעם קאָנפֿעראַטיוו „לאַ טעקסטיל".

א צוזאַמענקום צום שלום פון טעטיקייטס־פעזאָן

מיט א פייערלעכער מסיבה איז שבת־צו־נאַכט, דעם 3־טען פעברואַר, 1968, געשלאָסען געווארען די קולטור־טעטיקייט פון דעם סעזאָן. דער אָוונט איז געווען געווידמעט דעם פריינט ג. פינסאָד, סעקרעטאַר פון פאַרבאַנד, וועלכער איז געפאָרען אויף א באַזוך צו זיין פאַמיליע אין ישראל. ס'זיינען דעם זעלבען אָוונט אויך אויפגענומען געווארען די געסט, אונזערע בני־עיר: פרוי העניע מינעם פון שיקאַגא, און באַשע און חנא מייסטער

מעמאריאל-הויז אין נס-ציונה אין אָנדענק פון יעקב מאַרקוס ע"ה

אין דער שטאָט נס-ציונה, מדינת ישׂראל, איז דורך דער פאַמיליע מאַרקוס, איינוואוינער פון ישוב, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט, אויסגעבויט געוואָרן א מעמאריאל-קולטור-הויז אין לויכטיגן אָנדענק פון אונזער פאַרדינסטפולן ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, יעקב מאַרקוס ע"ה, וועלכער איז געשטאָרבן דעם 24-טן יאַנואַר, 1966, נאָך א פאַר-לענגערטער קראַנקהייט.

יעקב מאַרקוס ע"ה

יעקב איז געווען איינער פון די חלוצי-שע פיאָנערן פון דעם נייעם מאָדערנעם ישוב, צו וועלכן ער האָט געווידמעט זיין לייב און לעבן. געבאָרן אין ביאַליס-טאָק דעם 18-טן אויגוסט, 1915, דער זון פון די אָנגעזעענע בעלי-בתים, צבי און ראָזע מאַרקוס, איז יעקב שוין אין זיין פריסטער יוגענט געווען דורכגעדרונ-גען מיט דעם ציון-אידעאַל. שוין אַלס גימנאַזיסט האָט ער זיך אָנגעשלאָסן אין „השומר הצעיר", געטאָן פיל פאַר קרן קימת לישׂראל און געהאָלפן אויפבערע-גען די אידישע יוגענט אין גייסט פון ציון. בחורוויז האָט ער שוין אָנגעפירט מיט דעם שטאָטישען צווייג פון „החלוץ", שטייענדיג אין שפיץ פון דער אַרגאַניזא-ציע, און האָט געהאָלפן גרינדען הכש-רה-פונקטן דורך קיבוצים אין אָסטרא-לענקא, לאָמזשע און טשענסטאָכאָוו אַלס צוגרייטונג פאַר אימיגראַציע אין ארץ-ישׂראל. אין יאָר 1939 האָט ער אַליין אויסגעוואַנדערט אומלעגאַל, אָנגעקומען אין ארץ-ישׂראל און זיך באַזעצט אין דער קאָלאָניע נס-ציונה. פון דאָרט האָט ער צוזאַמען מיט א גרופּע חברים געהאָלפען גרינדען דעם קיבוץ „גל-און" פון „השומר הצעיר". ער האָט אויך פיל געטאָן פאַר די חברים אין נס-ציונה, העלפענדיג אין דער אויפקלערונגס-אַקציע פאַר די אַר-בעטער. מוצאי יום-כפור, 1946, איז ער אַרויס מיט א צאָל חלוצים צו שאַפען א נייע קאָלאָניע אויף דעם באָדען, וואו די בריטישע מאַנדאַטען-מאַכט האָט פאַרבאָ-טען אידישע קאָלאָניזאַציע. דער פלאַץ איז דערנאָך איינגעשלאָסען געוואָרען אין דעם לכיש-ראיון און איז אויטאָמאַטיש געוואָרען א טייל פון דער אידישער מדינה און א בריוט פעלד פאַר נייע אימיגראַנ-טען.

יעקב מאַרקוס האָט זיך געדרוקט אין „הדים", „בשער" און אין צייטשריפטען פון דער אידישער אָגענטור.

נאָך זיין טויט האָבען די חברים אַרויס-געגעבען א ספּעציעלע מעמאָריאל-פובלי-קאַציע מיט דער ביאָגראַפיע און לעבענס-ווערק פון נפטר. אין דעם „יעקב מאַר-קוס קולטור-הויז פראַיעקט" האָט פיל אַרויסגעהאָלפען משה מאַרקוס, דעם נפטר'ס ברודער, וועלכער פאַרדינט א באַ-זונדערן יישר-כח פאַר דעם לעבעדיגען דענקמאָל, וואָס פאַרצייכענט די אומ-שטערבלעכקייט פון יעקב'ס שיינעם און נאָבלען גייסט.

ביאַליסטאָקער דענקמאָל אין ישׂראל

אויף א זיצונג פון דעם „ארגון יוצאי ביאַליסטוק בישׂראל", דעם 24-טן אָק-טאָבער, 1967, אין דער געגענוואַרט פון די מיטגלידער פון קאָמיטעט: אַדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי, פאַרזיצער; זלמן ירו-שלמי, פסח בורשטיין, אשר גולדין, נח פערלמוטער, אליהו ראַפּאָפּאָרט, אברהם שייקעוויטש און מרדכי קרוגליאק, איז באַשלאָסען געוואָרען אויפצושטעלען א ביאַליסטאָקער מאָנומענט פאַר די געפאַ-לענע ביאַליסטאָקער העלדען אין דער 6-טאָגיגער יוני-מלחמה" אין דער שולע „בית הספר תיכון ד'" אין תל-אביב, וועלכע טראָגט דעם ביאַליסטאָקער נא-מען.

דער קאָמיטעט האָט אויסגעדריקט א דאַנק צום ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו-יאָרק פאַר דער ערשטער גיכער הילף פון 2,000 דאָלאַר, וואָס איז פון דאָרט אַריבערגעשיקט געוואָרען פאַר די מלחמה קרבנות, און פאַר דער צושטימונג צו פאַראייביגען דעם אָנדענק פון די העל-דען אויף דעם וויידיגען סימבאָליישען אופן. א סוב-קאָמיטעט איז באַשטימט געוואָרען צו אונטערזוכען די נויט פון די מלחמה-געליטענע פאַמיליעס.

עס איז אויך באַשלאָסען געוואָרען צו וועגדען זיך צו די ביאַליסטאָקער אָרגאַני-זאַציעס איבער דער וועלט וועגען פינאַנ-סירען די אויפשטעלונג פון דענקמאָל.

די באַשלוסען זיינען אָפיציעל פראָטא-קאָלירט געוואָרען און דער אויסצוג פון פראָטאָקאָל איז איבערגעשיקט געוואָרען צו דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו-יאָרק.

אויסדרוק פון מיטגעפיל צו אונזער פאָרזיצער מר. זלמן ירושלמי און משפּחה

דער „אירגון יוצאי ביאַליסטאָק", אונ-זער קאָמיטעט און אַלע לאַנדסלייט דרי-קען אויס מיטגעפיל צום חשוב'ען פאָר-זיצער, מר זלמן ירושלמי און משפּחה, אויפן טויט פון זיין שוועסטער, רבקה קוטיק ע"ה. אונזער מיטגעפיל צו דער קוטיק-משפּחה אין ישׂראל און אין מעק-סיקע. איר זאָלט שוין מער פון קיין צער ניט ווייסן. כבוד איר אָנדענק!

טרויער-אויסדרוק פון דוד סאָהן פלימעניקעם אין מדינת ישׂראל

פון חיפה איז דאָ אָנגעקומען צו דוד סאָהן פלימעניצע, פרידא בראַמסאָן, א האַרציין-סענדער בריוו פון זיינע פלימע-ניקעם אין ישׂראל, הערמאַן און דזשא-נעט שמוקלער:

„אונזער ווייטאָג איז זייער גרוים; מיר האָבען פאַרלאָרן ניט בלויז א היים-גע-ליבטען אָנקעל, נאָר אויך א גוטען פריינט, און מיר וועלען אים קיינמאָל ניט פאַר-געסען. זאָל ער זיין אייביג רו געפינען אונטער נאָט'ס פליגעל אין גן-עדן.

„מיר בעטען דיך, ליבע פלימעניצע, צו פאַרשאַפען און לייגען א קראַנץ בלומען אין אונזער נאָמען אויף זיין קבר.

„אייביג וועט ער בלייבען אינגעקרויצט אין אונזערע הערצער, דער גוטער, אויי-דעלער מענטש, וועלכער האָט צו אונז גע-טאָן אזוי פיל געגאָט.

„מיר וועלען אויך אפהיטען צו זאָגען קדיש נאָך אים יעדען טאָג דאָ אין היי-ליגען לאַנד.

„עהרע זיין אָנדענק!"

הערמאַן און דזשאַנעט שמוקלער

חיפה, ישׂראל

חסיה פיינסאָד-סוקעניק ע"ה

פרייטאָג, דעם 5-טען יאנואר, 1968, איז נאָך א לענגערער קראנקהייט גע-שטאָרבען אין ירושלים, אין עלטער פון 80 יאָר, אונזער חשובע לאָנדסמענטשן, חסיה פיינסאָד-סוקעניק ע"ה, די אלמנה פון אונזער וועלט-באָרימטען בן-עיר, באָרימ-טען ארבעאָלאָג און אנטדעקער פון די אלטערטימליכע גניזה-מגילות, דר. אליעזר ליפא סוקעניק, פּראָפעסאָר פון ירושלימער אוניווערזיטעט און פּרעזידענט פון דער „ביאָליסטאָקער היסטאָרישער געזעל-שאפט" אין ניו-יאָרק.

חסיה פיינסאָד-סוקעניק ע"ה

חסיה סוקעניק האָט געשטאָמט פון אן אָנגעזעענער אידישער פאַמיליע אין ביא-ליסטאָק, די פיינסאָד'ס, וועלכע זיינען גע-וען באַליבט און געאַכטעט אין אלע קרייז זען פון שטאָט. זי האָט אין אירע יונגע יאָרן שוין אַרויסגעווויזען נייגונגען און פּאָעטיקייטען פאַר קינדער-דערציאונג. זי איז אויך געווען א היסע ציוניסטין.

חסיה האָט שטודירט און גראָדואירט פון דער פרעבעל-שולע אין בערלין און איז געווָאָרען א לערערין פון אידישע קינדער פון קינדערגאָרטען-עלטער. זי האָט חתונה געהאַט מיט אליעזר ליפא סוקעניק, וועלכער איז צו יענער צייט גע-ווען א העברעאישער לערער און א פּריי-דיגער פון דעם פועלי-ציון געדאַנק.

אין יאָר 1912 האָט זי עמיגרירט קיין ארץ-ישראל און דאָ איז זי געוואָרען די פּיאָנערין פון דער קינדערגאָרטען-באַווע-גונג און פרעבעל-סיסטעם אין לאַנד. זי האָט נעגרינדעט און אָנגעפירט מיט א נעץ קינדער-גאָרטענס און דערמיט גע-האָלפען לייגען דעם פונדאַמענט פאַר א געזונטער, נאַציאָנאַל-באַוואוסטזיניגער יו-גענט און שטאָלצען דור ישראלים.

אירע דערפאָרונגען אויפן געביט פון קינדערגאָרטען-דערציאונג האָט חסיה סו-קעניק מייסטערהאפט געשילדערט אין איר העברעאישען בוך „דור לדור", וואָס איז ארוים אין מדינת ישראל.

פרוי סוקעניק האָט זיך אויך באַטיליגט אין א צאָל ציוניסטישע קאָנגרעסען און איז געווען טעטיג אין נאַציאָנאַלע אונ-טערנעמונגען. נאָך דער זעקס-טאָגיגער מלחמה איז זי צוליב אירע פאַרדינסטען דורך די אלע יאָרען געקרוינט געוואָרען אלס די „מוטער פון דער פאַראייניגטער ירושלים".

די סוקעניק'ס האָבען דורכגעלעבט אין יאָר 1948 א גרויזאָמע טראָגעדיע, וועו זייער זון מתתיהו איז פאַרשוואונדען נאָך אן עראָפּלאַן-קאָטאַסטראָפע. ער איז ge-וועו א פּליער און האָט צוזאַמען מיט דעם יונגען שפּרינצאָק, זון פון דעם ערשטען „ספּיקער" פון דער כנסת ע"ה, געזונקען אן עגיפּטישע שיף, וועלכע האָט געוואָלט באַמבאַרדירען תל-אביב. זיין ציל איז דערגרייכט געוואָרען, אָבער ביידע יונגע-לייט האָבען פאַר דעם בראָווען פאָטריא-טישען אקט באַצאָלט מיט זייערע לעבענס.

חסיה סוקעניק לאָזט איבער אן אָנגע-זעענע פאַמיליע אין ישראל: צוויי פאַר-הייראָטע זין: פּראָפעסאָר יגאל ידין, באַ-רימטער אַרכעאָלאָג פון דעם ירושלימער אוניווערזיטעט, באַגאַבטער שרף פון גע-נעראַל-שטאַב אין דער באַפרייאונגס-מל-חמה צוויישען ישראל און די אראבער אין יאָר 1948 און לענעדאָרער העלד און זיגער אין יענעם היסטאָרישען פאַרמעסט פאַר דער אומאָפּהענגיקייט פון דער אקאָרשט-פּראָקאָמירטער אידישער מדי-נה; זיין פרוי, כרמלה, טאָכטער פון דעם באַוואוסטען ציון-טוער, דר. ארטור ופין; יוסף ידין און זיין פרוי שושנה, און דריי אייניקלאך.

מיט חסיה פיינסאָד-סוקעניק איז אַוועק אין דער אייביקייט איינע פון די הערליכס-טע ציון-טעכטער פון ביאָליסטאָקער אָפּ-שטאָם, א חלוצה אין דעם אויפבוי פון ישוב און א פּיאָנערין פון נאַציאָנאַלער דערציאונג אין לאַנד אויפן געביט פון דער קינדערגאָרטען-באַוועגונג, אן אידע-אליסטישע פרויען-פיגור פון מאָדערנעם ישראל, וועלכע איז געווען א שטאָלץ פאַר אירע בני-עיר און א כבוד פאַר פאָלק און לאַנד.

נחום בר-אילן געשטאָרבען אין ירושלים

אין עלטער פון 90 יאָר איז דעם 16-טען פעברואַר, 1968, געשטאָרבען אין ירו-שלים איינער פון די זקני עיר הקודש, ר' נחום בר-אילן (בערלין) ע"ה.

דער נפטר האָט באַלאַנגט צו דעם ישוב הישן פון דער הילליגער שטאָט און איז געווען פאַררעכענט צוויישען די יקירי ירו-שלים. ער האָט געצויגען זיין אָפּשטאַם און יחוס פון דער גאונישער משפּחה פון די בערלין'ס, א רבנישע דינאַסטיע דורך די יאָרהונדערטער, וועלכע האָט זיך אויס-געצייכענט מיט אזעלכע ליכטיגע פיגורען, ווי א הגאון ר' חיים בערלין ע"ה, דער מז-רחי-פּירער, הרב ר' מאיר בערלין ע"ה, דער בר-אילן אוניווערזיטעט אין רמת-גן איז אויך אָנגעפּופען געוואָרען אויפן נא-מען פון דער אויסדערווייליטער משפּחה, און א קרוב פון נפטר שטייט אין שפּיץ פון דעם וועלט-באָרימטען תורה-טרייען אקאָדעמישען אנשטאַלט אין אונזער היי-ליג לאַנד.

ר' נחום בערלין לאָזט איבער א שיינעם דור פון קינדער און קינדס-קינדער: אלב-סנדר און אהובה בערלין, תל-אביב; יעקב און מרים בערלין, ניו-יאָרק; און אונזערע חשובע דירעקטאָרען, פּנחס און העניע בר-אילן באָרר, אין די בראָנקס.

דער נפטר איז דורך די באר'ס פאַר-אייביגט געוואָרען אויף א טאַפּעל אין שוהל נעבען זייער בן-יחיד אלחנן (אילאי) ע"ה.

דוב רוצקי ע"ה

טיף דערשיטערט האָט אונז דער טרא-גישער טויט, פון אן אומגלויקס-פאַל ביי דער ארבעט, וואָס עס האָט געטראָפען אונזער יונגען לאַנדסמאַן, איינער פון די נעראָטוועטע פון די דרוסקעניקער קינ-דער, וועלכע זיינען נעראָטוועט געוואָ-רען פון יעקב טאָביאש, דב רוצקי ע"ה.

ער האָט פאַר'יתומ'ט זיין יונגע פרוי, יהודית, און זייער זונעלע, יאיר. אונזער טיפסטען מיטגעפיל צו דער דער משפּחה. כבוד זיין אָנדענק!

זאב גניצוצקי ע"ה

אין תל-אביב איז נאָך א לענגערער קראַנקהייט געשטאָרבען אונזער וועט-ראַן-לאַנדסמאַן, זאב גניצוצקי ע"ה.

זאב גניצוצקי איז געווען זייער אקטיוו ביי אונזער ארבעט אין „ארגון יוצאי ביא-ליסטאק" און שטענדיג גרייט געווען אונז ארויסצוהעלפען אין די פאַרשידענע טעכ-נישע ארבעטען. נאָכן טויט פון זיין פרוי איז ער געווען אייניאם. ער האָט אָבער זיין נאָנצע צייט אוועקגעגעבען פאַר דעם „ארגון". ער וועט אונז שטאַרק פעלען. אונזער מיטגעפיל צו זיין משפּחה. כבוד זיין אָנדענק!

נויט אונזערע ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט

נייעס פון ישראל

(קאָרעספּאָנדענץ)

פון אברהם שייקעוויטש

אונזער לאַנדסמאַן, אלוף משנה אליעזר אמיתי

אליעזר אמיתי, דער זון פון קלמן און יעטא איכט, האָבען פּאַרלאָזען ביאַליס־טאָק אין יאָר 1935, וועו ער איז בלויז אַלט געווען 10 יאָר אוֹן, פאַרשטייט זיך, געקראָגען אַ ישראל'דיגע דערציאונג. די פרוי יעטא איכט איז די שוועסטער פון אונזער חשובן עסקן, דר. אהרן יוד־קאָווסקי אוֹן פון מאָדאָם ירושלמי, די פרוי פון אונזער חשובן פּרעזידענט זלמן ירושלמי. די ליבע צו ישראל האָט אמיתי אויסגעדריקט אין זיין קרבנות־גרייטקייט פאַרן לאַנד.

אלוף משנה, אליעזר אמיתי־איכט

נאָך פאַר דער באַפרייאונג פון ישראל שליסט זיך אָן אליעזר אמיתי אין פלמ"ח אוֹן שוין דאָן ווייזט ער אַרויס זייַנע פע־איקייטן אלס זעלנער אוֹן נעמט אָנטייל אין דער באַפרייאונגס־מלחמה. ערב דער באַפרייאונגס־מלחמה אַרבעט ער צייטווייַ־ליג מיט זיין פאָטער, קלמן איכט, אין אַ טעקסטיל־אונטערנעמונג. אָבער שפּעטער ווערט ער צוריקגערופען צו מיליטעריש פליכטען אין דער ישראל־אַרמיי. ער גייט דורך פאַרשידענע מיליטעריש קורסען אוֹן דערגרייכט צום ראַנג פון לוטענאַנט־געזעראל אין דער ישראל־אַרמיי. ער דינט אויך זיין לאַנד אלס מיליטערישער אָטא־שע אין דער אמבאסאדע אין וואשינגטאָן, אוֹן אין דער לעצטער 6־טאָגיגער מלחמה ווערט ער באַשטימט אלס פירער פון דער אַרמיי אין ירושלים. דאָ האָט ער צוגע־גרייט די איינהייט צום פאַרטיידיגען די שטאָט ירושלים פון אַראַבישען לעגיאָן, וואָס האָט אטאַקירט די שטאָט. אליעזר אמיתי גיט אַרויס אַ פאַראַדענונג אָנצו־גרייפען דער ירדן־מלוכה, אוֹן זיינע איינ־הייטען האָבען טאָקע פאַרנומען די אלטע שטאָט ירושלים אוֹן געווען די ערשטע צו דערגרייכען דעם כותל־המערבי אוֹן די אַנ־דערע הייליגע ערטער, וואָס זיינען אַזוי פאַרהייליגט ביים אידישען פאָלק.

אליעזר אמיתי איז געווען צווישען די אויסגעצייכענטע זעלנער, וועלכער האָט געקראָגען אָנערקענונג פאַר זיינע פעאי־קייטען אלס סטראַטעג אין די גורל'דיגע טעג פון דער זעקס־טאָגיגער מלחמה. אין יאָנואַר פון לעצטען יאָר איז ער דערהוי־בען געווארען צום ראַנג פון אלוף משנה אוֹן געווארען גאָווערנאָר פון דער ירו־שלים־געגנעט. ער איז שטענדיג געווען אויף דער וואַך געגען די מיליטעריש אָנ־פאַלען פון דער ירדן־מלוכה, אוֹן אין דער מלחמה פון די זעקס טעג איז די ירדן־מלוכה צוריקגעשטויסען געווארען ביז צום טייך ירדן, וואָס איז איצט די נאַטירליכע גרענעץ פון ישראל. מיר ביאַליסטאָקער האָבען אַ ספּעציעלען מאָטיוו צו זיין שטאָלץ מיט איינעם פון אונזערע זין, וואָס האָט אזוי העלדיש פאַרטיידיגט די מדינה אוֹן דאָס פאָלק, אוֹן האָט אונז טיילווייז פאַרגיטיגט פאַר דעם אומקום פון אונזער היימשטאָט מיט געבען אונז אַ פאַראייניקטע שטאָט ירושלים.

„מיטן פאַרוואַרלאָזטען קינד" — אַ בוך זכרונות פון תחילה טיקטין־פאַרטיג

אונזערע ביאַליסטאָקער זיינען שוין פון לאַנג באַקאַנט אלס עם־הספר, אוֹן אזוי גייען זיי אָן אפילו אין מדינת ישראל, וואו נאָך אַ סך וואַלעניטשען אין די מל־חמה־יאָרען האָבען זיי זיך איינגעאַרדענט אין ישראל אוֹן דאָך קיינמאָל ניט פאַר־געסען זייער געבורט־שטאָט ביאַליסטאָק אוֹן די ראָל וואָס זיי האָבען געשפּילט אין לעבען פון אונזער פאָלק.

תהילה טיקטין איז אַ אידישע לערערין, וואָס האָט אויפגעצויגען אַ דור יונגטע־כע צוויישען ביידע מלחמות. אָנגעהויבען האָט זי אלס לערערין אין ביאַליסטאָק און שפּעטער איז זי אַריבערגעפאָרען קיין וויל־נע, וואו זי האָט געעפענט אַן אויסבעסע־רונג־הויז פון פאַרוואָרלאָזטע קינדער — קינדער וואָס זיינען אַראָפּ פון דרך הישר, און איר, דער לערערין תהילה טיקטין, איז געלונגען צו פאַרוואַנדלען זיי אין נוצ־ליכע בירגער. אין איר בוך „מיטן פאַר־וואַרלאָזטען קינד" דערציילט זי וועגען אירע איבערלעבונגען פון אויסמענטשלען די געוועזענע גנבים און גאַסען־יונגען. דאָס איז אַ פראַכטפולער בוך מיט אינ־טערעסאַנטע דערציילונגען פון פאַרשידע־נע טיפען אינגלאַך, וואָס זי האָט צונויפ־געקליבען פון די גאַסען אין ווילנע; אַ בוך וואָס איז נוצליך פאַר אונזערע הים־טאַריקער, וואָס ווילען אויך זען אָן אַנדער טייל פון אונזער באַפעלקערונג פון אומ־געקומענעם אידישען ישוב אין פוילען. דאָס בוך איז ארויסגעגעבען געוואָרען פון י. ל. פּרץ־פאַרלאַג, פון וועלכען אונזער בן־עיר, דער שרייבער אברהם ליס, איז זיין פאַרוואַלטער.

תהילה טיקטין האָט אָנגעשריבען דעם בוך זכרונות נאָך די יאָרען פון וואָגלע־נישען, ביז זי האָט דערגרייכט די ברע־גען פון ישראל אוֹן דאָ האָט זי געקראָגען איר באַצאָלונג, וועו זי האָט געטראָפען 2 פון אירע געוועזענע שילער, וועלכע זיינען היינט בכבוד'יגע בירגער פון דער אידי־שער מדינה, אוֹן אירע באַגעגענישען מיט זיי ווידמעט זי אייניגע קאַפּיטלען וועגען זייער לעבען אין ישראל.

די הקדמה איז געשריבען געוואָרען פון דר. מ. דוואָרזשעצקי, לעקטאָר פון בר־אילן אוניווערזיטעט, אין וועלכער ער לויבט שטאַרק די שרייבערין פון בוך „מיטן פאַרוואַרלאָזטען קינד".

ביאַליסטאָקער אוֹן ווילנער האָבען גוט אויפגענומען דאָס בוך. עס איז אפילו געווען אַ ספּעציעלע ראַדיאָ־אוידיציע וואָס איז באַהאַנדלט געוואָרען דורך אונ־זער לאַנדסמאַן אוֹן ליטעראַטור־קריטיקער, אברהם ליס.

מזל־טוב וואונטש

אונזער באַגריסונג צו אונזער פריינט אוֹן לאַנדסמאַן, שכנא וועבמאַן, צו זיין חתונה מיט שלווה בר־חורין. האָט פיל גליק.

אהרן חיט — א דרייפאכער יובילאר; פארצייכענט דעם יום-טוב מיט ניי-דערשינענעם בוך „ישראל"

אונזער פאבליק רילייזאנס דירעק־טאר און רעדאקציע־סעקרעטאר פון דער „ביאליסטאקער שטימע", אהרן חיט, ווערט דעם זומער 60 יאר אלט, מיט מזל, און פארצייכענט 30 יאר זינט זיין אנ־קום אין אמעריקע און 20 יאר פון זיין פארבינדונג מיט אונזער אינסטיטוציע; אלזא — א דרייפאכער יובילעאום.

צו דער געלעגנהייט איז די טעג ארויס פון דרוק זיין ניי אילוסטרירט אידיש בוך: „ישראל — פאלק און לאנד פון לעגענדארען אמת".

צווישען צוויי טאוולען אונטער איין דאך האט אהרן חיט געגעבען אן איבער־בליק פון זיין באזוך אין דער אידישער מדינה; ישראל — פאלק און לאנד אין פרידען און קריג; דער דורכשניטליכער בירגער און די הויכגעשטעלטע רעגירונג־פיגורען; די שטאט און דארף; תורה און מלאכה; ישוב הישן און די מאדערנע געגענטען; דער „סאברא" און דער אי־מיגראנט; די תושבים און דער קיבוץ־גלויות.

דער מחבר שילדערט אויך זייענ באַ־געגענישען מיט די ביאליסטאקער לאנדס־לייט אין ישראל און זיינע אויפטריטען אויף ביאליסטאקער פארזאמלונגען. א צאל נעמען און בילדער פון אונזערע לאנדסלייט געפינען זיך אין בוך.

יעדע שורה אטעמט מיט ליבע צו פאלק און לאנד, צאפעלט מיט דער פרישקייט און שפרודעל פון לעבען, באגייסטערט און באוויזט מיט ישראלס חלום און ווירקליכקייט. דאס בוך גיט אויך אן אי־בערבליק פון די רעזולטאטען פון דער זעקס־טאגיגער יוני־מלחמה, גאנץ ירוש־לים, די מקומות הקדושים א. א.וו. די שיינע אילוסטראציעס פארכאפען דאס אויג. דאס שער־בלאט איז פילפארביג.

צוויישען די פארערדעם צום בוך ge־פינט זיך אן אינטערעסאנטער אריינפיר פון אונזער אומפארגעסליכען פירער און עקזעקוטיוו־דירעקטאר, דוד סאהן ע"ה. עס איז דארט אויך פארצייכנט זיין בילד און די בילדער פון אונזערע באמטע.

דאס בוך קאסט 5 דאלאר אן עקזעמפ־לאר, פאסט־הוצאות איינגעשלאסען, און מען קען עס באשטעלען דורך איבערשי־קען דעם באטרעף אין פארואוס צו:

AARON CHAIT
1662 Carroll Street
Brooklyn, N. Y. 11213

אנגעקומען אין רעדאקציע

אונזער חיים, יארבוך פון דער אר־בעטער־רינג חיים אין די בראנקס, רע־דאגירט פון לואיס סילווער, 1967.

א געניער איבערבליק פון דער „חיים" און די ארבעטער־רינג ברענטשעס איבערן גאנצען לאנד, אין ווארט און בילד. אן אמת'דיג מיסטערווערק.

ביאליסטאקער וועגען, אפיציעלער ארגאן פון דער ארגאניזירטער ביאליס־טאקער לאנדסמאנשאפט אין ארגענטינע, אקטאבער, 1967. שמואל צעסלער, רע־דאקטאר, מיט דער מיטווירקונג פון א קאלעגיום.

דער זשורנאל איז א פולשטענדיגער באריכט פון די לאנדסמאנשאפטליכע טע־טיקייטען אין ווארט און בילד און האט אויך א צאל ארטיקלען און לידער פון שרייבער אין לאנד און אויסלאנד.

„היימוויי" — בלעטלאך פון לירישען טאג־בוך, געווידמעט דער חרובער ביא־ליסטאק, פון אונזער לאנדסמאן מענדיל גאלדמאן, טאשקענט, אוזבעקיסטאן, רוס־לאנד, ארויסגענעבען אין ניו־יארק.

„בען" — זשורנאל ארויסגענעבען פון דעם ווילנער פארבאנד אין פראנקרייך, געווידמעט די שאפונגען און דעם קינסט־סעריישען יובילעאום פון אונזער וועלט־באריטטען מאלער בען (בן ציון רבינא־ווימש), פאריז, 1967.

יום־טוב'דיגע בלעטער, פעריאדישע אוים גאבע פון י. שישלער, יאהאנעסבורג, דרום־אפריקע. א פיינער ליטעראריש־זשורנאל, 1967-1968.

קיום, חודש־שריפט פאר קולטור־גע־זעלשאפטליכע ענינים, ארויסגענעבען דורך דער פעדעראציע פון אידישע געזעל־שאפטען אין פראנקרייך און קהילה אין פאריז, פעברואר, 1968, ספעציעלער נו־מער געווידמעט אונזער לאנדסמאן, דעם קינסטלער בען.

דרום־אפריקע, צייטשריפט פון דרום־אפריקאנער אידישער קולטור־פעדעראציע, יאהאנעסבורג, נאוועמבער - דעצעמבער, 1967.

יעקב מארקום, העברעאישער זאמעל־העפט פון שריפטען, געווידמעט דעם אנ־דענק פון אונזער לאנדסמאן, יעקב מאר־קום ע"ה, און ארויסגענעבען פון דעם קיבוץ „השומר הצעיר" „גל און", ישראל.

איינער אין א מיליאן, א רוסיש־ענג־לישע בראשור, פארפאסט פון אונזער חשובער טוערין און דירעקטארין, ליזא אייזענבערג; א בריוו צו פריינט און א שילדערונג פון אירע איבערלעבענישען אין דער לעצטער וועלט־מלחמה און וועג דער בארעמהארציקייט און גנאד פון קריסטליכע פריינט צו איר און איר טאכ־טער אין צייט פון געפאר און גרויל. ארויסגענעבען פון דעם אינסטיטוט פאר יושר, דאקומענטאציע און פארשונג אי־בער די רעטער פון פארפאלגטע אידען אין דעם נאצי־פעריאד, בערקלי, קאליפארניע, 1968.

שעפטל זאק איינגעלאדען צו איינארדענען דעם ביאל. ארכיוו

עם פריינט אונז מיטצוטיילען, אז מיר ברענגען איצט אין ארדענונג דעם רייכען ביאליסטאקער ארכיוו, וועלכער איז אויפ־געהיט געווארען פון אונזער אומפארגעס־ליכען פירער, דוד סאהן ע"ה.

דער ארכיוו איז אן אוצר פון זעלטענע כתב־יד'ן פון ביאליסטאקער גדולים, בילי־דער, קאטס, פראטאקאלען און דאקומען־טען, בריוו און שריפטען, וועלכע שטעלען מיט זיך פאר א יקר־המציאות'דיגען מא־טעריאל פאר דער געשיכטע און געגענ־וואַרט פון אונזער אידיש ביאליסטאק אי־בער דער גאַרער וועלט.

בכדי איינצושטעלען דעם ארכיוו איז ספעציעל איינגעלאדען געווארען דער עקספערט, שעפטל זאק, דער מאן פון אונ־זער ליבער לאנדספרוי און טוערין, ראיע זאק, איז שעפטל זאק אן אנגעזעענער קולטור־טוער און קינסטלער, עקזעקוטיוו־סעקרעטאר פון דער היגער אידישער „פאלקסבינע".

פריינט זאק ארבעט פלייסיג אויף אונ־זער פראיעקט און מיר האפען, אז אינ־גיכען וועט דער ארכיוו געבראכט ווערען אין פולשטענדיגער ארדענונג און מיר וועלן קענען דורכפירען אן אויסשטעלונג פון אונזער ביבליאטעק און ארכיוו

צוויי נייע ביכער פון יעקב כהן

גאר בקרוב דערשיינט אין פארלאג „המנורה", ישראל, צוויי נייע ביכער פון דעם באריממטען דיכטער, דענקער און נא־וועליסט, יעקב כהן, א. נ. „דריי יאר אין פוילישען מיליטער" און „זיין און צוזא־מענזיין".

„דריי יאר אין פוילישען מיליטער" איז א פליט־בוך, וואס באשרייבט דאס לעבען פון א אידישען זעלנער אין דער פוילישער קאזארמע און דער עיקר די שלאכט ביי דער וויסל („צוד נאד וויסלאן").

„זיין און צוזאמענזיין" איז אן עסייע־בוך. כאטש פילאזאפיש־וויסענשאפטליך, איז עס פאפולער געשריבען, און די ענינים ווערען באהאנדעלט קלאר. פאר באשטע־לונגען שרייבט:

J. KAHAN c/o Bernstein
142-20 41 Ave., Flushing, N. Y. 11355

הערשל גענדעל פאָרט אויף אַ קאָנצערט-טור קיין ישׂראל אלס גאסט פון דער הסתדרות

דער באַוואוסטער שוישפּילער און הומאָריסט, הערשל גענדעל, איז איינגעלאָדען געוואָרען קיין מדינת ישׂראל אויף אַ צאָל וואָרט-קאָנצערטען.

הערשל גענדל

הערשל גענדעל איז באַוואוסט און אָנגענעם אויך אין גאַנץ פוילן, וואו ער איז אויפגעטראָטן צענדליקער מאָל מיט גרויס דערפאָלג אויף הונדערטער וואָרט-קאָנצערטן, וועלכע זיינען אָרגאַניזירט געוואָרען פון די קולטור-און געזעלשאפטלעכע אָרגאַניזאַציעס אין אַמעריקע. אומעטום האָט גענדעל גרויס בייפאַל מיט זיין אייגענארטיגער אויסטיילונג פון די קלאַסישע שאפונגען פון: שלום עליכם, י. ל. פּרץ, אברהם רייזען, משה נאַדיר און מיט די ווערק פון די איצטיגע אידישע שרייבער און הומאָריסטען. בלי ספק וועלען די אידען פון מדינת ישׂראל אויך שטאַרק הנאה האָבען פון זיינע אויפטריטען אויף דער בינע, אונטער דער אויפזיכט פון דער הסתדרות. ער האָט זיך ספּעציעל באַליבט געמאַכט אין אונזער אינסטיטוציע מיט זיינע גלענענע מאָנאָלאָגן און וויצען.

הערשל גענדעל פּאָרט צוזאַמען מיט זיין פרוי מאניא. זיי וועלען פאַרברענגען עטליכע חדשים אין ישׂראל און נאָכדעם אין אַנדערע איראָפּעאישע לענדער. מיר ווינטשן זיי ביידן: צאתכם ובואכם לשלום, און צו דער געלעגנהייט שוין אויך א הארציגען מזל-טוב צו זייער חתונה.

וואָרט און קלאַנג פאַר אונזערע זקנים

די קונסט פון מוזיק איז ביי אונז אַן אָנגעליגטער גאסט.

מיר האָבען אין דעם פאַרגאַנגענעם סעזאָן געהאַט א קאָנצערט פון דעם כאָר פון „סיטי וועלפּעיר דעפּאַרטמענט" פאַר אונזערע איינוואוינער.

דעם 30-טען אפּריל וועט ביי אונז דורכגעפּירט ווערען א קאָנצערט פון א וואָלונטיר-גרופּע פון באַנק-אָנגעשטעלטע, וועלכע וועלען זינגען פאַר אונזערע זקנים און זקנות און אויך אויסטיילען מתנות צו אונזער אינסטיטוציע און צו די אייגענער.

מרס. דאָרע וויינבערג און אירע פאַרווייילונגס-פּראָגראַמען

אונזער געטרייער וואָלונטיר און חשובע טוערין, דאָרע וויינבערג, קומט 2 מאָל א וואָך צו פאַרווייילען און שפּילען פאָנאָגראַף-רעקאָרדס פאַר אונזערע זקנים און זקנות. זי ברענגט אַריין פרייד אין זייערע הערצער און מיר דאַנקען איר פאַר דער אָנגענעמער פאַרווייילונג, וואָס זי פאַרשאפט אונז.

א דאַנק קומט אויך אַלע וואָלונטיר-שוועסטער, וועלכע העלפען אָרויס אין פאַרווייילען אונזערע זקנים און זקנות אין אונזער פּאַרק דורך די הייסע זומער-מאָנאַטען.

וועלן אין זאָל פון דער פּרונזער פילהאַרמאָניע און דער זאָל איז געוועלטיגט איבערגעפאָקט מיט אַן עולם הונגעריגע צושויער, וועלכע האָבען זיך אויף „ניכטערע מאָגענס" געזעטיגט מיט אידיש וואָרט און קונסט, דורכגעפירט מיט דער איניציאַטיוו פון דעם פאַרוואָגעלטען ביאַליסטאָקער טעאַטראַל, מנחם גאָלדמאַן.

* * *

„היימוויי" איז א ווירדיגע מצבה צום אָנדענק פון דער אָפּגעוויישטער ביאַליסטאָק און אומקום פון אירע העלדישע אידען, וועלכע האָבען הייליג געלעבט, הייליג געקעמפט און זיינען הייליג געשטאָרבען. דערביי איז עס א פאַנטאַזיאָסגום פון צער און וויטיאָג, א פאָעטישע עלעגיע, וואָס שאפט א מאָדערנע קינה, א היינטצייטיגע „איכה" נאָך דעם אומקום פון אייגען בלוט און פלייש, פון וויב און קינד. ווי ירמיהו אין זיין צייט, באַווייזט גאָלדמאַן אין זיין דור, דאָס פאַרשניטענע אידישע פאָלק, די אומגעבראַכטע לאַנדסלייט און די אומפאַרגעסלעכע קדושים פון זיין אייגענער פאַמיליע.

אין א לידער-זאַמלונג פון 5 ציקלען אויף 123 זייטען, צווישען צוויי טאָוולען, מיט א פּאַרעדע פון אונזער גאָטזעליגען רעדאַקטאָר, דוד סאַהן ע"ה, און אידיש-רוסישען שרייבער, יוסף איצקאָוו, אונטער אין דאַך, דערהויבט זיך מענדל גאָלדמאַן צו די העכסטע שפּיצען פון פאָטאָס און צו דער מדרגה פון נבואה. אויף דעם פאַרוואָגעלטען ביאַליסטאָקער פאָעט האָט געדוט די מוזע פון דער פאָעטישער שכינה און געבראַכט אין א העכסט-געלונגענעם קינסטלעריישען מייסטערווערק דעם געוואַלד פון א פאַרפייניגט פאָלק און דעם גלויבען אין א ישועה,

צוזאַמען מיט דעם יאָמער פון א מאַן און טאָטען, וועמענס נאָענטסטע-און ליבסטע זיינען פאַרטיליגט געוואָרען אין דעם קנויל פון בלוט און פלאַמען אויף די חורבות פון אש און רויך, דער איינציגער איבערבליב פון זיין חרוב'ער היימשטאָט.

דאָס בוך איז א גרויסער חידוש אין דער אידישער פּאָעזיע, אַן אמת'ער ספר וואָס באַלאַנגט צו די כתבי-הקודש פון אונזער חורבן-ליטעראַטור, געשריבען אין אַן אָריגינעלער פאָרם פון זעלטענער ריטמיק, ווי דער טיק-טאק פון א מענטשליך הארץ. די ווערטער זיינען טרעפליך צוגעפאַסט צום אינהאַלט, די סאָמע ריכטיגסטע אויסדרוקען, קורץ געזאָגט און פיל געמיינט. מען קען זייער פיל אַרויסטראַכטען פון דעם ניט-דערזאָגטען, פון די אָפּגעהאַקטע זאַצען, פון דער אייגענארטיגער פונקטואַציע און אויסשטעל; א שווייגענדיגע שפּראַך, וואָס שרייט מיט קולי-קולות, א שטומעניש, וואָס דונערט. אזוינס קען טאָקע נאָר טאָן אזא קינסטלער און אזא בעל-הבית איבערן וואָרט און געפיל, ווי מענדל גאָלדמאַן.

א גרויסער יישר-כח קומט מר. דזשעי וועלם פון ניו-יאָרק, א פּלימעניק פון מענדל גאָלדמאַן, וועלכער האָט פינאַנסירט דאָס אַרויסגעבען פון בוך, און די שולזינגער-ברידער פאַר דער פראַכטפולער דע-לוקס-אויסגאָבע, אין דרוק און פּאַרמאָט.

צום יובילאַר, מענדל גאָלדמאַן, אונזערע בעסטע וואונטשען פאַר לאַנגע יאָר, געזונט און מוט וויטער צו שאפען און דערקווייקען אידישע נשמות איבער דעם ערד-קוגעל מיט זיין קינסטלעריישען וואָרט און טיפען אינהאַלט, אָבער אויף פריי-לעבערע טעמעס, אין א וועלט פון שלום און ברידערליכקייט.

מענדל גאָלדמאַן — דער פֿאַרוואָגלטער ביאַליסטאָקער טעאַטראַל און פֿאָעט אין אַויאַטישען רוסלאַנד

(צו זיין 70-טען געבורטסטאָג און דערשיינונג פון זיין לירישען טאָג-בוך „היימווויי")

דעם 28-טען פעברואר, 1968, האָט אונזער חשובער לאַנדסמאַן, מענדל גאָלדמאַן, פון טאַשקענט, אוזבעקיסטאַן, אַזיאַטיש רוסלאַנד, פֿאַרצייכענט זיין 70-טען געבורטסטאָג. אָנהויב היינטיגם יאָר איז אין ניו-יאָרק אויך ארויס פון דרוק זיין העכסט-אָריגינעל ווערק „היימווויי" — בלעטלאַך פֿאָעזיע פון א לירישען טאָגבוך. דער דאָפּעלטער יום-טוב פֿאַרדינט אויך א דאָפּעלטען מזל-טוב, וועלכען מיר טראָגען צו דעם טייערן יובילאַר און באַגאַבטען אויטאָר מיט א געפיל פון ליבע, אָנערקענונג און שטאָלץ.

מענדל גאָלדמאַן (מנחם גאַן)

מענדל גאָלדמאַן שטאַמט פון ביאַליסטאָק, און איז שוין אין דער אלטער היים געווען אַן אָנגעזעענער טעאַטראַל און פֿאָעט. ער האָט מיטגעאַרבעט אין „דאָס נייע לעבען" אונטער דער רעדאַקציע פון פּסח קאָפֿלאַן ע"ה, פון יאָר 1921 ביז סעפּטעמבער, 1939, אלס אָפּיציעלער טעאַטער-קריטיקער.

אין יאָר 1921 האָט ער שוין ארויסגערופען גרויס אויפזען און בייפאַל, אלס א נייער שטערן אויף דעם געביט פון אידישער פֿאָעזיע, וועלן ער האָט דעביוטירט מיט זיין ערשטען ליד „נאָכן ארון", וואָס איז טאַקע דאַן פֿאַרעפענטליכט געוואָרען אויף די שפֿאלטען פון „דאָס נייע לעבען". דאָס ליד, זייער אָריגינעל און ריטמיש, איז געווען געווידמעט דעם אָנדענק פון זיין אָקאָרשט-פֿאַרשטאָרבענער מוטער, און האָט אזוי אויסגענומען, אז דער יונגער קאָמפּאָזיטאָר, ראַטנער, האָט אָנגעשריבען מוזיק צו אָט דער פֿאָעטישער עלעגיע.

זייט דאַן האָט מענדל גאָלדמאַן (א ריי יאָרען אונטער דעם פּסעוודאָנים: מנחם גאן) פֿאַרעפענטליכט עטליכע הונדערט לירישע לידער אין דער ביאַליסטאָקער, לאָדזשער און וואַרשעווער אידישער פּרעסע, ווי אויך אין פֿאַרשיידענע פּעריאָדישע אויסגאָבעם. אין יאָר 1928 האָט זיין ליד „האָרץ איין, האָרץ אויס" (פּסעוודאָנים: „א גלגול") באַקומען די ערשטע פּרעמיע אויף אן אלוועלטליכען לידער-קאָנקורס, אָנגעפירט פון ניו-יאָרקער „פֿאָרווערטס", איז אביערגעדרוקט געוואָרען דורך די „וואַרשעווער לייטעראַרישע בלעטער" און רעצענזירט געוואָרען פון דעם באַוואוסטען פֿאָעט ה. לייוויק.

אונטע דעם זעלביגען נאָמען „האָרץ איין, האָרץ אויס" איז אין אויגוסט, 1939 געווען צוגעגרייט צום דרוק א באַנד לידער פון מענדל גאָלדמאַן, אָבער דער מלחמה-אויסברוך האָט צעשטערט דאָס דערשיינען פון בוך.

אין ראַטען-פֿאַרבאַנד, וואוהין מענדל גאָלדמאַן איז מגולגל געוואָרען און לעבט פאַר די לעצטע נאָענט צו דריי צענדליג יאָר אין טאַשקענט, הויפּשטאָט פון אוזבעקיסטאַן, האָט ער אָנגעשריבען א פּאָר הונדערט נייע לידער און אויך געמאַכט איבערזעצונגען פון דער סאָוויעטישער דיכטונג, ווי גאָפור גוליאָמ'ס באַוואוסטע פּאָעמע „איך בין א איד" (אן ענטפער היטלער'ן), יעווטושענקאָ'ס „באַבי יאר" און א פֿראַגמענט פון זיין פּאָעמע „בראטסקער געס"; א ריי לידער פון יוליאַן טובים, פּושקין, לערמאָנטאָוו א. א. וו.

אין די טראַגישע יולי-טעג פון 1941 האָט ער אָנגעשריבען א מאָנומענטאל ליד, געווידמעט זיין חרוב היימלאַנד, פול מיט פּאַטאָס, האָפענונג, וויזיע, ווי אויך גלויבען אין דער ענדגילטיגער ווידערגעבורט פון זיין צעשטערטער היים. דאָס ליד איז פֿאַרעפענטליכט געוואָרען אין ליטעראַרישען זאַמלבוך „צום זיג", אונטער דער רעדאַקציע פון פֿרץ מאַרקיש, מלוכה-פֿאַרלאַג „דער עמעס", מאָסקווע, 1944.

„היימווויי" — בלעטלאַך פון א לירישען טאָגבוך — איז אָנגעשריבען געוואָרען דורך דעם באַגאַבטען קינסטלער אין די יאָרען 1941—1945, און עס פֿאַרענדיגט זיך מיט אויסצוגען פון א גרעסערער פּאָעמע, געשריבען אין 1965 און געווידמעט רוסלאַנד, אלס לויב-געזאַנג צו זיין נייער היים.

מענדל גאָלדמאַן, וועלכער איז שוין אין ביאַליסטאָק געוואָרן א מיטרעדאַקטאָר פון פּסח קאָפֿלאַן אויפן געביט פון טעאַטער-נייעס, ליטעראַטור און קריטיק, האָט אויך געווירקט אלס דער דירעקטאָר פון דעם ביאַליסטאָקער אידישען מלוכה-טעאַטער פאַר דער דייטשער אינוואזיע. ער האָט גאַסטראַלירט מיט זיין אנסאַמבל אין מאָהילעוו און דעם 22-טען יוני, 1941 דאָרט אויפגעפירט דעם „בלוטיגען שפּאָס". דאַן איז ער פאַרכאַפּט געוואָרען פון דער מלחמה און שוין מער ניט געקענט קומען אהיים קיין ביאַליסטאָק, וואו זיין משפּחה איז אומגעקומען. ער האָט אליין דורכגעלעבט א „בלוטיגען שפּאָס", פאַרבליבענדיג געשטראַנדעט, אפּגעשיידט און עלענט אין רוסלאַנד.

פון זיין טעאַטראַלער קאַריערע אין רוסלאַנד איז אין גאָלדמאַנ'ס זכרון טיף איינגעקריצט די היסטאָרישע פּאַסירונג, וועלן ער האָט אין אָקטאָבער, 1941 געהאלפען דורכפירען אין פרונזע, די הויפּט-שטאָט פון דער קירגיזישער סאָוועטישער רעפובליק, פאַר א ריזיגען עולם פון אידישע פּליטים, אינטעליגענץ און פּייגשמעקער, די פֿרעמיערע פון „מירעלע אפרת" מיט אידא קאָמינסקא אין דער הויפּטראָל און אן אנסאַמבל פון באַרימטע ארטיסטען: אידא'ס מאַן, מאיר מעלמאַן, אסתר פערלמאַן, עני ליטאַן, פּשעפּיורקא. יצחק גרודבערג-טורקאָוו, שעפּטל זאק, י. ניסענצוויג, קרעלמאַן, ווידעצקי און אריעל.

דער טעקסט פון דער פּיעסע איז אויפגעפּרישט געוואָרען דורך קאָמינסקא'ס פענאָמענאלען זכרון. די קאָסטיומען זיינען געווען צוגעפּראָווט פון קירגיזישע קליידער, די בינע איז ג-

זיך קיין גלייכען; זיי דערזינגען און דער־שפּילען זיך, ווי א סימפאניע". פּוגאַטש

„בען איז ענג פאַרבונדען מיט דעם אי־דישען ישוב". ליטווין

„עס רייסען זיך פאַר בען'ען די ווילנער און די ביאַליסטאָקער, און אויך פאַריז, וואו ער איז עולה לגדולה געוואָרען. איך ווינטש ער זאָל אויסקלייבען ישראל פאַר דעם פערטען קאָנקורענט". דר. קורלאַנד

גרוים קרעדיט איז אויך צוגעטיילט גע־ווארען זיין פרוי, געבּרא, ווען אלבא איז אויך א מאָלערין און א סוזשעט פון בען'ס אינ־ספּיראַציעס.

קינסטלער בען'ס לעבענס־וועג

געבּאָרען אין ביאַליסטאָק ביי א פּא־טער, אן ארכיטעקט, און א מוטער, א מו־זיקערין, האָט בען פון זיינע פרימסטע יא־רען איינגעזאָפּט אין זיך די ליבע און נייגונג צו קונסט. באַשאָנקען מיט אן ערליך־פּילענדער נשמה, האָט ער זיך אויסגעלעבט אין זיינע טרוימען און ווי־זיעס, ווען זיינען געוואָרען זיין וועלט.

אין יאָר 1929 איז אים געוואָרען צוגע־טיילט א סטיפענדיע פון ביאַליסטאָקער שטאָט־ראַט, א זעלטענער פאַל פאַר א אי־דען אין פוילען. בען האָט געלערענט אין דער וואַרשעווער קונסט־אַקאַדעמיע.

אין יאָר 1930 איז בען אַנגעקומען קיין פראַנקרייך, באַזוכט די פראַנצויזישע „אַקאַדעמי מאָדערן" און געוואָרען א שי־לער פון פּראָפעסאָר פערנאַנד לעזשע.

בען'ס קינסטלערישער סטיל

בען וואַרפט זיך ניט אונטער צום אייג־פלום פון קיין שולע, נאָר האָט זיין אי־גענעם קינסטלערישען סטיל. ער צי־כענט גראַפיק, מאָלט אקוואַרעלען. ער איז ניט באַגרענעצט אין טעכניק אדער מא־טיוון, מאָלט פונקט אזוי גוט פּאָרטרע־טען ווי פייזאזשען, שטיל־לעבענס, קאָמ־פּאָזיציעס. ער איז א פרייער מאָלער, וואָס וואַרפט זיך ניט אונטער קיינע „איזמען", ווייל ער זאָגט, אז וואו ס'הויבט זיך אן אן „איזם", ענדיגט זיך די קונסט.

בען'ס גאַנצער וועזען איז אריינגעטאָן אין די נאָבעלע אידייען פון דער ביבל, די וועלט וואָס איז אים אייגען און אין וועלכער ער לעבט זיך אוים און קען זי אין אינהאַלט און גייסט. זיינע שאָפּונ־גען שטעלען מיט זיך פאַר די פּסוקים פון תהלים, וועלכע ער סימבאָליזירט אין זיי־נע בילדער.

תהלים אין בילדער

די קאָמפּאָזיציעס, וועלכע פּארמירען דעם מאָנומענטאָלען „אלבום", סימבאָלי־זירען 62 פּסוקים פון תהלים. די קריטיק פון גרויסע קינסטלער איז פול מיט לויב. עס האָבען זיך זייער וואַרעם אָפּגערופען אזעלכע אויטאָריטעטען און פיינשמע־קער, ווי: סעריאָז, קאָנסערוואַטאָר פון לואוור, וואלדעמאר זשאָרזש, די־האמעל, זשיל ראָזמען פון „אקאדעמי פראנסעז", אנדרע ספיר, עדמאָנד פלעג, ווענסען אריאל א. א. וו.

די אריגינאַלען, געמאָלען אויף לייוועט און געווידמעט דעם אָנדענק פון זייער על־טערן, שטעלען מיט זיך פאַר א מצבה אויף זייער אומבאַקאַנטען קבר און זיינען ניט צום פאַרקויפען.

פּאַריז באַערט מאָלער בען

אין יאָר 1961 באַקומט בען דעם מע־דאַל פון וועלמעי פון דער שטאָט פּאַריז, וואָס וועלט אים איבערגעבען דורך זשוליען טאַרדיא, פּרעזידענט פון פּאַריזער שטאָט־ראַט. זיין בילד, געווידמעט דער שטאָט פּאַריז, הענגט אין „האָטעל דע ווויל".

אן אינטערנאַציאָנאַלער מייסטער

זינט דאָן האָט בען באַקומען אן אינ־טערנאַציאָנאַלע רענאָמע, ווי איינער פון די גרעסטע קינסטלער פון היינטיגען דור. ער איז דער „שווייגענדיגער שטילער קינסטלער פון דער היינטיגער קונסט־וועלט", ווייל געקומען צו זיין וועלט־רע־פוטאַציע איז ער ניט דורך רעקלאָמע נאָר דורך זיין זשעני. ער אליין זאָגט: „מיין גאַנצען לעבען פּארנעם איך זיך מיט מא־לעריי, וואָס איז א שטומע קונסט. זי רעדט אן וועלט". און אמת, בען רעדט אויך אן וועלט; זיינע בילדער טוען עם פאַר אים.

בען'ס באַרימטע סימבאָלען

כמעט אלע זיינע בילדער זיינען דאָמינירט דורך דעם סימבאָל פון צוויי פליגלען, צווישען וועלכע עם געפינען צוויי „יודען" (יי), דער נאָמען פון גאָט, וואָס סימבא־ליזירט האָפענונג און געפיל פון געטליכ־קייט.

דעם פּאַרזיצער'ס באַגריסונג

פריינט אידלם, דער פּאַרזיצער פון דער שמחה, רעזומירט די וועלט פון אלע רעדנער און באַגריסער און ווינטשט דעם בעל־שמחה פיל יאָרן פון קונסט־לעריישער טעטיקייט אין א וועלט פון שלום.

בען'ס שלום־וואָרט

קורץ אבער מיט א שטיק הארץ: „איך דאַנק אייך פון מיין טיפען הארצען און ווינטש זיך מיט אייך צו טרעפען אין צען יאָר אַרום".

די שמחה לאזט איבער אן אומפאַר־געסלעכן איינדרוק אויף דעם גאַנצען עולם. מען ווינטשט זיך: „הלוואי מער אזעלכע שיינע אידישע שמחות!"

הויך־פונקטען פון אריה שמרי'ס רעדע לכבוד מאָלער בען

אויף ווילנער אידען זאָגט מען „ווילנאָר" — ווייל איך טאָקע מיט אייך צוזאַ־מען באַגריסען און בענטשען קינסטלער בען צו די 40 יאָר פון זיין ערשטער בילד־דער־אויסשטעלונג און צו דער דערשיינונג פון זיין לויטער־זינגענדיגען אלבום אין דער עהרן־חברישער האַם פון כולל ווילנע־ירושלים דליטא, אין פּאַריז.

אין דעם פּאַרבאַייל פון בען'ס בילדער ציטערן נסימ'דיג א סך פּאַרלאָשענע אי־דישע ליכט. ברענענדיג איז זייער פייער און ענייות'דיג איז זייער ליכט־שיין — אָט אזוי ווי די הויך־קינסטלערישע מד־רגה און דער ענייות'דיגער גאַנג פון בען'ן...

פון בען'ס איידעלע־געצוימטע ארכיטעק־טאָנישע לינייעס אטעמט ארוים דאָם גע־לייטערטע פון אוניוועראַלער קינסטלע־רישקייט, דער תמצית פון מאָדערנער אי־דישקייט. זיין קונסט איז א פאַסיגער צווייליג צו דער אידישער פּאָעזיע, איר פאַנטאַסטיק און ווייזעס.

דאָם איז די פאַנטאַסטיק און דער ניגון אין בען'ס תנ"ך־פאַנאַראַמע. דאָם איז א אידישקייט פון ערענסטע געטליכע פלי־געל און פון סיני'שע אותיות, דער גייסט און די לופט פון דער אידישער געשיכטע אין יאָרטויזענטער.

אָט צו דער שאָפונג און צו דעם בען — מיין מזל־טוב, „לחיים" און „שהחיינו" אויף לאַנגע יאָר. כה לחי!

קיבוץ עין שמר, ישראל, נאָוו., 1967

ניי בוך פון נ. קאַנטאָראָוויטש דערשינען

עם איז לעצטענס דערשינען א ניי בוך פון באַקאַנטען שרייבער און חורבן־פאָרשער, נ. קאַנטאָראָוויטש, „די אידישע ווידערשטאַנדס־באַוועגונג אין פוילען" (1941—1945). דאָס דאָזיגע בוך שיל־דערט דעם אידישען ווידערשטאַנד אין פוילען בעת דעם צווייטען וועלט־קריג און עם נעמט ארום אלע פאַזען פון דעם דאָזיגען העלדישען קאַפּיטעל אין דער געשיכטע פון דעם פוילישען אידענטום, איינשליסענדיג אויך דעם העלדישען אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטא.

דאָם בוך האלט קרוב צו פינף הונדערט זייטען. דער פּרייז איז זעקס דאָלאַר. איר קענט דאָם באַשטעלען אויף דעם פאָלגען־דען אדרעס:

N. KANTOROWICZ
603 West 111th Street
Ne wYork, N. Y. 10025

שרייבער און ביכער, ליטעראַטור און קונסט

קינסטלעריש־יום־טוב פֿאַר דעם וועלט־באַרימטן מאָלער, בעז

(וועגען דער פּייערונג פֿון „ווילנער פֿאַרבאַנד" אין פּאַנקרייך)

פֿון **שמואל יודלאָווקער** (פּאַריז)

דער „ווילנער פֿאַרבאַנד" אין פֿראַנקרייך, באַוואוסט פֿאַר זיינע פּילע קולטור־געזעלשאַפֿטלעכע אויפֿטוען און דערגרייכונגען, האָט באַרייכערט זיין רעפּערטואַר מיט טובֿים מיט דער אויסגאַבע פֿון קינסטלער בעז׳ס זעלטענעם „מייסטער־ווערק־אַלבום" און אויך מיט דער פּייערונג לכבוד אָט דעם גאָט־געבענטשטען ביאַליסטאָקער קונסט־מייסטער, ווָאס איז פֿאַרגעקומען דעם 14־טען נאָוועמבער אין פּאַריז. די שמחה האָט פֿאַרצייכענט א פֿעריאָד פֿון די אַפֿגעפֿאַסענע 40 יאָר, זינט מאָלער בעז, דער עהרן־מיטגליד פֿון דעם „ווילנער פֿאַרבאַנד", האָט געהאַט זיין ערשטע קונסט־אויסשטעלונג אין ווילנע אין יאָר 1927.

בן־ציון רַאַבינאָוויטש („בעז")

דער יום־טוב איז דורכגעפֿירט געוואָרען ביי א פֿייערלעכען באַנקעט אין דעם גרויס־אַרטיגען „פּיקאַדילי"־זאַל, און דאָס אויג איז פֿאַרכאַפּט געוואָרען פֿון דעם שיינעם עולם, ווָאס האָט מיט זיך פֿאַרגעשטעלט די פֿאַנאַראַמע פֿון דער גייסטיגער פּאַריז, די סאַמע „זעמעל־מעל" פֿון קולטור און קונסט.

איבער אַלץ און אַלעמען האָבען געשוועבט די הייליגע גייסטער פֿון בעז׳ס טאַטע־מאַמע, אויסגעליטערטע קדושים, וועלכע זיינען אומגעקומען אויף דעפּאָרטאַציע דורך די שונאי־ישׂראל, אָבער וועמענס פֿנימ׳ער האָבען אַראָפּגעשיינט פֿון בעז׳ס וואונדערבאַרע צייכענונגען. עם האָט אויסגעקוקט ווי זיי וואָלטען געזאָגט: „ניט באַשערט געווען אונז, טאַטע־מאַמע, צו דערלעבען דעם גרויסען נחת פֿון אונזער זון, זאָל כאָטש די גרויסע אידישע און אַלגעמיינע וועלט דערצו זוכה זיין און געניסען".

דער פּאַרזיץ איז דורכגעפֿירט געוואָרען מיט טאַקט און הומאָר פֿון אונזער געטרייַ־לעכען־סעקרעטאַר, אידעלס. עם זיינען אויסגעהערט געוואָרען א צאָל קינסטלערישע רעדעס און עם זיינען אויך אָנגעקומען און פֿאַרגעלייענט געוואָרען צושריפטען, טעלעגראַמעס און באַגריסונגען פֿון דער גאַנצער וועלט.

די רשימה פֿון די רעדנער און באַגריסער, לויטן א״ב:

אַדאָם (קונסט־קריטיקער, פּאַריז); **אידעלס** (געז. סעקרעטאַר פֿון די „ווילנער" אין פּאַריז; פּאַרזיצער פֿון דער פּייערונג, פּאַריז); **איזבאַן** (רָאמאַניסט, ניו־יאָרק); **אַראָנאָווסקי** (פּאָעט, קובאַ); **באַהעלפּער** (גראַפֿיקער, פּאַריז); **באַרווין־פּרענקעל** (מאָלער, קונסט־קריטיקער, פּאַריז); דר. **ביקעל** (שרייבער, זשורנאַליסט, ניו־יאָרק); **ברענאזין** (פּאַריז); **גלאַקאָוום־קי** (חיפה, ישׂראל); **גראַדע** (פּאָעט און פֿראָזאַיקער, ניו־יאָרק); **דאָוואַנג** (מאָנטרעאָל, קאַנאַדע); דר. **דורון־דויערמאַן** (קונסט־קריטיקער, חיפה, ישׂראל); **וואָגלער** (פּאָעט פֿון „יונג ווילנע"); **זאָק** (פּאָעט, בוענאָס אייַרעס, אַרגענטינע); **זילבערבערג** (זשורנאַליסט, פּאַריז); **טאַבאַטשניק** (שטאָט־פֿרעזידענט, פּתח־תקוה, ישׂראל); **טשערסקא** (מעלבורן, אויסטראַליע); דר. **יוכנאָוועצקי** (פֿרעז. בייַלי־סטאָקער פֿאַרבאַנד אין פּאַריז; אי־בערגעבען צו קינסטלער בעז א קרן־קימת לישׂראל דיפּלאָם אויף 18 ביימער, געפּלאַנצט אין זיין נאָמען); **יעלין** (חיפה, ישׂראל); **כרמל** (ישׂראל־מיניסטער); **ליטווין** (ליטעראַט, קונסט־קריטיקער); **ליסט** (זשורנאַליסט, תל־אָביב, ישׂראל); **לעפּטוויטש** (פּאָעט, שריפּטשטעלער, לאָנדאָן, ענגלאַנד); **מייטלים** (עסייאיסט, לאָנדאָן, ענגלאַנד); **מילער** (קונסט־ליבהאָבער, ניו־יאָרק); **נאָוויטש** (פון מוזיי פֿאַר חורבן, ישׂראל); **נחושתן** (דירעקטאָר, מוזיי „בית אורי ורמי", אשדות יעקב ישׂראל); **ניר** (געוועזענער כנסת־פֿרעזידענט, רמת־גן, ישׂראל); דוד סאָהן ע״ה (גרינדער און עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל, רעדאַקטאָר „ביאַליסטאָקער שטימע", מחבר „באַליסטאָקער אַלבום"; פּירער פון ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט); **עפּשטיין** (פּאַרזיצער פון די „ווילנער" אין אמעריקע); **פּוגאַטש** (פּעדאַגאָג און שרייבער, פּאַריז); **פּופּקאָ** (געז. סעקרעטאַר פון די „ווילנער" אין אמעריקע); **פּירימטאָן** (מעלבורן, אויסטראַליע); **פּרין** (רעדאַקטאָר „אונזער שטימע", פּאַריז); **צעסלער** (פּאָעט־רעדאַקטאָר, בוענאָס אייַרעס, אַרגענטינע); **צפּורה** (חיפה, ישׂראל); דר. **קורלאַנד** (רעדאַקטאָר פון „קיום", פּאַריז); **קליינגער** (שעף־רעדאַקטאָר „אונזער וועג"); **קרוי** (פּרוי פון פּאַרשטאַרבענעם רעדאַקטאָר קרוי, תל־אָביב, ישׂראל); **ראָוויטש** (פּאָעט־עסייאיסט, מאָנטרעאָל, קאַנאַדע); **ראָט** (אַדוואָקאַט, פּאַריז); **ראיאק** (מוזרחי); **ראן** (שריפּטשטעלער, ניו־יאָרק); **ריבאַלאָווסקי** (געזעלשאַפֿטלעכער פֿירער, פּאַריז); **שוואַרץ** (פּאָעט, פּאַריז); **שטיין** (רעדאַקטאָר פון „פֿאַרוועגס", ניו־יאָרק); **שמולעוויטש** (זשורנאַליסט, מיטאַרבעטער פון „פֿאַרוועגס", ניו־יאָרק); **שמרי** (פּאָעט, קיבוץ עין־שמר, ישׂראל); **שראגער** („אַרט"־דירעקטאָר, פּאַריז); **זלמן שזר** (פֿרעזידענט פון ישׂראל).

אויסצוגען פון רעדעס:

„בען איז דער פֿלאַסטיקער פון אונזער בענקשאַפֿט. ער געהערט צו די גרויסע מייסטער, וועמענס קונסט איז פֿריער פון אַלץ — מוזיק. זיין מקור פון אינספּיראַציע איז דער תהלים און שיר־השירים. זיין מעדיום איז זיין לעבענס־באַגלייטער, געראַ". וואָגלער

פֿרייַנט שראגער לייענט פֿאַר א ליד לכבוד בען פון באַרימטען ישׂראל־פּאָעט, שמרי.

„בען׳ס שאַפונגען פון תנ״ך האָבען צו

דעם ישוב'ניקס הויף — א גרויסע הילצערנע געבירדע מיט א סך איינוואוינער. יעדען פרימאָרגען האָט מען געקענט זען אַלע איינוואוינער פון רבי'ס געסל וויי זיי זיינען געגאַנגען צו זייערע רעספּעקטיוון באַשעפטיגונגען.

דאָס יאָר 1896 איז אַריין אי זדער געשיכטע פון ווייסרוסלאַנד אַלס דאָס יאָר פון שריפות... יענעם זומער איז אַפּגעברענט געוואָרען א באַדייטענדע צאָל פון אידישע שטעט און שטעטלעך, צווישען זיי: וואַשילקאָוו (לעבען ביאַליסטאָק), בריסק און קאָברין. פאַראַן א אידיש ווערטל: „נאָך א שריפה ווערט מען רייך". ווי ס'ווייזט אויס, האָט דער רבי פון די קאָברינער חסידים קיין גרויסע גלויקען אין קאָברין ניט געמאַכט און באַשלאָסען בעסער אויסצופֿרובירען זיין מזל אין ביאַליסטאָק. וואַרשיינלעך האָט מען מער פאַסיגען פּלאַץ ניט געקענט געפינען און שמואל גנעצוצקים הויז איז פאַרוואַנדעלט געוואָרען אין דעם אַפּיציעלען „הויף" פון קאָברינער רבי'ן.

אין ביאַליסטאָק זיינען געווען „שטיבלעך" פון אַלע מינים חסידים: קאָצקער, גערער, סטאָלינער, סלאָנימער, קאָברינער א. א. פון צייט צו צייט פלעגט א חסידישער רבי קומען קיין ביאַליסטאָק באַזוכען זיינע שטיבלעך... דאָס איז געווען די איינציגע געלעגנהייט פאַר ביאַליסטאָקער מתנגדים צו זען ווי א רבי „פֿאַוועט טיש". מיטן באַזעצען זיך פון קאָברינער רבי'ן האָט ביאַליסטאָק זוכה געווען צו האָבען אַן אייגענעם חסידישען רבי'ן... אמת, ס'האָט געפעלט דער פּראַכט און גלאַנץ פון די הויפען פון דעם קאָצקער אָדער גערער רבי'ן, אָבער דאָס איז געווען אין אינקלאַנג מיט דער קלענערער צאָל קאָברינער חסידים אין דעם פּראָוינציאַלישען גייסט פון ביאַליסטאָק.

די משפּחה פון קאָברינער רבי'ן, וואָס איז געקומען קיין ביאַליסטאָק נאָך תשעה־באב, 1896, איז באַשטאַנען פון רבי'ן, ר' נחומ'קע זצ"ל, א ליבליכער, פריינטליכער איד, זיין פרוי, די רביצין, א פאַרהייראָטע טאָכטער מיט איר מאַן און קינדער, א זון, א בחור פון איבער 18, און א טאָכטער, א מיידל פון איבער 16. אַלע וואוילע מענטשען. נישט נאָר האָבען זיי זיך נישט געהאַלטען פון דערווייטענעם, נאָר שנעל זיך איינגעגליידערט אין דער אַרומיגער סביבה.

די מתנגדישע ביאַליסטאָק האָט ניט נאָר אַרויסגעוויזען טאָלעראַנץ צום „הויף" פון קאָברינער רבי'ן, נאָר שטילערהייט אים אפילו עקאָנאָמיש אונטערשטיצט. ווען די שטאָט־פאַרוואַלטונג האָט געדאַרפט געבען א נאָמען דער נייער גאַס, האָט זי געפונען פאַר נויטיג אָפּצוגעבען כבוד דעם חשובען איינוואוינער פון געסל. דער נאָמען „ראָבינסקאיא אוליצא" איז פאַרבליבען ביזן חורבן...

רבי'ס געסל האָט אריינגעשריבען א גלאַררייכען קאַפּיטל אין דער געשיכטע פון דער אידישער, סאָציאַליסטישער און רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג פון ביאַליסטאָק. אין אָקטאָבער, 1897, איז אין ווילנע געגרינדעט געוואָרען דער „בונד". די טויזענטער אידישע אַרבעטער אין דער טעקסטיל־און לעדער־אינדוסטריע אין ביאַליסטאָק האָבען מיט זיך פאַרגעשטעלט דעם אמת'ן אידישען „פּראָלעטאַריאַט". דער ביאַליסטאָקער אידישער אַרבעטער איז אויך קולטורעל געווען צוגעפאַסט צו קענען אויפנעמען דעם סאָציאַליסטישען געדאַנק. דערפאַר איז ביאַליסטאָק געווען אינע פון די ערשטע שטעט וואו דער „בונד" האָט אָנגעהויבען זיין טעטיקייט. אין 1898 זיינען די צוויי שפּעטער באַרימטע פירער פון „בונד", נח פּאַרטנאָי און בייניש מיכאַלעוויטש, געווען אין ביאַליסטאָק און געוואוינט אין רבי'ס געסל. דער באַרימטער סטרייק פון די אידישע ציגאַרען־מאַכער פון יאָנאָווסקי'ס פאַבריק איז אָנגעפירט געוואָרען פון רבי'ס געסל. אויך פירער פון אַנדערע רעוואָלוציאָנערע פּאַרטייען זיינען געווען אפטע געסט אין רבי'ס געסל און אין זייערע מעמואַרען דערמאָנט מיט באַגייסטערונג די ביאַליסטאָקער אידישע אַרבעטערשאפט.

דער רעוואָלוציאָנערער גייסט פון רבי'ס געסל האָט אויך „פאַרכאַפּט" די אַרומיקע געגנענט, ווי מאַלינאָווסקי־גאַס און די געסלאַך וועלכע מען האָט גערופען „אַרגענטינע", וואו ס'האָבען געוואוינט אידישע אַרבעטער און צווישען זיי פירער און אקטיווע טוער פון די סאָציאַליסטישע און רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס פון ביאַליסטאָק. אידישע מאַמעס האָבען אין זייערע בוזעמס באַהאַלטען אומלעגאַלע ליטעראַטור וואָס זייערע קינדער האָבען געבראַכט. אַרבעטער־פאַמיליעס פריוויליג געגבען זייערע וואוינונגען פאַר אומלעגאַלע פאַרזאַמלונגען. אמת, אין געוויסע פאַלען האָבען זיי באַקומען געצאָלט דערפאַר, אָבער די פאַר גילדען זיינען געווען נישטיג אין פאַרגלייך מיט דער שטראָף וואָס מען האָט באַקומען פאַר דערלויבען אומלעגאַלע פאַרזאַמלונגען. אין די יאָרען פון „שטורעם און דראַנג" איז אויך דער גרויסער אַרגענטינער בית־המדרש אויסגענוצט געוואָרען פאַר מאַסען־מיטינגען.

צוליב מאַנגל אין פּלאַץ האָב איך געמוזט אויסלאָזען געוויסע געשעענישען און די נעמען פון די וואָס האָבען זיך באַטייליגט אין זיי. מיין קורצער איבערזיכט איז בלויז ביז דעם יאָר 1920. איך ווייל האָפען אז עמיצער פון דעם איינגערן דור זאָל פאַרצעצען די אַרבעט. ביז דאַן זאָלען די דאָזיגע שורות דינען ווי א גייסטיגער דענקמאָל נאָך א געסל אין אונזער היימשטאָט, וואָס איז פיזיש געווען קליין און אָרעם — דאָס גאַנצע געסל איז געווען אַרום א ניו־יאָרקער עוועניו־בלאָק — אָבער גייסטיק — גרויס און רייך.

דער יערליכער איידע איידאָק לאָנטשאָן יום־טוב פון דער ביאַליסטאָקער פרוי

אונזער לידים אָקזילערי פון דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים און שפּיטאָל האָט באַנייט די שיינע טראַדיציע פון דעם „יערליכען איידע איידאָק לאָנטשאָן" מיט א גרויסארטיגער אונטערנעמונג, וואָס איז דורכגעפירט געוואָרען מיטוואָך בייטאָג, דעם 15־טען נאָוועמבער, 1967, אין אונזער האוס.

דער האָנטשאָן האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט א פייערליכען צוזאַמענקונפט פון דער אַרגאַניזירטער ביאַליסטאָקער פרויען וועלט אין אמעריקע, אן אמת'ן יום־טוב פון דער ביאַליסטאָקער אשת־חיל.

די אונטערנעמונג איז געגעגעבען געוואָרען אין אהרע פון דער גרינדערין און ערשטער פֿרעזידענטין פון דער ביאַליסטאָקער לידים אָקזילערי אין ניו־יאָרק, די אומדערמידלעכע טוערין, מרם. איידע אייזדאָק.

צו דעם לאָנטשאָן זיינען אויך געקומען פאַרטרעטערינס פון אַנדערע אידישע פרויען־אָרגאַניזאַציעס אין ניו־יאָרק, וועמען די ביאַליסטאָקער אָקזילערי און באַזונדערס מרם, אידאָק איז נאָענט צום האַרצען.

עם זיינען אויסגעהערט געוואָרען א צאָל באַגריסונגען, און מרם. אידאָק האָט געהאַלטען דאָס שלום־וואָרט און איז עפענטליך באַהערט געוואָרען מיט אן אויסדרוק פון אַנערקענונג פאַר די אַלע יאָרען פון איר אומדערמידלעכער ארבעט און פאַרדינסטען, אַלס די גרינדערין און ערשטע פֿרעזידענטין פון דער „ביאַליסטאָקער לידים אָקזילערי".

עם איז אויך דורכגעפירט געוואָרען א שיינער מוזיקאַלישער פּראָגראַם,

דעם „רבי׳ס נעמעל״

(א קאַפּיטעל פון ביאַליסטאָקער עבר)

פון זיידל כאַבאַצקי

יעדע גאָם און נעמעל אין אונזער אומפאַרגעסענער היימ־שטאָט ביאַליסטאָק האָט געהאַלטן איר לאָקאַלע געשיכטע און לע־גענדע. רבי׳ס נעמעל איז אָבער געווען אַנדערש מיט דעם וואָס זי איז ניט פאַרבליבען בלויז א לאָקאַלער ישוב. די גייסטיגע אטמאָספערע פון רבי׳ס נעמעל איז ניט פאַרגליווערט געוואָרען אין אירע געאָגראַפישע גרעניצען. רבי׳ס נעמעל האָט יאָרענלאַנג געהאַט א שטאַרקען איינפלוס אויף דעם געזעלשאַפטליכען לע־בען פון אונזער שטאָט ביאַליסטאָק. ווי איינער — אויב ניט דער איינציגער — וואָס איז געשטאַנען ביים וויגעלע פון יע־נער היסטאָרישער נעמעל, האַלט איך פאַר מיין חוב איבערצו־געבען מיינע זכרונות. זאָלען זיי דינען ווי מאָטעריאַל פאַרן קומענדיגען היסטאָריקער אויב און ווען ער ווערט זיך באַווייזען.

* *

ווען מיינע עלטערן האָבען סוף זומער, 1893, זיך אַריבער־געצויגען פון סענדערס גאַס אויף פּיאַסקעם, איז נאָך קיין רבי׳ס נעמעל ניט געווען. ס׳זיינען געווען בלויז די צוויי ראַגאָווע הויפען. רעכטס — כאַשעל קנאַראַזאָווסקי׳ס הויף, וואָס איז געווען א ברויערי פון אזוי־גערופענעם „פּראַסטען ביר״ (א זיסער ביר אַנדערש פון דעם ביטערן „באַיערשן״ ביר). אין פּראַנט זיינען געשטאַנען צוויי הייזער און אין איינעם האָבען מיר געוואוינט. לינקס — בערל באַצער׳ס הויף, וועלכער איז באַשטאַנען פון א צאָל הילצערנע הייזער. צוויישען ביידע הוי־פען איז געווען א ליידיג פּלאַץ וואָס האָט עדעסדינט ווי דער אריינ־גאַנג צום „פּיאַסקאָווען״ אדער „באַצער׳ס״ בית־המדרש. ביים סוף פון ביידע הויפען איז געווען א פּאַרקאַן, וואָס פון איין זייט איז דאָס געווען די ענדע פון ליידיגען שטיקעל פּלאַץ, און פון דער אַנדערער זייט איז געווען דער אָנהויב פון א גרוים פעלד, וואָס פון דער רעכטער זייט האָט עס דערגרייכט ביזן וואַלד און פון דער לינקער זייט — ביז די קאַזאַרמעס פון וולאַדימירסקען פּאָלק.

א יאָר שפּעטער, אַרום 1894, האָט מען אָנגעהויבען „לוי־פען אויף בייז וואונדער״; פון אַלע אַרומיגע גאַסען איז מען געקומען זען וואָס בלויז א גוי קען דאָס טאָן — אויסבויען א הויז אין מיטען פעלד... ס׳איז אפשר בלויז א צופאַל, אָבער דער פאַקט איז אַז דער ערשטער איינוואוינער פון „רבי׳ס נע־סעל״ איז געווען א פּאָליאַק, א קאַלכער. ערשט א צייט שפּע־טער האָט מען אַוועקגענומען דעם פּאַרקאַן און געעפנט א גאַס אין מיטען פעלד. ס׳האָט ניט געדויערט לאַנג און דאָס נייע גע־סעל איז פאַרבויט געוואָרען מיט הייזער פון כל־המינים — היל־צערנע און געבויערטע, גרויסע און קליינע הייזלעך.

עקאָנאָמיש און קולטורעל האָבען די איינוואוינער פון דער נייער געסעל פאַרגעשטעלט מיט זיך א געוויסע בילד פון דער אידישער באַפעלקערונג פון ביאַליסטאָק. אידיש ארבעטער, בעלי־מלאכות און מיטעל־קלאַס, אידען פון א גאַנץ יאָר און אינטעליגענץ. בלויז אין קורצע שטריכען א שטיקעל אָפּשא־צונג פון א צאָל איינוואוינער.

דער ערשטער אייגענטימער, אויף דער רעכטער זייט גע־סעל, איז געווען חלום דער שניידער — א פאַר׳חלומ׳טער איד און א פאַר׳חלומ׳טער דאָמסקער שניידער...

דער צווייטער איז געווען יאָסעל דער שוסטער. זיין גרעסטע אמביציע איז געווען צו ווערען א בעל־תפילה, וואָס האָט, נאָך שווערע יאָרען פון „רייסען זיך צום עמוד״, זיין ציל דערגרייכט. א סך האָט אים ארויסגעהאָלפּען מיילאַך דער פאַקירער, וועלכער האָט געוואוינט אין איינעם פון זיינע הייזער. מיילאַך פאַקירער האָט זיינע לעצטע יאָרען געוואוינט אין ניו־יאָרק און די ביא־ליסטאָקער האָבן אים גוט געקענט. אין ביאַליסטאָק האָט מיי־לאַך געהערט צו דער אריסטאָקראַטיע פון זיין פאַך. ער איז געווען א באַל־פאַקירער. זיין ספּעציאַליטעט איז געווען ארונ־טערנעמען זעקלאַך מעל פון וואָגען און אַרייַנטראָגען אין דער בעקעריי. דער פריַיז איז געווען דריי קאָפּיקעס פאַר א זעקעל, און ער האָט געמאַכט א פּיין לעבען. מיילאַך פאַקירער האָט אויך געהאַט אַן אמביציע — צו זיין א גבאי... האָט ער ביי זיך אין הויז איינגעאָרדנט א מנין און יעדען שבת האָט ער געטיילט עליות צו זיינע פריינט... אין יענעם מנין האָט יאָסעל דער שוסטער געמאַכט זיין „דעביו״ אלס שבת׳דיגער בעל־תפילה.

עטליכע הייזער ווייטער האָט געוואוינט אין זיין אייגען הויז ישראל־אייזיק איידאָק, פּאָטער און שווער פון לואים און איידא איידאָק. פון פאַך א מולער, האָט ער שוין דאָן אַליין ניט גע־ארבעט, נאָר געבויט און געמויערט הייזער פאַר אַנדערע, און צוזאַמען מיט זיינע דריי זין: קלמן, ארעשקע און לייבל, האָט ער געהאַט א גרויסען חלק אין אויפבוי פון ביאַליסטאָק...

נעקסט איז געווען דוד סוכאָוואָלסקים הויז. וועגען אים וואָלט מען געדארפט אנשרייבען א גאַנצען ארטיקעל. דוד סו־כאָוואָלסקי איז געווען איינער פון א משפּחה, וועלכע איז איבער אכציג יאָר געווען אקטיוו אין דער ציוניסטישער באַוועגונג און אין אויפבוי פון ישוב אין ארץ־ישראל. זיין עלטערער ברו־דער איז געווען איינער פון די ערשטע אידישע קאָלאָניסטען באַלד נאָך דער גרינדונג פון דער חיבת־ציון באַוועגונג אין 1882. זיין איינגסטער ברודער הערשל און שוועסטער פרומע זיינען ארום 1904 געקומען קיין ארץ־ישראל און אלם לערערס געהאָלפּען אויפבויען דעם שול־וועזען דאָרטען. יאָרען שפּע־טער איז אויך זיין ברודער יוסף, א טוער אין דער פּועלי־ציון באַוועגונג, געקומען קיין תל־אביב און געעפענט א דרוקערייַ, די ערשטע און יאָרענלאַנג די איינציגע אידישע דרוקערייַ, פאַר וועלכער ער איז שטאַרק געוואָרען פון די „סאַבערעס״. דוד סוכאָוואָלסקי איז געווען איינער פון די פיינסטע ציוניס־טישע טוער, א משכיל אין פולען זין פון וואָרט. יאָרענלאַנג איז ער געווען דער בוכהאַלטער פון באַנקיר אייזיק האָראָדישין. זיין פאָטער וואָלף סוכאָוואָלסקי איז געווען א מעל־שענקער און געוואוינט אין זיין הויז אויף סענדערס גאַס, אַנטקעגען שוהל־הויף גאַס. נאָך זיין פאָטערס טויט האָט דוד סוכאָוואָלסקי אי־בערגענומען דאָס הויז אויף סענדערס גאַס. זיין הויז אין רבי׳ס נעסעל איז פאַרוואַנדעלט געוואָרען אין א מיידלישער האַנט־ווערקער־שול, אן אָפּטיילונג פון דער ווייסאָצקי־האַנדווערקער־שול אויף נאָוואָליפיע. אין דער צייט פון דער דייטשער אָקו־פּאַציע, בעת דער ערשטער וועלט־מלחמה, איז דאָס הויז פאַר־נומען געוואָרען פון דער ביאַליסטאָקער ארגאַניזאַציע פון „בונד״ און דאָרטען געעפענט די „גראָסער קינדער־און פּאָלקס־שול״ וואָס האָט עקזיסטירט ביזן חורבן פון אונזער היימשטאָט ביאַליסטאָק.

אויף דער לינקער זייט איז געווען „האַסנעם געסעל״, וואָס האָט זיך געצויגען צום פיש־מאַרק. ראָג האַסנעם און רבי׳ס געסלעך איז געווען א גרויסער הויף וועלכער האָט באַלאַנגט צו שמואל גנעצוצקי, א האַלץ־הענדלער. נאָך דעם הויף איז געווען

שלעפט פון אין אָרט צום צווייטן. אָן אַ זין און אָן אַ תכלית — נאָר אונז צו מאַטערן און פולשטענדיג איינברעכן אונזער מענטשליכן פונק. אויף מאָרגן האָבן מיר אונטער געשרייען און קלעפּ, געשלעפט די זעלבע שטיינער אויף זייער פּריערדיגן פּלאַץ.

נאָר איין וואָך זיינען מיר געווען אין מאַידאַנעק און אין דער צייט זיינען וויידער הונדערטער פון אונז אומגעקומען; פון הונגער, קלעפּ, קראַנקהייטן און אַלס קרבנות פון די סעלעקציעס צו די קרעמאַטאָריעס.

אין איינעם אַ טאָג האָט מען געמאָלדן, אַז עס ווערן געזוכט שניידערס. צוזאַמען מיט אַנדערע, האָבן אויך אהרל און איך באַשלאָסן זיך צו מעלדן אַלס שניידערס — אַבי אַרויסצוגיין פון דאַנען. מיר האָבן געמיינט, אַז דאָס איז שוין די העכסטע שטופע פון מענטשליכן פּיין. מיר האָבן נאָך דאַן נישט געוואוסט וואָס עס הייסט אוישוויץ. אָבער דאָס האָט שוין אהרל ניט דערלעבט... דעם טייל פּיין האָב איך שוין דורכגעמאַכט אָן אים.

און וויידער וואַגאָנען און וויידער טראַנספּאָרטן — מיר זיינען אָנגעקומען אין אַרבעטס־לאַגער בליזשין.

דאָרט זיינען קיין קרעמאַטאָריעס און קיין גאַז־קאַמערן נישט געווען. פּאַקטיש איז דאָס געווען נאָר אָן אַרבעטס־לאַגער, וועלכער האָט געדאַרפט שאַפען פאַרשיידענע אויסאַרבעטונגען פאַר די דייטשן. אָבער דאָרט זיינען אומגעקומען טויזענטער אידן און צווישען זיי אַ ריזיגע צאָל פון אונזערע לאַנדסלייט.

דער טויט איז דאָ געקומען לאַנגזאַם. פון שווערער אַרבעט, קראַנקהייטן און דער עיקר: פון הונגער. געלעבט האָבן מיר בייַ טויזענט מאָן אין איין שטאָל, אין שרעקליכער שמוץ און ענגשאַפט. די פּליי און די לייז האָבן אונז לעבעדיג אויפגעגעסן. דער וויינטער איז געקומען און מיט אים די שרעקליכע געלט, וועלכע האָט נאָך מער געפֿיניקט אונזערע אָפּגעשוואַכטע אַרגאַניזמען. עס איז צוגעפּאַלן די גרויסע עפּידעמיע פון פלעק־טיפוס. די מיליאָנען לייז האָבן זי בליץ־שנעל איבערגעטראָגען פון איינעם צום וויייטן. יעדען טאָג פלעגן הונדערטער פון אונז באַגראָבן ווערן אין דעם וועלדעל בייַ בליזשין.

דער הונגער איז געווען שרעקליך. איין מאָל אין טאָג אַביסעל פאַרשטונקענע זופ און אַ שטיקעל ברויט, געבאַקען פון פאַרדומפּענעם מעל געמישט מיט געמאָלענע קאַשטאַנעס — דאָס איז געווען אונזער גאַנצע באַשפֿייזונג. דאָס האָט אונז געדאַרפט געבן כוחות צו דער שווערער, קאַטאָרזשנער אַרבעט. אָן וויטאַמינען און אָן אַלע לעבענס־וויכטיגע באַשטאַנד־טיילן איז דער מענטש דערפירט געוואָרן צו דער לעצטער סטאַדיע פון הונגער־טויט — דאָס געשווילעכץ.

דאָס פּנים פלעגט ווערן אָנגעבלאָזן ווי אַ באַלאָן. נאָר קלייַנע שפּעלטעלעך זיינען געווען אָפּן און דורך זיי האָבן אַרויסגעקוקט מאָטע, פאַרלאָשענע אויגן. אויגן אָן ליכט, אָן גלאַנץ און אָן לעבן. דער אונטער־בויך און זיין אומגעגעסן פלעגן ווערן געשוואָלן און אָנגעפּילט מיט וואַסער. אָבער אַמערגסטן זיינען געווען די פּיס. דאָס זיינען נישט געווען מער קיין פּיס, נאָר צווויי געשוואָלענע זיילן. די הויט פלעגט זיך אָנציען ביז צו העכסטער שפּאַנונג. ווען מען פלעגט אַרייַנשטעקן אַ פינגער אין דעם אויפגעוויירטן פלייש — פלעגט בלייבן אַ לאָך. אין די נעכט פלעגט מען אָפט הערן וויי אַ קליינעם אויפֿרייס: דאָס האָט געפֿלאַצט אַ געשוואָלענע פּוס, וועלכע פלעגט נישט אויסהאַלטן דעם דרוק פון דעם אָנגעזאַמלטען וואַסער. דורך דעם אָפענעם פלייש פלעגט מען אַרויסזען דעם ווייסן בוין. דאָס איז געווען דער לעצטער שטאַפּעל פון דעם שרעק־ליכן געשווילעכץ־הונגער — טויט.

אהרל איז אינגאַנצען געשוואָלען געוואָרען. ער האָט געבעט־טען און געוואָרט אויף דעם טויט, ווי אויף אַן אויסלייזונג, וועל־כער זאָל אים באַפרייַען פון זיין פּיין.

איך געדענק דעם אָוונט אין דעם שטאַל, וועלכער האָט זיך געוופען: „קראַנקען־באָו". שטאַרבענדיגע מענטשען אויף די האַרטע ברעטער־פּריטשעס. אַ קליין לעמפּעל באַלויכט קוים מיט זיין אַרים ליכט דעם טרויעריגען אַרום.

אהרל ליגט אויף דער אונטערשטער פּריטשע. אַ געשוואָלע־נער באַרג, וועלכער איז אַמאָל געווען אָזאָ שיינער, לעבנס־לוסטיגער מענטש. אוממעגליך צו גלויבען, אַז דאָס איז איבער־הויפּט אַמאָל געווען — אָזוי ווייט, אָזוי נישט רעאַל זעט איצטער אויס דאָס אַמאָליגע נאָרמאַלע לעבען.

די אויגען פאַרמאַכט. אַ שוואַכער כאַרכלען רייסט זיך פון זיין האַלז. שווער איז אים דער טויט. לאַנג איז זיין גסיסה. פֿלו־צים פיל איך ווי ער רירט אָן מיין האָנט און ציט מיר צו זיך. איך האָב זיך איבערגעבויגען איבער אים. זיינע אויגען האָבן זיך קוים געעפענט — איך האָב דערזען פאַר זיך אַ טיפען אָפּגרונט, אַ מענטשליכען בליק שוין נישט פון דער וועלט. זיינע געשוואָ־לענע ליפּען האָבן זיך קוים באַוועגט. איך האָב זיך נאָך מער און נאָך נעענטער צוגעבויגען צו אים און קוים געהערט זיין שטילען שעפּטשען:

— פּסח, דו וועסט לעבן! עס וועט אָפּילו נישט זיין ווער עס עס זאָל מיר דערמאָנען... קיינער וועט אָפּילו נישט געדענ־קען, אַז איך האָב אַמאָל געלעבט אויף דער וועלט...

דאָס זיינען געווען לעצטע וועדטער.

אַ טרייסל איז דורכגעלאָפען איבער זיין גוף. די אויגען האָבן זיך פלוצים אויפגעפענט און זיך לאַנגזאַם איבערגע־קערט אויף אינעווייניג. ער איז ווי רואיג איינגעשלאָפען און זיך געזעגענט מיט די ליידען פון דער וועלט.

איך בין אים מקנא געווען... ער האָט שוין אַלץ הינטער זיך.

יאָרען זיינען דאַן אַריבער און זייער אָפט דערמאָן איך מיין חבר אהרל. איך געדענקט זיינע לעצטע וועדטער. עס איז נאָך אים נישט געבליבען קיין קרוב, און קיין נאָענטער און מיר שיינט, אַז איך בין דער אייניגער, וועלכער געדענקט אים.

זאָלען אָט־די שורות זיין ווי אַן אָנדענק נאָך אַ ליבען, האַר־ציגען ביאַליסטאָקער בחור. נאָר איינער פון די מיליאָנען אום־געקומענע קדושים.

דאָס בילד, וואָס איז צוגעשיקט געוואָרען פון פריינט שלמה גאַרבער פון ישראל, שטעלט פאָר אַ גרופּע אבלים בייַם ביאַליסטאָקער שטיינערנעם מאָנומענט אין טרעבלינקע, וואו עס זיינען אומגעבראַכט געוואָרען אַ גרויסע צאָל פון אונזערע לאַנדסלייט דורך די נאַצישע רוצחים.

מענער און אינהייטען פון געסטאפּא. זיי האָבען נאָך צוגעהאָלפען אין דער הייליגער אַרבעט פון אונזער פאַרניכטונג — די אייַנזאַץ־גרופּען, וועלכע זיינען באַשטאַנען פון אוקראַינער, לאַטישען און ליטווינער.

אָן וואָסער און אָן עסען, אונטער דער ברענענדיגער אויגוסט־זון; די ליפּען זיינען צעפּלאַצט געוואָרען פון דורשט; די צונג האָט זיך געקלעפּט צום אויסגעטריקנטער גומען און אונזערע פייניגער האָבען נאָך ענגער און ענגער געמאַכט דעם קרייז אַרום אונז. מיט אויסגעשטרעקטע באַגנטען, האָבען זיי געוקט די פאַדערשטע רייען אַלץ מער אין מיטען. מאַמעס האָבען מיט די לעצטע כוחות אויפגעהויבען זייערע קליינע קינדער אין דער לופטען, איבער זייערע קעפּ, אַז זיי זאָלען נישט צעדריקט ווערען אין דעם שוידערליכען געדראַנג. מיר האָבען זיך ווי אייַנגעקאַרטשעט אין זיך, כדי צו פאַרנעמען וואָס ווייניגער פּלאַץ. דאָס בלוט האָט געקלאַפּט אין קאָפּ ווי מיט האַמערס...

פּלוצים האָבען די מערדערס נאָכגעלאָזען דעם דרוק און ברייטער געמאַכט דעם קרייז... געשרייען און זיפצען פון דער־לייכטערונג האָבען זיך אַרויסגעריסען פון די ברייט־צעפּעפּנטע פאַרטריקנטע מיילער... די לופט האָט ווידער אַנגעהויבען שטראָמען אין די צוזאַמענגעפּרעסטע לונגען... אַן אָטעם־פּויזע פאַר פאַראורטיילטע צום טויט...

ערשט אויף מאָרגען האָט זיך אָנגעהויבען דאָס לאַנגזאַמע אָפּשיקען פון די טראַנספּאָרטען. ווי אַ דינער שנור האָט זיך אָפּגעטיילט פון דער מאַסע און געגאַנגען זיין וועג אין דער ריכ־טונג פון דער פּאָליעסער באַן־ליניע. פון ווייטען זיינען געשטאַ־נען די דייטשע אָפּיצירען און צעטיילט די אָנקומענדיגע אויף צוויי טיילען: די עלטערע און שוואַכערע — גלייך צום טראַנס־פּאָרט; די אינגערע און געזינטערע: אויף אַ קליינעם, נייעם זאַמעל־פּלאַץ אין ווינקעל פון פעלד. צו דער גרופּע האָבען זיי אויך אָפּגעשיקט מיין פרוי, אהרלען און מיך.

און אַזוי האָבען מיר שפּעטער צוזאַמען דורכגעמאַכט דעם מאַרש צו די וואַגאָנען... הערליך־שיין איז געווען דער זומער־טאָג. דער הימעל אַזוי בלוי און לויטער און אַזוי גאָלדיג די זון... די קריסטען זיינען געשטאַנען פאַר די טירען פון זייערע הייז־קעס... זיי האָבען אַרויסגעקוקט דורך די פענסטער — דורך דער גאַנצער לענג פון אונזער מאַרטירער־וועג, וועלכער האָט געפּירט דורך די שמאָלע גאַסען פון ביאַליסטאָטשעק צו דער באַן־סטאַציע אויפן סוף שענקעוויטשע... דער וועג צו באַגינאָווקע.

מיט געלעכטער און מיט חוזק־אויסרופען האָבען זיי אונז באַגלייט... זייערע שכנים מיט וועלכע זיי האָבען געלעבט דורך הונדערטער יאָרען. זיי האָבען זיך געפּרייט, וואָס זיי ווערען פּטור פון די פאַרהאַסטע „זשידעס". די יאָרען־לאַנגע שנאה צו אונז האָט באַקומען איר לייזונג: נישטאָ מער קיין אידען אויף דער הייליגער פּוילישער ערד! זיי האָבען אין זייער שנאה איבערהויפּט פאַרגעסען, אַז דער מערדערישער דייטשער אָקופּאַנט ברענגט אום אויך פּאָליאָקען; עס האָט זיי ווי נישט געשטערט, וואָס זיי זיינען אַליין אויך געוואָרען קנעכט — אַלץ איז פאַר זיי ווערט געווען, אַבי דער איד זאָל אומגעברענגט ווערען!

א לאַנגע קייט פון לאַסט־וואַגאָנען האָט שוין געוואָרט אויף אונז. מיט שרעקלעכע קלעפּ און שטעכען פון די באַגנעטען, זיינען מיר אַרייַנגעטריבען געוואָרען אין זיי. 120 מאָן אין אַ וואַגאָן, וועלכער איז געווען באַשטימט פאַר 8 פערד... די שוועָרע טירען האָבען זיך פאַררוקט, עס האָבען געקלונגען די ריגלען און קייטען, וועלכע זיינען אַרויפּגעלייגט געוואָרען אויף זיי און מיר זיינען אָפּגעשניטען געוואָרען פון דער וועלט.

איין קליין, שמאָל פענסטערל איז געווען אין דעם וואַגאָן. דאָס איז געווען דער איינציגער מקור פון לופט און ליכט פאַר 120 טויט־קאַנדידאַטען. די ענגשאַפּט איז געווען אַ שוידערליכע; אַ גיהנום־היץ האָט געשלאָגען אין די קעפּ; קיין שווייס האָבען אונזערע אויסגעטריקנטע קערפּערס נישט פאַרמאָגט; קיין איין טראָפּען וואַסער צו שטילען אונזער דורשט איז נישט געווען.

אַנדערטהאַלבען טעג זיינען מיר געווען אין דעם קאָשמאַר. א סך טויטע זיינען שוין געווען צווישען אונז: פון דורשט, הונ־גער, היץ און ענגשאַפּט. עטלעכע זיינען באַגאַנגען זעלבסטמאָרד דורך אויפשניידען זיך די אָדערען. זייער בלוט האָט זיך געקלעפּט אונטער אונזערע פיס אויף דעם הילצערנעם וואַגאָן־באָדען... א באַקאַנטער ביאַליסטאָקער דאָקטאָר פון שענקעוויטשע־גאָס — וועמענס נאָמען איך וויל נישט פאַרעפענטליכען — האָט זיך געזסמ׳ט: ער איז געווען דער גליקליכער צו האָבען די מעגליכ־קייט צו באַזיצען גיפט.

אַזוי האָבען מיר געמאַכט אונזער וועג צום גיהנום — צוזאַ־מען מיט די טויטע. דורך די שמאָלע שפּאַרעס פון די וואַגאָן־ברעטער האָבען מיר געזען די פעלדער און דערפער דורך וועלכע עס איז געלאָפען דער צוג. ווי אין אַ קאָשמאַרפולען חלום האָבען מיר זיך געפונען... פאַרלוירען אינגאַנצען דעם חוש פאַר דער אימה׳דיגער ווירקליכקייט. אונזערע חושים זיינען ווי אָפּגעטעמפּט געוואָרען און אונז דערפירט ביז צום ראַנד פון משוגעת... דער פיין און דער טויט אַרום אונז, האָט אונז ווי אַטראָפירט — אָפילו צוגענומען פון אונז דעם פּחד פאַר דעם, וואָס עס דערוואַרט אונז בייַם ענדע פון דער רייזע... וועג דער צוג וועט שוין אַמאָל בלייבען שטיין. ערגערס קען שוין נישט זיין!

אהרל איז געווען מיט אונז אין דעם זעלבן וואַגאָן. די אויגען זיינע רויט, ווי אָנגעגאָסען מיט בלוט; דאָס מויל בריייט אָפּען און די צונג האָט אַרויסגעשטעקט פון צווישען די צייַנער... דער דורשט האָט אים געפּייניקט. די הויט — אַש־גרוי און ווי פאַר־ווועלקט. שאָטענס פון מענטשען זיינען מיר געווארען אין אָט די צוויי טעג.

דער צוג איז שטיין געבליבען. קלאַנג פון קייטען און ריגלען און די טירען האָבען זיך ברייט צעפּראַלט, א שטראָם פון פּריישער לופט האָט אויף אונז א שמייס געטאָן און אונז ווי פאַר׳שיכור׳ט. עס האָבען זיך דערהערט די ווילדע געשרייען פון די דייטשען:

— ראָוס!... אַלעס ראָוס!

מיט די לעצטע כוחות, אויף די זיך קוים־וואַקלענדיקע פיס, זיינען מיר אַרויסגעשפּרונגען פון וואַגאָן. מיר זיינען אָנגעקומען אין פאַרניכטונגס־לאַגער: מאַידאַנעק.

מיר האָבען געמוזט מיטנעמען מיט זיך די טויטע אונזערע און ריין מאַכען די וואַגאָנען. א האָגעל פון קלעפּ האָט זיך אַראָפּ־געלאָזען איבער אונזערע קעפּ. ווידער זיינען צענדליגער געפּאַלען טויט — באַלד ביי דעם אָנקום אין לאַגער — אין דער אימפּעריע פון גאַז־קאַמערן און קרעמאַטאָריעס.

די ביים לעבען־געבליבענע און קוים אויף די פיס זיך האַלטענדיגע רעשטלעך פון דעם טראַנספּאָרט, האָט מען ווידער צעטיילט: מענער באַזונדער און פרויען באַזונדער. דאָס איז גע־ווען דאָס לעצטע מאָל ווען איך האָב געזען מיין פרוי.

מען האָט אונז אויסגעטאָן פולשטענדיג נאַקעט, דורכגעפּירט א שטרענגע רעוויזיע ביז צו די אינטימסטע קערפּער־טיילען און אונז געגעבען אונזערע „נייע" בגדים: דעם העפּטלינגס־אוני־פאָרם — א העמדעל, א קורצע פאָר צעריסענע הויזען און אין מיין גורל זיינען אַריינגעפאַלען א פאָר גרויסע קאַלאָשען אָנשטאָט שיך.

מיר זיינען אַריינגעפאַלען מיט אהרלען אין דעם זעלבען בלאָק. צוזאַמען האָבען מיר שווערע שטייַנער און קלעצער גע־

איינער פון די קדושים

(אַ קאַפּיטעל זכרונות)

פון **פּסח בורשטיין** (ישׂראל)

יאָרען טיילען אונז אָפּ פון אונזער גרויסען חורבן. ווייזט אויס, אַז פּאַר אונז גילט נישט דאָס געזעץ — אַז די ציים פאַר־היילט אַלע וואונדען. קען זיין, אַז דער וועלכער האָט דעם מאָטאָ געשאַפּען, האָט זיך נישט פאָרגעשטעלט, אַז עס קען זיין אַ פּיין פון אַזאַ פאַרנעם, אַז עס קענען זיין אַזויפיל קרבנות און אַז אונזערע וואונדען וועט די ציים נישט פאַרהיילען.

טרויערט יעדער פון אונז נאָך זיין אומגעקומענער פאַמיליע; נאָך זיינע גאָר נאָענטע און טייערע. אָבער נישט נאָר נאָך זיי. אין די שלאָפלאָזע נעכט שטייען אויף פּאַר די אויגען און אין אונזער זכרון — די געשטאַלטען פון פריינט, באַקאַנטע, חברים — אַ וועלט וועלכע האָט געלעבט, געאָטעמט און געשימערט מיט אַלע פאַרבען פון רעגענבויגען און וועלכע איז אויסגעריסען געוואָרען מיטן וואָרצעל.

אַ שלל מיט געשטאַלטען פון אונזער אומגעקומענער ביאַליסטאָק. וויייטערע באַקאַנטע און גאָר נאָענטע. דוכט זיך וויי נעכטען איז דאָס געווען. זיי שטייען אזוי קלאָר און דייטליך פאַר דיינע אויגען. זיי זיינען דיר אזוי אינגעבאַקען אין זכרון — ווי אַן אומצעריסבאַרער באַשטאַנדטייל פון דיין קינדהייט און יוגענט. און יוגענט איז דאָך אזוי שיין געווען! די נאָסטאַלגיע פאַרבט אַלץ אין אַזעלכע ליכטיגע פאַרבען. עס איז נישט וויכטיג, וואָס דאָס האָט מען אפט געהונגערט; עס איז נישט וויכטיג די אַרימקייט און די נויט. אין זכרון זיינען נאָר געבליבען דאָס שיינע און גוטע, דאָס ליבע און טייערע.

24 יאָר איז איצטער געוואָרען נאָכן טויט פון איינעם פון מיינע נאָענטסטע און בעסטע חברים פון מיינע קינדער־ און יוגענט־יאָרען. זייער אָפּט דערמאָן איך אין קלער וועגען אים. איך האָב שוין דערציילט וועגען אים און וועגען זיין אומקום אין אַ סך לענדער פון דער וועלט — וואו מיר איז אויסגעקומען צו רעפּערירען וועגען דער תקופה פון גבורה און קדושה. צו זיין איצטיגען יאָרצייט וויל איך וויידמען אָט־די שורות. אַ פּשוט'ען, כמעט אומבאַקאַנטען בחור — נאָר איינעם פון אונזערע קדושים. אָבער אין זיין גורל איז אויך געבונדען דער גורל פון אַלע איבעריגע קרבנות פון אונזער ביאַליסטאָק.

איר געדענקט געוויס, מיינע ליבע לאָנדסלייט, דאָס גרינע געסעל. גרויס איז עס געווען ווי אַ ענענץ. אָנגעהויבען האָט עס זיך פון שענקעוויטשע און זיך פאַרענדיגט אין דער יאַטקע־גאַס — שפּעטער זאָמענהאָף. גרין איז עס קיינמאָל נישט געווען און פון וואַנען עס נעמט דער נאָמען פונם געסל — וויסט איין נאָט. די אייניגע „אינסטיטוציע", וועלכע האָט זיך געפונען אינם געסל, איז געווען רובינשטיינ'ס רעסטאָראַן. אַ הילצערנע הייזל מיט עטליכע טרעפּלעך, וועלכע האָבן געפירט צום „לוקסוס־רעסטאָראַן". פאַקטיש האָט דאָס געסל געדאַרפט הייסען נישט „גרינע", נאָר געלע — ווייל רובינשטיין איז געווען אַ געלער, מיט אַ פולען פּנים מיט נאָך געלערע זומער־שפּרינקלעך.

פונקט אַנטקעגען אָט־דעם רעסטאָראַן, איז געשטאַנען נאָך אַ קלענערע און נאָך מער אייניגעבויגענע הילצערנע הייזקע און דאָרט האָט געוואוינט סלאָפּאק דער שניידער — אַ איד אַ דאַריי־קער און אַ קליינינקער. ער האָט קאָנקורירט מיט זיין קליינקייט — מיט בישקע זאָבלודאָווסקי, אָדער בישקע דער גאַזעטשיק, וועל־כער פלעגט לויפען איבער די ביאַליסטאָקער גאַסען מיט דער טאָרבע צייטונגען. די טאָרבע האָט אים נאָך מער געשלעפּט צו דער ערד און אים נאָך קלענער געמאַכט.

נישט גרעסער און נישט דיקער פאָרן מאַן — איז געווען דאָס וויייב. אַ טיפישע אידישע אָרימע פרוי, אויף וועמען געזיכט עס איז געווען אויסגעקריצט דער גאַנצער דלות און זאָרג פאַרן קיום, דאָס צונויפבינדען אַן עק מיט אַן עק און די דאגות, וואָס אַרייַנצולייגען אין טעפּל.

און ביי די טאַטע־מאַמע איז געבוירען געוואָרען איין און איינציגער זון. אהרן האָט ער געהייסען. מיר אַלע האָבען אים פאַרקירצט געפונען: אהרל. אַזוי קליין און דאַר ווי זיי זיינען געווען — אַזוי גרויס און שיין איז געווען דער זון. ווי אַ שיינער דעמב האָט ער אויסגעזען. הויך און בריייט־פּלייציג, מיט שייַנע געלאָקטע האָר און אַ פּנים, וואָס האָט געשיינט ווי די זון.

מיר האָבען געוואוינט כמעט אין שכנות — אין אַוונעטס געסל — און פון די אינגסטע יאָרען זיינען מיר געווען די בעסטע חברים. צוזאַמען אין קלאַסען און באַהעלטעניש געשפּילט, אין פּראָגעס סאָד גרינע עפּעל פון די בוימער גערעסען און אין הערבסט געלע, גלאַנציגע קאַשטאַנעס. מיט די קאַשטאַנעס אין גריבלעך געשפּילט — אין פּיקעניש און וואַרפענייש. פּסח־צייט — מיט די אייניציגע ניס, וועלכע מיר האָבען באַקומען פון אונזערע אָרימע היימען.

צוזאַמען האָבען מיר אונזערע אינגעלשע פלירטען געפּירט. שפּאַצירט אין דער גרינער אַלייע. אַמאָל ביז די דאַטשעס אונזערע ראַמאַנען פאַרפירט. שפּעטער אַביסעל, וועו מיר האָבען שוין אַליין אָנגעהויבען צו ביסלעך פאַרדינען — מיט די מיידלעך קיין איגנאַטקע, אָגראָדניטשקע און אַש ביז דזשיקע פאַרפאַרען.

צוזאַמען האָבען מיר אונזערע ערשטע אומדרייסטע שריט געשטעלט ביים זיך לערנען טאַנצען. ביי זאַוואַרדסקין און ביי פעליקס קיימערס, דער זון פון אייגענטימער פון קינאָ „מאָדערן", אויף נאָוואָליפּע־גאָס. פעליקס קיימערס האָט געהאַט אַ פּאַר צעדרייטע פיס, וועלכע האָבען אויסגעזען ווי אַ גול — אָבער מיט אָט־די קרומע פיס האָט ער אויסגעלערנט אַ גאַנצען דור פון אונזער ביאַליסטאָקער יוגענט די טאַנגאָס, די ענגלישע וואַל־סען, פאָקס־טראָטען און פּאָלקעס.

אָ, גליקליכע יוגענט — ווי שיין ביסטו געווען! וויפיל צי־טער און גליק איז געווען אין דעם ערשטען טאַנץ מיט אַ מיידעל, אין דעם ערשטען קוש, וועלכער האָט דיר געעפענט די אַלע הימלען און די וועלט אַזוי שיין געמאַכט.

צוזאַמען זיינען מיר צום פריזיוו געשטאַנען. פריער זיך „געמאָרעט". גאַנצע נעכט נישט געשלאָפען און אַרומגעשפּאַצירט אויבער די גאַסען. געגעסען לאָטקעס געפּרעגעלטע אויף ריצענ־אייל און נאָך מער אינגאַנצען נישט געגעסען — אַלץ כדי צו פאַרליערן וואָג און נישט צו דאַרפען גיין דינען אין פּוילישען מיליטער. מיר האָבען שוין געהערט וועגען דאָס קאַלטס און וואַרעמס, וואָס עס האָבען אויסצושטיין אידישע רעקרוטען און געוואָלט פאַר יעדען פּריזיו אויסמיידען דעם ביטערען גורל. און עס איז אונז געלונגען. מיר זיינען בייַדע באַפּרייט געוואָרען. איך צוליב דער ווייניגער וואָג, און אהרל צוליב עפּעס אַן אַנדער אורזאַך. שיינט מיר, אַלס אייניציגער זון פון אַרימע עלטערן, אַדער אַ גרויסער נומער.

כמעט אין איין צייט האָבען מיר חתונה געהאַט און כמעט אין איין צייט זיינען געבוירען געוואָרען אונזערע קינדער — ביי מיר אַ זון ביי אים אַ טאָכטער. צוזאַמען האָבען מיר זיך געפּרייט אויף די שמחות אונזערע און שפּעטער צוזאַמען געטרויערט אויף דעם אומקום פון אונזערע פּרויען און פון אונזערע קינדער.

צוזאַמען האָבען מיר זיך געפונען אויף דעם גרויסען פעלד הינטער ביאַליסטאָטשעק, וואו מען האָט אונז אַלעמען אַרויסגע־פירט בעת דער ליקווידאַציע פון געטאָ.

אַרומגערינגעלט זיינען מיר געווען דורך טויזענטער ס. ס.־

איינער פון די קדושים

(אַ קאַפּיטעל זכרונות)

פון **פּסח בורשטיין** (ישׂראל)

יאָרען טיילען אונז אָפּ פון אונזער גרויסען חורבן. ווייזט אויס, אַז פּאַר אונז גילט נישט דאָס געזעץ — אַז די ציים פאַר־היילט אַלע וואונדען. קען זיין, אַז דער וועלכער האָט דעם מאָטאָ געשאַפּען, האָט זיך נישט פאָרגעשטעלט, אַז עס קען זיין אַ פּיין פון אַזאַ פאַרנעם, אַז עס קענען זיין אַזויפיל קרבנות און אַז אונזערע וואונדען וועט די ציים נישט פאַרהיילען.

טרויערט יעדער פון אונז נאָך זיין אומגעקומענער פאַמיליע; נאָך זיינע גאָר נאָענטע און טייערע. אָבער נישט נאָר נאָך זיי. אין די שלאָפלאָזע נעכט שטייען אויף פּאַר די אויגען און אין אונזער זכרון — די געשטאַלטען פון פריינט, באַקאַנטע, חברים — אַ וועלט וועלכע האָט געלעבט, געאָטעמט און געשימערט מיט אַלע פאַרבען פון רעגענבויגען און וועלכע איז אויסגעריסען געוואָרען מיטן וואָרצעל.

אַ שלל מיט געשטאַלטען פון אונזער אומגעקומענער ביאַליסטאָק. וויייטערע באַקאַנטע און גאָר נאָענטע. דוכט זיך וויי נעכטען איז דאָס געווען. זיי שטייען אזוי קלאָר און דייטליך פאַר דיינע אויגען. זיי זיינען דיר אזוי אינגעבאַקען אין זכרון — ווי אַן אומצעריסבאַרער באַשטאַנדטייל פון דיין קינדהייט און יוגענט. און יוגענט איז דאָך אזוי שיין געווען! די נאָסטאַלגיע פאַרבט אַלץ אין אַזעלכע ליכטיגע פאַרבען. עס איז נישט וויכטיג, וואָס דאָס האָט מען אפט געהונגערט; עס איז נישט וויכטיג די אַרימקייט און די נויט. אין זכרון זיינען נאָר געבליבען דאָס שיינע און גוטע, דאָס ליבע און טייערע.

24 יאָר איז איצטער געוואָרען נאָכן טויט פון איינעם פון מיינע נאָענטסטע און בעסטע חברים פון מיינע קינדער־ און יוגענט־יאָרען. זייער אָפּט דערמאָן איך אין קלער וועגען אים. איך האָב שוין דערציילט וועגען אים און וועגען זיין אומקום אין אַ סך לענדער פון דער וועלט — וואו מיר איז אויסגעקומען צו רעפּערירען וועגען דער תקופה פון גבורה און קדושה. צו זיין איצטיגען יאָרצייט וויל איך וויידמען אָט־די שורות. אַ פּשוט'ען, כמעט אומבאַקאַנטען בחור — נאָר איינעם פון אונזערע קדושים. אָבער אין זיין גורל איז אויך געבונדען דער גורל פון אַלע איבעריגע קרבנות פון אונזער ביאַליסטאָק.

איר געדענקט געוויס, מיינע ליבע לאָנדסלייט, דאָס גרינע געסעל. גרויס איז עס געווען ווי אַ ענענץ. אָנגעהויבען האָט עס זיך פון שענקעוויטשע און זיך פאַרענדיגט אין דער יאַטקע־גאַס — שפּעטער זאָמענהאָף. גרין איז עס קיינמאָל נישט געווען און פון וואַנען עס נעמט דער נאָמען פונם געסל — וויסט איין נאָט. די אייניציגע „אינסטיטוציע", וועלכע האָט זיך געפונען אינם געסל, איז געווען רובינשטיין'ס רעסטאָראַן. אַ הילצערנע הייזל מיט עטליכע טרעפּלעך, וועלכע האָבן געפירט צום „לוקסוס־רעסטאָראַן". פאַקטיש האָט דאָס געסל געדאַרפט הייסען נישט „גרינע", נאָר געלע — ווייל רובינשטיין איז געווען אַ געלער, מיט אַ פולען פּנים מיט נאָך געלערע זומער־שפּרינקלעך.

פונקט אַנטקעגען אָט־דעם רעסטאָראַן, איז געשטאַנען נאָך אַ קלענערע און נאָך מער אייניגעבויגענע הילצערנע הייזקע און דאָרט האָט געוואוינט סלאָפּאק דער שניידער — אַ איד אַ דאַריי־קער און אַ קליינינקער. ער האָט קאָנקורירט מיט זיין קליינקייט — מיט בישקע זאָבלודאָווסקי, אָדער בישקע דער גאַזעטשיק, וועל־כער פלעגט לויפען איבער די ביאַליסטאָקער גאַסען מיט דער

אין דער פּאָרשטאָט האָב איך געזען נייע גרויסאַרטיגע אַפּאַרטמענט־הייזער, וואָס מ׳האָט אויפגעבויט נאָך דער מלחמה. די יונגע קוילות פון שול־קינדער מיט זייערע לערער האָבען פּאַר־הילכט די לופט. עס איז געווען א יום־טוב פון די באַן־אַרבעטער און יונגווּאַרג מיט זייערע לערער זיינען אַרויסגעקומען פון שטאָט זיך מיטצופֿרייען מיט דער פייערליכקייט.

דאָס האַרץ האָט מיך א צופּ געטאָן פון טיפער איבערלע־בעניש, ווען איך האָב דערזען דעם אַלטן ביאַליסטאָקער וואָק־זאַל, וואָס איז פאַרבליבען אויפן אָרט. איך בין אָנגעקומען אויף דער לופֿאָווע גאַס, אויף נאָווי שוויאַט, וואו איך האָב מיין יוגענט פאַרבראַכט. איך האָב דערקענט דאָס הויז נומער 9 אויף נאָווי שוויאַט (ניי־וועלט), וואו מיר האָבען געוואוינט, און וואָס איז די איינציגע פאַרבליבענע געבוידע פון גרויסען חורבן אויף דעם גאַנצען בלאָק.

מיט א פאַרקלעמט האַרץ און שוואַר געמיט בין איך אַרויף אויפן דריטען שטאָק, וואו עס איז געווען אונזער וואוינונג. א מיידעלע פון א יאָר 7 האָט מיר געזאָגט, אז דאָ וואוינט איר פאַמיליע. די עלטערן זיינען אַוועק און זי איז אַליין אין הויז. זי האָט מיר ניט געוואָלט אַריינלאָזען אינווייניג, אָבער איך בין אַריין.

כאָטש צוויי און א האַלב צענדליג יאָר זיינען שוין פאַראַי־בער נאָכן חורבן, זיינען נאָך קענטיג געווּיסע שפּורען פון גרוי־סען אומגליק. אויף א צאָל גאַסען, באַזונדערס אין דער געגענט פון דער ביאַליסטאָקער געטא, יוראַוועצקא, סענקיעוויטשא, פּאָל־נא, לופֿאָווא, רינעק קאָסציושקי, מערקען זיך נאָך שטיקער ברוכ־ווארג אלם „זכר לחורבן", כאָטש די שטאָט איז פאַרבוט. פון „האָטעל ריטץ" איז קיין סימן ניט געבליבען. איינצעלנע בנינים שטאַרצען אַרויס דאָ און דאָרט ווי א טרויעריגע דערמאָנונג פון דער גרויזאַמער קאָטאַסטראָפע.

אויף סענקיעוויטשא גאַס שטייט נאָך דאָס הויז, וואו עס האָט געוואוינט מיין פריינט, פיין. אָנטקעגנאַיבער זעט מען אויך דאָס הויז פון מיין פריינט, יצחק אלפּערן, וועלכער איז געווען דער שטאָלץ פון אונזער אידישער ביאַליסטאָק און איי־נער פון די ערשטע קרבנות אומצוקומען פון די בלוטיגע הענט פון די נאַצים. פון דער „קאָפּע לוקס" איז גאָרניט געבליבען, און די איבערגעבויטע געבוידע זעט אוים נעבעדיג און מינ־דערוואַרטיג.

פון סענקיעוויטשא גאַס האָב איך זיך פאַרנומען צו דער וואַרשעווער גאַס. דער אלטער שפּיטאָל איז געבליבען אומבא־רירט. די פריערדיגע גימנאַזיע און דאָס הויז פון מיין חבר גאָלד־בערג־בראַמסאָן איז אויך פאַרבליבען.

דער נייער ביאַליסטאָקער שטאָט־זייגער

די העברעאישע גימנאַזיע, וואו איך האָב אין זיך איינגע־זאַפּט נאַציאָנאַליזם און ציוניזם, האָט אין מיר אַרויסגעוּרופען נאָסטאַלגישע דעראינערונגען. מען האָט דעם בנין איבערגע־בויט ניט צום דערקענען און דאָס ווערט איצט ענוצט אלס סאַנאַטאָריום פאַר פאַציענטען צום דערהאָלען זיך נאָך אָפּערא־ציעס. מען האָט אויסגעבעסערט די גאַס און דער פראָנט פון בנין האָט איצט באַלקאָנען אויף יעדען שטאָק.

גראָף בראָניצקי׳ס פּאַלאַץ איז פאַרבליבען אויסערליך אומ־פאַרענדערט. דאָס איז א מיסטערווערק פון אַרכיטעקטור, וואָס איז באַקאַנט און באַצייכענט אלס דער פּוילישער „וועראַסאַל". אי־נערליך איז דער בילדינג באַשעדיגט און חרוב געוואָרען, אָבער מען האָט אים איבערגעבויט און דאָרט געפינט זיך איצט א מעדיציניש שולע.

אויף דעם פּלאַץ פון דער אלטער גרויסער ביאַליסטאָקער שוהל אויף דער „פּלאַץ", אָס איז פאַרניכטעט געוואָרען צוזא־מען מיט 3 טויזענט לעבעדיג־פאַרברענטע ביאַליסטאָקער אידען, געפינט זיך איצט א נייער בנין, וואו עס האָלט זיך אויף די שטאָטישע פּרעסע. אויף א טאַוועל, איינגעמויערט אין וואַנט, איז אויסגעקריצט א טרויער־נוסח, געווידמעט דעם אָנדענק פון

דער ביאַליסטאָקער דענקמאָל אין אָנדענק פון די קדושים

דעם ביאַליסטאָקער געטא־אויפשטאַנד און זיינע אידישע העלדען.

אין נייַ־ביאַליסטאָק איז א גאַס אָנגערופען געוואָרען אויפן נאָמען פון דעם געטא־העלד, יצחק מאַלמעד, וועלכער האָט מיט וויטריאָל בליגד געמאַכט א נאַציסטן פירער און דערפאַר באַ־צאָלט מיט זיין אייגענעם לעבען אויף דער תּליה. דאָרט איז פאַראן אן אָנדענק־טאָוועל, אויף וועלכען מאַלמעד׳ס נאָמען איז פאַראייביגט געוואָרען. איך האָב, אגב, געזומען פאָטאָגראַפישע בילדער פון א סך פּלעצער.

שפּאַציערענדיג ווייטער האָב איך זיך געלאָזען אין דער ריכ־טונג פון איגנאַטקא און דער ריח פון די ביימער און בלומען האָט מיר דערמאָנט אן דער אמאָליגער אידישער ביאַליסטאָק, וועלכע איז געווען און ניטא... די נאַטור איז פאַרבליבען ריי־צענד און שיין, אָבער נאָך די ביאַליסטאָקער אידען ברומט דער ווינט צווישען די ביימער אן עלענטען קדיש.

דאָס הייפּעלע אידען אין שטאָט האָט זיך אַסימילירט מיט דער אַלגעמיינער קריסטליכער באַפעלקערונג. אַוועק איז אידיש ביאַליסטאָק מיט פּלאָם און רויך און אויף איר אָרט וואַקסט און בליט א נייע גויאישע שטאָט.

אונזער ביאַליסטאָק וועט אָבער אייביג לעבען אין אונ־זערע הערצער.

דאָס נייע קריסטליכע ביאַליסטאָק
אויף די חורבות פון אונזער היימשטאָט

(א באַזוך אין ביאַליסטאָק אין יאָר 1967)
פון טעאַדאָר קאַרר

דער שרייבער פון די שורות איז א ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, וועמענס נאַמען איז פֿאַמינענט אין אַמעריקע אַלס מעצענאַט פון מאַלעריי און קונסט ער איז דער רעדאַקטאָר און עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון די „קונסט־פֿראַיעקטן" ביי דער באַוואוסטער פירמע „שאַר־וואוד פֿאַבלישערס" אין ניו־יאָרק.

די שילדערונג איז א באריכט פון איינדרוקן, וועלכע דער שרייבער האָט איבערגעלעבט ביי זיין באַזוך אין ביאַליסטאָק דעם 9־טען סעפּטעמבער, 1967.

צוליב דעם 25סטען יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק, וואָס פֿאַלט אויס דעם זומער, איז די באַשרייבונג באַזונדערס אַקטועל און צייטליך.

רעד.

דאָס חרוב'ע אידישע ביאַליסטאָק איז דורך די פֿאַרגאַנגענע צוויי־און־אַהאַלב צענדליג יאָר געשטאַנען פֿאַר מיינע אויגען, ווי א ווייסטער קאָשמאַר, און איך האָב באשלאָסען ביי א געלעגענהייט פון א רייזע אין אויסלאַנד אָפּשטייגען אין מיין אַלטער היים און זען מיט מיינע אייגענע אויגען דעם נייעם פּנים פון מיין אומפֿאַרגעסלעכער היימשטאָט.

טעאַדאָר קאַרר (רעכטס) און געניעראַל משה דיין (ישראל'ס פֿאַרטיידיגונגס־מיניסטער — לינקס) ביי דעם שרייבערס באַזוך אין מדינת־ישראל.

די געלעגנהייט האָט זיך געשאַפּען אין האַרבסט, 1967. נאָך א באַזוך אין באַרצעלאָנא, קאָסטא בראַוואַ, צירעך, ירושלים, בין איך אויף צוריקוועגס אַריינגעפֿאָרן אין ביאַליסטאָק און דאָרט פֿאַרוויילט דעם איינדרוקספולן טאָג פון 9־טען סעפּטעמבער אין א טרויער־שפּאַציר איבער מיין פֿאַרווויסטעטער היים.

געקענט האָב איך ביאַליסטאָק אין די יאָרן 1924 ביז 1933. כאָטש דורך דעם פּעריאָד פון 1929 ביז 1931 האָב איך שטודירט אין דעם טשאַרלס אוניווערזיטעט אין פּראַג, טשעכאָסלאָוואַקיי, בין איך אָבער דאָך מיט אַלע פעדים פֿאַרבונדען מיט מיין ליבער היימשטאָט.

אין מיין זכרון איז ביאַליסטאָק פֿאַרבליבען איינגעקריצט אַלס די שטאָט פון תורה און חכמה, גייסט און בוך, אינדוסטריע און אַרבעט, ציוויליזאַציע און קולטור, אַלס נעסט פון פּאָליטישע אידייען, שטורעם־און־דראַנג, רעוואָלוציעס און בונטען, טרוים און קאַמף פֿאַר א בעסערער וועלט.

צו מיר איז ביאַליסטאָק געווען דער וואַרעמער שוים פון אידישער פֿאָלקסטימלעכקייט, גיעזעלשאַפֿטליכקייט און פילאַנטראָפּיע. צו מיר איז ביאַליסטאָק געווען דאָס וויגעלע פון דר. לודוויג זאַמענהאָף, וועלכער האָט פֿאַרבריידערט די וועלט דורך דער „עספּעראַנטא"־שפּראַך און געגעבען דער מענטשהייט די מזל־ברכה פון געמיינזאַמע וועלטער.

אין מיין האַרץ האָט ביאַליסטאָק זיך איינגעבאָקען אַלס די וואַרעמע היים פֿאַר דעם אינטעליגענט און „עמך", פֿאַר אָרעם און רייך, פרום און פריי, אַרבעטער און פֿאַבריקאַנט, ציוניסט און סאָציאַליסט, רעוואָלוציאָנער און אַנאַרכיסט. די שפּאַציערן אויף אירע גאַסען זיינען געווען פראַנק און פריי פֿאַר אַלעמען. אירע ביבליאָטעקען און שולעם זיינען געווען צושפּרייט דופט און געשענקט פרישע לופט צו יעדען איינעם. אירע פאַבריקען, געשעפטען און וואַרשטאַטען זיינען געווען אָפּען פֿאַר אַלעמען. אירע ביבליאָטעקען און שולעם זיינען געווען צוטריטליך פֿאַר יעדען און אַלע, וועלכע האָבען געפילט א דורשט נאָך וויסענשאַפט און קולטור. כאָטש מען האָט געמוזט פירען א קאַמף פֿאַר עקאָנאָמישער עקזיסטענץ, האָט אָבער דאָס לעבען געהאַט א רייכען טעם, א זין און אינהאַלט.

ביאַליסטאָק האָט אָנגעהויבען איר עקזיסטענץ אַלס א דאָרף אויף דעם באָדען פון גראָף בראַניצקי, וועלכער האָט איינגעלאָדען די אידען צו וואוינען און לעבען אונטער זיין שוץ. זי ציט איר יחוס שוין 500 יאָר, און פון א הייפעל אידען ביים סאָמע אָנהויב האָבען אין ביאַליסטאָק געלעבט 100,000 בירגער אין די דרייסיגער יאָרן פון צוואַנציגסטען יאָרהונדערט, און אין יאָר 1939 איז די צאָל געשטיגען ביז 118 טויזענט. די בלוטדורשטיגע נאַצים האָבען דורך די יאָרן פון זייער מערדערילכען רעזשים אומגעבראַכט די אידישע באַפעלקערונג און חרוב געמאַכט די שטאָט. איצט זיינען דאָרט פֿאַרבליבען בלויז געציילטע אידישע פֿאַמיליעס.

אין וואַרשע האָב איך געדונגען אַן אויטאָמאָביל צו פֿאָרען אויף קבר־אבות אין ביאַליסטאָק, וואו איך האָב פֿאַרבראַכט מיינע בעסטע יאָרן. דער טאָג איז געווען א זוניגער. שוין פונ־ווייטענס האָט צעשפּאַרט מיינע נאָזלעכער דער דערפֿרישענדיגער אַראָמאַט פון די סאָסנע־ביימער. בייסיקעלס מיט צופֿרידענע קריסטליכע קינדער זיינען געפֿאָרען הין און צוריק אויפן שאָסעי. פֿאַרמערס האָבן פֿלייסיג געאַרבעט אויף די פעלדער. קיין אידיש פּנים האָט מען אָבער ניט געזען.

דער ביאַליסטאָקער וואַקזאַל

אונזער נייער עקזעקוטיוו־פּערסאָנאַל

איסאַק ריבאַלאָווסקי
געווערעל־סעקרעטאַר

עטעל אינגבערג
אַדמיניסטראַטאָר

אהרן חייט
דירעקטאָר אָף פּאָבליק ריליישאָנס

ווירדיגער פּאַרטרעטער פון דעם אינ־ גערן דור פון אונזער ביאַליסטאָקער אי־ מיגראַציע. שטאַמט פון אַן אָנגעזעענער פּאַמיליע אין ביאַליסטאָק. איבער 20 יאָר מיט אונזער אינסטיטוציע. געאַרבעט אַלע יאָרן האַנט־אין־האַנט מיט דוד סאָהן ע"ה און אים געהאָלפּען צוזאַמענ־ שטעלן דעם „ביאַליסטאָקער אַלבום".

מיט־גרינדער פון „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט". דינאַמישער טויער; געווען וויצע־פּאָרזיצער פון אונזער באָארד אָף דירעקטאָרן. לעבלינג פון „יונג ביאַלים־ טאָק" און פּאַרבינדונגס־נערוו מיט דער לאַנדסמאַנשאַפט איבער דער וועלט.

פריינט ריבאַלאָווסקי האָט אָנגענומען דעם אַמט פרייוויליג, אָן געהאַלט, און גיט אַוועק זיינע פרימאַרגענס, פרייען אַר־ בעטס־טאָג און זונטאָגען פּאַר דער אינ־ סטיטוציע.

זיין שטענדיגע באַשעפטיגונג האַלט ער אָן אַלס פּאַרמאָן פון קאָמפּאָזינג־רום פון „פּאַרווערטס", נ. י.

פּאַרבונדען מיט אונזער אינסטיטוציע פּאַר די לעצטע 22 יאָר, און נאָענטער געהילפֿ צו דוד סאָהן ע"ה. אָנערקענט פון דעם „אַמעריקאַן קאַלעדזש אָף נוור־ סינג און האָום אַדמיניסטרייטאָרס", אַלס קוואַליפיצירטער אַסאָשיעיט.

מרם. אינגבערג איז אונזער פּאַרמיט־ לערין צווישן דער אינסטיטוציע און אַלע פעדעראַלע, סטעיט און שטאָטישע מאַכט־ אָרגאַנען, און דורך אירע באַמיאונגען האָ־ בען מיר אויסגעווירקט די באַשטעטיגונג פון ניו־יאָרק סטעיט פון אונזער אינסטי־ טוציע'ס שפּיטאָל אַלס „אָנערקענטע אינ־ פוירמערי".

אַלס אונזער אַדמיניסטראַטאָר פאַר די לעצטע פיר יאָר האָט זי אַרויסגעוויזען ענערגישע פירערשאַפט. זי אליין איז דורכאוים פאַראַנטוואָרטלעך פאַר דער פאַרוואַלטונג פון אונזער היים און שפּי־ טאָל, און דער גאַנצער אָפּיס־פּערסאָנאַל און אַלע דעפּאַרטמענטס זיינען אונטער איר אויפזיכט.

פּאַרבונדען מיט אונזער אינסטיטוציע פּאַר די לעצטע 20 יאָר, אַלס נאָענטער געהילפֿ צו דוד סאָהן ע"ה.

ער פילט אויס די פונקציעס פון רע־ דאַקציע־סעקרעטאַר פון דער „ביאַליסטאָ־ קער שטימע", איז אונזער פובליסיטי־ דירעקטאָר און רעפּרעזענטירט די גייסטי־ גע און קולטורעלע געשטאַלט פון אונזער אינסטיטוציע.

אהרן חייט איז אויך דער הויפּט־פירער פון אונזער קאָרעספּאָנדענץ־דעפּאַרטמענט מיט דער גאַנצער וועלט.

אהרן חייט האָט אויך די אויפזיכט אי־ בער אונזערע רעליגיעזע פראָגראַמען און פירט אויס מעמאָריעלע פונקציעס פון עפענטליכען כאַראַקטער.

ביי א מיטינג פון אונזער באָארד אָף דירעקטאָרן, דעם 7־טען מערץ, 1968, איז אָפּיציעל געגעבען געוואָרן אַן אויסדרוק פון צוטרוי צו אָט דעם אויבענדערמאָנטען עקזעקוטיוו־פערסאָנאַל, וועלכער האָט די גאַנצע צייט מיטגעאַרבעט האַרמאָניש און דערפילט געווייסענהאפט די פליכטען פון זייערע באַטרעפענדע דעפּאַרטמענטס.

עס איז אויך באַשלאָסען געוואָרן, אז אַלס רעזולטאַט פון דעם טויט פון אונזער אומפאַרגעסליכען דירעקטאָר, דוד סאָהן ע"ה, זאָל דער אויבענדערמאָנטער פערסאָנאַל איבערנעמען זיין אַרבעט, יעדער אין זיין צוגעטיילטען דעפּאַרטמענט, אונטער דער דירעק־ טער אויפזיכט פון אונזער אַדמיניסטראַטאָר, וועלכע איז באַרופען אויסצופירען די אינסטרוקציעס פון דער באָארד אוו דירעקטאָרען.

אונזערע נייע באַאמטע

אַלס רעזולטאַט פון אונזערע וואַלן, וואָס זיינען פֿאָרגעקומען דעם 24־טען דעצעמבער, 1967, און אינסטאַלירונג, וואָס איז דורכגעפֿירט געוואָרן דעם 14־טען יאַנואַר, 1968, איז פֿאַרמירט געוואָרן דער פֿאָלגענדער צוזאַמענשטעל פון אונזערע נייע באַאמטע פֿאַר דעם יאָר 1968.

דזשויקאָב קאָהען, עהרן־פֿרעזידענט;

אילאַי טאַרלאָפסקי, פֿרעזידענט;

ריכטער פֿיליפּ נאָוויק, עקטינג־פֿרעז.

מרם. ראָזע קעם, דייוויד לובין, מרם. ראָזע רובין, סעם רובין, סעם שאָפּיראָ, ווילי‌אַם ווינער און סאל ווינער — עהרן־וויס־פֿרעזידענטן.

רובין בינדלער, מאָרים עסטאָן, אייבראַהעם גינזבורג, מאַרטין גינזבורג, מרם. ראָזע גאָלדבערג, ווילי‌אַם קאזענץ און דייוויד זאַקים, וויס־פֿרעזידענטן.

מאָרים מייסין, טרעזשורער; אַל־בערט פֿראָליך, קאָנטראָלער; אימאָק ריבאַלאָווסקי, געניראַל־סעקרעטאַר.

ריכטער פֿיליפּ נאָוויק, עהרן־טשער־מאַן, באָארד אָף דירעקטאָרן; קאָונסע־לאָר דייוויד דזש. גאָלדבערג, טשער־מאַן; רובין פישער, עהרן־סעקרעטאַר; היימאַן מען, סעקרעטאַר.

רעזו. הערי פיינבערג, מרם. דזשין גאַללים, היימאַן לאזאַר, אַרטשי לין, דייוויד פינקום, הערַאלד טאלין, דזשאָזעף וואריק, סיימאַן וויינבערג, מיל־טאָן וויינער, טראָסטיס.

אַדמיניסטרייטאָר־קאָמיטע: פיליפּ נאָ־ויק, טשערמאַן; אילאַי טאַרלאָפסקי, דייוויד זאַקים, וויליאַם קאזענץ, היי־מאַן מען, דייוויד פינקום, מאָרים עס־טאַן, דייוויד דזש. גאָלדבערג, אימאָק ריבאַלאָווסקי־ריבאַל, אַלבערט פּרא־ליק, הערי פיינבערג, מיטגליידער.

אַדמיטינג־קאָמיטע: מרם. דזשין גאַל־לים, טשערליידי; היימאַן לאזאַר, אַר־טשי לין, סיימאַן וויינבערג, טשארלס קאָם און היימאַן אוגוסט, מיטגליידער.

א דאַנק צו די טויער פון אונזער שוהל

מיר דריקען אויס א האַרציגען דאַנק צו הרב מאיר וויינשטיין, וועלכער לע־רענט יעדען שבת מיט אונזערע זקנים און זקנות אין באַלוינונג, אַלס מתנה צו אונזער האָוּם. ער האַלט שוין אין די טרא־דיציע נאָענט צו 20יאָר. א האַרציגען יישר־כח!

מיר דריקען אויס אָנערקענונג צו דעם אומדערמידלעכען פֿרעזידענט פון דער שוהל, אונזער חשובען דירעקטאָר, מאָקס טאָבייעש, וועלכער מאַכט אַלע אָנשטרענ־גונגען אָנצוהאַלטען די טעגליכע מנינים און פֿאַסט אויף איבער דער שוהל.

מיר דערמאָנען מיט דאַנק אונזער די־רעקטאָר, איזידאָר זאַלעוויין, וועלכער האָט אונז אַרויסגעהאַלפען ביים איינאָר־דענען די ספֿרים אין די שראַנקען. מיר דאַנקען אויך זייער וואַרעם אונזער דירעק־טאָר, סיימאָן וויינבערג, וועלכער גיט זיין צייט און מי צו קאָנטראָלירען די רע־גיסטראַציע פון טאָפּעלס אין דער שוהל.

די שוהל וועלט אָנגעפֿירט אונטער דער אויפזיכט פון אונזער גייסטיגען פירער, הרב אהרן חייט, וועלכער האָט אייני־געשטעלט דעם סיסטעם פון יאָרצייטען און פֿאַסט אויף פֿערזענלעך אויף דער פֿינקטלעכקייט פון קדישים, הזכרות, יאָר־צייט־לאָמפּען, וויי אויך אויף די „מי שברך׳ס" אין פּריידען און, חלילה, אין ליידען.

א צאָל נייַ־געבאָרענע קינדער און אייי־ניקלאָך ביי אונזערע מיטגלידער האָט מען געגעבען זייערע נעמען ביי אונז אין שוהל. מיר האָבען אויך דורכגעפֿירט חתונות און אָנדערע שמחות.

די שוהל, אָקאָרשט איבערגעפֿיקסט, איז א פֿרעכטיגער מקום קדוש און ציט צו מתפּללים ניט בלויז פון דער האָוּם, נאָר אויך פון דער נאכבאַרשאַפֿט.

די באַאמטע פון שוהל זיינען: מאָקס טאָבייעש, פֿרעזידענט; היימען מען, אייז־דאָר זאַלעוויץ, וויקטאָר סאָנשיין — מיט־גלידער.

עדי קאָלבער און מאַלי פוקס פֿאַרהיראַט

עס פֿרייט אונז מיטצוטיילען און אָפּ־געבען א הארציגען מזל־טוב צו אונזערע ליבע פריינט, עדי קאָלבער און מאַלי פוקס, וועלכע האָבען לעצטענס געהיראַט, אין א גוטער און געבענטשטער שעה.

מר. קאָלבער איז א פיינער מענטש מיט גוטע מידות, אָנגענעמער בעל־צדקה.

מרם. מאַלי פוקס איז אַן אָקטיוע שוועסטער אין אונזער ביאַליסטאָקער ליי־דים אָוקזיליערי. זי האָט אריינגעגעבען לכבוד איר חתונה א היפּשע צאָל סידורים און תהלים׳לאָך אין אונזער שוהל, ווי אויך א זייגער מיט א אידישער ציפער־בלאַט, אין אָנדענק פון איר זון, פידני, יהושע בר׳ נחום הכהן טאבאק ע״ה.

מאַלי איז א ליבע, האַרציגע פרוי, פרום און איידעל, און מיר ווינטשען דעם פֿאָר־פֿאָלק געזונט, נחת און גליק.

„סאָנשיין וויקטאָרי קאָטעדזשעס"

(די ביאַליסטאָקער זומער־קאָלאָניע איז די קעטסקילס)

■

ווילט איר הנאה האָבען פון לעבען און פון גאָט׳ס שיינער וועלט? ווילט איר האָבען אַן אָנגענעמען זומער? דאַן קומט אַרויס און באַזוכט זיך מיט א פֿלאַץ אין די

SUNSHINE VICTORY COTTAGES

Victor Sunshine, *Proprietor*

1357 Plimpton Ave., Bronx, N. Y. 10452

נייע באָנגאָלאָוס און אָפּאַרטמענטס פֿאַר רענט. — אַלע לעצטע אימפּראָוועמענטס. — פּילטערד סוויממינג־פּול. — מאָדערנע קאַסינאָ. — פֿאָרווייַלונג. — מואוויס. — אַלע ספּאָרטס. — פּרייוועט לעיק.

■

אייערע גאַסט־געבער

מר. און מרם. וויקטאָר סאָנשיין

וועלען אייך פֿאַרשאַפען אַלע פֿאַרגעניגענס.

מעסיגע פֿריִיזען!

ספּעציעלע דיסקאָונטס פֿאַר ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט און מיטגלידער פון ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים.

■

מאַכט שוין די נויטיגע רעזערוואַציעס. רופט באַלד:

LU 8-5968 or Liberty 292-9555

ביאַליסטאָקער שטימע

אָפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 302 • ערב פּסח, תשכ"ח, אַפּריל, 1968 • 48-טער יאָרגאַנג

אונזער געלונגענע פּורים-פייערונג

זונטאָג, דעם 17-טען מערץ, 1968, איז מיט גרויס דערפאָלג דורכגעפירט געוואָרן אונזער טראַדיציאָנעלע יערליכע פּורים-פּאַרטי.

עס איז געקומען א גרויסער עולם מימ׳גלידער, לאַנדסלייט און פרייַנט. די אונטערעמונג האָט איינגעלייטעט אונזער טראָסטי, חזן הערי פיינבערג, וועלכער האָט איבערגעגעבן דעם פּאַרטיזן צו אונזער געזעלשאַפּט-סעקרעטאַר, איסאק ריבאַלאָווסקי.

די באַדייטונג פון יום-טוב האָט דערקלערט אונזער דירעקטאָר אף פּאַבליק רילייישאַנס, הרב אהרן חייט.

האַרציגע באַגריסונגען זיינען אויסגעהערט געוואָרן פון אונזער חשובן טרעזשורער, מר. מאָרים מיסין, וועלכער האָט זיך גלייך אָפּגערופען מיט א שיינער סומע שלח-מנות פאַר אונזער זקנים און זקנות, ווי אויך פון אונזער אַדמיניסטראַטאָר, מרם. עטעל אינגבערג.

פריינט ריבאַלאָווסקי האָט דורכגעפירט א געלונגענעם אפּיל פאַר שלח-מנות און מעות חיטים, און דער עולם איז, ווי שטענדיג ביי ביאַליסטאָקער אונטערנעמונגען, געשטאַנען אין דער רייע צו געבן זייערע דאַניישאַנס. עס איז געשאַפען געוואָרן א היפּשע סומע געלט פאַר אונזער אינסטיטוציע.

דער קאָנצערט-פּראָגראַם איז דורכגעפירט געוואָרן אונטער דער אויפזיכט פון אונזער חזן הערי פיינבערג, וועלכער האָט באַגיסטערט דעם עולם מיט זיינע חזנישע נומערן און פאָלקס-ניגונים. עס איז אויך אויפגעטראָטן ביי אונז צום ערשטן מאָל און מיט גרויס דערפאָלג די באַוואוסטע זינגערין, ליאָלא פאָלמאַן, פרוי פון באַקאַנטן שרייבער, יצחק פערלאָוו, וועלכע האָט מיטגערישן דעם עולם מיט איר אינטערעסאַנטען רעפּערטואַר פון אידישע, העברעאישע און רוסישע נומערן. זי איז באַגלייט געוואָרן פון דעם פּיאַניסט מייקל ברודסקי.

נאָך דעם גייסטרייכן פּראָגראַם האָט דער עולם געמיטלעך פאַרבראַכט שיין-גדעקטע טישען און גענאַסען פון המן-טאַשען און אַנדערע יום-טוב׳דיגע מאכלים.

דער דריטער סדר פון „קלוב ביאַליסטאָקער פרייַנט"

האַנט ביי האַנט מיט אונז אין לייַדען און פּריידען, פירט דורך דער „קלוב" ניט נאָר מעמאָריאַל-אונטערנעמונגען, ווי דער טראַדיציאָנעלער „יזכור", נאָר אויך פייַנע וועלטלעכע און אידישע שמחות.

אַזוי האָבען די מיטגלידער און טוער פון „קלוב" געפּייערט ביי אונז דעם אָנקום פון ציווילען נייַיאָר אין דער נאַכט פון 31-טען דעצעמבער, 1967, מיט גרויס פּראַכט.

זיי האָבען אויך דורכגעפירט א דערפאָלגרייכן „דריטען סדר" שבת אָוונט, דעם 20-טען אַפּריל, 1968, אין אונזער אוידיטאָריום. עס איז סערווירט געוואָרען א פיינער מאָלצייט, און עס איז דורכגעפירט געוואָרען אַן אינהאַלטסרייכער פּראָגראַם מיט א מאָדערנער הגדה און שיינעם קאָנצערט אונטער דער אויפזיכט פון אונזער באַגאַבטען ביאַליסטאָקער עמוד-קינסטלער, חזן הערי פיינבערג, מיט דער מיטווירקונג פון אונזערע פיינע מוזיקאַלישע טאַלאַנטען, דיריגירט בען ריטש און רעציטאַטאָר סעם טשודין.

דער עולם האָט געמיטלעך פאַרבראַכט און די אונטערנעמונג האָט אַריינגעבראַכט א היפּשע סומע פאַר אונזער אינסטיטוציע.

געסט אין אונזער האָום

מיר האָבען פאַר די לעצטע עטלעכע מאָנאַטען געהאַט א צאָל געסט פון אויס-לאַנד, וועלכע האָבען באַזוכט אונזער האָום און שפּיטאָל און אויסגעדריקט זייער באַוואונדערונג פאַר אונזערע דער-גרייכונגען.

עס איז ביי אונז געווען צו-גאַסט שמעון זאַן-באַר, געזעלשאַפט-סעקרעטאַר פון דער מעטאַלורגישער סעקציע ביי דער „הסתדרות" אין ישראל.

ער איז געקומען צו אונזערן א באַדערד מיטינג אין דער באַגלייטונג פון זיינע פרייַנט, אונזערע חשובע דירעקטאָרען, מר. און מרם. היימאַן באַביטש. די באַביטש׳עס האָבען געגעבען א פיינעם דאַנייַשאַן צו אונזער אינסטיטוציע אין זיין כבוד.

מיר האָבען דאָ אויך געהאַט צו-באַזוך אונזער חשובן לאַנדסמאַן, ליפּא אבינדב (לאזשאנסקי) פון גדרה, ישראל.

ביי אַן אינטימער אויפנאַמע האָט ער אונז געבראַכט א גרוס פון דעם „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" אין תל-אביב, ווו ער איז לעצטענס טעטיג, און מיר האָבען צוזאַמען דיסקוטירט וויכטיגע פּראָבלעמען צום גונסטען פון אונזער אָרגאַניזירטער ביאַל. לאַנדסמאַנשאַפט אין מדינת ישראל און פון די ביאַל. געסט אין דעם אידישען היימלאַנד.

עס האָט אונז אויך באַזוכט דאָס לאַנדסמאַנשאַפּטליך פּאָר-פּאָלק, מר. און מרם. **נתנאל כץ** פון רחובות, ישראל.

פון אָרגענטינע זיינען דאָ געווען צוגאַסט דאָס האַרציג פּאָר-פּאָלק, מר. און מרם. גדליה פיינסאַד, סעקרעטאַר פון דעם „ביאַליסטאָקער און אומגעגענט פאַרבאַנד" אין בוענאָס איירעס. זיי האָבען געמאַכט א טור, צוזאַמען מיט זייער היגען אָנקעל, איבער אונזער איבערגעבוי-טען בנין און זיינען געוואָרען אָנטציקט פון דעם „נייעם פּנים" פון אונזער אינסטיטוציע.

מזל-טוב צו מאַקס טאַבייעש און בעטי קופּערמאַן

אין אונזער שוהל איז לעצטענס פאָרגעקומען די חתונה פון דעם פרעזידענט פון אונזער מקום קדוש, מאַקס טאַבייעש, מיט מרם. בעטי קופּערמאַן, אין א גליקליכער שעה.

מרם. קופּערמאַן איז א פיינע און נאָבעלע פרוי מיט גוטע מידות. מר. טאַבייעש איז אַן אמת׳ער דזשענטעלמאַן און ווערעמער איד. ער איז אויך דער פּרעזידענט פון דער אָסטראָלענקער סאָסייעטי, א גוטער מענטש און גרויסער בעל-טובה.

מיר ווינטשען דעם פּאָר-פּאָלק זיך צו עלטערן אין נחת און אין פריידען.

צאָל אַרטיקלען אויסגעלאָזט אין דעם נומער

▼ צוליב מאַנגעל אין פּלאַץ זיינען אויסגעלאָזט געוואָרען אַרטיקלען פון: איסאק ריבאַלאָווסקי, יעקב יערוזאַלימסקי און מאָטעל דאָבעם (מ. באַביטש). זיי וועלען דערשיינען אין נעקסטען נומער.

A MEMORIAL TRIBUTE TO DAVID SOHN

by PHILIP NOVICK, *Hon. Chairman*
Board of Directors and Acting President

On February 10, 1968, the Bialystoker Center & Bikur Cholim, Inc., the Bialystoker "landsmanshaft" and the Jewish population in general, suffered a great loss in the passing of DAVID SOHN, the general secretary of our corporation and the executive director of our Home for the Aged.

DAVID SOHN was indeed a unique and loveable personality, an inspirational leader, an exemplary and devoted husband and father, a loyal and trustworthy friend.

His extraordinary generous nature, his broad human compassion, his wisdom and leadership, represent a remarkable chapter in contemporary philanthropy and Human relationship. He inspired his fellow officers and workers to that deep personal sense of continuing obligation, which distinguishes those who see public service as an internal imperative, rather than something externally imposed. He brought to his labors for the community's aged as well as for the unfortunate and needy, his own great concern that all human beings should be assured a life full of dignity and purpose. His was a life and a spirit that will endure as a living testament to public service and humanity. His presence filled our being, suffusing it with warmth and life, because in passing this way he reached out and touched us and his memory shall be with us always. He will be remembered as long as men of good will gather together in service to the less fortunate.

I first met DAVID SOHN in the year 1919. It is fitting that I state the circumstances under which we met and briefly sketch what has transpired since then which so endeared him to us and to many thousands of others all over the world.

Bialystok had been a City in Russia under the Rule of the Russian Czar. It was populated with thousands of our Jewish brethren, whose living quarters were confined to the Ghettos.

In the latter part of the Nineteenth Century, many of these brethren emigrated to the United States of America and setled on the lower east side of New York. Thy came to America to escape the persecutions suffered under the rule of the Czar and the hard life they were compelled to endure. A group of these immigrants banded together and evolved a plan to aid and assist their needy Bialystoker kinsman here and those remaining in Bialystok. In furtherance of this plan, they formed an association, which they called the Bialystoker Bikur Cholim, which they later incorporated under the incorporation laws of the State of New York, and which they operated from a small rented office located in 246 East Broadway, New York City.

Despite their adoption of this land of freedom and opportunity as their new home, they felt an almost inexplainable kinship to Bialystok, the City of their birth.

Prior to the year 1919, a great war between the powers in Europe and particularly between Russia and Germany, was in progress, and for some time, Bialystok was occupied by the German army. During this military occupation, which lasted until the summer of 1919, Bialystok was isolated from the entire world. Communication by those here in America with their relatives and friends in Bialystok was impossible. After the German Army evacuated Bialystok, we here learned of the terrible plight of our kinsmen there and the poor and horrible conditions under which they were compelled to live. We realized, that if they were to survive, immediate and effective assistance must be made available to them.

In 1919, DAVID SOHN, was a young slender, energetic fellow, a native of Bialystok, living on the lower east side of New York City, and working as a painter. He was greatly disturbed at the plight of the unhappy Jewish people still remaining in Bialystok. He determined to do something to help these people. With this in mind he called at the office of the Bialystoker Bikur Cholim and sought to enlist its aid. It was then, at this meeting, that I first met DAVID SOHN.

His eloquence in portraying the unfortunate and deplorable conditions then prevailing in Bialystok, his earnestness, zeal and determination to bring relief to the Jewish population in that City, attracted the interest of the officers and committee members who had assembled to meet with DAVID SOHN, and brought about the unanimous decision to give him whatever assistance he needed.

A permanent relief committee was formed with headquarters at the office of the Bialystoker Bikur Cholib, at 246 Broadway, New York City and DAVID SOHN was made the Secretary and Publicity Manager of this committee.

Without going into detail, as to the steps taken by DAVID SOHN to arouse the public sentiment and sympathy for the plans of this committee, suffice it to say, that very large sums of money was raised and brought over to Bialystok by DAVID SOHN and a committee of our kinsmen, and distributed and otherwise used for the relief of the needy people there. It is a recorded fact, that as a result of this effort, DAVID SOHN, was instrumental, directly and indirectly of saving a great many of our Bialiystoker kinsmen from starvation and from becoming victims of the diseases which then ravaged Bialystok.

DAVID SOHN did not stop with his work for the Relief committee. He envisioned greater things for the Bialystoker "landsmanshaft." He wanted to unite them and make them a strong influence for good deeds.

In 1921, a number of societies which had been organized by Bialystoker immigrants, existed in America.

In the main they were organized for the benevolent and social purposes of their members and each had the name Bialystok as part of this title.

DAVID SOHN proposed that all these societies be united into one Center from which all cultural, Social and Welfare activities would originate and progress.

DAVID SOHN's proposition was received with favor and the "Bialystoker Center" was organized and incorporated under the laws of the State of New York. Two small one family buildings located at 228-230 East Broadway, New York City were then purchased and both the Bialystoker Center, Inc. and the Bialystoker Bikur Cholim, Inc. operated from these buildings. I might say in passing, that the acquisition of these two buildings was made possible only by the efforts of DAVID SOHN in conducting a successful campaign for funds to enable us to make this purchase.

It would take up too much space to here set forth each step taken by DAVID SOHN which resulted in the high standing and the enviable reputation we bear today. Let me therefore state very briefly:

DAVID SOHN, by his efforts is responsible for; the formation of the Ladies' Auxiliary of the Bialystoker Center & Bikur Cholim; for the erection of the ten story building on the site where the two one family houses once stood, 228-230 East Broadway, New York City; for the operation and maintenance at said premises of a Home and Hospital for the Aged and infirm persons of the Jewish faith; for the merger of the Bialystoker Center, Inc. and the Bialystoker Bikur Cholim, Inc., into one unit, now known as Bialystoker Center & Bikur Cholim, Inc. and above all for the fame and high regard for our institution and our work, which we enjoy from Jews and Non-Jews all over the world as a result of the publicity and other matters published in the Bialystoker Stimme; a publication originated and edited solely by DAVID SOHN.

DAVID SOHN is now gone from us. We no longer shall see his personal presence or hear his oratory, but his spirit will ever be with us and the building which he caused to be built and which houses the aged, indegent and infirm will always stand as a monument to the vision and accomplishments of DAVID SOHN and a beacon to those who seek shelter and compassion.

"THANK YOU 'DAVID SOHN' "

by Mrs. Ethel Ingberg, *Administrator*

To have known David Sohn was a privilege. There are many, and I am one, who owe their professional lives to this kind and wonderful man. David Sohn instilled in me a love for my work and he inspired me with the sense of responsibility and high standards which were always part of him. He was a guiding star and the afterglow will be with me for a very long time.

I had been made aware of this great man and his work at the Bialystoker Home long before I worked for him. My aunt, Ruth Meisner Goldkrantz, was Mr. Sohn's first secretary. The many conversations which I heard at home as a child about Mr. Sohn and his work inspired me to say even then "I, too, will work at the Bialystoker Home when I grow up."

Throughout the years the home faced many and varied problems and new challenges. However, with David Sohn at the helm, we worked with the confidence that the tides would turn to our advantage. It is with a great deal of sorrow and a deep regret that our David Sohn could not survive to see the finishing touches to our new and modern Bialystoker Home.

The love with which he viewed mankind has inspired many of us, who will continue to work in harmony as a team always with the thought of the good of the Home and the Landsmanshaft. Our heritage from David Sohn is rich. Consequently we must always set our goals higher to carry the "torch of light" to a future which he envisioned for our Home as leader in the field of caring for the sick, helpless aged and the destitute.

To continue the good work and good name of the Bialystoker Home, Center, and Landsmanshaft will be the greatest tribute we can hope to pay to its founder and executive director, David Sohn, of blessed memory.

WE JOIN THE NATION IN DEPLORING THE LOSS OF DR. MARTIN LUTHER KING, JR.

Our Institution has joined hearts and hands with all the citizens and men of good will in this Country in bewailing the premature death of a Great American, Dr. Martin Luther King, Jr. who fell prey to the treacherous bullet of an assassin.

A humanitarian, a true apostle of justice, a preacher of freedom through brotherhood and love, a gallant fighter against violence and for racial equality, Dr. King will be remembered by Americans of all faiths.

We have manifested our feelings through a public statement of grief on the bulletin board at the entrance into our building and through a message that was read at a community meeting at the Educational Alliance in memory of Dr. King.

We pray and hope that Dr. King's ideals will be carried on so that we may all jointly attain the ultimate goal of "one Nation, indivisible, with justice and liberty for all."

O PAPA!

How does one write about a father they have just lost . . . especially a father who was David Sohn. The loss is irreparable, the grief very great.

He was an unusual person — and an unusual father. He never once raised a hand or his voice to us in all the years we were growing up. His way of life was to love and to give.

Of course he would sometimes get angry. He was human! But he would always listen to your side of the story.

The grandchildren adored him. When they were little and we came to visit, he would run out beforehand to buy the most lucious cakes and candy, so the 'kinder' would have something to "nash" on. Then he would hold them on his lap and tell them stories, or get down on the floor and play giddy-yap with them.

As each of them left for college, he discussed their intellectual pursuits at great length with them, and encouraged them in their future respective fields. He was interested in everything they did . . . and they loved him for it.

I must recall one funny little habit Papa had. I think everyone who knew him knows how ready he always was to part with his last dollar, whether it be for a charitable cause or a gift to make someone happy. But try to give him a gift and immediately he wanted to know how much it cost . . . and his hand would reach into his pocket, ready to pay us back. He always had to be on the giving end!

A few days ago I was going through his papers and I found several poems I had written him in Yiddish (some dating back 25 years) and one of them was written on Father's Day with a gift to him. In it I kidded him about his wanting to know what it cost. (P.S. We never told him . . . not only because he would insist on paying us back, but he would always say "Yir hot ibergetzoldt.")

I also found a drawing my daughter Rona had sent him when she was five years old (she is now a Junior in college). In a rather sad way it made me happy to know he cherished all those poems and drawings we sent him over the years. I never knew he saved them.

However, I do know he was proud of his grandchildren, and they in turn, respected him greatly. When my son Steve was Bar-Mitzvah, Papa sat in the shul with tremendous pride that his "Amerikaner geboren ainekel" (as he put it) should be reading from the Torah so fluently.

When he was so desperately ill there were only two things that brought joy to his eyes. One was the visits from his grandchildren — and the other was the strength and courage given him by the presence of his many, many friends who came to his bedside. Although he could no longer actively participate, when they spoke to him of the Bialystoker Home and it's problems, it gave him a new lease on life to know he was still being asked for advice. The Bialystoker Home and its many affiliations were his whole life.

I would like to mention with the deepest gratitude the beautiful Memorial meeting which was held in honor of Papa on Sunday, March 10, 1968. It was a wonderful tribute to him and we were genuinely touched when his close friends spoke of him with such love and sincerity. We would like to thank those friends and also all those who were present, for such a dignified and respectful service. It will be a memory we will never forget.

I would also like to express my utmost thanks to the entire staff of the Bialystoker Home for the tremendous effort they made to keep Papa comfortable in the last months of his life. Their sincere concern is unforgettable.

It was only fitting that when the end had to come for Papa that it be at his "Home" away from home.

NAOMI KAVEE

The Private Man

When I was quite young I would bemoan the fact that I did not have memories. I was envious of older people who could relive past experiences and weave stories around them to entrance their audience. I could only listen while waiting impatiently for the years to pass and for my memories to stockpile. Now my years and my memories have added up and with your forbearance I should very much like to recant my remembrances and experiences of what life with my father was like.

For too many years, Pop was a phantom father. Because he was so busy trying to build up the fiscal and physical structure of the Bialystoker Center and Home for the Aged he would, of necessity, attend many meetings in the course of a week and come home quite late. When muffled sounds were heard in the very late hours of the night we knew it couldn't be a thief. It was Pop making himself a glass of tea and a bite to eat before retiring for a few hours of needed rest. One story of that era has become a family favorite.

Early one morning, before rushing off to work, Pop took a few minutes to admonish Mom on the quality of meat the butcher was selling her. He was quite irate because late the night before he had found a piece of raw liver lying in a deep dish in the ice box and decided it was precisely what he needed to assauge his hunger. He melted down some chicken fat in a pan put the liver in to cook and went to his room to change into his slippers. While walking back to the kitchen he thought it odd that he couldn't smell a liver odor. His anticipation at consuming this tasty dish turned to dismay when he discovered that the

liver had melted down into a brown liquid. He had instead, to content himself with tea and cake.

Mama listened to Papa's tale of woe with mounting mirth and then quietly informed him that the "liver" he was cooking was in reality chocolate pudding.

This story has been told innumerable times, but Pop never failed to appreciate the humor in it and always laughed heartily at its retelling.

In every life there are also the painful memories that inbed itself in our hearts and minds. One of the greatest sorrows Pop had to bear was the knowledge that his eldest child was ill beyond all medical help. He tried so hard to spare Mama any grievous thoughts and held out hope to her though he knew it was useless. I can still vividly recall my sisters last hours as Pop and I stood at her bedside watching her life ebb away. His face was a contradiction of emotions. He kept a smile fixed on his lips should she waken from her coma, while tears streamed down his cheeks. That was the first time I had ever seen him cry, but it was not the last. He would be moved to tears every time he tought or spoke of her. Though there were many happy events in his life in the ensuing years, he never could fill the void in his heart caused by her death. But his tears were not only shed in unhappiness. I can also recall his tears of joy on the day Israel was officially declared an independent nation.

Since he worked long tiresome hours Pop cherished what little time he could spend at home. Saturday was the day he looked forward to and if a friend or relative did not happen to drop in for a lengthy visit, he would relax in an atmosphere of serenity. He spent the morning reading newspapers and after lunch and a nap he would turn on the radio. While listening to the Opera being broadcast from the Met, he would drink glass after glass of tea and read books and periodicals.

Quite often Pop would have discussions with us at this time. I use the word discussion hesitantly. It was more of a lecture, because early in our conversation we would realize that we could learn a good deal more if we just let Pop do all the talking. He utilized these hours telling us stories of his youth, of Bialystok or of our family geneology. At other times he would enlighten us in such diverse subjects as Our Jewish Heritage, Current Events, Politics, Government, Philosophy or just people, the great and the ordinary.

We didn't realize it at the time, but what he was doing was turning on our minds, giving us an awareness and building the foundation we would need to be decent human beings in the future. How wonderfully cozy and interesting were those days but we didn't know enough to thank him for what he was doing for us.

There are many words I could use to describe him. Loving and lovable, sentimental and sincere, honest and honorable, giving and gifted, charitable and caring, human and humane, moral and modest, gentle and generous, wise and worldly, humble and handsome and much, much more. He was a wealthy man, but his wealth could not be banked. His riches were stored in the vault of his heart and he shared it with all who knew him.

To me only his physical being is gone and I shall always miss him. But the sound of his voice, the twinkle in his eyes, his disarming smile and the aura of his presence lives on within my heart and the hearts of his beloved grandchildren.

This man is my father — DAVID SOHN.

MILDRED SPIEGEL

DAVID SOHN, THE SPOKESMAN OF "KLAL YISROEL"

by Rabbi Abraham M. Heller
Flatbush Jewish Center, Brooklyn

The late Mr. Sohn was a rare humanitarian. He personified the finest qualities in men and the noble qualities of the Jewish people. Of him might truly be said that he carried out the advice of our Sages: "forever must one be a man." He was permeated with love, compassion and pity towards everyone regardless of origin or hometown. Of erect posture he was, like King Saul, "from shoulder above taller than all his folk," yet like King David was he a servant to the people at large.

MY RESPECTS TO DAVID SOHN

by Counsellor David J. Goldberg
Chairman, Board of Directors

I am an adopted Bialystoker and feel very proud about it. Appreciative of my family ties, as the son-in-law, of our former President and Vice-President Philip and Mamie Rosenthal, and the husband of our present Vice-President, Rose, I am also very fond of my social link with the late David Sohn who made me a naturalized Bialystoker citizen of this great realm. He also loved our children, Gary and Sandy, and expressed his hope that they will carry on the Bialystoker ideals of the Rosenthals and the Goldbergs.

Mr. Sohn parted from us at a ripe age, yet young in spirit. Some people die young in years, yet old in attitude, indifferent, apathic to the world; David Sohn was an elderly man when he succumbed, yet juvenile in ideas and ambitions, and as such he will linger in our memory, the ever "young" David Sohn.

אַ גרויסער עולם האָט באַגלייט אונזער פירער, דוד סאָהן ע"ה, צו זיין אייביגער רו

זונטאָג, דעם 11-טען פעברואַר, 1968, איז אַ גרויסער עולם פון פאַמיליע, מיט־גלידער פון דער אינסטיטוציע, לאַנדס־לייט און פריינט געקומען אין אונזער בילדינג אויף 228 איסט בראָדוועי, נ. י., זיך צו באַטיילינען אין דער לוויה פון אונזער אומפאַרגעסלעכן פירער, דוד סאָהן ע"ה.

די לוויה איז פאַרנעקומען אין אונזער אוידיטאָריום. געהילט אין שוואַרצען, האָט דאָס אוידיטאָריום געמאַכט דעם פאַרכטלעכען איינדרוק פון דאָס „הויז פון אן אבל", אויף וועלכען עס טרויערט א גאנץ, פאַר'יתומ'ט פאַלק. רירעגדע סצענעס פון היסטעריש געווייגען פון דער פאַמיליע און פריינט האָבען זיך אָפּ־געשפּילט, וועו מען האָט ביים ארון פון נפטר אָנגעצונדען דאָס נשמה־ליכט און א מנין דירעקטאָרען האָבען געזאָגט תהלים אויפן קול.

די לוויה איז דורכגעפירט געוואָרען אונטער דעם פאַרזיץ פון אונזער חשובען לאַנדסמאַן, דירעקטאָר און טוער, לואים סילווער, עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון דער אַרבעטער־רינג היים, וועלכער איז געווען דוד סאָהן'ס נאָענטסטער פריינט. הספּדים זיינען געהאַלטען געוואָרען פון ראַבאַי אייבערהעם מ. העלער, גייסטיגער פירער פון „פּלעטבוש דזשואיש צענטער" אין ברוקלין; אונזער פאַבליק רילייישאַנס דירעקטאָר און גייסטיגער פירער, הרב אהרן חיות; עקטינג־פּרעזידענט און עהרן־טשערמאַן פון אונזער באָארד אָף דירעק־טאָרען, דזשאָדזש פיליפּ נאָוויק, און גע־נעראַל־סעקרעטאַר, פריינט איסאק ריבא־לאָווסקי. אונזער ביאַליסטאָקער חזן, הערי פיינבערג, האָט איינגעלייטעט די לוויה מיט א פאַסיגען קאַפּיטל תהלים און צום שלום האָט ער געמאַכט די הזכרה און געזאָגט קדיש. אַן עהרן־וואָך פון די עלטסטע באַאמטע, דירעקטאָרען און טוער פון אונזער אינסטיטוציע, אין די פּערזאָ־נען פון: סאל ווינער, היימאַן מען, ווי־ליאם ווינער, בערל קייזען, מאָרים עסטאַן און אייב טשארנעס האָבען ארויסגעפירט דעם ארון פון זאל.

די טרויער־פּראָצעסיע האָט זיך געצויי־גען לעננאוים איסט בראָדוועי מיט א גרוי־סער צאל באַטיילינגטע קאַרס. אונזער גייסטיגער פירער, הרב אהרן חיות, האָט אָנגעפירט מיט דעם רעליגיעזען טייל פון דער לוויה.

דוד סאָהן ע"ה איז געבראַכט געוואָרען צו זיין אייביגער רו אויף דעם סאָהן פּא־מיליע־פּלאַט, קרקע פון אונזער ביאַליס־טאָקער צענטער און ביקור־חולים, בית דוד סעמעטערי, עלמאָנט, לאָנג איילאַנד.

איינדרוקספולער מעמאָריאַל־מיטינג צו די שלשים פון דוד סאָהן ע"ה אין אונזער האָום

זונטאָג, דעם 10-טען מערץ, פונקט צו די „שלשים", איז אין אונזער אוידיטאָ־ריום דורכגעפירט געוואָרען א מאַסען־פאַרזאַמלונג און הזכרה־מיטינג נאָך אונ־זער אומפאַרגעסלעכן פירער, דוד סאָהן ע"ה.

עס איז געקומען א גרויסער עולם, איינ־שליסענדיג די פאַמיליע, דירעקטאָרען, מיטגלידער, לאַנדסלייט, פריינט און אויך געסט פון אויסער ניו־יאָרק, וועלכע האָ־בען ניט געהאַט די געלעגנהייט בייצו־וואוינען די לוויה.

אין דעם שוואַרץ־געהילטען זאל און בים שיין פון נשמה־ליכט האָט מיט דעם טרויער־פּראָגראַם אָנגעפירט אונזער טוער און פריינט, דירעקטאָר פון דער ארבע־טער־ינג היים, לואים סילווער. אונזער ביאַליסטאָקער חזן, הערי פיינבערג, האָט איינגעלייטעט דעם טרויער־מיטינג מיט א פאַסיגען קאַפּיטל תהלים. עס איז פאָר־געלייענט געוואָרען א טרויער־מעסעדזש, צוגעשיקט פון אונזער פּרעזידענט, אילאַי טאַרלאָפסקי פון מיאַמי ביעטש, פלאָרי־דע, און עס זיינען מיטגעטיילט געוואָרען טרויער־אויסדרוקען פון ביאַליסטאָקער ישובים, אָרגאַניזאַציעס און יחידים, לאַנדסלייט און פריינט איבער דער גאַנ־צער וועלט.

טרויער־רעדעס זיינען געהאַלטען געוא־רען פון אונזער עקטינג־פּרעזידענט און עהרן־טשערמאַן פון באָארד אָף דירעקטא־רען, דזשאָדזש פיליפּ נאָוויק; גייסטיגער פירער פון „פּלעטבוש דזשואיש צענטער", ראַבאַי אייבערהעם מ. העלער; טשערמאַן פון אונזער באָארד אָף דירעקטאָרען, קאָונסלאָר דייוויד דזש. גאָלדבערג; עהרן־וויים פּרעזידענט, סאל ווינער; טרע־זשורער, מאָרים מייסין; קאָנטראָלער, אַלבערט פראָליך; געניראַל־סעקרעטאַר, איסאק ריבאַלאָווסקי; סעקרעטאַר פון באָארד, היימאן מען; אַדמיניסטראַטאָר, מרס. עטעל אינגבערג; און פאַרשטייער פון אָרגאַניזאַציעס: מאָקס באביטש אין נאָמען פון ביאַל. בר. 88 א. ר., און מא־רים גאָלדבערג אין נאָמען פון די ביא־ליסטאָקער יאָנג מענס אסס'ן.

אהרן חיות האָט פאַרנעלייענט א פּא־עמע, געווידמעט דעם אָנדענק פון דוד סאָהן ע"ה, וועלכע וועט בעדרוקט אויף א באַזונדער פּלאַץ אין דעם היינטיגען נומער, און חזן הערי פיינבערג האָט גע־זונגען א טרויער־ניגון און פאַרענדיגט מיט הזכרה און קדיש.

דער מעמאָריאַל־מיטינג האָט איבערגע־לאָזען אויף אַלע פאַרזאַמלטע אַן אומ־פאַרגעסלעכען איינדרוק.

דוד סאָהן'ס ע"ה אָנדענק געעהרט אויף טעלעוויזיע

דער ליכטיגער אָנדענק פון אונזער אומפאַרגעסלעכען פירער, דוד סאָהן ע"ה, איז באַערט געוואָרען זונטאָג, דעם 21-טען אַפּריל, 1968, צווישען 1 און 1:30 בייי־טאָג, אויף טשאַנעל 7, פון דעם „נר־תמיד" טעלעוויזיע־פּראָגראַם פון דעם אידישען טעאַלאָגישען סעמינאַר אין ניו־יאָרק, וועו עס זיינען געוויזען געוואָרען אייניגע בילדער פון זיין אומשטערבלעכען „בילדער־אלבום ביאַליסטאָק".

דער ארענדזשמענט איז געמאַכט געוא־רען דורך א פאַרשטענדיגונג פון דער „אמעריקען בראָדקאַסטינג קאָמפּאַני" און פון דעם אידישען טעאַלאָגישען סעמינאַר מיט אונזער אינסטיטוציע, וועו זיי האָבען זיך געוועגדעט צו אונז וועגען דאָס רעכט צו נוצען די בילדער.

מיר האָבען פאַרלאַנגט א „קרעדיט־לאַין" פון אָנערקענונג פאַר דוד סאָהן ע"ה און זיי האָבען צוגעשטימט צו אָנאָנ־סירען דעם נאָמען פון נפטר, דעם נאָמען פון „ביאַליסטאָקער אַלבום", ווי אויך מר. סאָהן'ס ע"ה פאַרבינדונג מיט אונזער אינסטיטוציע.

עס זיינען געווייזען געוואָרען אייניגע בילדער פון דעם היסטאָרישען צאַריישען פּאָגראָם, וואָס וועט יעגעם טאָג אויפגע־פירט ווערען אויף טעלעוויזיע.

אונזערע מיטגלידער און טוער, ווי אויך די גאַנצע וועלט וועט קענען זען אויף טעלעוויזיע די אויסצוגען פון דעם דערמאָנטען אומשטערבלעכען ווערק און הערען דעם געבענטשטען נאָמען פון דוד סאָהן ע"ה.

טרויער־אויסדרוק

פון אַלבערט פראָליך, קאָנטראָלער, ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל

ד ורכגעדרונגען מיט טיפען שמערץ און גרוים יראת הכבוד שיק איך איבער מיין באַשיידענעם אויסדרוק פון מיטגעפיל און טרייסט איבער דעם שווערען פאַרלוסט פון מיין פּערזענליכן גוטען פרײַנט און אונזער אַלעמענס פּירער, **דוד סאָהן** ע"ה.

ער האָט מיך פאַר'כישופ'ט פון דער סאַמע ערשטער באַגעגעניש מיט זיין ליבשאַפט און האַרציקייט און מיך צוגעצויגען צו דער אינסטיטוציע.

אין זיינע שווערע טעג פון יסורים, אויפן קראַנקען־בעט, האָט ער זיך אויף מיר נאָכגעפרעגט און מיר געוואונטשען גוטזונט און אַלדאָס גוטס.

איך וועל עס אייביג געדענקען.

ביי די באַזוכען אין שפּיטאָל האָב איך אים צוגעזאָגט מיין פולסטע קאָאָפּעראַציע, און איך מאַך וויידער די זעלבע פאַרפליכטונג אָנצוגיין מיט דער גוטער אַרבעט, העלפען צום דערפאָלג פון אונזער אינסטיטוציע, וואָס איז געווען זיין לעבענס־ווערק און זיין ליבלינג און אויפצוהאַלטען דעם נאָמען פון אידיש ביאַליסטאָק אין אַמעריקע און איבער דער גאַנצער וועלט, אַלס אייביגען דענקמאָל צו זיין גרויסען שעפּערישען גייסט.

עהרע זיין אָנדענק און טרייסט צו זיין פאַמיליע און צו אונז אַלעמען!

Words of Grief for David Sohn

by ALBERT FROLICH, Controller of the Bialystoker Center, Home for the Aged and Infirmary

Overwhelmed by profound grief, I stand in sacred reverence before the coffin of my personal good friend and our Grand Leader, David Sohn, with tears flowing from my eyes.

I have known David Sohn for a short time, yet he fascinated me with his illustrious personality and brought me into the fold of this Institution.

I will never forget the magnanimity of this unique humanitarian and heartwarming Jew, Bialystok's choicest Son, when he dispatched to me his wishes for health and well-being, while himself in the hospital on a sick-bed in excruciating agony and pain.

While visiting David Sohn, I promised him my fullest co-operation and I intend to keep this promise also now, after his demise. I will do everything in my power to support this Institution that was the very sap and sense of his life.

Blessed may be his memory forever!

דוד סאָהן'ס טויט — מיין פּערזענליכער פאַרלוסט

טרויער־אויסדרוק פון **מאָרים מיסין**, טרעזשורער

מיט דוד סאָהן ע"ה איז אַוועק אין דער אייביקייט מיינער אַ פּערזענליכער פרײַנט, וועמען איך האָב אַ קורצע צייט גע־קענט, אָבער אַזוי שטאַרק ליב געהאַט, ווי איך וואָלט מיט אים געווען אַ גאַנץ לעבען. דאָס איז געווען דער כח פון דעם מענטש: געווינען און צוציען פרײַנט און פאַרהערער. ער האָט מיך באַ־צויבערט; עס האָט „געקלאַפּט", געשטימט, זיך איינגעפאַסט פון אונזער ערשטער באַגעגעניש. כאָטש איך בין אַ ווילנער איד, האָט ער מיך אָבער געמאַכט פאַר אַ „ביאַליסטאָקער אָנהענגער". ער האָט מיך ווי געפאַנגען און צוגעצויגן מיט זיין וואונדערבאַ־רער פּערזענליכקייט. איך בין דאָ געוואָרן אַקטיוו, געהאַלפען פינאַנסירען זיין לעבענס־ווערק — דעם איבערבוי פון בילדינג פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב־זקנים און שפּיטאָל, וואו איך לעב זיך אויס פאַלקסטימליך אין מאַמע־לשון און אידישער האַרציקייט. אויף זיין פאַרלאַנג בין איך געוואָרען טרעזשורער פון דער אינסטיטוציע.

פאַר מיר איז דוד סאָהן'ס טויט אַ פּערזענליכער פאַרלוסט. איך באַדויער, וואָס איך בין דאָ געקומען אין די שפּעטע יאָרען פון מיין לעבען, ווייניג פאַרבראַכט מיט דוד סאָהן, אָבער איך וועל זען פאַרגיטיגען מיט אַרבעט און הילף צו אָנהאַלטען זיין הייליגען אָנדענק און פאַרוועגען זיין ביאַליסטאָקער לעבענס־ווערק. לאַנג לעבען זאָל זיין נאָמען!

Memorial Tributes to David Sohn

We have just learned with real regret of the death of Mr. David Sohn, who was Executive Director of the Center for so many years. He will be greatly missed in our community, and we should like you all to know that we deeply sympathize with you in your bereavement.

Sincerely yours,
LOUIS BERKOWITZ
Executive Director,
The Educational Alliance

All of us who knew him here lost a fine, understanding gentleman in the demise of David Sohn.

He has left an indelible heritage in the Bialystoker Home, and I feel certain all his co-workers will redouble their efforts to perpetuate his splendid efforts and accomplishments.

May David Sohn's memory serve always as a beacon for those who follow his good work.

My husband joins with me in our warm regards.

Very sincerely,
GWENDOLYN SANDLER

מעמעדוש פון מר. אילאי טאַרלאָפסקי

פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל

צוגעשיקט פון מיאַמי ביעטש, פלאָ., צו דעם „דוד סאָהן מעמאָריאַל־מיטינג" אין ניו־יאָרק און פאַרגעליינט ביי דער „שלושים" טרויער־אַקאַדעמיע:

צו מיין גרויסען באַדויערן האָט מיר מיין שוואַכער געזונט ניט דערלויבט בייצואוואוינען די לויה מיט א מאַנאָק צוריק, און אויך איצט דעם מעמאָריאַל־מיטינג, אָבער מיין הארץ בלוטיגט מיט אייך אַלעמען צוזאַמען און מיינע גרעאַנקען זיינען מיט אייך אין אָט די טרויעריגע מאָמענטען.

איך באַטראַכט עס פאַר א זכיה און פּריוויליגיע צו האָבען געקענט פריינט סאָהן פאַר דער קורצער צייט, וואָס מיר זיינען געווען צוזאַמען. שוין פון דער ערשטער באַגעגענעניש האָט ער מיך געפאַנגען און צוגעצויגען, ווי מיט אַן עלעקטריש מאַגנעט, און איך האָב עס שטענדיג געהאַלטען פאַר א כבוד און א נחת זיך צו געפינען אין זיין געזעלשאפט.

פאַר די עטליכע יאָר, וואָס איך בין פאַרבונדען מיט דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב־זקנים און שפּיטאָל — פריער אלס דירעקטאָר, נאָכדעם אלס טרעזשורער, און איצט אלס פּרעזידענט — האָב איך באַוואונדערט דעם גרויסען איר, דעם הארציגען מענטש, דעם וואונדערבארען ארגאַניזאַטאָר, דעם געבענטשטען פירער, דעם אידעאַליסטישען כלל־טוער, דעם געטרייען לאַנדסמאַן, וואָס דוד סאָהן האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט. ער איז געווען א מזל־ברכה, א גאָט־בענטשונג פאַר זיין פאַמיליע, פאַר דער לאַנדסמאַנשאפט, פאַר דער אינסטיטוציע, פאַר דעם אידישען פאָלק, פאַר אונז אַלעמען.

דורך זיין אינפלוס בין איך געוואָרען אלץ נענטער און נאָענטער פאַרבונדען מיט דער אינסטיטוציע און מיט דער לאַנדסמאַנשאפט, וויל איך האָב אין אים דערפילט דעם גרויסען גייסט פון א אידישען פירער, וועלכער זאָרגט פאַר טובת הכלל; דעם פּרינץ, וואָס האָלט זיך איינפאַך, נידעריג, און זוכט צו געבען אַנדערע דעם קרעדיט און די אָנערקענונג.

עס איז געווען ליכטיג אויף דער נשמה און וואַרעם אויפן הארצען זיך צו געפינען אין אזא ארום אים. מיר האָבען זיך צוזאַמענגעלעבט ווי צוויי ליבליכע ברידער. עס זיינען געווען ניט געווען די שטייפע ראַמען פון א הויכען באַאמטען און עקזעקוטיוו־דירעקטאָר, נאָר די אינטימקייט פון צוויי גוטע פריינט, און דאָס איז דער עיקר, דאָס איז די ביאַליסטאָקער פאַלקסטימליכקייט, וועלכע האָט ארויסגעשאַלט פון זיין ליכטיגער פערזאָן.

מיין קראַנץ בלומען ביי זיין פרישען קבר איז א פייערליכער צוזאָג אָנצוהאַלטען זיין גרויסע און הייליגע ירושה. איך באַטראַכט עס פאַר א כבוד צו שטיין אין שפּיץ פון אַן אינסטיטוציע, וואָס ער האָט געגרינדעט און אָנגעפירט פאַר דעם לעצטען האַלבען יאָרהונדערט, און וועל זיך באַמיען צו פארשאפען כבוד דעם ביאַליסטאָקער נאָמען, וואָס איז ביי אים געווען אזוי טייער.

צו דער פאַמיליע זאָג איך: זייט געטרייסט אין דעם ליכטיגען אָנדענק פון אייער גרויסען מאַן, פאָטער און זיידע. צו אונזער אינסטיטוציע און דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאפט דריק איך אויס מיין גלויבען, אז אין דער פּאַרזעצונג פון דוד סאָהן'ס וואונדערבארער ארבעט פאַר אידיש ביאַליסטאָק און פאַר נצח ישראל וועלען מיר אלע א טרייסט געפינען.

אילאי און פּעני טאַרלאָפסקי
מר. און מרס. ראָבערט נעלסאָן
מר. און מרס. אַרטור טאַרלאָוו
מר. און מרס. גאָם טאַרלאָוו

Essence of the Memorial Message of Our President, E. Tarlofsky, Upon Demise of David Sohn

I regret my inability to attend in person the funeral rites as well as the memorial meeting for David Sohn due to circumstances beyond my control.

My mind and heart are with all those who bewail and mourn over the passing of our Great Leader and unparalleled Executive Director of blessed memory. Mrs. Fannie Tarlofsky, my dear spouse, as well as the Nelson and Tarlowe families, my dedicated children and grandchildren, join me in this sorrowful message .

I admired the genius of David Sohn in every sense of the word. He captured my heart and attracted me to this Institution with the magic magnet of his grand personality. We became close friends and I am proud to head the Institution that he created and conducted masterly for half a century.

To the name and memory of David Sohn, I pledge my full respect; to the Bialystoker Center, Home for the Aged and Infirmary I pledge my allegiance and support for the rest of my life.

ELLY TARLOFSKY, *President*

א טרער נאָך דוד סאָהן ע"ה

פון **מאָרים מאַלאָזאָווסקי**, פּרעזידענט „גאַניאָנדז־טרעסטינער יאָונג פּרעמדס"

אלס פּרעזידענט וויל איך צו אייך און דורך אייך אויסדריקען דעם טיפען צער און וויטאָג פון אונזער גאַניאָנדזער טרעסטינער ארגאַניזאַציע אויפן גרויסען פאַרלוסט פון אונזער ליבען דוד סאָהן ע"ה.

איך דאַרף אייך ניט זאָגען (איר ווייסט עס), אז מיר זיינען שטענדיג געווען צוגעבונדען צו אייער־אונזער אינסטיטוציע. דורך די יאָרען האָבען אונזערע (ליידער שוין אויך ניטא) מיטגלידער: סראַלקע קאַגאַן, יאָסל נאָמבינער, די גוזאָווסקי'ס, סאל בינדלער און נאָך אייניגע, צוגעטראָגען זייער חלק ארבעט צו דער „האום" סיי פינאַנציעל, ווי אויך סראַלקע'ס וויכטיגע ביי־טראָגען צו דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

דער פאַרלוסט איז אויך א גרויסער פאַר מיר פּערזענלייך, ווי אויך פאַר מיין פרוי, שרה מאַלאָזאָווסקי, די טשערלייזי פון „טרעסטינער רעליף". זי פלעגט נאָר דאַרפען אָנקלינגען, און סאָהן פלעגט שוין זען אז דער זאל זאָל זיין גרייט פאַר זייער יערלעכן באַל.

איך וועל קיינמאל ניט פאַרגעסען דעם לעצטען מאל וואָס איך האָב פאַרבראַכט מיט אים אין זיין אפּיס, געשמועסט ארום א שעה צייט. ער האָט זיך באַקלאָגט אויף די שווערישקייטען, וואָס האָבען זיך געשאפען ביים איבערבויען און פאַרשענערן די „האום"; ווער וויסט ווי לאַנג דער נאָמען „ביאַליסטאָק" וועט נאָך שיינען אויף אונזער שיינעם בנין. מיר האָבען צוגעקראָגען נייע בעלי־בתים — אונזערע ניו־יאָרקער שטאָט־טאָטעס וויל אונז אפילו שטערן דאָס ארויסגעבען די „ביאַליס־טאָקער שטימע" — אונזער הארץ און נשמה, און דאָ האָב איך נאָך אזוי פיל ארבעט, איך דאַרף ברענגען אין אָרדענונג אזוי פיל פאַפירן און מאַטעריאַלן — האָט ער זיך באַקלאָגט.

— איך וועל אייך זאָגען דעם אמת, מאַלאָזאָווסקי, איך וויס ניט צי איך וועל האָבען גענוג צייט פאַר דעם — האָט ער פאַרגעזעצט. איך האָב אומגעדרייט דעם קאָפּ, ער זאָל ניט זען די טרערען אין מיינע אויגען.

א שאָד, א שאָד, עס זעט זיך ניט קיין צווייטער דוד סאָהן, אן אַנדער „מר. ביאַליסטאָק" אויפן האָריזאָנט.

דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק

און אַלע אָנגעשלאָסענע און פריינטליכע אָרגאַניזאַציעס, זיינען דערשיטערט פון דעם גרויסן אומגליק, דעם אומדערזעצליכן פאַרלוסט פון אונזער גרינדער, פירער און טאָן־געבער, פאָלקס־טריבון פון דעם ביאַליסטאָקער אידענטום איבער דער גאָרער וועלט פאַר די לעצטע 50 יאָר, רעטער און דערלייזער פון ביאַליסטאָק אין ביידע וועלט־מלחמות, פון דער ביאַליסטאָקער שארית הפליטה און פון די לאַנדסלייט אין ישראל, אומפאַרגלייכליכער כלל־טוער, דוד סאָהן ע"ה, וועלכער איז פון אונז אָפּגעשיידט געוואָרען נאָך א לענגערער קראַנקהייט.

זיינע אידעאַלען וועלען פאַרבליבן דער הייליגער „אני מאמין" פון אונזער וויטערדיגער ארבעט פאַר „נצח ביאַליס־טאָק" און פאַר „נצח ישראל".

ביאַליסטאָקער צענטער פון נ. י.
ביאַל. אונטערשטיצונגס־פאַראיין
„סומך נופלים"
ביאַליסטאָקער ליידים אָוקזיליערי
„בראַנקס ליג"
ביאַל. בראַדערלי לאָדזש אסס'ן
ביאַליסטאָקער ברענטש 88 א. ר.
ביאַל. בריקליירס אסס'ן און
סיסטערהוד
ביאַליסטאָקער יאַנג מענס אסס'ן
ביאַל. קאָטערס סאָשעל קלוב
„ביאַליסטאָקער פּיניטערס קלוב"
„ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב"
„קלוב ביאַליסטאָקער פריינט"
ביאַליסטאָקער רעליף־סאָסייעטי
אָף פּעטערסאָן
גאַנאַנד־טרעסטינער יאַנג פריענדס
אינד. אַסטראַלענקער בענ. אסס'ן
לאָמזשער בענעוואָלענט אסס'ן
קרינקער בענעוואָלענט אסס'ן

מעסעדזש און רוף

פון **היימען מען**, רעקאָרדינג־סעקרעטאַר
ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל

דוד סאָהן ע"ה איז געווען מיינער אַן אלטער פּערזענליכער פריינט דורך די צענדליגער יאָרן פון געמיינזאַמער ארבעט פאַר דער אינסטיטוציע און איך בין אים שטענדיג געווען און גע־בליבן געטריי, געדינט און פאַרטיידיגט, וואו און ווער נאָר נויטיג, ווי א הייסער חסיד, געווען אלעמאָל אויף זיין צד און זיך פאַר אים אינגעשטעלט אין אלע פרינציפּיעלע שטרייט־פראגען.

דער גרינדער און בויער פון אונזער אינסטיטוציע, האָט ער געשאפען דעם נאַציאָנאַלען ביאַליסטאָקערווינקל אויף 228 איסט בראָדוועי, און אלע אונזערע לאַנדסלייט פון דער גאַנצער וועלט האָבען געוואוסט צו קומען דא אויף דעם אדרעס. ער האָט אלעמען אויפגענומען מיט אפענע ארעמס און געמאַכט פילען היימיש און ווילקאָמען.

פון דעם טאָג, וואָס מיר האָבען אָנגעהויבען בויען דעם מושב זקנים, בין איך געווען מיט אים צוזאַמען און איך וויים פון זיינע שווערקייטען וואָס ער האָט געהאט אויסצושטיין — פינאַנציעל, ווי אויך געזעלשאפטליך — כדי אָנצוהאלטען די אינסטיטוציע. ער האָט אבער מיט אלעמען געקענט אויסקומען און יעדען אייגעם געהאלפען לויט זיינע מעגליכקייטען.

ער האָט אויך געשאפען א סך פריינט איבער דער וועלט דורך דער „ביאַליסטאָקער שטימע", וואָס ער האָט אָנגעפירט, ווי אויך דורך זיין קאָרעספאָנדענץ איבעראַל.

דוד סאָהן וועט אונז אויספעלען, אָבער איין טרייסט האָ־בען מיר, וואָס ער האָט איבערגעלאָזען די אינסטיטוציע אין גוטע פאַרלעסליכע הענט. ער האָט דאָס נאָך ביים לעבען פאַר־זאָרגט, אז אָט די הייליגע ירושה, אונזער אינסטיטוציע, זאָל זיך ווייטער פירען אין זעלבען גייסט, ווי ער האָט עס געטאָן

איך אפעליר צו אלע אונזערע לאַנדסלייט — יונג און אלט — זיך אָנצושליסען אין דער ארבעט, שטיין געטריי און פאַר־איניגט, ווייל מיר האָבען אלע דעם זעלבען אינטערעס און צוועק און דאָס וועט זיין פאַר דוד סאָהן די שענסטע מצבה, די אייר־ביקייט פון אידיש ביאַליסטאָק.

אין טיפען טרויער נאָך דוד סאָהן ע"ה

פון **חזן הערי פיינבערג**, טראָסטי
פון ביאַליסטאָקער צענטער, מושב־זקנים און שפּיטאָל

דער נביא ירמיהו לערענט אונז, אז מען דארף אייי־גענטליך ניט באַווייגען דעם נפטר, נאָר גראָד לאָזען א טרער אויף דעם פאַר'יתומ'טען באַגלייטער, וואָס קערט זיך אום פון א לוויה. אין זיין גאָלדענער שפּראַך מיינט עס: „אל תבכו למת, בכו בכו להולך"!

די ווערטער זיינען זייער פּאַסיג פאַר אונז אלעמען, ווען דער גרויסער, ליבהאַרציגער, גוטמוטיגער, איבערגעגעבענער טאָטע, דוד סאָהן, האָט איבערגעלאָזט און פאַר'יתומ'ט.

מיר, ביאַליסטאָקער איבער דער גאָרער וועלט, און ספּע־ציעל די מיטגלידער און טוער פון ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל אין ניו־יאָרק, וועלען שטענדיג פילען דעם גרויסען פאַרלוסט. אַוועק איז דוד סאָהן ע"ה און ניט געבליי־בען זיין גליכען. ער איז אינער פון א דור. ניטא קיין צווייטער.

ווער פון אונז איז געבענטשט מיט אזא גרויס, ווארעם האַרץ, אזא שארפען מח, אזא גוטער נשמה; ווער פון אונז פאַרמאָגט זיינע פעאיקייטען; ווער פון אונז האָט געקענט ביא־ליסטאָק אזוי גוט און געטרי — די זיידעס, די טאָטעס, די אייניק־לאָך — ווי אן אמת'ע ביאַליסטאָקער ענציקלאָפּעדיע, ווי דוד סאָהן?

יעדער איינער, וועלכער פלעגט איבערטרעטען די ביאַלים־טאָקער שוועל אויף 228 איסט בראָדוועי, איז באַגעגנט געוואָ־רען פון דוד סאָהן'ס אומפאַרגעסליכען שמייכעל, וואָס האָט צע־וואַרעמט דאָס האַרץ און אלע גלידער.

פּרעמדע און אייגענע, פון אלע עקען וועלט, פלעגען זיך דערפילען ווילקאָמען און היימיש אין מר. סאָהן'ס אפּיס. אין זיין „שלום־עליכם" איז געלעגען די גאָט־געבענטשטע גוטסקייט, וואָס האָט דערנענטערט די וויטסטע.

ער איז געווען „מר. ביאַליסטאָק", און באַלד נאָך עטליכע מינוט פון געשפּרעך מיטן גאַסט, האָט ער שוין געוואוסט ענעי פון וואָנען ער שטאַמט, אים דערציילט זיין יחוס פון דער היים, אזוי אז דער גאַסט האָט זיך מער דערוואוסט פון פריינט סאָהן וועגען זיך אליין, ווי אים איז געווען באַקאַנט ביז דאָן.

איך ווייל גלויבען, אז די וואָס האָבען איבערגענומען דעם רודער פון דער ארבעט, וועלען אָנהאַלטען זיין טראַדיציע פון אן אפענע האַרץ יעדען נויטבאַדערפטיגען, אן אפענע טיר פאַר יעדען הילפלאָזען, אן אפענע האַנט פאַר יעדען אלטען און עלענטען צו קענען אויסלעבען זיינע אדער אירע געשענקטע יאָרען אין אונזער מושב זקנים אין נחת און כבוד.

אָפּקלאַנגען איבער אַמעריקע

קליוולאַנד, אָהייאָ

איך האָב דוד סאָהן א סך צו פֿאַרדאַנקען אין מיין צוגע־בונדענקייט צום „ביאַליסטאָקער צענטער" אין ניו־יאָרק. מיטן טויט פון אונזער גרויסען בן־עיר און אומפֿאַרגעסליכען כלל־טוער, דוד סאָהן ע"ה, איז צעבראָכען געוואָרען א רינג אין אונ־זער קייט, און — ווי באַקאַנט — איז ניטאָ קיין סך רינגען אין דער קייט פֿאַר אונזערע „נייע אַמעריקאַנער".

דר. נחמן קאַצען־קאַצענעלענבאָגען
און פֿאַמיליע

שיקאַגאָ, אילל.

ווערטער זיינען צו בלאַס אויסצודריקען אונזער ווייטאָג איבער דעם אומדערוואַרטן פֿאַרלוסט. מיר ווילען שטענדיג פילן דעם גרויסען מאַנגל אין א גוטען פרייַנט און גרויסען סאָציאַלען פּיאָנער, ווָאס איז אַוועק פון אונז. דוד סאָהן ע"ה ווילען מיר אַלע געדענקען. אונזער מיטגעפיל ווערט אויסגע־דריקט צו אַלעמען, ווָאס זיינען געטראָפען פון גרויסען אומגליק.

לואיס געלבער און פֿאַמיליע

איך האָב געקענט דוד סאָהן ע"ה און מיט אים מיטגעאַר־בעט אריבער 40 יאָר. מיין האַרץ בלוטיגט אויפן גרויסען אום־גליק. געווען א לאַנדסמאַנשאַפטליכער פירער פֿאַר אונז אַלע־מען און מיין פֿערזענליכער בעסטער פרייַנט. אין מיין אייגענעם נאָמען, פֿאַר מיין פרוי און פֿאַמיליע און פֿאַר אונזער אָרגאַניזא־ציע, דריק איך אויס דעם טיפֿסטען ווייטאָג און שיק א מיטגע־פיל צו אַלעמען, ווועמען דער שווערער גזר האָט אזוי ביטער גע־טראָפען. דוד סאָהן ווועט בלייבען איינגעקריצט אין מיין זכרון און אין מיין האַרצען.

„ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב"
ישראל מינעס, פּרעזידענט

מיר באַווייזען דעם טויט פון אונזער געטרייען פרייַנט און גרויסען פירער, דוד סאָהן ע"ה. זיין איבערגעבענהייט צו דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים, זיין אַרבעט פֿאַר אונ־זער אָרגאַניזאַציע, זיינע אומדערמידליכע מעשים טובים ווילען זיין א קוואַל פון אינספּיראַציע פֿאַר אונז אַלעמען. ער ווועט בלייבען איינגעקריצט אין אונזערע הערצער.

ביאַליסטאָקער ליידים אָוקזילערי
ראָזע צוקערמאַן, פּרעזידענטין

מילוואָקי, ווייסק.

מיר זיינען דורכגעדרונגען מיט טיפען שמערץ איבער דעם פֿאַרלוסט פון אונזער פירער, ווערטוויזער און טאָן־געבער, דוד סאָהן ע"ה. זיין נאָמען און אָנדענק ווילען שטענדיג שיינען, ווי א נר־תמיד אין אונזער לעבען און אַרבעט פֿאַר ביאַליסטאָק, פֿאַר די לאַנדסלייט און פֿאַר אידען אומעטום.

ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָסייעטי
אָף מילוואָקי

מיר טרויערן אויפן פֿאַרלוסט פון דוד סאָהן, ווועלכער האָט — ווי א ליכטיגע זון — באַלויכטען אונזער האָריזאָנט. ער ווועט אונז שטענדיג פעלען. איך פֿערזענליך פֿלעג זיך קוויקען מיט זיינע בריוו און זיינע שורות האָבען מיר געגעבען חיות. אין זיין ליכטיגען אָנדענק און פֿאַרזעצונג פון זיינע מעשים טובים זאָלען מיר אַלע א טרייסט געפינען.

בען טראָש, סעקרעטאַר

לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפֿ.

עס האָט מיר א רים געטאָן אין האַרצען, ווען איך האָב זיך דערוואוסט ווענען טויט פון מיין ליבען, טיערן חבר פֿאַר מער ווי א האַלבען יאָרהונדערט, דעם פּאָטער פון די ביאַליס־טאָקער אידען, דוד סאָהן ע"ה.

איך האָב אים באמת ליב געהאַט און האָב נישט קיין טרייסט־ווערטער. זיי זיינען צו בלאַס אין אָנבליק פון דער קאַטאַסטראָפֿע. מיין נחום אבלים צו דער פֿאַמיליע. עהרע זיין אָנדענק!

מאיר ווייַנטרויב
פֿאַרטרעטער פון דעם „פֿאָרווערטס"
אויף דעם וועסט־קאָוסט

פּעטערסאָן, נ. דזש.

מיר זיינען צעבראָכען. אונזער שכן, אונזער פירער, אונ־זער פרייַנט, דוד סאָהן, איז ניטאָ. די ביאַליסטאָקער אין פּע־טערסאָן זיינען ביי אים געווען, ווי לייבליכע ברידער און שוועס־טער. מיר שווערען הייליג און טריי צו האַלטען זיין צוואה און ירושה פון „המשך ביאַליסטאָק". דאָס ווועט זיין דער שענסטער דענקמאָל צו זיין גרויסען גייסט.

ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָסייעטי
אָף פּעטערסאָן
וויליאַם ווייַנער, ראָזע רובין, טשערלייטע

די פֿאַר־יתומ־טע ביאַליסטאָקער אין ניו־יאָרק

דער מושב זקנים און שפּיטאָל אין ניו־יאָרק שטייען טיף געבויגען, מיט אַראָפּגעלאָזטע קעפּ און צעווייטאָגטע הערצער, אין ווייטאָג און עהרפורכט, פֿאַר דעם אָרון פון אונזער אומפֿאַר־געסליכען פירער, גרינדער און עקזעקוטיוו־דירעקטאָר אין פֿאַר־לויף פון די לעצטע 50 יאָר, די קרוין פון אידיש ביאַליסטאָק אויף ביידע זייטען ים, דער פּאָטער פון אונזערע לאַנדסלייט איבער דער גאַרער וועלט, אונזער איין־און־איינציגער, דוד סאָהן ע"ה, ווועלכער איז פון אונז אַוועקגענומען געוואָרען דעם 10־טען פעברואר, 1968, נאָך א לענגערער קראַנקהייט.

מיר שווערען הייליג אויסצופירען זיין צוואה און פֿאָרזע־צען זיין ירושה פון „המשך ביאַליסטאָק". זיין גרויסער גייסט וועט אונז, ווי א פייערדיגער זייל, באַלייכטען אונזער וועג פון ארבעט און פליכט.

זיין נאָמען וועט אייביג בלייבען איינגעקריצט אין אונזערע געדאַנקען און אין אונזערע הערצער.

אילאַי טאַרלאָפּסקי פּרעזידענט	דייוויד דזש גאַלדבערג טשערמאַן באָארד אָף דירעקטאָרן
פֿיליפּ נאָוויק עקסיגג־פּרעזידענט	אַלבערט פּראַליך קאָנטראָלער
מאָרים מיסין טרעזשורער	איסאַק ריבאַלאָווסקי גענעראַל־סעקרעטאַר

דוד סאָהן ע"ה, דער צדיק הדור

איך האָב דוד סאָהן ע"ה קיינמאָל פֿערזענליך ניט געזען פֿאר מיינע אויגען, אָבער ער, דאָרט אינעם ווייטען ניו־יאָרק, איז מיר במשך 22 יאָר געווען איינער פון מיינע נאָענטסטע מענטשען, ווי א נאָענטער קרוב אין מיין פֿארשניטענער משפּחה.

דאָס ערשטע מאָל איז ער אַריין אין מיין לעבען אין 1944־1945, ניט לאַנג נאָכדעם ווי מען האָט די דייטשען פֿאַרטריבען פון ביאַליסטאָק. די שטאָט איז געווען חרוב, דאָס אידישע ביאַליסטאָק איז געווען אויסגעקויעט, קיין זכר פון אידען אין דעם אמאָל שפֿרודעלדיגען קוואָל פון תורה, חכמה ועבודה. פון לעכער, היילען, וואָלד־טיפענישען, פֿאַרטיזאַנישע אַטריאַדען, פון דעם „אַרישען" קאַמפּלאָזש האָבען אַנגעהויבען אָנקומען אין שטאָט אינצעלנע אידען, ס'רוב מענער, געצייטלט פרויען און עטליכע קינדער — יעדער פון זיי איז געווען א נס, א דגול מרבבה. זייער פּסיכישער, פיזישער און מאָטעריעלער צושטאַנד איז געווען פון מענטשען, וואָס מ'האָט געוואָרפען אויפן סאָמע דנא. קיין הויז, קיין אָנשפּאָר, עלענט און אַליין, אָן מיטלען. מיר, דאָס הייפּעל נעראָטעוועטע, האָבען זיך אַליין באָמיט אויפֿצובויען עפּעס א סוראָגאַט פון לעבען אויפן גרויסען אידישען בית־עלמין וואָס האָט געהייסען ביאַליסטאָק. עס האָט זיך באָמיט עפּעס אויפטאָן פֿאר אונז די דעמאָלדיגע פּוילישע מלוכה, אַליין אָרעם און חרוב. און אָט דעמאָלט איז דערשינען דוד סאָהן, זיינע שליחים, זיינע ווערטער פון נחמו, נחמו, זיינע פּעק־לאָך און געלט. ס'איז געווען א קול מבשר, אז מיר זיינען ניט אַליין, אז עס לעבט ערגעץ וואו א רוישענדיגער פילאָל פון דער אמאָליגער ביאַליסטאָקער עיר ואם בישראל, פון דער ביאַליס־טאָקער סאָלידאַריטעט, אז מען האָט וועגען אונז ניט פֿאַרגעסען, אז עס זיינען דאָרט פֿאַראַן אחים בשעת צרה.

עס איז שפּעטער אַביסל לייכטער געוואָרען צו לעבען. אייניגע האָבען זיך איינגעאָרדענט, אַנדערע זיינען ווייטער גע־פֿאָרען און במשך יאָרען האָט זיי באַגלייט דאָס פּאָטערליכע וואָרט און פּאָטערליכע טאָט פון דוד סאָהן און דעם ביאַליס־טאָקער רעליף, אין וועמענס שפּיץ ער איז געשטאַנען. דאָס לעצטע מאָל, שטייענדיג אין שפּיץ פון אַן ערך 100 אידען פון ביאַליסטאָק און אומגעגנטן, וואָס זיינען פֿאַרשפּאַרט געוואָרען אין די ענגלישע לאַגערן אין ציפּערן, האָבען מיר געקאָסען, אין דעם דאָזיגען אומפֿאַרגעסליכען יאָר 1947, פון דער פּאָטערלי־כער הילף פון דוד סאָהן. צו אים איז דערנאָנגען אונזער אָפּיל וועגען שאָפען אין ארץ־ישראל דעם „כפר ביאַליסטאָק", און ער האָט זיך וואָרעם אָפּגערופען. און נאָכהער די ברידערליכע קאָנטאַקטען, וואָס האָבען געדויערט יאָרען אין צוזאַמענהאָנג מיט די אַרטיקלען וועגען „חורבן ביאַליסטאָק", וואָס איך האָב פֿאַרעפענטליכט אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

און היינט איז דוד סאָהן שוין נישט מער מיט אונז, עלי אדמות. און דאָך לעבט ער און וועט לעבען מיט זיין ווערק און מיט זיינע מעשים לטובת די ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט אין דער גאָרער וועלט. אָבער חוץ דעם בלייבט דער חוב פון די לעבע־דיגע צו פֿאַראייביגען זיין נאָמען, דעם נאָמען פון גרויסען ביא־ליסטאָקער, פונעם צדיק־הדור — אויף א געהעריגען אופן, וואָס זאָל בלייבען אַלס א זכר נצח פֿאר ביאַליסטאָקער, פֿאַרן גאַנ־צען אידישען פֿאָלק.

דר. שמעון דאַטנער (וואַרשע)

דוד סאָהן ע"ה, אַרכיטעקט פון ביאַליסטאָק של מטה ושל מעלה

פון פֿאַרוואָרפענעם עק גארדענווייל, אויסטראַליע, לאָז איך א ווייטע טרער און טיפען זיפץ אויף א נאָענטען פרייַנט, דוד סאָהן ע"ה.

ער איז געווען דער פּיאָנער פון אידישער לאַנדסמאַנשאַפט־ליכקייט, דער בויער פון ביאַליסטאָק של מטה און דער ווייזי־נער פון ביאַליסטאָק של מעלה, דער גרויסער בעל־מאמין, און ווי יחזקאל הנביא, אין זיין צייט, האָט אויך דוד סאָהן, להבדיל, באַוויזען אויפצולעבען די טרוקענע ביינער פון זיין צייט און דור, מחיה נפשות אין דער אַלטער היים און אויפטאָן דעם נס פון תחיית המתים פון דעם ביאַליסטאָקער גייסט און אידעאַלען אין אמעריקע און איבער דער גאָרער וועלט.

זיין ריזיקאַלישע מיסיע אין 1920 אין ביאַליסטאָק מיט הילף פֿאר אַן אויסגעהונגערטער שטאָט, אין קלעם פון מלחמה, זיין שפּעריישע ארבעט אין ניו־יאָרק, זיין אויסגעשטרעקטע האַנט איבער דער גאָרער וועלט, זיין פֿערלדיגע פּען און „ילד שעשועים" — די „ביאַליסטאָקער שטימע", זיין בריליאַנטענער מויל, וועלען פֿארבליבען אַן אוצר פֿאר דעם גאַנצען אידישען פֿאָלק לעולם ועד.

פון דוד סאָהן האָט מען זיך געדאַרפט לערנען די קונסט אומצוגיין און געווינען מענטשען, צוציען פילאַנטראָפּען. דער גרויסער כלל־טוער האָט שטענדיג דערזען און אָנערקענט דעם יחיד; דאָס איז א זעלטנהייט אין אונזער קהל'שען לעבען, און אין דעם טאָקע זיין גרויסקייט, זיין מענטשליכער זשעני.

איך בין א לאָדזשער איד, דאָך בויג איך דעם קאָפּ פֿאר אָט דעם גרויסען ביאַליסטאָקער אידען. הלוואי וואָלטען מיר פֿארמאָגט א דוד סאָהן, וואָלט אויך אונזער לאַנדסמאַנשאַפט אַנדערש אויסגעזען.

גרינג זאָל אים זיין די ערד און זאָל ער זיין א מליץ־יושר פֿאר אונז אַלעמען, דער גרויסער איד, דער גוטער פרייַנט, דער אומשטערבליכער דוד סאָהן.

עהרע זיין אָנדענק!

ישראל גיטלסאָן (אויסטראַליע)

דוד סאָהן ע"ה, דער פירער און כלל־טוער

דער גאָטזעליגער דוד סאָהן ע"ה איז געווען א גרויסער פי־רער און כלל־טוער ביי די ביאַליסטאָקער אין אמעריקע און אין ארץ־ישראל. ער האָט פיל געטאָן פֿאר די ביאַליסטאָקער אידען צענדליגער יאָרען נאָכאַנאַנד, צווישען ביידע וועלט־מלחמות, פֿאר די פֿארשיקטע אידען, עולים־פּליטים, אין ציפּערן א. א. וו.

ספּעציעל וויל איך באָטאָנען, אז ער האָט געשטיצט און געהאָלפֿען אונזער הייליגע ישיבה.

ער האָט מיט זיך מיטגענומען א גרויסען און שיינעם בא־גאַזש אויף עולם־הבא — צדקה און מעשים טובים — דורך גרינדען און אויפהאַלטען וויכטיגע ביאַליסטאָקער אנשטאַלטען. ער וועט שטענדיג געדענקט און דערמאָנט ווערען צום גוטען און צו ברכה.

הרב ניסן טורצין
יהוד, קרית ביאַליסטאָק, ישראל
ראש הישיבה „אור יצחק"

ביאַליסטאָקער אין פראַנקרייך טרויערן אויפן פאַרלוסט פון דוד סאָהן ע״ה

פאַריז, דעם 19טן פעברואַר, 1968.

מיט זייַן פּטירה האָט סאָהן ע״ה פאַר׳יתומ׳ט נישט נאָר זייַן פרוי און קינדער, נאָר דעם גאַנצען כלל פון ביאַליסטאָקער אין דער וועלט.

מיר אַלע האָבען אַזוי ווי אַ צווייטען מאָל פאַרלאָרען אונזער טאַטען! ווייל מען קען אַן איבערטרייבונג זאָגען אַז דוד סאָהן איז געווען דער טאַטע, אַ האַרציגער, איבערגעבענער טאַטע פון די ביאַליסטאָקער איפה שהם.

יעדע גרופּע ביאַליסטאָקער, גרויס צי קליין, אין וועלכען לאַנד עס זאָל נישט זיין, האָט פאַרלאָרען דעם, וועלכער האָט פאַר זיי שטענדיג געהאָט אַ פלאַץ אין זיין האַרצען; וועלכער האָט פון זיינע יונגע יאָרען ביז צום לעצטען טאָג געווידמעט זיינע גאַנצע כוחות מיט איבערגעבענקייט און מסירות נפש דעם אידישען פאָלק בכלל און זיינע בני עיר, די ביאַליסטאָקער, בפרט.

מיר, וועלכע געהערען צום דור וואָס האָט נישט פאַרגעסען, דערמאָנען זיך נאָך די ערשטע יאָרען נאָך דער וועלט־מלחמה. מיר דערמאָנען זיך אַז קורץ נאָך דעם ווי די מלחמה האָט זיך געענדיגט, איז דער ערשטער שליח פון דער פרייַער וועלט אין ביאַליסטאָק געווען דוד סאָהן. ער איז געקומען אין זיין היימשטאָט אויפצומונטערן די דערשלאָגענע, האַלב־רואי־נירטע אידישע באַפעלקערונג, מיט אַ לעבעדיגען גרוס פון אונזערע ברידער אין אַמעריקע, און אויך מיט אַ ממשות׳דיגער מאַטעריעלער הילף, וועלכע ער האָט אָנגעהאַלטען נאָך אַ לאַנגע צייט שפּעטער.

נאָך וועו עס איז אָנגעאָנגען דער קאַמף אויף די שלאָכט־פעלדער, האָט שוין דוד סאָהן געשאָפען דעם ביאַליסטאָקער הילפס־קאָמיטעט אין אַמעריקע. ער האָט שוין דאַן אָנגעהויבען צוצוגרייטען די מיטלען צום ווידער־אויפבוי פון פאַר אַ ווייַטערען קיום פון די ביאַליסטאָקער אידישע אינסטיטוציעס.

בייַ אים מיט אַ קליינער גרופּע פרייַנט איז נאָך אין סאַמע ברען פון דער מלחמה אָנטשטאָנען דער געדאַנק וועגען הילף פאַר זיין היימשטאָט, ווי נאָר עס וועט ווערען מעגליך, און ער איז געווען פון די ערשטע דעם געדאַנק צו רעאַליזירען.

און זייט יענער צייט וואָס ער האָט געמוטמעט אויף זיך דעם עול פון אידישען ביאַליסטאָק, האָט ער אים געטראָגען ביז צו דער לעצטער מינוט.

אַ דאַנק זיין טאַלאַנט פון אַן אָרגאַניזאַטאָר, אַ זשורנאַליסט, אַ רעדנער וואָס רייסט מיט נאָך זיך זיין אוידיטאָריע, און דער עיקר אַ דאַנק זיין וואַרעם אידיש און ליבשאַפט צו אַלץ וואָס איז אידיש, איז אים געלונגען צוצוציען צו דער הייליגער אַרבעט די בעסטע קרעפטען פון די ביאַליסטאָקער. און אויך נישט ביאַליסטאָקער, אין אַמעריקע, פאַר וועלכע די אַלטע היים איז געווען נישט אַ פאַרבייגייענדער זכרון פון פאַרגאַנגענע יאָרען, נאָר אויסגעפילט מיט אַ דערהויבענעם אינהאַלט פון טראַדיציע, פון מענטשליכע מידות, פון קולטורעלער, סאָציאַלער טעטיגקייט, פון אהבת ישראל, יושר, ווידערשטאַנד געגען אומגערעכטיגקייט, קאַמף, דינאַמישקייט, אונטערנעמערישקייט. די אַלע מעלות און גוטע מידות, וועלכע זיי האָבען מיטגעבראַכט מיט זיך פון דער אַלטער היים און וועלכע האָבען געשאַפען די אומגעזעענע פעדים וועלכע האָבען זיי מיט איר פאַרבונדען.

כל זמן די אַלטע היים האָט עקזיסטירט, מיט אירע אינסטיטוציעס, מיט אירע שולען, ביבליאָטעק, סאָציאַלע אַנשטאַלטען — האָט דוד סאָהן געטיילט זיין טעטיגקייט צווישען איר און דער גרויסער אינסטיטוציע, דעם ביאַליסטאָקער צענטער, וועלכען ער האָט אויפגעבויט און אַנטוויקעלט אין ניו־יאָרק. און דער ביאַליסטאָקער צענטער איז טאַקע געוואָרען דער צענטער פון די ביאַליסטאָקער, נישט נאָר פון ניו־יאָרק, נאָר פון דער גאַנצער וועלט. עס איז געוואָרען דער אַדרעס פון די ביאַליסטאָקער, און דוד סאָהן איז געווען זיין סטימול און זיין פאַרקערפערונג.

און וועו עס איז געקומען די פינסטערסטע פון אַלע תקופות פון דער מאָדערנער צייט, דער חורבן פון אייראָפּעאישען אידענטום, האָט דוד סאָהן נישט געשוווּנקען. ער האָט געשטורעמט די וועלט. ער איז אַבער געווען הילפלאָז אין דער אוממענטשליכער טראַגעדיע צו ברענגען הילף זיינע ברידער אין שוועסטער וועלכע זיינען אומגעקומען פון די הענט פון דעם מערדעריישען דייטשען פאָלק ימ״ש.

אָבער ווי נאָר אייראָפּע איז געוואָרען באַפרייט און עס האָבען זיך באַוויזען די ערשטע מענטשען פון דער שארית הפליטה, האָט תיכף דוד סאָהן און דער ביאַליסטאָקער צענטער אַרגאַניזירט אַן עפעקטיוון הילף: געהאָלפען די וועלכע זיינען צייט־ווייליג געווען אויף די ערטער, אין עמיגרירען, פאַרלאָזען די פאַרשאָלטענע ערד וועלכע איז געוואָרען פאַר אונז אַ גרויסער בית עולם.

און וועו עס איז געקומען די אויסגעבענקטע שעה פון ווידערגעבורט פון דער אידישער מדינה, האָט דוד סאָהן צונויפגערופען אַן אַלוועלטליכען צוזאַמענפאָר פון די ביאַליסטאָקער כדי צו שאַפען אויף דער אידישער ערד, אין דער פרייַער אידישער מדינה, דעם שענסטען דענקמאָל וואָס אַ קהילה אַן אומגעקומענע קען שאַפען פאַר אירע קדושים: אַ שטאָט וואָס זאָל טראָגען דעם נאָמען פון זייער אַלטער היים, און וואָס זאָל גלייַכצייטיג זיין אַן עיר מקלט פאַר דער שארית הפליטה וועלכע זיינען געקומען זיך באַזעצען און פירען אַ פרייַע ווירדיג לעבען אויף אונזער אייגענער ערד.

זיין גאָנץ לעבען האָט דוד סאָהן ז״ל געווידמעט זיין פאָלק און זיינע בני־עיר, זיינע ברידער מיט וועלכע ער האָט אין זיינע יונגע יאָרען געקעמפט פאַר יושר, מענטשליכקייט און אַ בעסערע צוקונפט, און שפּעטער אין די רייַפע יאָרען געפירט אַ ריזיגע טעטיגקייט כדי אויפצוהאַלטען די ירושה און טראַדיציע פון דורות, געשאַפען, געבויט, אַנטוויקעלט, פאַרבעסערט, כדי עס זאָל בלייבען פאַר די קומענדיגע דורות ווי אַ נר תמיד, אַ שטענדיקער זכרון פון אַ פאַרגאַנגענער קהילה קדושה, וועלכע האָט אַרייַנגעטראָגען איר בייַשטייער אין קאַמף פאַר אַ פרייַער אומאָפּהענגיגער עקזיסטענץ פון אונזער פאָלק.

מיט געבויגענע קעפּ שטייען מיר אין אַנגעזיכט פון זיין פרישען קבר, און זאָגען: ברוך דיין אמת. ה׳ נתן וה׳ לקח. לייכט זאָל זיין די ערד פון אייגעם פון די בעסטע צווישען אונז, אין הייליג זיין זכרון אין די הערצער פון אַלע ביאַליסטאָקער.

מיר בעטען אייך אויסדריקען אונזער טיפען מיטגעפיל דער פרוי אין די קינדער פון דוד סאָהן ז״ל.

אין נאָמען פון די ביאַליסטאָקער אין פאַריז

“Les Amis de Bialystok”

ד״ר א. יוכנאָוועצקי — דוד פּאָדליאַשוק

וואָלף באַביטש

זיין לעבען איז געווען קודש פאַרן כּלל און פאַר זיינע לאַנדס־לייט; א מענטש מיט גרויסע פעאיקייטען און איינגעבוירענער אינטעליגענץ, פון אַבסאָלוטער ערליכקייט און איבערגעבענקייט לטובת הכּלל.

זיין אָנדענק וועט בלייבען צווישען אונז און מיר וועלען קיינמאָל ניט פאַרגעסען דעם נאָבעלען מענטשען, דעם גרויסען מענטשען־פריינט, דוד סאָהן.

אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי
(וויצע־מעיאָר פון תל־אביב)

מר. סאָהן׳ס טויט איז פאַר מיר פערזענליך א גרויסע אבידה. איך האָב פאַרלאָרען א לאַנדסמאַן, א פריינט, א לע־רער, א וועג־וויזער, א רעדאַקטאָר, א גוטען ברודער. זיין נאָמען וועט בלייבען איינגעקריצט אין מיין זכרון לעולם ועד.

אברהם שייקעוויטש, תל־אביב
(ישראל־קאָרעספּאָנדענט פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע")

מעקסיקע

דער נאָר־וואָס פאַרשטאָרבענער דוד סאָהן ע״ה איז געווען די נשמה פון די ביאַליסטאָקער סיי פון ניו־יאָרק, סיי פון די ארומיגע שטעט. ער איז געווען א מושלם און פאַרמאָגט א סך טאַלאַנטען: א זעלטענער אָרגאַניזאַטאָר, אן אויסגעצייכענטער שרייבער און רעדאַקטאָר, א מענטש מיט פענאָמענאַלען זכרון, גענעראַל־סעקרעטאַר פון „ביאַליסטאָקער צענטער" אין ניו־יאָרק, גרינדער פון דאָרטיגען ביאַליסטאָקער מושב זקנים, גע־נעראַל־סעקרעטאַר פון דער אינסטיטוציע פאַר נאָענט צו פוף־ציג יאָר, רעדאַקטאָר און אַרויסגעבער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", מחבר פון „ביאַליסטאָקער אַלבום", ועל כולם — דער ליבער, האַרציגער מענטש און חבר, האָט דוד סאָהן דאָך גע־האָט צייט און געדולד צו קאָרעספּאָנדירען מיט דער גאַנצער וועלט און אַלעמען ענטפערן. **דוד זאַבלודאָווסקי**

פראַנקרייך

מיר זיינען צוזאַמען מיט אייך און מיט דער גאַנצער ביא־ליסטאָקער פאַמיליע איינגעהילט אין טרויער צוליב דעם פאַר־לוסט פון אונזער באַליבטען און געאַכטעטען ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן און פירער, דוד סאָהן ע״ה.

ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד אין פּאַריז

דוד סאָהן׳ס טויט האָט אונז געטראָפען ווי א דונער. מיר קענען ניט פאַרגעסען די היסטאָרישע איבערלעבעניש און דעם גרויסען נחת־רוח פון זיין באַזוך ביי אונז. עס איז געווען מיין פאַרגעניגען צו מאַלען זיין פּאָרטרעט; לידער איז איצט מיין טרויעריגע פליכט צו ווידמען אים אָן אָנדענק־טאָווען.

דוד סאָהן, דער מעצענאַט פון קונסט, דער פיינשמעקער און מבין, דער גרויסער מענטש און ווונדערבאַרער ביאַליס־טאָקער איד, וועט שטענדיג שוועבען פאַר אונזערע אויגען, זיין גייסט וועט זיין מיין קינסטלערישע מוזע צו שאַפען אומשטערב־ליכע ווערטען פאַר אונזער היימשטאָט און לאַנדסלייט.

בען און גערא (פּאַריז)

ער איז געווען גלענצענד אויף אַלע געביטען. ווואו נאָר ער איז געווען טעטיג, האָט ער זיך אויסגעצייכענט מיט זיין ענערגיע, קלאָר־זעעוודיקייט און טאַלאַנט. איז ער טאַקע געווען דער עמוד האש פון א גאַנצער רייַ ביאַליסטאָקער אינסטיטו־ציעס און באַזונדערס א סך מי אריינגעלייגט אין זיין ילד שעשועים — דער פּראָטאָטיפּאָלער מושב זקנים — וואָס האָט א שם איבער גאַנץ אַמעריקע.

א פּעאיגער זשורנאַליסט, א באַגאַבטער שרייבער און גלע־צענדער רעדאַקטאָר פון „ביאַליסטאָקער שטימע" און פּראָכט־פולען בילדער־אַלבום פון אַמאַליגער ביאַליסטאָק. צו אַלע זיינע טאַלאַנטען האָט ער פאַרמאָגט א לב טוב, האָט געפונען פאַר אַלעמען א גוט וואָרט און איידעלסטע באַציאונג.

ער איז געווען פון די שענסטע זין, וואָס ביאַליסטאָק האָט אַרויסגעגעבען. ער האָט טריי געדינט זיין געבורטשטאָט ביא־ליסטאָק, פאַר וועלכער ער האָט די גרעסטע פאַרדינסטען.

זיין ליכטיגער אָנדענק וועט אונז תמיד באַלייכטען און סטימולירען צו גיין אין זיינע וועגען. דערווייל איז זיין פלאַץ געבליבען לידיג. וואר וועט אים פאַרנעמען?

מ. סיראָטא (פּאַריז)

מיר האָבען פאַרלאָרען א גרויסען אריסטאָקראַט, א דושענ־טלמאַן, א פרינץ, מיט וועלכען עס איז געווען מיין פערזענלי־כער כבוד צו קאָרעספּאָנדירען. עהרע זיין ליכטיגען אָנדענק.

משה אייזענשטאַדט (פּאַריז)

מיר זיינען אין טיפען טרויער צוליבן פאַרלוסט פון אונ־זער טייערן דוד סאָהן ע״ה.

שרה און וואָלף באָוויטש (פּאַריז)

שוועדען

דוד סאָהן איז שטענדיג געווען דער ערשטער צו זאָרגען און ברענגען הילף פאַר די לויידענדע ביאַליסטאָקער אין די צוויי וועלט־מלחמות, און די לעבען־געבליבענע האָבען געהאַט אין אַדרעס: דוד סאָהן, ניו־יאָרק. דער דאָזיגער אַדרעס האָט דערגרייכט נישט נאָר צו ביאַליסטאָקער, נאָר אויך צו אידען פון די שכנישע שטעט און שטעטלאַך פון ביאַליסטאָק און צום שרייבער פון די שורות. דוד סאָהן׳ס א בריוו צו מיר איז גע־ווען געשריבען מיט א וואַרעמער האַנט. אזא איד וועלט גע־בוירען איין מאָל אין צען דורות. איך פיל אייך מיט, וויל איך אַליין פיל ווי אן אבל נאָך מיין אייגענעם טאַטן.

זייט שטאַלק, אז אייער־אונזער ביאַליסטאָק האָט געגעבען דער וועלט אזעלכע אידען, וואָס בלייבען אומשטערבליך. זכר צדיק לברכה. **אַלטער טרום** (בענדהייגען)

קאַנאַדע

מיין צערפולען בייליידיד צו דער גרויסער אבידה פון די ביא־ליסטאָקער בפרט און פאַר אונז אַלעמען בכלל, מיט דער פטירה פון ליבען און האַרציגען פריינט, דוד סאָהן ע״ה.

אַריבער דרייסיג יאָר צייט ווי מיר זיינען געווען גוטע, אינ־טימע פריינט, און איך האָב געהאט די געלעגנהייט צו זען אין אים א האַרציגען ליבן מענטש, וועלכער האָט זיך קיינמאָל ניט אָפּגעזאָגט יענעם צו טאָן א טובה.

זאָלען מיינע וועלטער זיין א טרייסט צו דער פאַר׳יתום־טער משפּחה והמקום ינחם אותם.

יעקב בעלער (מאָנטרעאָל)

רוסלאַנד

איך דריק אויס מיין טיפסטען מיטגעפיל צוליב דעם טויט פון מיין ליבען לאַנדסמאַן און גוטען פריינט, דוד סאָהן ע״ה, דעם ענערגישען געזעלשאַפטליכען עסקן, די „נשמה פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער.

איך באַטראַכט עס אַלס פריווילעגיע, וואָס איך האָב נאָך זווה געווען צו זיין הקדמה צו מיין לידערבוך „היימווויי", גע־ווידמעט דער חרובער ביאַליסטאָק.

חבל על דאבדין — עהרע זיין ליכטיגען אָנדענק!

מענדל גאָלדמאַן
(אוזבעקיסטאַן, אַזיאַטיש רוסלאַנד)

טרויער־און מיטגעפיל אויסדרוקען פון אַלע עקען וועלט צוליב דעם פּאַרלוסט פון דוד סאָהן ע״ה

אונזער אָפּים און רעדאַקציע איז לעצטענס פּאַרפלייצט גע־ווארן פון א שטראָם טעלעגראַמעס, צושריפטען און בריוו פון איבער דער גאַרער וועלט מיט טרויער־און מיטגעפיל־אויסדרו־קען איבער דעם פּאַרלוסט פון אונזער גרויסען פירער און פּאַר־דינסטפולען רעדאַקטאָר, דוד סאָהן ע״ה.

צוליב דעם איבערפלום פון מאַטעריאַל און באַגרענעצטען פּלאַץ און כדי צו געבען אַלעמען א געלעגענהייט פּאַרצוברענ־גען זייערע געפיל־ען, גיבען מיר איבער אין אַלפאַבעטישער אָר־דענונג דעם פּאַרקירצטען אינהאַלט פון יעדער צושריפט:

ביאַליסטאָקער אידישע וועלט אין טרויער

אויסטראַליע

מיר דריקען אויס צער און וויי־טאָג איבער דעם פּאַרלוסט פון פּאָפולערסטען ביאַליסטאָקער איד און אומפּאַרגעסליכען פירער, דוד סאָהן ע״ה.

ביאַליסטאָקער צענטער און קולטור־קאָמיסיע אין מעלבורן
מ. פּיט, פּרעזידענט

מיר באַדויערן דעם שווערען פּאַרלוסט פון דוד סאָהן ע״ה, אונזער חשוב׳ען בן־עיר און פּאַרדינסטפולען געזעלשאַפטליכען עסקן.

ביאַליסטאָקער צענטער אין אויסטראַליע
פּ. אַלבערט, סעקרעטאַר

שטאַרק צעבראָכען און טיף דערשיטערט צוליבן טויט פון מיין טייערן און ליבען חבר, דעם גרויסען מנהיג אונזערן, דוד סאָהן ע״ה, באַווייזען איך, צוזאַמען מיט אַלע ביאַליסטאָקער אין דער וועלט, דאָס אַוועקגיין פון אונז אין דער אייביקייט פון א נאָבעלען מענטשען, ווערעמען איד און געטרייען לאַנדס־מאַן, וואָס האָט דעם גאַנצען לעבען זיינעם זיך באַמיט מיט אַלע כוחות צו פאַרבינדען צעזייטע און צעשפּרייטע זין און טעכטער פון אַן אומפּאַרגעסליכער היים מיט די אינטימסטע פעדים פון איין גרויסער ירושה און צוואה: „דאָס פּינטעלע ביאַליסטאָק״.

דער אין טרויער־פּאַרבליבענער משפּחה — מיין האַרציגס־טען מיט געפיל.
א. זבאַר (מעלבורן, אויסטראַליע)

דוד סאָהן איז געווען א צדיק מיט גרויסע כשרונות און פּאַרדינסטען לטובת הכלל. זיין נאָמען און אָנדענק וועלן שטענדיג לעבען אין אונזער זכרון און אין אונזערע הערצער.

מרים און ישראל גיטלסאָן
(גאַרדענוויל, אויסטראַליע)

אורוגוואי

...עס איז א גרויסער פּאַרלוסט פאַר די, וועמען דער נא־מען „ביאַליסטאָק״ איז געווען נאָענט צום האַרצען. ער איז געווען איינער פון די באַרימטע מענטשען פון אונזער היים־שטאָט. שווער אויפן האַרצען, וועז עס גייט אַוועק אַן „אייג־נער״. ער איז געווען אַן „אייגענער״ און מיר באַווייזען אים, ווי אַן „אייגענעם״.
מר. און מרם. מ. גאָלדבערג
(מאָנטעווידעאָ)

דרום־אַפריקע

אונזער טיפסטער מיטגעפיל צו דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים צום פּאַרלוסט פון אונזער בעסטען פריינט. מיר וועלען טאָן אַלץ צו העלפען.
י. גרינגויז (יאָהאַנעסבורג)

ארגענטינע

מיר זיינען איינגעהילט אין טרויער דורך דער פּטירה פון דוד סאָהן ע״ה, ניו־יאָרק. זיין נאָענט לעבען האָט ער געווידמעט אונזער היימשטאָט און אירע אָפּשטאַמיגע פון איבעראַל. זיין אָנדענק וועט בלייבען בייַ אונז הייליג און אומפּאַרגעסליך.

פּאַרבאַנד פון לאַנדסלייט פון ביאַליסטאָק און אומגעגענט
קרעדיט קאָאָפּעראַטיווע „לאַ טעקסטיל״
יוגענט־אַרגאַניזאַציע „בני ביאַליסטאָק״
דאָם ביאַליסטאָקער קולטור־הויז „בית ביאַליסטאָק״

מיר זיינען ניט בכוח אַרויסצוברענגען אונזער ווייַ צוליב דער פּטירה פון דוד סאָהן ע״ה. שוואַר אונז צו טרייסטען.
בן ציון ברוקער, סעקרעטאַריאַט

ישראל

מיר דריקען אויס אונזער צער און מיטגעפיל אויפן פּאַר־לוסט פון אונזער גרויסען פּאַרדינסטפולען בן־עיר און פירער פון ביאַליסטאָקער וועלט־אידענטום, דוד סאָהן ע״ה.

„ארגון יוצאי ביאליסטאָק בישראל״

טיף דערשיטערט צוליב דעם טויט פון דעם אַרגאַניזאַ־טאָר פון דער וועלט־קאָנפערענץ פון די ביאַליסטאָקער אין 1949 אין ניו־יאָרק וועגען גרינדען „קרית ביאַליסטאָק״ אין ישראל, דוד בן משה סאָהן ע״ה, שיקען מיר איבער אונזער מיטגעפיל צו דער שווער־געטראָפענער פאַמיליע, צו אַלע ביא־ליסטנקער אין אַמעריקע און אויף דער גאַרער וועלט.

„קופּת גמילות חסד על שם קדושי ביא־ליסטוק״; ועד המקומי און די אינסטי־טוציעס בייַ דער לאַנדסמאַנשאַפט אין „קרית ביאליסטאָק״

מיר באַווייזען דעם טויט פון דוד סאָהן, איינער פון ביא־ליסטאָק׳ס בעסטע און טיכטיגסטע זין, וועלכער האָט א סך אויפגעטאָן פאַר אידען בכלל און פאַר ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט בפרט. שווער אַן עסקן, א גרויסער אויפטוער, פירער, אָר־גאַניזאַטאָר, רעדאַקטאָר, מלאך הגואל פון די ביאַליסטאָקער אין דער ערשטער און צווייטער וועלט־מלחמה. זיין אָנדענק וועט בייַ אונז בלייבען איינגעקריצט אויף אייביג.
מרדכי קרוגליאַק (תל־אביב)

דוד סאָהן ע״ה, איינער פון די בעסטע צוויישען אונז, איז א גרויסער פּאַרלוסט פאַר דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט.

דער בראָדוויייער קעלער ווערט צו ענג פאַר זיין אַזוי שטאַרק־פונאַנדערגעוויקעלטער רעליף־אַרבעט.

עס קומען צו צענדליגער און שפּעטער הונדערטער לאַנדס־לייט, וועלכע ער האָט אינספּירירט און צוגעצויגען צו דער אַר־בעט, און דוד סאָהן קומט וואָס אַמאָל מיט נייע אידייען און פּרישע פּאַרשלאָגען.

עס געדויערט נישט לאַנג און אין 1923 וואָקסט אויס אויפן אָרט פון דעם „בידנעם" קעלער פון „ביקור־חולים" א „ביאַליסטאָקער צענטער" מיט א פינף־שטאָקיגער געבויד — און אכט יאָר שפּעטער א צען־שטאָקיגער בנין — פון א מילי־ניגן ווערט מיט א מושב־זקנים פאַר 300 זקנים און זקנות, מיט א שפּיטאָל, לאַבאָראַטאָריע, ביבליאָטעק און נאָך און נאָך פאַרשידענע באַקוועמליכקייטן, א דאַנק וועלכע די אַלטיטשקע קענען דערציען זייערע געשענקטע יאָרן אין רו און אין אַנגענעמער אטמאָספער.

אָבער דוד סאָהן איז נישט נאָר געווען א ענערגישער און טיכטיגער כלל־טוער, ער איז געווען אויך א גאָט־נעבענטשטער שריפטשטעלער און זשורנאַליסט.

מיט 47 יאָר צוריק האָט ער געשאַפען א צייטשריפט: „ביאַליסטאָקער שטימע", וואָס גייט ארוים ביזן היינטיגען טאָג און ווערט פאַרשפּרייט אין טויזענטער עקזעמפּלאַרען אין אַלע לענדער און אין וועלכער עס באַטייליגען זיך די בארימטסטע און באַליבטסטע אידישע שרייבער.

ווי נאָר ער האָט געשאַפען די „ביאַליסטאָקער שטימע", איז אָט דער זשורנאַל געווארען דער ערשטער צונויפּרייד מיט די ביאַליסטאָקער און גלייך האָבען זיך געזאַמען ציען הין און צו־ריק פּעדים פעסטע, ברידערליכע.

האָט איר געמענט זיין דאָ, אָדער דאָרטען, פון דער זייט גרענעץ, אָדער פון יענער זייט, זענט איר א דאַנק דוד סאָהנ'ען געווען פאַרבונדען מיט אייער קרוב, מיט אייער פריינט, פאַר־בונדען חבר'ש, אינטים.

אָבער דער דינאַמישער דוד סאָהן באַפרידיגט זיך נישט בלויז מיט אָט דער פּעריאָדישער אויסגאָבע. זיין אומרואיגער גייסט רוט ניט. די לאַווע פון חשק צו קולטור־געזעלשאַפטלי־כער ארבעט, וואָס האָבען געטליעט אין אים, האָבען געמוזט אויסברעכען.

ער האָט זיך יאָרענלאַנג ארומגעטראָגען מיט א געדאַנק ארויסצוגעבען א מאָנומענטאַל ווערק, א מין בילדער־בוך פון זיין אמאָליגער היימשטאָט און אירע באַריכמטע, וואויל האר־ציגע אידען.

אין משך פון לאַנגע יאָרן האָט ער געזאַמלעט בילד נאָך בילד, סענרעגירט, צונויפּגעשטעלט און צום סוף ארויסגעגע־בען עס אין פּאַרעם פון א ריזיגען אלבאָם, וועלכער דינט אי אלם זכר לחורבן און אי אלם היסטאָרישער דענקמאָל, וויל באשרייבענדיג א שטאָט אין בילדער און דערבי האלטענדיג זיך ביי א שטרענג־כראָנאָלאָגישען סדר, האָט דוד סאָהן געשאַפען פון די אַלע בילדער איין גרוים בילד — די געשיכטע פון א באַ־ריכטען, ביז נאָר וויכטיגען אידישען קיבוץ.

א סך קלענערע אידישע שטעט, ווו ביאַליסטאָק, האָבען נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה ארויסגענעבען יזכור־ביכער. וועל־גען ביאַליסטאָק איז אָבער ביז איצט נאָך נאָרנישט דערשינען.

איז טאָקע צו פּאַרדאַנקען דעם נפטר דוד סאָהן פּאַר זיין פּרעכטיגען אלבאָם, וואָס איז דער ערשטער און דער איינציגער, פולשטענדיגער פּאָרטרעטען־בוך פון ביאַליסטאָק און ס'איז ממש צו באַוואונדערן די גענוילדיגע בקיאות און ארבעט, וואָס שטעקט אין דאָזיגען ווערק.

איינער פון די גרעסטע ראָלען אין זיין געזעלשאַפטליכער קאריערע האָט דוד סאָהן אָפּגעשפּילט אויפן געביט פון אָרגא־ניזירען דעם גרויסען רעטונגס־אַפּאַראַט גלייך נאָכן סוף פון דעם צווייטער וועלט־מלחמה.

נאָך דעם חורבן־אייראָפּע האָבען דאָך שוין די ביאַליסטאָ־קער נישט געהאַט זייער באַשטימטען אדרעס, זייער אָפּגעצוימ־טען וועלט־טייל, און זייענדיג צעשפּרייט איבערן גאַנצען ערד־קוגל, האָבען זיי אָבער שטענדיג געהאַט זייער פּאַרטרעטער אין דער פּערזאָן פון דוד סאָהן, וועמען אויך דער „ביאַליסטאָקער צענטער" אין מעלבורן האָט א סך צו פאַרדאַנקען פאַר זיין הילף צו שאַפען — דורך זיינע גרויסע פּאַרבינדונגען — גרע־סערע געלט־סומעס אין די פאַראייניקטע שטאַטען און פאַר זיין שטעלען צו פאַרפיגונג זיין זשורנאַל פאַר פּראָפאַנאַנדע־צוועק־קען צו זאַמלען די דעמאָלט אזוי־נויטיגע געלט־פּאָנדען אויף אריבערצונעמען א גרויסע צאָל פון דער שארית־הפּליטה קיין אויסטראַליע, וואו די טויזרן האָבען זיך צו יענער צייט ברייט צעשפּענט פאַר דער אימיגראַציע פון די געליטענע אידען.

נישט אומזיסט ווערט דוד סאָהן פאַררעכענט ווי דער שליח־ציבור פון גאַנצע צוויי דורות ביאַליסטאָקער, און די ווייען פון אָט די דורות זיינען געווען זיינע ווייען; זייערע פּריידען — זיינע פּריידען.

און דעריבער טאָקע איז דער רים אין הארצען אזוי גרוים, ווייל ס'איז אַוועק אין דער אייביקייט א געטרייער און פאַר־דינסטפולער טוער, א שאַפער און קאָנסטרוקטיווער בויער. און עם ווערט אזוי טריב און אומהיימליך אויף דער נשמה, ווען מען דאַרף זיין דער לעבעדיגער ארות פון אַוועקגייענדע לעצ־טע מאָהיקאַנער פון דער אמאליגער אריסטאָקראַטיע, וועלכע פאַרשווינדען איינער נאָכן אַנדערן פאַר אונזערע אויגען.

פאַר דעם שרייבער פון די שורות איז עם אפשר נאָך א גרעסערער וויייטיק, וויל ער האָט מיט דעם נפטר יאָרענלאַנג מיטגעאַרבעט, געשטאַנען אין כסדר'דיגער קאָרעספּאָנדענץ, און איצט בלייבט מען עפעס אליין, ווי פאַר'יתומ'ט וועמ'קוקט זיך צו ווי דער וואלד פון אונזערע גדולים ווערט אלץ שיטערער און שיטערער, די שוואַרצע ראַמען ווערען ברייטער און דאָס ליכט ווערט טונקעלער אויף אונזער קולטור־געזעלשאַפטליכען האָרי־זאָנט.

די פאַרלוסטען קען מען מיט ווערטער נישט באַשרייבען אָדער ארומרעדען, מען קען עס בלויז פילען מיט נאָגענדיגען ווייטאָג, מיט פאַרקלעמטע ציין און פייכטע אויגען.

א וואָרט קען נאָך אמאָל פאַרשוועבען די קדושה, וויל ווער וויים צי מיר דערשאַצען, צי מיר דערזאָגען, וואָס מען דאַרף. סוף כל סוף קענען דאָך קורצע ביאָגראַפישע שטריכען במילא נישט ארומנעמען די גאַנצע פּערזענליכקייט פון א דוד סאָהן.

איין זאַך איז אָבער וויכטיג צו אָפּצענטירען, אז עם איז פון אונז א וועק א מענטש, וואָס איז געווען א ליכטיגער אי־בערבלייב פון דער רומפּולער שטאָט ביאַליסטאָק, וועמענס יחוס־נאָמען ער האָט דעם גאַנצען לעבען זיך באַמיט צו דערהויבען.

גרוים כבוד זיין אָנדענק!

טרויער-אויסדרוק פון „ביאַליסטאָקער קאָטערס סאָשעל קלוב"

די אָרגאַניזאַציע דריקט אויס איר וויטאָג איבער דעם אומדערוואַרטן פאַרלוסט פון **דוד סאָהן**, און זאָגט צו וויייטער צו גיין אין זיין אויסגעטראָטענעם וועג.

דוד סאָהן — שליח־ציבור פון 2 דורות ביאַליסטאָקער אידן

פון **א. זבאר** (מעלבורן, אויסטראַליע)

די היגע ביאַליסטאָקער זיינען ממש אויפגעציטערט געווא־ רען פון דער טרויעריגער ידיעה, אז שבת, דעם 10־טען פעב־ רואר, איז אין ניו־יאָרק נפטר געוואָרען איינער פון די פיינסטע און נאָבעלסטע פערזענלעכקייטען און איינער פון די ביאַליס־ טאָקער גרויסע זין — דער גרינדער און עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון „ביאַליסטאָקער צענטער" און מושב זקנים אין ניו־יאָרק און רעדאַקטאָר פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע" — דוד סאָהן ע"ה.

מענטשען פון עלטערן דור און איבערהויפט די, וואָס האָ־ בען געלייענט און זיך אינטערעסירט מיט דער געשיכטע און אנטוויקלונג פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפטליכער אר־ גאַניזאַציע אין אַמעריקע, ווייסען געניו, ווען און ווי אזוי דער „ביאַליסטאָקער צענטער" אין ניו־יאָרק איז געוואָרען דער פאָר־ בינדונגס־שליסל מיט אַלע ביאַליסטאָקער — צעזייט און צע־ שפרייט איבער דער גאָרער וועלט.

אין אָנהויב 20־טען יאָרהונדערט איז די אימיגראַציע קיין אַמעריקע באַשטאַנען עלפּי רוב פון יונגע מענטשען, וועלכע האָבען איבערגעלאָזט אין דער אַלטער היים טאַטע־מאַמע, פּרויען און קינדער און זיך א לאָז געטאָן זוכן גליקען אין אַמעריקע.

איז פאַרשטענדליך, אז נאָך א טאָג שוועראָר אַרבעט אין פּרעמדען לאַנד האָט מען פון גרויס בענקשאַפט נאָך דער אַלטער היים און באַזונדערס נאָך די איבערגעלאָזטע מענטשען דאָרט, געזוכט א נאָענטען לאַנדסמאַן אַראָפּצורעדען זיך אַביסל פון האַרצען.

אין א קעלער, ערגעץ אויף איסט בראָדוויי, אין א קליינעם לאָקאַלעכל, וואו די ביאַליסטאָקער האָבען געגרינדעט א „בקור־ חולים", האָבען די עמיגראַנטען — אָט די איינזאַמע נשמות — זיך ממש געטוליעט אייגער צום צווייטען.

אָבער מיט דער אמת'ער גרויסער און וויכטיגער טעטיקייט האָבען זיך די ביאַליסטאָקער אויסגעצייכענט גלייך נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה, וועו די איניציאַטיוו פון דער רעליף־ אַרבעט צו העלפען דער דעמאָלט אזוי שטאַרק־געליטענער שטאָט ביאַליסטאָק, האָט איבערגענומען א ביאַליסטאָקער יונגערמאַן, דוד סאָהן — א גלענצענדיגער אַרגאַניזאַטאָר און גלייכצייטיג א פּאַיגער ליטעראַט.

ס'האָט גאָרנישט לאַנג געדויערט און דער קעלער פון „בקור־חולים" איז א דאָנק דוד סאָהנ'ען פאַרוואַנדעלט געוואָ־ רען אין א צענטראַלען רעליף־פּאָנד נישט נאָר פאַר די ביאַליס־ טאָקער אַליין, נאָר אויך פאַר די אַרומיגע צענדליגער שטעט און שטעטלאָך.

דער אַפּאַראָט האָט געאַרבעט טאָג און נאַכט: ס'זיינען געפּלויגען בריוו און טעלעגראַמעס אַלם תשובות אויף די הונ־ דערטער האַרצרייסענדע בריוו, וועלכע זיינען בסדר אַריינגעפּלא־ סען פון ביאַליסטאָק.

אָבער דוד סאָהן באַנוגענט זיך נישט מיט לויטער קאָרעס־ פּאָנדענץ, און אין אָנהויב 1920 קומט ער אַליין פון ניו־יאָרק קיין ביאַליסטאָק.

צו יענער צייט איז עס געווען ממש א לעבענס־געפאָר, ווייל ביאַליסטאָק האָט זיך דאָן געפונען אין א אַמיליטערישען באַ־ לאָגערונגס־צושטאַנד און אין א צייט, וואָן די פוילישע כולי־גא־ נעם ,צוזאַמען מיט די זעלנער, האָבען געשלאָגען און ראַבירט אויף רעכטס און לינקס, און הגם, ווי מיר געדענקען, האָט זיך דוד סאָהן דאָן באַוויזען אין אַן אַמעריקאַנער מיליטערישען מונדיר, איז עס צו יענער צייט אויך נישט געווען קיין שטאַרקער שוץ־מיטעל, ווייל די פּאָליאַקען, ווי קיין פאַלק אין דער וועלט, זיינען געווען פעאיק צו דערשנאַפּען א אידן, ווי ער זאָל זיך נישט „פאַרמאַסקירן"...

דערצו איז נאָך דער ריסק געווען א דאָפּעלטער, ווייל ער איז געווען באַלאָדען מיט וואַליזעס, וואו ער האָט געפירט א ריזיגען קאָפיטאַל פאַר זיין רעסטונגס־אקציע, ווייל די בענק — צוליב דער בייטונג פון דער מאַכט — האָבען נישט געאַרבעט רעגולער און אַן איבערווייזונג פון געלט וואָלט נישט געווען קיין זיכערע זאַך.

איז טאָקע געווען צו באַוואונדערן דעם ריזיקאַליישען שריט און די געוואַלדיגע דריסטקייט פון דעם יונגען דוד סאָהן, וועל־ כער האָט דאָן ממש איינגעשטעלט זיין לעבען.

אָבער ווי מיר זענען עס פון זיין שפּעטערדיגער לאַנגער און אַזוי־פרוכטבאַרער קאַריערע אַלס געוועלשאַפטליכער טוער, האָט ער באַזעסען אַן אייגענשאַפט דוכצופירן געוואָגטע און אייניג־ ארטיגע זאכען, וואָס זעלטען ווער וואָלט זיך עס אונטערגענו־ מען, און דאָך איז עס אים שטענדיג געלונגען א דאַנק זיין שטאַרקען ווילען און אומגעהויערער ענערגיע.

די פרייד און האָפענונג אויף א בעסערן און זיכערן מאָר־ גען, וואָס האָבען זיך דאָן צעטראָגען איבער די אָרעמע אידישע געסלאָך, וועו מ'האָט זיך דערוואוסט, אז עס'איז געקומען אַן „אויסלייזער" פון זייער עלענט און פּיין — איז ממש נישט צו באַשרייבען.

מ'האָט נישט אויפגעהערט וועגען דעם צו רעדען און צו שרייבען. האָבען דאָך דעמאָלט אין די אָרעמע קוואַרטאַלען אין ביאַליסטאָק — אָחוץ הונגער און נויט — אויך געבושעוועט פאַרשידענע עפידעמישע קראַנקהייטען, ווי טיפוס, דיזינטעריע, און אפילו די גרויזאַמע כאָלערע. איז געקומען דער „רעטער" דוד סאָהן און אַוועקגעשטעלט א גאַנצע שטאָט צוריק אויף אירע פיס.

א דאַנק דער ריזיגער סומע דאָלאָרען, וואָס ער האָט מיט זיך געבראַכט, האָט זיך אַנגעפּילט די פּוסטע קאַסע פון ועד־ הקהל. מ'האָט געמוען היילען די קראַנקע, טראָגען מעדיציני־ שע הילף אין גאָר גרויסען פאַרמאָס; קינדער האָבען ווידער געמוען באַזוכען די שולעם; ביליגע קיכען האָבען געמוען פונקציאָנירען און אַרויסגעבען טויזענטער מאָלציייטען א טאָג; נאָך א לאַנגען איבעררייס האָט די פּאָפולערע טעגליכע אידישע צייטונג ווידער געמוען דערשיינען און ס'האָבען אויפגעלעבט אַלע אידישע אינסטיטוציעס.

וואָס פאַרא דערפרישונג דאָס איז דאָן געווען!

עפּעס א קליניקייט — א באַרימטער אידישער ישוב, וואָס איז געשטאַנען ממש בייס ראַנד פון אונטערגאַנג, איז ניצול געוואָרען.

ס'איז כדאי צו באַמערקען, אז אויפן וועג פון אַמעריקע קיין ביאַליסטאָק פאַרהאַלט זיך דוד סאָהן אין בערלין און שאָפט אויך דאָרט א „ביאַליסטאָקער צענטער".

און אָט איז ער פון זיין סכנות'דינער נסיעה קיין ביאַליס־ טאָק צוריק אין אַמעריקע און ער וואַרפט זיך אַריין אין זיין ארבעט נאָך מיט א סך א גרעסערן ענטוזיאַזם, ווי פריער.

דוד סאָהן ע״ה

(עלעגיע אין זיין ליכטיגען אָנדענק)

פון **אהרן חיות**

געווען אמאָל א מענטש אזוינער,
געהייסען האָט ער — דוד סאָהן;
צו אים קיין גלייכען געווען קיינער,
פאַרנומען סאָמע אויבען־אָן.

הויך, שטאָלץ, שלאַנק, ווי א טורעם,
א האַרץ פון גאָלד, א מזג־טוב;
א קוועקזילבער, א בליץ, א שטורעם,
א מענטש — א קהל, יחיד — רוב.

א „נאַש־בראַט" און א „גוטער ברודער",
א טאַטע פון א גאַנצער שטאָט;
געשטאַנען פופציג יאָר ביים רודער,
ניט געלאָזט אויף ג־ט׳ס בארשט.

ער האָט דאָ לאַנדסלייט מיטגעריסען,
זיי אויפגעוועקט פון גלייכגעוויכט;
געמאַנט, געצופט זייער געוויסען,
פאַר אַלטער היים צו טאָן די פליכט.

ווען וועלט געווען פאַרצוקט אין פלאַמען,
דאָס לעבען איינגעשטעלט אין קאָן;
געשמוגעלט הילף, געבראַכטן צאמען,
אהיים צו שיקען פינף מיליאָן.

ווען היים אין קלעם פון קאמף און גרויל,
געלאָזען זיך אלם דעלעגאַט;
אן מורא פאר דער שווערד און קויל,
געבראכט העמד ביים לייב און ברויט צו זאט.

דאָ גאַרנט זיך א בנין שיינער,
א „צענטער", היים און א שפיטאָל;
פאַר „אלטווארג" אויסצוגלייכען ביינער,
פאַר „יונג" צו שפילען שאפונגס־באָל.

אין וואַרט און בילד א שטאָט פאַראייביקט
נעגעבען דורות אן „אלבום";
אין „נצח ישראל" פאַרגלויביגט,
דערקווויקט די לאַנדסלייט אומעטום.

געשאפען ביאַליסטאָקער ווינקלען,
איבעראל אויף גאַרער וועלט;
און אין ישראל טוט אויך פינקלען
זיין „קרית ביאַליסטאָק" געצעלט.

געזעדט, געשאפען און געשריבען,
א ביאַליסטאָקער „פרעס"־אַרגאַן;
די „שטימע" אן אייביקייט פאַרבליבען,
פון השגחה דעם באַשערטען מאַן.

צו „שלשים" דאָ אין צער מיר זיינען,
מיר זאָגען צו, מיר הייליג שווערען,
אז דוד סאָהן וועט שטענדיג שיינען,
און לייכטען, ווי א לויטער שטערן.

פון ערד איז ער אַוועק אין הויכען,
כאָטש שטויב זיך אומגעקערט צו שטויב;
זיין בילד פון אונזער טיף וועט טויבען,
צום הימעל זינגען אים א לויב.

ניין, עס איז נאָך ניט די ענדע,
סאָהן אייביג איז אזוי ווי „איד";
געווען, פאַרבליבען א לעגענדע,
אונזער „ראָשינקעם און מאַנדלען" ליד.

עס וועלען דורות דיך באַזינגען,
פאַרוויגען עופה׳לאך צום שלאָף;
און אייביג וועט דיין נאָמען קלינגען,
דער פאַסטוך פון געטרייע שאָף.

טאָ, רו־זשע אומגעשטערט אין קבר,
ווייל שטענדיג לעבען וועט דיין נאָמען;
אין קאָפ, אין האַרץ, אין יעדען איבר —
מיר אַלע ענטפערן דאָ אָמן!

טער וועלט־מלחמה, וועלען פאַרזעצען די טעטיקייט פון „צענטער" און דעם איבערגעבויטען מושב־זקנים. אָט די אינסטיטוציע וואָס איז א שטאָלץ פאַרן אידישען ישוב אין ניו־יאָרק.

דוד סאָהן האָט געהאַט א שטאַרקען וואונטש, אז אין נייעם איבערגעבויטען „צענטער" זאָל געשאפען ווערען א ביבליאָטעק און מוזעאום־ארכיוו. ער האָט פאַר די אַלע יאָרען געזאמלט פאַרשיידנעם מאַטעריאַל, וואָס פאַרצייכענט פאַסירונגען און טעטיקייטען אין דער אומגעקומענער היימשטאָט ביאַליסטאָק, סיי פון אַלע אקטיוויטעטען אָרום „צענטער" און אַלע פאַסירונגען ביי לאַנדסלייט אין אַלע ישובים איבער דער וועלט.

ער האָט געהאַט דעם מזל, דוד סאָהן, בייצוזיין ביי דעם חנוכת־הבית פון דעם איבערגעבויטען בנין. ער איז געווען דער הויפט־רעדנער. דער נייער אוידיטאָריום איז געווען איבערפולט מיט לאַנדסלייט. מיט א שוואַכער שטימע האָט ער דערציילט די פאַרזאַמלטע וועגען די שווערקייטען ביים דורכפירען דאָס איבערבויען פון דעם מושב זקנים. ער האָט אַלעמען גראַטולירט פאַר מיטהעלפען אין אָט דער שווערער ארבעט און האַרציק באַדאַנקט די לאַנדסלייט פאַר שאַפען די גרויסע סומע דאָלאַרען. עס איז שפעטער פאַרגעקומען דער באַנקעט. די מוזיק האָט געשפילט. מ׳האָט געגעבען א פיינעם קאָנצערט מיט אייגענע קינסטלער. דער עולם האָט זיך אַמוזירט ביי יום־טוב׳דיגע מאכלים. אבער דוד סאָהן איז שוין ביי דער שמחה ניט געווען. ער האָט פריער פאַרלאָזען.

מ׳האָט איבערגעבויט פאַר דוד סאָהן א נייעם אפיס, אבער ער איז דאָרטן ניט געזעסען. ער האָט פון קראַנקען בעט אָנגעפירט מיט דער טעטיקייט, וויפיל זיינע קרעפטען האָבן אים דערלויבט.

צוויי וואָכען פאַר זיין פאַרלאָזען, האָב איך אים מבקר־חולה געווען. נאָך לינגען א לענגערע צייט אין שפיטאָל, איז ער איינגעאַרדענט געווארען אין א צימער פון דער ביאַליסטאָקער „היים". די טעטיקע מיטגלידער און אָנגעשטעלטע האָבען געטריי געפרואווט פאַרלייכטערען זיינע ליידען. ער האָט מיר צום אָנהויב ניט דערקענט. ער איז שנעל געקומען צו זיך און מיר האָבען פאַרפירט א לייכטען שמועס. דוד סאָהן, וואָס האָט פאַרמאָגט די פעאיקייט אויסצוקומען מיט מענטשען און פאַרשטאַנען ווי צו באַהאַנדלען מאַנכע קאָפריזנע נאַטורען פון די לאַנדסלייט; דער וואָס האָט ביי אַלעמען ארויסגערופען רעספעקט צו זיך — איז איצט געלעגען הילפלאָז, געגען שיקזאָל פון לעבען, וואָס האָט אים ברוטאַל באַהאַנדלט, מיט פיזישע און גייסטיגע יסורים.

דוד סאָהן, ווי שוין געזאָגט, איז ביז דער לעצטער מינוט פון זיין לעבען געווען באַהערשט מיט זאָרגען פאַר דער טעטיקייט פון „צענטער" און דעם מושב זקנים. ער האָט מיר דער־מאָנט אז באַלד דאַרף דערשיינען דער פסח־נומער „ביאַליסטאָקער שטימע" און אז איך זאָל צוגרייטען אן ארטיקעל. כ׳האָב אים פארשפראָכען און געזאָגט אז מ׳פלאָנט אנהויבען אייגצוארדענען דעם מוזעאום־ארכיוו אין דעם צוגעגרייטען צימער. ער איז שטיל געבליבען און זיינע אויגען האָבען זיך פאַרמאַכט פון מידקייט.

איך האָב אים באַטראַכט. מיר האָט זיך אויסגעוויזען, אז ער איז פאַר׳חלומ׳ט: אז ער האָפט אז דער ביאַליסטאָקער מושב זקנים וועט זיין א שטאָלץ פאַרן אידישען ישוב... אז דער „צענטער" וועט ווערען אָנגעפירט פון די איינגערע איבערגעגענע לאַנדסלייט... אז דער מוזעאום־ארכיוו ווערט איינגאָר־דענט און וועט ברענגען היסטאָרישען נוצען... אז די „ביאַליס־טאָקער שטימע" נומער 302 וועט דערשיינען, ערב פסח, אין צייט, צוגעגרייט פון געטרייע פריינט...

עס איז שטיל געווען אין צימער. די ווינטער־זון האָט אַריינגעשיינט איבער זיין בעט. מיט שטילע טריט האָב איך פאַרלאָזען דעם צימער.

דוד סאָהן

(זיינע פאַרדינסטן פאַר דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט)

פון מ. באַביטש

מיטן פאַרלוסט פון דוד סאָהן, דעם געניאַל־סעקרעטאַר, האָט די ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט פאַרלוירן דעם וויכ־טיקסטן טוער. עס פילען איצט דעם פאַרלוסט די אקטיוו מיטהעלפער פון ארום „צענטער" און ביאַליסטאָקער מושב־זקנים אין ניו־יאָרק; ער פעלט אַלע לאַנדסלייט איבער גאַנץ אמעריקע און קאַנאַדע; עס טרויערן איבער זיין פאַרלוסט אַלע ביאַליסטאָקער וואָס זיינען צעשפרייט איבער דער גאַנצער וועלט.

נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה, האָט דער ביאַליסטאָקער רעליף־קאָמיטעט אָנגעהויבען אַ הילפס־אַקציע פאַר די לויידעע אין אונזער היימשטאָט. דוד סאָהן, אַלס סעקרעטאַר, איז ג־ע וועז איינער פון די ערשטע שלוחים, וואָס האָט דערגרייכט ביא־ליסטאָק מיט ריזיגע סומען דאָלאַרן פאַר יחידים און גרויסע הילף פאַר דער פאַראַרעמטער אידישער באַפעלקערונג. דוד סאָהן האָט דאָרטען אַרגאַניזירט די הילפס־אַרבעט; איז געווען נאָענט מיטן געזעלשאַפטליכן און קולטורעלן לעבען, און די אידישע באַפעלקערונג איז אים געווען דאַנקבאַר.

צוריקקומענדיג אין ניו־יאָרק האָט דוד סאָהן אָנגעהויבען אַרויסגעבען „די ביאַליסטאָקער שטימע", ווי אַ פעריאָדישע אויפלאַגע. דער ערשטער נומער איז אַרויס אין נאָוועמבער, 1921, און די לעצטע אויסגאַבע האָט ער פאַרענדיגט מיטן נו־מער 301. דאָס איז געווען אַ פראַכטפולער פעריאָדישער זשור־נאַל, רעדאַקטירט פון דוד סאָהן. קיין לאַנדסמאַנשאַפט האָט עס ניט געקענט נאָכטאָן. עס האָבען זיך באַטייליגט אין די ערשטע נומערן: יעקב קרעפליאַק, דר. הערמאַן פראַנק, דר. ל. בערענ־שטיין, י. ווייסטרויב, ל. גרינהויז, חיים הורוויץ, הערי גראַף, דער שרייבער פון די שורות און אַנדערע, מיט אַרטיקלען און קאָרעספאָנדענצען פון ביאַליסטאָקער און פון אַלע ישובים, וואו נאָר ביאַליסטאָקער איבערוואַנדערער געפינען זיך. דוד סאָהן האָט אַ וויכטיגען טייל פון זשורנאַל אָפּגעגעבען פאַר דער טעטיקייט ארום „צענטער". ער האָט פינקטליך פאַרצייכענט אַלע שמחות און פאַרלוסטען אין דער לאַנדסמאַנשאַפט. דוד סאָהן איז פאַרלויף פון די 46 יאָר צוגעצויגען אַ גרויסע צאָל מיטארבעטער, וואָס וואָלט פאַרנומען צופיל פּלאַץ זיי אַלע־מען אויסצורעכענען.

דוד סאָהן איז געווען איינער פון די הויפט־איניציאַטאָרען, אין יאָר 1922, צו שאַפען דעם „צענטער". דער אמאָליגער ביקור־חולים, איינע פון די עלטסטע סאָסייעטס, און דער רע־ליף־קאָמיטעט האָבען זיך געפונען אין אַ קעלער; אין אַן אַל־טער געבויד, אויפן זעלבן פּלאַץ, וואו ס'געפינט זיך היינט דער מושב־זקנים. די געבויד איז דאָן איבערגעבויט געוואָרען דורך איבערגעגעבענע בריקלייערס, סטאָליאַרעס און פיינטערס. דאָס איז געטאָן געוואָרען אַלס ביישטייערונג — אומזיסט. דער חנוכת־הבית פון „צענטער" איז פאַרגעקומען אין פעברואַר, 1923.

דוד סאָהן איז געווען רעאַליסטיש. ער האָט פאַרשטאַנען, אז בענקשאפט נאָך דער געבורט־שטאָט איז אַ זייער איידעלער געפיל. ער האָט באַגריפען, אז ביי די עלענדע עמיגראַנטען איז דער געפיל אַ נאַטירליכער, וואָס מאַכט לייכטער אָנגיין מיטן איינוואָרצלען זיך אין דעם פרעמדען לעבען אין אַ נייעם לאַנד. ער האָט באַמערקט, אז דאָס רוב לאַנדסלייט אַמעריקאַניזירען זיך, קומען זעלטענער צו די „סאָסייעטים" און קומען אפּ מיט שמחות און באַנקעטען. ער האָט באַשלאָסען, אז ס'איז נויטיג מער אַקטיוויטעט. דוד סאָהן, צוזאַמען מיט די טעטיקסטע לאַנדסלייט, האָבען באַשלאָסען בויען דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים. עס איז ניט לייכט געווען דאָס דורכצופירען, שאַפען קרוב אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר. מיט דער הילף פון די איבער־געגעבענע ביאַליסטאָקער, איז אָנהויב די דרייסיגער יאָרען, אויסגעבויט געוואָרען דער מושב זקנים; עס איז געווען און ס'איז נאָך היינט אַ שטאָלץ פאַרן אידישען ישוב אין ניו־יאָרק. די לעצטע פאָר יאָר איז דער מושב זקנים איבערגעבויט געוואָרען און מאָדערניזירט מיט אַ שפּיטאָל. דאָס איבערבויען וועט ווי־דער קאָסטען די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אַריבער אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר. אָט די „היים" ארום „צענטער" איז איצט אַ אידישע נאַציאָנאַלע אינסטיטוציע.

די איבערבויאונג איז פאַרגעקומען, ווען דוד סאָהן איז שוין ניט געווען אין גוטען געזונט, און ס'איז געווען פאַר אים שווער אָנצופירען מיט דער טעטיקייט. אָבער ס'איז מיט מזל פאַרענדיגט געוואָרען דאָס איבערבויען.

אין צווישען בויידע וועלט־מלחמות האָט דוד סאָהן אָנגע־האַלטען פאַרבינדונגען, דורכן „צענטער", מיט אונזער היימ־שטאָט און מיט אַלע ביאַליסטאָקער, וואָס האָבען עמיגרירט אין ווייטע לענדער. דורך דער „ביאַליסטאָקער שטימע" און קאָרעס־פאָנדענץ איז ער שטענדיג געווען אין קאָנטאַקט, מיט אַלע ביא־ליסטאָקער פּערזענליכקייטען און פאַראיינען איבער דער וועלט.

נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה, באַלד נאָכן אידישען חורבן אין מזרח־אייראָפּע, האָט דער ביאַליסטאָקער „צענטער" מיט דוד סאָהן בראש אָנגעפירט אַ הילפס־אַקציע פאַר די קליי־נע רעשטלעך צוריקגעקומענע אין ביאַליסטאָק. מ'האָט גע־שטיצט די עמיגראַנטען אויפן וועג קיין ישראל, אויסטראַליע, זיד־אַמעריקע און אַנדערע לענדער. דער ביאַליסטאָקער „צענ־טער" האָט דערמוטיגט די לאַנדסלייט איבער דער וועלט מיט זייער טעטיקייט.

אַ צאָל פון די גראַטעוועטע לאַנדסלייט האָבען דערגרייכט אונזער שטאָט ניו־יאָרק. דאָ זיינען זיי מקרב געוואָרען דורך דוד סאָהן און די איינגעזעסענע לאַנדסלייט. די נייע, אינגערע עמיגראַנטען האָבען גענרינדעט אַ נייעם פאַראיין; זיי האָבען זיך איינגעאַרדענט אין נייעם לאַנד און זיינען זייער אַקטיוו ארום „צענטער" און מושב זקנים.

דוד סאָהן איז געווען טעטיג ביי די ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט ארום 50 יאָר. ער האָט געזען דאָס פאַרשווינדען, בים־לעכווייז, אַלע עלטערע טוער פון די ביאַליסטאָקער געזעלשאַפ־טען, וואָס זיינען אַריבערגעקומען סוף לעצטן יאַרהונדערט. אָט די פּיאָנערן וואָס האָבען גענרינדעט די ביאַליסטאָקער „סאָסייע־טים". אָבער די יאָרען שטייען ניט אויף אײַן אָרט. אויך די עמיגראַנטען פון דוד סאָהן'ס דור האָבען אָנגעהויבען זיך על־טערן און ווערען ווייניגער. ביסלעכווייז פאַרשווינדען זיי. מיטן פאַרלוסט פון יעדען פאָפולערן און יעדען טעטיגען לאַנדסמאַן, פלענט דוד סאָהן פילען ווי אַ פאַרלוסט וואָס קען ניט פאַרפילט ווערען.

די לעצטע צוויי יאָר זינט דוד סאָהן האָט אָנגעהויבען פי־לען שלעכט אין געזונט, איז ער געווען באַזאָרגט. ער האָט גע־וואוסט אז זיין דור ווערט ווייניגער, און דער יונגער דור פאַר־שטייט שוואַך די געפילען פון זייערע עמיגראַנטישע עלטערן. ער האָט אָבער געהאָפט אז די אַריבערגעקומענע, נאָך דער צוויי־

האָט ער זיך אַרויסגעוויזען אַלס פּעדאַנט, מענטש פון פלאַן און סיסטעם, מאַן פון פּרעציזקייט, קאַמפּעטענטער עקספּערט און גרויסער מוחכה. ער איז אויך געווען אַ זעלטענער אַרגאַניזאַטאָר. מען פלעגט אים באַצייכענען אַלס „די האַנט איבער ימים".

דוד סאָהן איז געווען אַ גרויסער ליבהאָבער פון דעם אידישען וואָרט, בוך, שפּראַך און קולטור. צו אים פלעגן אָנקומען ביכער און צייטונגען פון דער גאַנצער וועלט. טראָץ זיינע קנאַפּע פּאַרדינסטען פלעגט ער אָפּשפּאַרען פון זיין פאַרהעלטניס־מעסיג־מאָגערן געהאַלט און שטיצען יעדען שרייבער, יעדע ציי־טונג, יעדען טראַדיציאָנעלען ווי אויך פּראָגרעסיוון אידישען געדאַנק און אויפטו. ער איז געווען אַ מצענאַט פון דער אידי־שער ליטעראַטור און קונסט, צו וועלכען עס איז ניטאָ קיין גלייכען אין אונזער פאַר׳יתום׳טען דור.

מאַטעריעל ווייט ניט וואָלהאָבענד איז אָבער דוד סאָהן גע־ווען אַ „מיליאָנער" אין הינזיכט פון אַ גוטען נאָמען און אַ סך פריינט. ער האָט פאַרמאָגט דעם געבענטשטען טעם און חן, וואָס האָט געפאַנגען און צוגעציגען יעדען אייגעם ווי מיט אַ מאַגישער קראַפט פון אַ וואונדערבאַרען מאַגנעט.

אַ לעבעדיגע דינאַמאָ, אַ ריזיקאַנט, אַ קוועקזילבער, האָט סאָהן געטאָן חסד ניט בלויז מיט די לעבעדיגע, וועמען ער האָט געגעבען ברויט און האָפענונג, נאָר אויך מיט די טויטע. ער האָט ניט נאָר באַזאָרגט אַ פאַרקאַן אַרום די ביאַליסטאָקער בית־עלמינס, אַ מאָנומענט איבער דעם מאַסען־קבר פון די קדושים אין ביאַליסטאָק, נאָר אויך אַ קולטורעלע מצבה פאַר די קדושים דורך זיין „ביאַליסטאָקער אַלבום", דורך זיין ביבליאָטעק און אַרכיוו ביים ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר אַן אוצר פון כתב־יד׳ן פון ביאַליסטאָקער גדולים, קאַטס, בילדער, שריפטען, פּראָטאָקאָלען און דאָקומענטען פון אידיש ביאַליסטאָק דורך די דורות.

ווי דער קלאַסישער „שמש פון דער אַלטער קלויז", אזוי האָט דוד סאָהן אַ גאַנץ לעבען געזאַמעלט ביאַליסטאָקער שמות און זיי געהיט מיט דער פיעטעט פון אַ פרומען אידען צו גרויסע הייליגטימער. ער איז געווען דער כראָניקער פון ביאַליסטאָק אין זיין דור.

פאַר אונז, ביאַליסטאָקער, איז ער געווען דער בעסטער לאַנדסמאַן, דער פאָפולערסטער ביאַליסטאָקער איד, דער אַרכי־טיפּקט, דער וועגווייזער, דער וועלט־אַמבאַסאַדאָר. זיין וואָרט האָט ווי אַ ברכה און אַ סגולה־שפּרוך געשוועבט אויף ביאַלי־סטאָקער ליפּען פון אייז עק וועלט ביז צום אַנדערן, ווי דוד המלכ׳ס פידעלע איז — אין פאַראַפּראַזירטען פאַרגלייך — דוד סאָהנ׳ס האַרץ אויפגעוועקט געוואָרען פון די ווינטען פון צפון, די הוראַגאַנען פון אַנטיסעמיטיזם און רדיפות, אין די נעכט פון קאָשמאַר, און די סטרונעס פון זיין פילבאַר האַרץ האָבען אויסגעשפּילט דעם ניגון פון הילף, האָפענונג און מוט צו די שוועך־געפּראוועטע לאַנדסלייט אין דער אַלטער היים און איבער דער גאַרער וועלט.

דוד סאָהן האָט הייליג געלעבט און איז הייליג געשטאָרבען. שוין בייט לעבען איז ער געוואָרען אַ לעגענדע אין דער געדע־כעניש פון זיינע לאַנדסלייט און פון אידישען פאָלק אין אַל־געמיין און אַזוי וועט ער פאָרבלייבען אויף אייביג אין דעם געדאַנק און געפיל פון די מאַסען. פון זיין ביאַליסטאָקער היים, וועלכע ער האָט געגרינדעט און געבויט, איז ער אַוועק אין דער אייביגער היים, אין די הויכע הימלען.

וועט אַמאָל אַ ביאַליסטאָקער זיידע אָדער באָבע, טאָטע אָדער מאַמע פאַרוויגען אַ קינד צום שלאָף מיט די „ראָזשינ־קעס און מאַנדלען" פון ביאַליסטאָק און פון דוד סאָהן און דער־ציילען, אַז —

געווען אַמאָל אַ שטאָט אזא, אַ גרויסע קהלה, אַ הייליגע עדה. אַ נעסט פון תורה, חכמה, קולטור און פאָרשריט, פון אַ פולבלוטיג אידיש לעבען, און געהייסען האָט זי — ביאַליסטאָק, און געווען אַמאָל אַ איד אזא, אַ גייסטיגער ריז, אַ מלאך הגואל, אַ פאָטער און אַ פריינט, וועלכער האָט באַוואַכט די שטאָט, זי געראַטעוועט און אויפגעהאַלטען — און געהייסען האָט ער — דוד סאָהן.

ביידע זיינען ניטאָ: אידיש ביאַליסטאָק און — דוד סאָהן.

וועט דאָס עופה׳לע אויפהויבען די אויגען און זוכען די וואונדערבאַרע שטאָט ביאַליסטאָק. און דעם וואונדערבאַרען אידען, דוד סאָהן, ערגעצוואו אין די לויטערע הימלען, — „אויב ניט נאָך העכער"...

צום אָנדענק פון דוד סאָהן ע״ה

דעם 10־טען פעברואר, 1968 איז אין ניו־יאָרק געשטאָר־בען דער באַקאַנטער געזעלשאַפטלעכער טוער און שרייבער, דוד סאָהן.

דער פאַרשטאָרבענער איז געווען דער אַדרעם פון דער אַל־וועלטלעכער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט; 45 יאָר געשטאַנען בראש פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק, דער אייני־ציקער אין דער וועלט וואָלקנקראַצער, וועלכער איז אויפגעבויט געוואָרען דורך א לאַנדסמאַנשאַפט. ער איז געווען דער גרינדער און רעדאַקטאָר פון אַלע 47 יאָר „ביאַליסטאָקער שטימע" — א זשורנאַל, וואָס איז געלייענט געוואָרען נישט נאָר דורך די ביא־ליסטאָקער, נאָר אויך פון בריטע קרייזען פון דער אידישער קולטור־וועלט.

דוד סאָהן איז געווען דער גרינדער און פירער פון דעם ביאַליסטאָקער מושב־זקנים במשך אַלע 46 יאָר פון זיין עקזיס־טענץ. ער האָט מיט זיין מי אַוועקגענומען די היימלאָזיקייט און די שרעק פון די עלטערע מענטשען און פאַר זיי געשאַפען א פריינטלעכע היים.

נאָך אין יאָר 1919 האָט דוד סאָהן געגרינדעט דעם ערש־טען ביאַליסטאָקער הילפס־קאָמיטעט אין אמעריקע און אַליין געבראַכט די הילף פאַר זיין היימשטאָט, וועלכע האָט אזוי פיל געליטען אין דער ערשטער וועלט־מלחמה.

אָבער די גרעסטע איבערגענעבענקייט וויזיט אַרויס דוד סאָהן נאָך דער צוויטער וועלט־מלחמה. ער ווידמעט זיך אינ־גאַנצען פאַר דער הילפיקער אויפגאַבע צו העלפען די נעראָטע־וועטע רעשטלעך פון דעם פאָלקס־חורבן, וואָס היטלער און זיינע הערדעם האָבען גורם געווען אונזער פאָלק.

היימלאָזע, איינזאַמע, אָן א מאָרגען און אָן אַן עקזיסטענץ, זיינען צוריקגעקומען קיין ביאַליסטאָק נאָר רעשטלעך פון דער אַמאָל גרויסער און בליענדער שטאָט. אין אָט דער פינסטערניש און פאַרלאָזנקייט האָט זיך אויסגעשטרעקט די האַנט פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט דורך דוד סאָהן. נישט נאָר געלט, שפּייז און קליידונג האָט מען דאָן איבערגעשיקט פאַר דער שארית הפּליטה, נאָר אויך די וועלטער און געפילען פון דערמוטיקונג: לעבט, מיר וועלען אייך העלפען!

מיט דוד סאָהן איז אַוועק פון דער וועלט א מענטש, וואָס האָט א סך, א סך געטאָן פאַרן אידישען פאָלק אין זיין צע־שפּרייטקייטען און נאָך מער האָט ער געשאַפען אין זיין גרויסער איבערגענעבנקייט צו דער אידישער מדינה.

כבוד זיין אָנדענק!

פּסח בורשטיין (ישראל)

טערדריקטע אידען אויף יענער זייט ים. קיין לאַנדסמאַנשאַפט האָט אַזוינס ניט אויפגעטאָן.

אין יאָר 1920, בשעת דער באָלשעוויסטישער אינוואַזיע און אָקופּאַציע פון ביאַליסטאָק, האָט דער ענערגישער און אומ־דערשראָקענער דוד סאָהן אונטערגענומען די אַוואַנטוריסטישע און העכסט־ריזיקאַלישע מיסיע פון אַ דעלעגאַט צו דער אַל־טער היים, אַלס שליח פון דעם „ביאַליסטאָקער רעליף־קאָמי־טעט" אין אַמעריקע מיט הילף פאַר די שטאָטישע אינסטיטו־ציעס און פאַר די פאַראַרימטע פאַמיליעס און יחידים. די הילף האָט ער געבראַכט און אויסגעטיילט אונטער אַ האַגעל פון קוי־לען, וועז ביאַליסטאָק איז געווען איינגעהילט אין פלאַמען און רויך פון דעם נאָך־מלחמה׳דיגן חורבן, און אַלס אמת׳ער מלאך הגואל אין דער צוועלפטער שעה פון נויט האָט ער געשטעלט זיין היימשטאָט אויף די פיס.

אין יאָר 1921 האָט ער געגרינדעט דעם „ביאַליסטאָקער צענטער" אַלס וועלט־אַדרעס פאַר זיינע לאַנדסלייט פון איבער דעם גאַנצען ערד־קוגעל און אין יאָר 1931 האָט ער געגרינדעט דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים און שפּיטאָל. ווי אַ נביא, וואָס איז באַשאָנקען מיט רוח הקודש, האָט ער פאָרשטאַנען און פאָר־אויסגעזאָגט, אַז די אימיגראַציע וועט אַלט און וועט זיך נויטי־גען אין אַ „היים מיט אַ נשמה", וואו ביאַליסטאָקער און אויך אַנדערע אידען זאָלען זיך קענען אויסלעבען טראַדיציאָנעל און פאָלקסטימליך. אַזוי אַרום איז ער געווען דער פּיאָנער צו ליי־זען באַצייטענס דעם עלטער־פּראָבלעם, וואָס איז אַזוי שאַרף און אַקטועל אין אונזער צייט און וועט באַטראַכט אפילו אַלס לאַנדעס־אישו און וויכטיגער פונקט אויף דער פלאַטפאָרם פון פּרעזידענטען־וואַלען אין אַמעריקע.

דוד סאָהן האָט אויך אַרגאַניזירט די „ביאַליסטאָקער ליי־דיס אוקזילערי" אין ניו־יאָרק און ענליכע פּרויען־סאָסייעטיס אין ניו־יאָרק, אין פּעטערסאָן, שיקאַגאָ און אין אַנדערע פלע־צער איבערן לאַנד. די אוקזילערי איז אַ מוסטער־אַרגאַניזאַציע פון דער געזעלשאַפטליך־באַוואוסטזיניגער ביאַליסטאָקער לאַנדס־פרוי, וועלכע האָט זיינערצייט שוין געציילט 1500 מיטגלידער־רינס און איז געווען די „מאַמע" פון אַלע ביאַליסטאָקער פרויען־סאָסייעטיס ווי אויך פון אַנדערע פרויען־אַרגאַניזאַציעס.

ער האָט אויך געהאָלפען גרינדען און אָנפירען מיט אַ צאָל ביאַליסטאָקער סאָסייעטיס, ווי די „ביאַליסטאָקער סומך נופלים", „אהבת אחים", „ביאַליסטאָקער בר. 88 אַ. ר.", „ביאַליסטאָקער פיינטערס קלוב", „ביאַליסטאָקער קאָטערס סאָשעל קלוב", „ביא־ליסטאָקער בריקלייערס אָסאָסיאיישאָן און סיסטערהוד", „ביא־ליסטאָקער היסטאָרישע געזעלשאַפט", „ביאַליסטאָקער קרעדיט יוניאָן" א. אַ. וו., און ער האָט אפילו פאַר די אַרגאַניזאַציעס רעדאַקטירט און אַרויסגעגעבען צייטשריפטען און יובל־זשור־נאַלען, ווי „דער פּיאָנער", „דער פונדאַמענט", „דער פּריינט", „די ביאַליסטאָקער פרוי" א. אַ. וו.

אין יאָר 1921 האָט דוד סאָהן אָנגעהויבען צו רעדאַגירען און אַרויסגעבען די „ביאַליסטאָקער שטימע", אפּיציעלער אָר־גאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע, אין אידיש און אין ענגליש, רייך אילוסטרירט, מיט אַ פאַרבענרייי־כען לייען־שטאָף. דער זשורנאַל איז פון אים אָנגעפירט געווא־רען פאַר דעם משך פון די לעצטע 47 יאָר ביז צו זיין לעצטען אָטעמצוג און האָט שוין זוכה געווען אַרביערצוטרעטען די שוועל פון 300סטען נומער. די „ביאַליסטאָקער שטימע" איז געוואָרען די טריבונע פון אַלע ביאַליסטאָקער איבער דער גאָרער וועלט מיט אַ צירקולאַציע איבער דעם גאַנצען ערד־קוגעל. דאָס איז דער אייניציגער לאַנדסמאַנשאַפטליכער אידישער זשורנאַל, וואָס האָט דורכגעהאַלטען אַלע קריזיסען, דערוואַרבען אַ הויכען לי־טעראַריש־ניוואָ און סטאַזש און ווערט געלייענט און רעספּעק־טירט אין אַלע קרייזען.

דוד סאָהן האָט אַוועקגעשטעלט אַ זעלטענעם מאָנומענט צו זיין חרוב׳ער היימשטאָט און אירע אידען אין וואָרט און בילד דורך דעם זייער פאָפּולערען בילדער־בוך „ביאַליסטאָק" מיט טעקסטען אין אידיש און ענגליש, וועלכער איז אויך באַ־קאַנט אונטער דעם נאָמען „ביאַליסטאָקער אַלבום". דאָס בוך איז אויסגעכאַפּט געוואָרען פון די הענט און האָט זיך פאַרשפּרייט איבער דער גאַנצער וועלט.

צווישען זיינע קרוין־דערגרייכונגען דאַרף אויך פאַרצייי־כענט ווערען די אידייע און די גרינדונג פון „קרית ביאַליסטאָק" אין ישראל. למען האמת אין פאַר דעם געשיכטליכען רעקאָרד דאַרף פאַרצייכענט ווערען, אַז אָט דער פּראָיעקט איז פאַרגע־שלאָגען געוואָרען דורך דוד סאָהן און אָנגענומען געוואָרען מיט גרויס ענטוזיאַזם ביי דער ביאַליסטאָקער וועלט־קאָנוואענשאַן, וועלכע ער האָט פאַררופען אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק, אין יאָר 1949. באַלד אויפן פּלאַץ איז פאַר דעם פּרא־יעקט געשאַפען געוואָרען די סומע פון 100 טויזענט דאָלאַר אין מזומן און אין פּלעדזשעס און דערמיט האָט זיך אָנגעהויבען בויען אָט די ביאַליסטאָקער שטאָט אין ישראל. ער האָט נאָך זוכה געווען, צוזאַמען מיט זיין פרוי — איר צו לאַנגע, לעבע־דיגע יאָר — צו מאַכען אַ באַזוך אין ישראל. נאָך דער לעצטער זעקס־טאָגיקער מלחמה אין יוני 1967, האָט ער אַלאַרמירט די לאַנדסלייט אין אַמעריקע, געשאַפען און אָוועקגעשיקט די ערשטע „גיכע הילף" פון טויזענטער דאָלאַרען פאַר די געליטענע ביא־ליסטאָקער מלחמה־קרבנות.

די לאַנדסמאַנשאַפט און די ברייטע אידישע עפענטליכקייט האָט מיט גרויס ענטוזיאַזם געפייערט דוד סאָהנ׳ס 70־יאָריגען געבורטסטאָג און צו יענער געלעגענהייט איז אַרויסגעגעבען געווארען אַ ספּעציעלער „דוד סאָהן יובילעאום זאַמעלבוך", וואָס האָט איבערראַל אַרויסגערופען גרויס אינטערעס.

אין דער שרייבערשער וועלט איז דוד סאָהן אויך געווען באַוואוסט אונטער אַ צאָל פּסעוודאָנימען: בן משה, דר. דוד נאָסינזאָן, אַ ביאַליסטאָקער א. אַ. וו.

דער „לעקסיקאָן פון דער נייער אידישער ליטעראַטור", אַרויסגעגעבען פון דעם אַלוועלטליכען אידישען קולטור־קאָנ־גרעס (פאַראייניגט מיט ציק"א) אין ניו־יאָרק, האָט געווידמעט דוד סאָהן אַ לענגערע ביאָגראַפישע נאָטיץ.

— — —

דוד סאָהן איז געווען אַ מופת און פענאָמען פון זיין צייט און דור, אייגנער פון די „אחרונים" אין דער פלעיאַדע פון אידעאַליסטישע, געזעלשאַפטליכע עסקנים און קולטור־טוער אויף ביידע זייטען ים.

צום אַלעם ערשטען איז ער געווען אַ פאָלקסמענטש, דער אמת׳ער געטרייער „גוטער ברודער" צו יעדען אייגעם, און צו דער זעלבער צייט דער ווירדיגער טריבון פון דעם אידישען „עמך", זיין פירשפּרעכער און וואָרטזאָגער, זיין פאַרטיידיגער און דערלייזער.

אין דוד סאָהן איז מקויים געוואָרען די מזל־ברכה פון אַ געבענטשטער סינטעז פון מח, הארץ און האָנט. אַ זעלטענער פיקח, אַ שאַרפע קאָפּ, אַ גלייכער שכל, אַ בליציגע אָריענטאַציע, אַ פענאָמענאַלער זכרון, איז ער צו דער זעלבער צייט אויך גע־ווען אַ מזג־טוב, אַ מענטש אָן אַ גאַל, אַ זעלטענער בעל צדקה און אַ גרויסער בעל טובה, און צו דעם אַלעם אויך אַ פּראַקטי־שער מאָן פון ממשות׳דיגע טאַטען. דער שכל האָט פאַרשטאַנען, דאָס הארץ האָט דיקטירט און די האָנט האָט געטאָן און גע־האָלפען. אויף אַלע געביטען, וואו ער איז נאָר געווען טעטיג,

דוד סאָהן ע"ה, די לעגענדע פון אַ דור

(אין אָנדענק פון דעם גרויסען נפטר)

פון אהרן חיות

זונטאָג, דעם 10טען פעברואַר 1968, האָט אויף זיין קראַנ־קען־בעט, אין שפּיטאָל פון אונזער אינסטיטוציע, אין עלטער פון 78 יאָר, אויסגעהויכט זיין לעצטען אָטעם אונזער אומפאַר־געסליכער פירער, גרינדער און עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פאַר דעם לעצטען האַלבען יאָרהונדערט, דוד סאָהן ע"ה.

דאָס האַרץ קלעמט פון ווייטאָג און ס'בלוטיגט די וואונד. דוד סאָהן איז ניטאָ; עס גלויבט זיך קוים, באַזונדערס פאַר אַ תלמיד, וועלכער האָט געלערנט פון זיין רבי'ן דעם גרויסען שיעור פון „אידיש ביאַליסטאָק" און „נצח ישראל" פאַר די לעצטע 20 יאָר.

געבאָרען אין ביאַליסטאָק דעם 20סטען אַפּריל 1890 ביי אַ רעליגיעז־משכיל־ישער פאַמיליע, שטאָלצער זון פון הרב ר' משה, דעם „זוהר"־איד און נחמה'קע די קצב'טע, די צדקנית און אשת־חיל, האָט דוד שוין אין זיין קינדהייט אַריינגעזאַפּט אין זיך די זאַפּט פון אידישער חיות. אויף יוראוצער גאַס האָט זיך געהאַדעוועט אַ אינגעל, אין יחיאל נעכע'ס בית מדרש האָט געלערנט אַ בחור'ל, וועלכער האָט זיך שוין יונגערהייט געשני־טען צו זיין אַ פירער ביי אידען, אַ שליח צבור פון ביאַליסטאָ־קער קהל איבער דער גאָרער וועלט.

צוזאַמען מיט אַ טראַדיציאָנעלער דערציאונג, פאַרווירצט מיט וועלטליכער בילדונג, האָט דוד סאָהן אויך אַריינגעאָטעמט אין זיינע לונגען די לופט פון די נייע ווינטען אויף דער אידי־שער גאַס: ציוניזם, סאָציאַליזם, קאַמף פאַר מענטשענרעכט און אַזוי ווייטער. צו 16 איז ער אַריין אין דער „פועלי־ציון" באַ־וועגונג. בעת דעם ביאַליסטאָקער פּאָגראָם אין 1906 האָט ער זיך באַטיליגט אין דער שטאָטישער אידישער זעלבסטשוץ.

אַלס גאַרבער־געזעל אין דער אַלטער היים, האָט דוד סאָהן שוין אין זיינע בחור'שע יאָרען אַרויסגעוויזען גרויס אינטעלי־גענץ, אַרגאַניזאַטאָרישע פעאיגקייטען און שרייבערשען טא־לאַנט. ער האָט „צוגעזינדיגט" מיט דער פּען און זיך געדרוקט אין די אָרטיגע ביאַליסטאָקער צייטונגען.

אין יאָר 1911 איז דער בראַווער, געזונטער, שלאַנקער דוד סאָהן אָנגעקומען קיין ניו־יאָרק און דאָ געאַרבעט ביי פאַרשיידענע מלאכות, אײַנשליסענדיג דעם „פּיינטער"־פאַך. פאַרבענדיג שטו־בען האָט ער אָבער אין זינען געהאַט דעם ליטעראַרישען רע־געבובּיגען פון אַ ניי אידיש לעבען, און גאָר אינגיכסט איז ער אויפגעשוואומען אויף דער אויבערפלאַך מיט זייַנע אַרטיקלען און לידער. פון פּענזעל אַריבער צו פּען, און זייַנע פאַך־חברים פלעגען אים קיבעצען מיט דעם שטעכווערטעלדיגען צונאָמען „דער רעדאַקטאָר".

דוד סאָהן האָט זיך געדרוקט אין דער „וואָרהייט", „מאָרגען־זשורנאַל", „פאָרווערטס", „טאָג", „פרייַ אַרבעטער־שטימע", „פילאַדעלפיער אידישע וועלט" און איז אויך געווען דער אַמע־ריקאַנער קאָרעספּאָנדענט פון די ביאַליסטאָקער אידישע צייי־טונגען: „ביאַליסטאָקער טאָגעבלאַט", „דאָס נייַע לעבען", „אונ־זער לעבען" א. אַ. וו.

דוד סאָהנ'ס געזעלשאַפטליכער שטערן האָט אויפגעשיינט, וועו ער האָט אַלס ענטפער אויף אַ טעלעגראַמע פון דעם ביאַלי־סטאָקער ראש הקהל, היסטאָריקער און מחבר, א. ש. הערש־בערג, וועגען דרינגענד־נויטיגער הילף פאַר דער אַלטער היים אין קלעם פון מלחמה, אויפגעשטורעמט דאָס געוויסען פון זייַנע לאַנדסלייט אין ניו־יאָרק און איבערן לאַנד. ער האָט אַרויסגע־ריסען די ביאַליסטאָקער „אַלרייטניקעס" אין אַמעריקע, די „פי־רער פון ביאַליסטאָקער בקור־חולים" פון דער גלייכגילטיגער אַפּאַטיע צו דער חרובער היימשטאָט, פאַרשטערט זייער געמיט־ליכע „שפּיל אין ביינדלעדע" אין אַ קעלער אויף איסט בראָדווי און זיי אָנגעצונדען מיט אַ פייער פון אחריות און הילפסגרייט־קייט פאַר זייער אייגען בלוט און פלייש אויף יענער זייט ים.

אויף זיין איניציאַטיוו איז אין יאָר 1919 אַרגאַניזירט גע־וואָרען דער „ביאַליסטאָקער רעליף קאָמיטעט" אין ניו־יאָרק, וועלכער האָט אין משך פון 13 יאָר איבערגעשיקט די סומע פון 5 מיליאָן דאָלאָר צו דער חרוב'ער אַלטער היים און דערמיט געשלאָגען דעם היסטאָרישען רעקאָרד פון הילף פאַר די אונ־שטרייטען און אַמביציעס ווערט געשאַפען די „קרית ביאַלי־סטאָק" אין מדינת ישראל, וואָס דער נאָמען דערמאָנט אונזער נישט פאַרגעסענע היימשטאָט; דאָס וויגעלע פון אונזער גע־בורט; די אידישע טרייַע איבערגעגעבענע משפחות, וואונדער־באַרע הייליגע שבתים און ימים טובים פון אונזער נישט פאַר־געסענער היימשטאָט ביאַליסטאָק.

דוד סאָהן רוט ניט. ער האָט נאָך פיל אויפצוטאָן, און ער שאַפט דעם מאָנומענטאַלען בילדער־אַלבום פון 386 זייטען, אַרויסגעגעבען אין יאָר 1951, געזאַמעלט און צונויפגעשטעלט פון הונדערטער בילדער פון אַלע יאָרען און אַלע צייטען. דאָס איז אַ קאָלאָסאַל ווערק וואָס איז נישט אָפּצושאַצען. אַלע היס־טאָרישע פּעריאָדען פון ביאַליסטאָק וויקלען זיך פונאַנדער אין בילדער, באַשרייבונגען פון דער שטאָט, אַרגאַניזאַציעס, אָנגע־זעענע אינסטיטוציעס, סוחרישע און אַרבעטער־באַוועגונג; אינ־דוסטריעלע, אינטעלעקטועלע, קינסטלערישע פּרעסע און שול־באַוועגונג, רעליגיעזע אינסטיטוציעס; אָנהויבענדיג פון אָנט־שטיין פון ביאַליסטאָק אין יאָר 1689 — וועו ביאַליסטאָק איז געווען אַ דאָרף פאַרוואָלטעט פון פּוילישען גראָף יאָן קלעמענס בראָניצקי, ביז דעם שרעקליכען אונטערגאַנג און בלוטיגען אום־קום פון ביאַליסטאָק; און אויך אפילו בילדער פון חורבן־פּעריאָד; אָבער אויך בילדער פון אינסטיטוציעס און ביאַליסטאָקער טויער אין מדינת ישראל.

דאָס איז אַן אומשאַצבאַרער היסטאָרישער אוצר וואָס קען נישט געקויפט ווערען פאַר קיין געלט אין דער וועלט. צו דעם מאָנומענטאַלען ווערק פון בילדער־אַלבום און העלפען דערשיי־נען האָבען אויך מיטגעאַרבעט: אונזער ענערגישער, באַליבטער יצחק ריבאַלאָווסקי, דער טאַלאַנטפולער שריפטשטעלער אהרן חייט, און אויך איך האָב מיטגעאַרבעט ביים באַשרייבען די „ביאַליסטאָקער גאַסען".

זאָל דוד סאָהן זייַן אַ מליץ יושר פאַר זיין פאַר'יתומ'טער משפּחה, זיינע טרייַע לאַנדסלייט, כלל ישראל און מדינת ישראל, וואָס נויטיגט זיך אַזוי אין רחמים און שלום.

א־ל מלא רחמים... מיט אַ צעווייטאָגט האַרץ, גרויס גע־בעט און טרערען אין די אויגען, זעגנען מיר זיך אַלע מיט דעם בכבוד'יגען נפטר, אונזער נישט פאַרגעסענער, אומשטערבליכער דוד סאָהן!

נישטאָ מער דוד סאָהן — דער וואונדערבאַרער ביאַליסטאָקער איד!

(אויף אַ פּרישען קבר, וועדטער פון טרויער)

פון יעקב יערוזאַלימסקי

פון וואָס אַנהויבען? און וואו קען איך ענדיגען? ווי שוואַך און בלאָס זיינען וועדטער געפּען וואונדערליכע פּאַקטען פון אַ לעבען, פול מיט ברויזענדער ענערגיע און קאָלאָסאַלע דערגרייכונגען פּאַר אַ ריזיגער לאַנדסמאַנשאַפט; פון ביאַליסטאָקער איז אין אַמעריקע און איבער דער גאַנצער וועלט און פּאַר כלל ישראל, ווי דאָס זיינען געווען די גיגאַנטישע דערגרייכונגען פון איין מענטש: דוד סאָהן!

דוד סאָהן האָט געלעבט צען לעבענס, נישט איין לעבען; ווייל די רעזולטאַטען פון זיינע לעבענסלאַנגע פּאַרווירקליכטע טאַטען, וואָלטען צען מענטשען נישט באַווייזען אויפצוטאָן. אין קורצע אויפגעכאַפּטע דערמאָנונגען וועל איך פּרובירען, מיט מיין שוואַכער פּעדער, מאַכען אַ סך־הכל פון זיין גרויסען לעבען.

* * *

אין יאָר ניינצן הונדערט עלף, קומט דער איין־און־צוואַנציגער — לויט זיין עלטער — הויכער, שלאַנקער, מיטן קלוגען שמייכעל דוד סאָהן אין אַמעריקע. זיין געבוירענער חוש פּאַר געזעלשאַפט־ליכער אַרבעט, זיין פּעאיגקייט צוציען צו זיך די מאַסען, באַוועגען זיי צו געזעלשאַפטליכער אַרבעט, ווייזט זיך שוין אַרויס; און ער שפּרייזט פּאַראויס אַלס באַליבטער וויזיאָנער, מיט גרויסע פּראָיעקטען פּאַר די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וואָס האָבען געהאַט דאָס גליק ער זאָל ווערען זייער וועגווייזער און דערגרייכער פון קאָלאָסאַלע אויפטוען פּאַר די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ניו־יאָרק, גאַנץ אַמעריקע; דערגרייכענדיג אַלע ווינקלען פון ערד־קוגעל, וואו ביאַליסטאָקער האָבען געוואוינט; שאַפענדיג אַ לעגענדע: אַז אַלץ איז מעגליך פּאַר דעם מענטשען צו באַווייזען, און אוממעגליכעס באַשטייט נישט פּאַר: דוד סאָהן.

אין ניינצען־פּערצען — אָנהייב פון ערשטער וועלט־מלחמה — אויף אַן אָפּיל פון אַ דרינגענדער טעלעגראַמע פון באַוואוס־טען ביאַליסטאָקער שרייבער און היסטאָריקער, אברהם שמואל הערשבערג — וואָס האָט שפּעטער פּאַרפּאַסט דאָס באַרימטע ווערק „פּנקס ביאַליסטאָק", ארויסגעגעבען אין צוויי בענדער אין 1949—1950, פון דער ביאַליסטאָקער היסטאָרישער געזעלשאַפט — צו דעם יונגען אָבער שוין גוט באַקאַנטען פּראָמי־נענטען געזעלשאַפטליכען טוער דוד סאָהן, ווערט געגרינדעט אַ צייטווייליגער קאָמיטעט אין ניו־יאָרק, וועלכער שיקט איבער די ערשטע דריי טויזענט דאָלאָר פּאַר דער ביאַליסטאָקער קהילה, בעת דער דייטשער אָקופּאַציע.

דוד סאָהן רוט ניט. דאָס מענטשליכע לעבען איז אַזוי קורץ, און עס זיינען דאָ אַזויפיל פּראָיעקטען צו פּאַרווירקליכען; ווערט לויט דוד סאָהנ'ס איניציאַטיווע געגרינדעט, דעם 17טען יולי 1919, דער ביאַליסטאָקער רעליף־קאָמיטעט אין ניו־יאָרק; און אין יולי 1920, פּאַר דער באַלשעוויסטישער אינוואַזיע, קומט דוד סאָהן אין ביאַליסטאָק און ברענגט הונדערט און פופציג טויזענט דאָלאָר פון ביאַליסטאָקער רעליף־קאָמיטעט, און רא־טעווט זיך קוים אַרויס, זייענדיג אין לעבענס־געפּאָר. אגב, פּאַרבייפּאָרענדיג בערלין אויף זיין שליחות קיין ביאַליסטאָק, ווערט דורך דוד סאָהנ'ס איניציאַטיווע געגרינדעט אין בער־לין דער „ביאַליסטאָקער פּאַרבאַנד", מיט די חשובֿע מיטגרינ־דער: ד"ר הערמאַן (שפּעטערדיגער רעדאַקטאָר פון דער „פּרייע אַרבעטער־שטימע" אין ניו־יאָרק) און דוד קלעמענטינאָווסקי (שפּעטערדיגער סעקרעטאַר פון דער ביאַליסטאָקער היסטאָרי־שער געזעלשאַפט אין ניו־יאָרק), העלפענדיג זיי אַריבערברענ־גען אין ניו־יאָרק.

דער ביאַליסטאָקער רעליף־קאָמיטעט, וואָס איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָר 1919 פון דוד סאָהן, האָט באַוויזען דעם אומ־גלויבליך פּאַנטאַסטישען פילאַנטראָפּישען אויפטו: אַריבערצו־שיקען פון יאָר 1919 ביז יאָר 1932, די ריזיגע סומע פון פינף מיליאָן דאָלאָר, צו ביאַליסטאָקער אָנגעזעענע אינסטיטוציעס און גרויסע פּערזענליכקייטען.

דוד סאָהן וואָרפט זיך אַריין מער און מער אין דער גיגאַנ־טישער אַרבעט, וואָס האָט אים געמאַכט אומשטערבליך צווי־שען די ביאַליסטאָקער. אין יאָר 1921, ווערט געשאַפען דער „ביאַליסטאָקער צענטער" אין ניו־יאָרק, אָבער דאָס איז נישט גענוג פּאַר דעם יונגען ענערגישען וויט־זעעוודיגען, גייסטיג־געהויבענעם דוד סאָהן; און אַרויסגייענדיג פון דעם באַרימטען געדאַנק „לא על הלחם לבדו יחיה האדם" (נישט אויף ברויט אַליין לעבט דער מענטש), גרינדעט ער דעם באַרימטען לאַנדס־מאַנשאַפטליכען זשורנאַל „די ביאַליסטאָקער שטימע", וואָס פּאַר־נעמט אַן אָנגעזעענעם אָרט אין דער ליטעראַרישער וועלט, מיטן גוטען ערנסטען צוזאַמענגעקליבענעם מאַטעריאַל, און אָנגעזעע־נע שרייבער וואָס נעמען אין אים אַן אָנטייל.

דוד סאָהן שפּרינגט פּאַראויס. עס איז נאָך דאָ אַזויפיל אויפצוטאָן. די צייט וואַרט נישט... און אין פעברואַר 1923 ציט זיך אַריין דער ביאַליסטאָקער צענטער אין זיין פינף־שטאָ־קיגער געבויידע, און הויבט אָן צו ווערען וועלט באַרימט ביי אַלע ביאַליסטאָקער, צעזייט און צעשפּרייט איבער דער גאַנצער וועלט; אַלס דער צענטראַלער אַדרעס פון אַלע ביאַליסטאָקער. און אין יאָר 1929 לייגט מען דעם ווינקעלשטיין פון דער צען־שטאָקיגער געבויידע וואו עס קאָנצענטרירט זיך די גאַנצע טע־טיגקייט פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט; מיט אַ מושב זקנים און שפּיטאָל, מיט גוטער מעדיצינישער באַהאַנדלונג, וואָס וואָקסט אויס אין שפּעטערדיגע יאָרען ווי אַ ביישפּיל פון מוסטערהאַפּטער מעדיצינישער באַהאַנדלונג; מאַדערנסטע מע־דיצינישע אייניריכטונג פּאַר דריי הונדערט עלטערע מענטשען, וואָס דער מושב זקנים וועדט ביי זיי פּאַראַנדעלט אין אַ גע־בענטשטער היים.

די צייט גייט פּאַראויס. נאָך דעם מורא'דיגען חורבן פון אייראָפּאַישען אידענטום, וואו זעקס מיליאָן פון אונזער אום־גליקליך פּאָלק זיינען דערטרונקען געוואָרען אין בלוט דורך די דייטשע נאַצישע מערדער, קומט אויך אום אונזער ליבע היימ־שטאָט ביאַליסטאָק; פּאַרוויסט, צעשמעטערט פון אומקום, אין אַ מבול פון בלוט, באַגלייט מיט טרויער און טרערען פון לעבענ־געבליבענע קרובים; און דאָן שטראָלט אויף אַ ליכטיגער מאָמענט אין אידישען לעבען: שיבת ציון! נאָך בלוטיגע שלאַכטען מיט די אַראַבער, נאָכן זיג פון אונזערע אידישע העלדען, ווערט גע־שאַפען אין יאָר 1948, דאָס אידישע, אזוי לאַנג אויסגע'חלומ'טע אידישע היימלאַנד: דאָס אידישע, העלדישע מדינת ישראל!

דוד סאָהן זעט פּאַר זיך ווייטערדיגע שטורמישע טעטיג־קייט פון ביאַליסטאָקער צענטער וואָס פּאַרבינדען ביי אים צווי חלומות: ביאַליסטאָק און מדינת ישראל. און אין יאָר 1949 ווערט אַרגאַניזירט, לויט דער איניציאַטיוו פון דוד סאָהן אין ניו־יאָרקער ביאַליסטאָקער צענטער, אַן אַלוועלטליכע קאָנפע־רענץ פון אַלע ביאַליסטאָקער אָרגאַניזאַציעס צו גרינדען „קרית ביאַליסטאָק" אין מדינת ישראל. מיט פיל מי, פּערזענליכע

ריקע, נאָר מיט דעם אויסשליסלעכן צוועק זיך צו טרעפן מיט דוד סאָהן און אים איבערגעבן דעם דאָנק פון די ברידער און שוועסטער אין דער נאָך־מלחמה'דיגער ביאַליסטאָק. ער האָט מיר צוגעזאָגט צומאָרגענס נעמען קיין ניו־יאָרק.

ערריינגייענדיג אין ביאַליסטאָקער צענטער איז אונז אָנט־קומען געקומען א פּערזאָן, און מיר האָבן אים געזאָגט, אז מיר ווילן זען הער דוד סאָהן. ער האָט אונז געפרעגט ווער מיר זיינען, און איך האָב זיך פאָרגעשטעלט און דערקלערט, אז איך בין מיט צווי טעג צוריק אָנגעקומען פון אייראָפּע און אז איך ווייל זען דוד סאָהן. מיט אַן איינגעהאַלטענעם שמייכעל האָט ער מיר דערלאָנגט די האַנט און באַשיידען געזאָגט: „איך בין דוד סאָהן", און ער האָט אונז געבעטן ארייַנקומען צו אים אין אָפּיס.

די אויפנאָמע ביי דוד סאָהן האָט מיר נאָך מער איבער־צייגט, אז ער איז מיט זיין גאַנצען לייב און לעבן איבערגעגע־בען צו זיינע ברידער און שוועסטער איבער דער גאַנצער וועלט.

דער ערשטער באַזוך אין ביאַליסטאָקער צענטער און די באַגעגעניש מיט דוד סאָהן האָט מיר אזוי צוגעצויגען, אז איך בין שוין צוגעבונדען געוואָרען צו דער שיינער אינסטיטוציע און געוואָרען א טייל פון דער בריט־פאַרצווייגטער ביאַליסטאָ־קער טעטיקייט פאַר די לאַנדסלייט אין אַמעריקע און אומעטום.

* * *

דוד סאָהן, איינער פון די חשובסטע עסקנים פון דעם היגען אידענטום און פירער פון די אַלוועלטלעכע ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט, איז געווען מיין לערער און וועג־ווייזער, פון וועמען מען האָט זיכער געקענט זייער א סך לערנען, סיי אין געזעלשאַפט־לעכער טעטיקייט און אויך אזוי אין דער באַציאונג צום כלל און יחיד.

עס איז געווען מיין זכיה צו זיין נאָענט מיט אים אין משך פון צוואַנציק יאָר — אָט אין די יאָרן האָב איך זייער א סך גענאָסען פון זיין פריינטשאַפט און געזעלשאַפטלעכער דערפאָ־רונג פאַר כלל ישראל און בפרט פאַר ביאַליסטאָק און ביא־לִיסטאָקער, וועמען ער האָט ארומגענומען מיט ליבשאַפט און האַרציקייט און פאַר וועמען ער האָט געטריי געווידמעט א האַל־בען יאָרהונדערט פון זיין לעבן.

ווען עס איז מיר צוגעטיילט געוואָרען דער גרויסער כבוד פון איבערנעמען דעם אָמט אלס געשעפטספירער פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט, האָב איך גענומען אויף זיך די אחריות צו גיין אין די פוס־טריט פון מיין גרויסען לערער און פירער — דוד סאָהן: היטען די גרויסע גייסטיגע ירושה, וואָס ער האָט איבערגעלאָזען און פאַרזעצען די טעטיקייטן לטובת דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב־זקנים מיט טריישאַפט און איבערגעבנקייט — מיט דער הילף, קאָאָפּעראַציע און דערמוטיגונג פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט.

מיין פרוי, וואָס איז אַלעמאָל געווען א גוטער שותף אין מיין אַרבעט פאַר דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט, האָט שטענדיג אַרויפגעקוקט צו דוד סאָהן מיט כבוד און פאַרערונג, איז אויך דורכגעדרונגען מיט צער אויף זיין טויט, און צוזא־מען וועלן מיר ווייטער טאָן די אַרבעט לטובת אונזער אינ־סטיטוציע — דעם צענטער און מושב זקנים — אזוי אויך אונ־זער גאַנצער משפּחה — די גאָלדבערג'ס, די בראָמסאָן'ס, די מעדוועדעוו'ס, די אייבעלסאָן'ס און רובינ'ס.

מיט א געפיל פון יראת־הכבוד וועלן מיר אַלעמאָל עהרן דעם אָנדענק פון דוד סאָהן און פאַרזעצען די טעטיקייט, ווי ער האָט אונז געלערנט לטובת כלל ישראל און לטובת אונזער צענטער, מושב זקנים און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אומעטום.

ניט שטאָ!

(אין אָנדענק פון דוד סאָהן ע"ה)

פון **אברהם שבח**

(ארגענטינע)

א בוים איז געפאַלען
אויף איסט בראָדוויי
צוויי צווייג אָכט,
און אויף טויזענטער קוואַרטאַלען
האָט אָפּגעהילכט דער קראַך;
און דער עכא —
פייל פון בויגן —
האָט געטראָגען זיך,
געפלויגען,
איבער ווייטע קאָנטינענטען,
אָקעאַנען,
וואו א וואָרצעל פון זיין שטאַם
איז נאָר פאַראַנען.

און ווען ס'פאַלט א בוים אזא,
א קרעפטיקער, אוועק —
גוסס'ט אונזער טייערסטער פאַרמעג;
און ס'קראַכען די געמיטער,
און יעדער אבר ציטערט,
פון דעם זאָרג און פיין:
— וואָס וועט זיין? !
— וואָס וועט זיין? !...

— וואָס וועט זיין? —
פלענסטו, ליבער מענטש, דו טייערער,
ביז דיין לעצטען אָטעם־צוג
נישט אויפהערען פרעגען,
— וואָס וועט זיין?
און טאָמער פלעגט א שפּליטער שיין
פון די פאַרטושטע פייערן
דערגרייכען דיינע ברענען,
פלענסטו שיינענדיג א זאָג־טאָן אויפן קול:
„עוד לא אלמן ישראל"!...

די וואונד איז גרוים,
און ריזיג איז דער בלויז,
און טיף איז דער תהום
פון אָקאַרשט געפאַלען בוים,
וואָס האָט די שענסטע פירות
פאַר דורות
אונז געגעבען
אין זיין לעבן.

— — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —

שטייען מיר דערשיטערטע,
פאַר'יתומ'טע, פאַרביטערטע,
און היטען אָפּ דיין ווערק, דיין גרויסען,
און דיין לעצטען וואונטש דעם הייסען —
ווייטער שמידען, ווייטער שפּינען,
פאַר א נייעם ליכטיגען באַגינען.

מיין גרויסער וועגווייזער

(אויפן פרישען קבר פון דוד סאָהן ע"ה)

פון **איסאַק ריבאַלאָווסקי**, געניראַל־סעקרעטאַר

נאָך דעם שלום פון דער צווייטער וועלט־מלחמה און אומ־קום פון די זעקס מיליאָן אידען, בין איך גראָד געווען איינער פון די וויניג־גליקליכע, וועמען עס איז באַשערט געווען צו בלייבן לעבעדיג.

אומקערענדיג זיך פון רוסלאַנד, וואו איך האָב דורכגעמאַכט די מלחמה־יאָרן, בין איך אָנגעקומען קיין קראָקע, פּוילן. עס האָט מיר אָבער שטאַרק געצויגען צו מיין היימשטאָט ביאַליסטאָק, וואו איך בין געבאָרן און דערצויגען געוואָרן. האָב איך באַשלאָסן צו פאָרן „אהיים".

אָנקומענדיג קיין ביאַליסטאָק, בין איך פאַרציטערט געוואָ־רען פון דעם שרעקליכן חורבן. איך האָב אַרומגעוואַנדערט איבער די חורבות און ניט געוואוסט וואו איך געפין זיך, ווייל אַלץ איז געווען אָפּגעווישט, קיין סימן פון הייזער אָדער גאַסען. איך האָב זיך ענדליך דערשלאָפּט צו גומיענער גאַס, אין דער „באָגאָדעלניע", וואו עס האָט זיך דעמאָלט געפונען דער אי־דישער וואיעוואָדישער קאָמיטעט.

אַריינגייענדיג אין לאָקאל פון קאָמיטעט, האָב איך גע־טראָפען: דר. שמעון דאַנער, פּסח בורשטיין, ידידיה האַמ־בורג, אַהוואָקאַט טורעק, מענקעם און אַנדערע.

מיינע אויגען האָבען אויפגעלויכטען און עס האָט זיך פאַר מיר געעפענט א נייע וועלט, וועו איך האָב אויפן טיש, ביי וועלכען דער קאָמיטעט האָט אָפּגעהאַלטען א זיצונג, דער־זען בריוו פון „ביאַליסטאָקער צענטער" אין אַמעריקע אין דער אייגענהאַנטיגער שריפט פון א געווייסער פּערזאָן, דוד סאָהן. איך האָב דאַן ניט געוואוסט, ווער דוד סאָהן איז, אָבער עס האָבען זיך מיר געשטעלט טערען אין די אויגען, וויסענדיג אז ערגעץ אין דער וועלט, אין דער ווייטער אַמעריקע, געפינט זיך א איד מיט א גרויס, וואַרעם האַרץ, וועלכער האָט אויסגע־שטרעקט זיין האַנט צו די רעשטלאָך לעבעדיגע לעבענע אויס־געהונגערטע און אָפּגעריסענע ביאַליסטאָקער אידען, און אז אויף זיין איניציאַטיוו האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער געשאַפען דעם ביאַליסטאָקער רעליף־קאָמיטעט אין אַמעריקע. די בריוו, וואָס דוד סאָהן האָט געשריבען צו דעם קאָמיטעט אין ביא־לִיסטאָק, האָבען געלאָזט וויסען די לעבענגעבליבענע רעשטלאָך, אז זיי זיינען ניט עלענט, און אז די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין אַמעריקע וועלן אַנטקעגען קומען זייערע שוועסטער־געטראָפע־נע בריידער און שוועסטער אין דער אלטער היים מיט הילף, געלט און זאכען. עס איז זיך לייכט פאָרצושטעלען די פרייד פון דעם שארית הפּליטה אין ביאַליסטאָק, וועו די בשורה האָט זיי ענדליך דערגרייכט. אין די נעקסטע וואָכען איז טאַקע אָנגע־קומען געלט, קליידער און מעדיצינען פאַר די געראַטעוועטע אידען פון ביאַליסטאָק און אומגעגענט.

דורך דער גאַנצער צייט איז די קאָרעספּאָנדענץ אָנגעפירט געוואָרען פון דוד סאָהן אין זיין אייגענער האַנטשריפט. מיר אין ביאַליסטאָק האָבען געוואוסט, אז דוד סאָהן איז דער דער־לייזער פון די קראַנקע, צעבראָכענע לעבענגעבליבענע אידען אין דער אלטער היים.

וועו איך בין מיט וואָכען שפּעטער צום צווייטען מאָל גע־קומען קיין ביאַליסטאָק, האָב איך שוין געטראָפען די דאָרטיגע אידען אָנגעטאָן ליטיש אין פיינע אָנצוגען, שיך און אַנדערע אָנשטענדיגע קלייַדער; מען האָט געהאַט גענוג שפּייז און נוי־טיגע מעדיקאַמענטען, און די שטימונג איז שוין געווען פיל מונטערער. מען האָט אפילו מיר אָנגעבאָטען הילף, אָבער איך האָב זיך אַנטזאָגט, ווייל איך האָב זיך דערין ניט געוויטיגט.

די הילף איז אָנגעקומען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק. מען האָט זיך דאָן אין ביאַליסטאָק אויסגעדריקט, אז מיר זיינען ניט אַליין אין דער וועלט, א דאַנק דער פּערזאָן פון דוד סאָהן, וועלכער האָט אונז פאַרבונדען מיט אונזערע פריינט און פאַמיליעס אין אַמעריקע. די גרעסטע צאָל האָבען אפילו באַקומען פּערזענליכע ענטפערס פון דוד סאָהן, וועלכער האָט דערפילט זייערע פאַרלאַנגען און אויסגעזוכט פאַר זיי זייערע משפּחות. עס איז איינפאַך ניט צו באַשרייבען די פרייד פון די מענטשען.

אין דעם מאָמענט האָב איך ביי זיך געטראַכט: ווער איז עס אָט דער דוד סאָהן, וועגען וועמען אַלע רייַדען, פון וועמען אַלע קריגען בריוו מיט אַדרעסען פון קרובים, חברים, פאַמי־ליעס און פריינט? ווער איז אָט די פּערזאָן, וועלכע גיט זיך אָפּ אזוי פיל מיט אומגליקליכע, צעבראָכענע, קראַנקע מענ־טשען? דער געדאַנק האָט מיר קיין רו ניט געגעבען. עס איז געוואָרען מיין לעבענס־אַמביציע צו קריגען די געלעגענהייט אָנצוקוקען אָט דעם מענטשען מיט מיינע אייגענע אויגען און איבערצוגעבען אים די געפילען פון די גראַטעוועטע ביאַליסטאָ־קער אידען, וואָס זיי האָבען וועגען אים גערעדט אין יענע שוועי־רע טעג און א דאַנק וועמען זיי האָבען געקענט דורכמאַכען די ערשטע מאַנאַטען נאָך דער באַפרייאונג פון ביאַליסטאָק.

אזוי ווי איך האָב געשטרעבט וואָס גיכער צו פאַרלאָזען פוילן, זיינען מיינע געדאַנקען געווען געצילט אין איין ריכ־טונג: וואו איך זאָל ניט פאַרען אין דער גרויסער וועלט, זאָל איך אָבער האָבען די געלעגענהייט דורכפאָרען אַמעריקע, אָפּ־שטייגען אין ניו־יאָרק, און זען מיט מיינע אייגענע אויגען דוד סאָהן און דעם „ביאַליסטאָקער צענטער".

איך בין אוועקגעפאָרען קיין פּראַג, טשעכאָסלאָוואקיע, גע־וען דאָרט זעקס מאַנאַטען און דאַן עמיגרירט קיין פּאַריז.

עס איז מיר געלונגען צו באַקומען א וויזע קיין וועגזוע־לא אלס שטענדיגען וואוין־אָרט, אָבער איך האָב דאָך ניט גע־וואָלט אויפגעבען דעם פאַרלאַנג צו זיין אין אַמעריקע, זיך טרעפען מיט דוד סאָהן און אים איבערגעבען דעם דאַנק פון זויגע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין דער חרוב'ער אלטער היים.

איך האָב געמאַכט באַמיאונגען צו באַקומען א טראַנזיט־וויזע דורך אַמעריקע, און די זאך איז מיר געלונגען. א דאַנק די באַמיאונגען פון מיין ברודער, לעאָן רובין ע"ה, פון ברוק־לין, האָב איך באַקומען א דורכפאָר־דערלויבעניש דורך אַמעריי־קע פאַר צווויי וואָכען.

קומענדיג קיין אַמעריקע און זיצענדיג ביי מיין ברודער אין הויז, האָב איך זיך גלייך נאָכגעפרעגט אויף דוד סאָהן. איך האָב אים געזאָגט, אז איך בין געקומען ניט אָנצוקוקען אַמע־

זאָל געשאַפֿען ווערען אַ גרויסער „צענטער", ווייל עס איז ניט בלויז די פֿראַגע פֿון צייטווייליגער הילף. ער האָט שוין דעמאָלט פֿאַראויסגעזען, אז אזא הילף ווערט נויטיג זיין פֿאר לאַנגע יאָרן. עס מוז דעריבער געשאַפֿען ווערען אַ פֿאַסיגער „צענטער" וואָס זאָל זיין פֿאַרבונדען מיט דער אַלטער היים; וואָס זאָל אויך אַרומנעמען און פֿאַרבינדען אַלע ביאַליסטאָקער אידן אין ניו־יאָרק, אין אַמעריקע, און אויך אין אַלע טיילן וועלט.

דעמאָלט טאָקע, און אַ דאַנק דוד סאָהן, האָט זיך אָנגעהויבען דער נייער און גרויסער קאַפּיטאַל ביי די ביאַליסטאָקער אידן אין אַמעריקע: אויף 228 איסט בראָדוויי, אין ניו־יאָרק, איז אויסגעבויט געוואָרן דער גרויסער „ביאַליסטאָקער צענטער", וואָס איז גלייך געוואָרן אַ וועלט־אַדרעס. מיר האָבן אין ניו־יאָרק לאַנדסלייט פון פֿאַרשידענע שטעט און צענטערס אין מזרח־אייראָפּע, פיל פון יענע שטעט זיינען געווען גרעסער ווי די אַמאָליגע אידישע ביאַליסטאָק. אָבער קיינער פון אָט די גרויסע לאַנדסמאַנשאַפטען האָט ניט אויפגעבויט אזא לעבעדיגען מאָנומענט נאָך זייערע פֿאַרניכטעטע היימשטעט און די דאָרטיגע אידן, ווי דאָס איז דער גרויסער „ביאַליסטאָקער צענטער" אויף דער איסט־סייד.

שוין אין יאָר 1926 האָט דוד סאָהן געזען די פֿראָבלעם פֿאַר עלטערע מענטשען. ער האָט שוין דעמאָלט פֿאַרגעפֿילט, אז די פֿראָבלעם פון עלטערע מענטשען ווערט מיט דער צייט פֿאַרנעמען דעם אויבענאָן אין אונזער לעבען. איז דוד סאָהן אַרויסגעקומען מיטן געדאַנק צו בויען אַן אייגענעם מושב־זקנים. גאָר גיך איז דער וויכטיגער פּלאַן געוואָרן פֿאַרווירקליכט. אַרום יאָר 1930 האָבען די ביאַליסטאָקער אידן, אָונטער סאָהנ'ס אָנפּירערשאַפט, אויסגעבויט די צען־שטאָקיגע גבייד אויף דער איסט־סייד, וואָס איז געוואָרן און איז די גאַנצע צייט ביז איצט, פון די בעסטע אינסטיטוציעס פאַר עלטערע אידישע מענטשען, פאַר ביאַליסטאָקער און אויך פאַר אַנדערע.

אַלס גרינדער, פירער און עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים, האָט דוד סאָהן אַלע יאָרן אַרויסגעוויזען האַרץ און נשמה אין זיין פֿאַרצווייגטער אַרבעט. אַזוי איז אויך געווען נאָך דעם גרויסען אידישען חורבן בייַ היטלער'ן, ווען די ביאַליסטאָקער אידן אין אַמעריקע האָבען, אונטער דער אָנפּירערשאַפט פון דוד סאָהן, געשיקט בריידערליכע הילף צו דעם רעשטעל עלי־נס געראַטעוועטע לאַנדסלייט אין דער אַלטער היים, צו די נויטבאַדערפטיגע ביאַליסטאָקער אידן אין די „די־פּי"־לאַגערן, קיין מדינת ישראל און אין אַנדערע לענדער.

עם דאַרף, אגב, דערמאָנט ווערען, אז אַ דאַנק דער איניציאַטיוו און אַנשטרענגונגען פון דוד סאָהן, איז אויך אין מדינת ישראל אויסגעבויט געוואָרן אַ גאַנץ שטעטל, „קריית ביאַליסטאָק", וואו ס'וואוינען איצט העכער 200 פאַמיליעס, די מערסטע ביאַליסטאָקער. דאָס איז געווען דער רעזולטאַט פון דעם וועלט־צוזאַמענפאָר, וואָס דוד סאָהן האָט פֿאַררופען אין ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק, אין 1949.

אין יאָר 1921, גלייך נאָכדעם ווי עס איז געגרינדעט געוואָרן דער „צענטער", האָט דוד סאָהן אויך אָנגעהויבען ארויסגעבען אַן אייגענעם זשורנאַל פון די לאַנדסלייט, די „ביאַליסטאָקער שטימע". אין פֿאַרלויף פון די פֿאַרגאַנגענע העכער 45 יאָר איז דוד סאָהן געווען דער רעדאַקטאָר פון דאָזיגען זשורנאַל, וואָס איז, אגב, די אייניציגע און רעגעלמעסיגע אויסגאַבע פון דעם מין צווישען די היגע אידישע לאַנדסמאַנשאַפטען.

איינע פון דוד סאָהנ'ס גרויסע דערגרייכונגען איז אויך געווען דאָס צונויפֿשטעלען פון אים און ארויסגעבען דעם באַרימטען „ביאַליסטאָקער אַלבום", וואָס איז דערשינען אין יאָר 1951. דער אַלבום שפּיגעלט־אַף די גאַנצע געשיכטע פון אַמאָליגער אידישער ביאַליסטאָק; דעם גרויסען חורבן בעת די היטלער־יאָרן, און דאָס לעבען פון ביאַליסטאָקער אידן אַלע וועלט־טיילן.

* * *

צום טיש פון דוד סאָהן אין „ביאַליסטאָקער צענטער" אויף דער איסט־סייד האָבען זיך געצויגען פעדים פון אַלע טיילן אין דער וועלט. דאָס זיינען געווען בריוו און וועכנונגען פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וועגען פֿאַרשידענע ענינים און הילף. אָט די אומצאָליגע בריוו זיינען קיינמאָל ניט געבליבען אָן אַן ענטפער. דוד סאָהן האָט געענטפערט אַלעמען און — ניט בלויז מיט געוויינליכע בריוו. ער האָט געענטפערט מיט ליבע און וואַרעמקייט; מיט פּראַקטישע עצות, אָנווייזונגען און מיט דער נויטיגער הילף, אויף וויפיל דאָס איז נאָר געווען מעגליך.

די אַמאָליגע ביאַליסטאָק, מיט די דאָרטיגע האַרציגע אידן, איז מער ניטא. אָפּגעווישט און פֿאַרטילגט איז די וואונדערלעכע קהילה, צוזאַמען מיט דעם אַמאָליגען שפּרודעלדיגען אידישען לעבען אין מזרח־אייראָפּע. אָבער דער אידיש־ביאַליסטאָקער גייסט לעבט ווייטער, דאָס איז טיף פֿאַרוואָרצעלט אומעטום, באַזונדערס אויף דער אַלטער אידישער איסט־סייד אין ניו־יאָרק. דאָס אַלץ איז אין אַ גרויסער מאָס צו פֿאַרדאַנקען דוד סאָהן, וועמענס גאַנצער לעבען איז געווען דורכגעדרונגען מיט ביאַליסטאָק.

געצייליטע טעג פאַר זיין טויט האָב איך ווידער געשמועסט מיט דעם ליבהאַרציגען דוד סאָהן. איך האָב אים באַזוכט אין דעם נייעם מאָדערנעם שפּיטאָל פון ביאַליסטאָקער מושב זקנים, וואו ער איז געלעגען אַ קראַנקער און אויסגעהויבט זיין נשמה. ער איז געווען צופֿרידען פון דעם, אז דאָס גרויסע ווערק וואָס ער האָט אויפֿגעבויט, דער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב־זקנים, גייט איבער אין טרייַע הענט. ער האָט מיט דעם געמיינט די אינגערע ביאַליסטאָקער טוער. ער איז געווען צופֿרידען, אז די דאָזיגע זיינען איצט זייער טעטיג אין דעם „קלוב ביאַליסטאָקער פֿרייַנט", און אז זיי היטען אַף מיט גרויס ווירדע דעם אַנדענק פון די ביאַליסטאָקער קדושים, וועלכע זיינען אומגעבראַכט פון גרויסען יחוס, וואָס היסט אידישע ביאַליסטאָק..."

די ביאַליסטאָקער אידן אין אַמעריקע און איבער דער וועלט האָבען פֿאַרלוירען זייער ליבען פירער און וועג־ווייזער, איינעם פון זייערע געטרייסטע זין. דאָס אידישע פֿאָלקס־לעבען אין אַמעריקע האָט מיט דוד סאָהנ'ס טויט פֿאַרלוירען איינעם פון די פֿיאָנערן, בויער און טרייַע אַפּהיטער און וועכטער פון אידישער פֿאָלקסטימלעכקייט. די צאָל פון אזעלכע וועלט אַלץ ווינציגער, ווינציגער.

ביאַל. בר. 88 אַ. ר. טרויערט נאָך דוד סאָהן ע"ה

דער ביאַל. בר. 88 אַ. ר. האָט אָנגענומען אַ טרויער־רעזאָלויציע נאָך אונזער גרויסען פירער, דוד סאָהן ע"ה, און אויסגעדריקט די אַנטשלאָסענקייט ווייטער אָנצוהאַלטען זיין גייסטיגע און געזעלשאַפטליכע ירושה.

דוד סאהן – דער פאלקס־פירער

פון י. שמולעוויטש

י. שמולעוויטש, דער שרייבער פון די שורות און חשובער מיטאַרבעטער פון „פאַרוועראטס", איז געווען אַ פּערזענלעכער פרייַנט פון דוד סאַהן ע"ה, און ער איז אויך אַן אַפּטער באַזוכער אין אונזער אינסטיטוציע, וועלכע איז אים זייער ליב און נאָענט צום האַרצען. ער פלעגט אַפּט שמועסען מיט פרייַנט סאַהן ע"ה און האָט אים אויך געזען אין זיך דורכגערעדט אַ קורצע צייט פאַר זיין טויט. מיר ברענגען דאָ די אַפּשאַצונג, וועלכע וואַרפט אַ ריכטיג ליכט אויף דעם לעבען און שאַפען פון גרויסען נפטר. רעד.

„איך בין כמעט דער לעצטער — פלעגט ער צו מיר זאָגען — דער לעצטער פון אַ וואונדערלעכען דור אידישע פאָלקס־פירער, וועלכע האָבען דאָ, אויף דער אמעריקאַנער ערד, אויפגעבויט און פאַראַנקערט אַ שטיק אידישע וועלט פון יענער זייט ים.

אַזוי פלעגט צו מיר רעדען דוד סאַהן, דער באַליבטער אידישער פאָלקס־פירער, דער „וועלט־אַמבאַסאַדאָר" פון די ביאַליסטאָקער אידען.

דוד סאַהן פלעגט אויך, פאַרשטייט זיך, רעדען מיט פיל ליבע און בענקשאַפט וועגען דער אידישער ביאַליסטאָק פון אמאָל, אין דער אַלטער היים; און וועגען דער אידישער ביאַליסטאָק דאָ, אין דער נייער וועלט, וואָס ער האָט מיט אַזוי פיל ליבשאַפט געהאָלפען בויען. „די קנאַפּע פופציג יאָר וואָס איך האָב אָפּגענעגעבען פאַר מיינע לאַנדסלייט און פאַר ביאַליסטאָק — האָט סאַהן געזאָגט —זיינען די שענסטע און בעסטע אין מיין לעבען. וועג איך קוק אויף דעם אַלעם צוריק, בין איך שטאָלץ, מיין האַרץ איז פול מיט פרייד".

דוד סאַהן האָט אומאויפהערליך געווייטאָגט צוליב דעם, וואָס עס איז מער ניטאָ די אמאָליגע האַרציגע אידישע ביאַליסטאָק, זיין געוועזענע אַלטע היים. דער דאָרטיגער שפּרודעלדיגער ישוב, צוזאמען מיט די זעכציג טויזענט אידען, איז אָפּגעוויישט געוואָרען פון די רוצחישע נאַצים. „מיר לאָזען אָבער ניט פאַרגעסען — האָט ער צוגעגעבען — וואָס עס איז געווען. מיר היטען אָפּ מיט טריישאַפט און מיט הייליקייט די גרויסע גייסטיגע ירושה פון די אומגעבראַכטע ביאַליסטאָקער אידען".

* * *

געקומען קיין אמעריקע איז סאָן אין יאָר 1911. ווי דער שטייגער איז געווען אין יענער צייט, איז דאָס לעבען פאַר די געקומענע אידישע אימיגראַנטען געווען נישט לייכט. אויך דוד סאַהן איז ניט געווען קיין אויסנאַם. אָבער ניט געקוקט אויף דעם שוועריען אָנהויב דאָ, אין דער נייער וועלט, האָט ער אויף קיין איין מינוט ניט איבערגעריסען זיין פאַרבינדונג, אויף אַ געזעלשאַפטליכען פאַרנעם, מיט דער אַלטער היים. אין דער זעלבער צייט האָט ער זיך גלייך געשטעלט צום דינסט פאַר זיינע היגע לאַנדסלייט.

וועג דוד סאַהן איז געקומען קיין אמעריקע מיט 57 יאָר צוריק, האָבען ביאַליסטאָקער אידען אין ניו־יאָרק שוין געהאַט פאַרשידענע אָרגאַניזאַציעס. עס איז דעמאָלט אָבער נויטיג געווען אַ געהעריגע האַנט, אַן אָרגאַניזאַטאָרישער כוח, וואָס זאָל פאַראייניגען און קאָאָרדינירען אַלע אַקטיוויטעטען פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, כדי צו דערגרייכען בעסערע און געהעריגע רעזולטאַטען.

דער פאַסיגער מענטש פאַר דעם אַלעם און דער גרויסער אָרגאַניזאַטאָרישער כוח איז דעמאָלט געוואָרען דוד סאַהן. אַ דאַנק זיינע אָנשטרענגונגען און באַמיאונגען איז, אין יאָר 1919, געשאַפען געוואָרען דער פאַראייניגטער, גרויסער „ביאַליסטאָקער רעליף־קאָמיטעט. סאַהן איז געווען דער יעניגער, וועלכער האָט צונויפגעבראַכט אַלע ביאַליסטאָקער גרופּען בייַ איין טיש. ער האָט דעמאָלט געבראַכט פאַרשידענע פלענער און פּראָגראַמען, ווי אַזוי אָנצוגיין מיט הילפס־אַרבעט פאַר דער אַלטער היים, מיט אַ בריטען פאַרנעם.

דעמאָלט טאָקע, ווען סאַהן האָט געשאַפען די פאַראייניגטע אָרגאַניזאַציע פון ביאַליסטאָקער אידען אין אמעריקע, האָבען זיך אָנגעהויבען די גרויסע אַקטיוויטעטען. דאָס איז אַ גאַלדען קאַפּיטעל אין דער געשיכטע פון די ביאַליסטאָקער אידען, און פון אידישען פאָלקס־לעבען אין אמעריקע בכלל.

בלויז אין פאַרלויף פון דרייַצן יאָר, פון 1919 ביז 1932, האָבען די ביאַליסטאָקער אידען אין אמעריקע, אַ דאַנק די אָנשטרענגונגען פון דוד סאַהן און דורך דער פאַרמיטלונג פון „ביאַליסטאָקער רעליף־קאָמיטעט", איבערגעשיקט צו די לאַנדסלייט אין דער אַלטער היים די סומע פון העכער פינף מיליאָן דאָלאַר. געווען איז דאָס געלט פאַר פאַרשידענע אידישע אינסטיטוציעס אין ביאַליסטאָק, נויטבאַדערפטיגע יחידים, פאַר אַלמנות און יתומים, געליטענע פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, און אַנדערע.

אין יאָר 1920, אין סאַמע ברען פון דער פויליש־סאָוועטישער מלחמה, וועג געפאַרען האָבען געלויערט פון אַלע זייטען, איז דוד סאַהן אָפּגעפאָרען פון ניו־יאָרק קיין ביאַליסטאָק. די שטאָט איז געווען באַלאַגערט, עס איז אָנגענאַנגען די באַלשעוויסטישע אינוואַזיע, אָבער סאַהן האָט זיך מיט דעם אַלעם ניט גערעבענט.

ער האָט גוט געוואוסט, אַז זיין שליחות איז דרינגענד און נויטיג. ער האָט געוואוסט, אַז די אידען אין ביאַליסטאָק וואַרטען אויף אים. ער האָט אויסגעפירט זיין שליחות ווי אַ טרייער סאָלדאַט אויפן פראָנט. די עטליכע הונדערט טויזענט דאָלאַר, וואָס סאַהן האָט מיט זיך דעמאָלט געבראַכט קיין ביאַליסטאָק, האָבען געהאָלפען טויזענטער אידען אין זייער נויט, הונגער און היימלאָזיקייט.

דאָס האָט אויך געהאָלפען וווייטער אויפהאַלטען און שטאַרקען, ניט לאָזען אונטערגיין, צעצדלייגער וויכטיגע אידישע אָרגאַניזאַציעס אין דער אמעריקע ביאַליסטאָק.

* * *

דוד סאַהן איז געווען אַ אידישער פאָלקס־פירער מיט אַ בריטער וויזיע. אין יאָר 1921, גלייך נאָך דעם ווי ער איז צוריקגעקומען פון ביאַליסטאָק, האָט ער זיך מיט נאָך מער ברען אַריינגעוואָרפען אין דער הילפס־אַרבעט פאַר דער היימשטאָט אויף יענער זייט ים און אויך פאַר די לאַנדסלייט דאָ אין אמעריקע. ער איז דעמאָלט אַרויסגעקומען מיטן געדאַנק, אַז עס

אַן אַנזאָג, אַז ס׳הויבט שוין אָן צו טאָגען, אַז ליכט קומט אָן. אַמאָל קען אַזאַ שטח ווערען זייער נאָענט איבער ימ׳ען און קאָנטינענטען.

דאָס האָבען דערזען די רעשטלעך פון אונזער ביאַליסטאָקער שארית הפליטה, ווען זיי האָבען אין דער פינסטערניש פון זייער לעבען דערקענט דעם פריינד, די אויסגעשטרעקטע האַרציגע, ברידערליכע האַנט פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט דורך דוד סאָהן, וואָס האָט אַריבערגעשיקט ניט בלויז אין די צענדליגער טויזענטער דאָלאַרען און טויזענטער פעקלעך שפּייז און קלייַדער; נאָר אויך זיינע בריוו פון דערמוטיגונג — שונאים אויף להכעיס, לעבט, און מיר ווילען אייך העלפען! מען האָט אין דער פינסטערניש דערקענט דעם פריינט און געהערט דעם אָנזאָג: עס טאָגט, ליכט ווערט קומען, הילף ווערט קומען! און די הילף איז געקומען אומעטום וואו עס זיינען געווען גערעטעוועטע רעשטלעך פון דער פאַרניכטעטער אידישער ביאַליסטאָק, אין די די. פּי.־קעמפּס און אויך פאַרן ישוב אין ישראל.

מענטשליכקייט — דאָס איז היינטיגע צייטען אַ גאָר גרויסע זאַך. עס פאַסירט זייער אָפט, אַז ווען אַ מענטש אַרבעט פאַר דער „מענטשהייט", פאַרלירט ער גאָר זיין אייגענע מענטשליכקייט. מענטשליכקייט — דאָס דאַרף קומען נאַטירליך. דאָס דאַרף קומען פון דער טיפּעניש פון דער מענטשליכער נשמה, און — דאָס האָט פאַרמאָגט דוד סאָהן. זיין גרויסע מעלה איז געווען, וואָס ער האָט דאָס ניט פאַרלאָרען אין דעם טאָג־טעגליכען זאָרגען מיט וואָס זיין אַמט איז געווען פאַרוויקעלט.

ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט — איז אַ גרויסער שעפערישער כוח אין אידישען לעבען איבער דער גאָרער וועלט. אין דעם האָט דעם הויפּט־חלק די טרייַע אַרבעט, וואָס עס האָט אַריינגעטאָן דער פאַרשטאָרבענער דוד סאָהן.

די ברייט־פאַרצוויגטע און גוט־באַוואוסטע ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט איז ניט קיין נס. דאָס איז מי, אַרבעט, אָנשטרענגונגען און טריישאַפט, ווירקונג און מי פון מענטשען. אין דעם אַלעם האָט דוד סאָהן פאַרנומען דעם אויבען־אָן, ווייל ער האָט זיינע פעאיקייטען און זיין מאַגנעטישע פערזענלעכקייט געשטעלט צו דינסט ניט בלויז פון דער לאַנדסמאַנשאַפט, נאָר צום גאַנצען אידישען פאָלקס־לעבען.

ער האָט באַווירקט און באַרייכערט דאָס אידישע לעבען מיט אַ פיין אידיש וואָרט און מיט אַן העכסט־ליטעראַרישען זשורנאַל, די „ביאַליסטאָקער שטימע", די איינציגע אויסגאַבע פון דעם מין ביי די היגע אידישע לאַנדסמאַנשאַפטען־אָרגאַניזאַציעס. ער האָט זיך געשטעלט מיטן פנים צום פאָלק און האָט דעריבער באַוויזען צו קאָנצענטרירען אַרום זיך מענטשען פון אַלע פאַרטייען און ריכטונגען, פון פאַרשידענע טיילען וועלט. דעריבער האָבען זיך געצויגען די פעדים פון דער גאָרער וועלט ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפטען צו איין צענטראַלען פונקט — צו דוד סאָהנ׳ען אין ניו־יאָרק.

פאַרוואָס האָט דאָס געקענט פאַסירען? עס איז דערפאַר ווייל אַלע האָבען אים רעספּעקטירט, אַלע האָבען אים ליב געהאַט, באַוואונדערט, אַלע האָבען אים אָפּגעשאַצט, געהאַט צוטרוי צו אים. דאָס איז געווען זיין כוח.

דוד סאָהנ׳ס טויט איז אונזער אַלעמענס טרויער. מיר, זיינע פריינט און לאַנדסלייט, פילען זיך ווי יתומים אַזוי ווי אין אַן אייגענער נאָענטער משפּחה. דוד סאָהנ׳ס טויט איז דעריבער אַ גרויסער פאַרלוסט פון דער גרויסער ביאַליסטאָקער משפּחה איבער דער גאָרער וועלט.

ביאַליסטאָק איז, צו אונזער גרויס באַדויערן און וויי־טאָג, חרוב — דאָס איז שוין דער עבר. אָבער די ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט וועלען וויטער ציען און וועבען די גאָלדענע קייט פון דעם ביאַליסטאָקער גייסט און שעפערישקייט און מיט דעם באַרייכערן אונזער לעבען און שטאַרקען און מוטיגען דאָס גאַנצע אידישע לעבען אומעטום.

אין דעם אַלעמען וועט מען שטענדיג געדענקען און מיט גרויס כבוד אָפּהיטען דעם נאָמען דוד סאָהן, וועלכער האָט מיט אַזוי פיל ליבע און אויף אַן אומדערמידליכען אופן געהאָלפען שפּינען די גאָלדענע קייט פון פרוכטבאַרע טעטיקייטען פאַרן אידישען לעבען בכלל און פאַר די ביאַליסטאָקער בפרט.

איך בין א נאָסט

פון ראָזא נעווואַדאָווסקאַ

(דעם ליכטיגען אָנדענק פון מיין ליבען פריינט און רעדאַקטאָר, דוד סאָהן ע"ה געווידמעט)

איך בין א נאָסט ביי דיר, אָ, ערד מיין.
ווי יעדער בוים און שטיל בלאָט,
דיין ברויט געגעסען, פאַרזוכט דיין וויין,
און דעם טעם פון ביטערניש צו זאָט.

איך ווייס: איך בין אַהער געקומען —
דאָ זיין און גיין, ווי אַלץ פאַרגייט,
מיט פּיין און פרייד אַרומגענומען,
האָב איך, ווי קערנער, מיין ליד פאַרזייט.

און איך האָב צעאָטעמט מיין פרייַע תפילה,
ווי ס׳אָטעמט ווינט אין פרייען פעלד.
איך דאַנק פאַר טעג, לאַנגע, פולע
פאַר טעג — אַרומגיין אויף דער וועלט.

איך ברענג מיין ליד, ווי א תפילה,
ווי אין בית־המקדש א ווייסען לאָם —
איך דאַנק פאַר טעג, ווי טויבען שטילע,
פאַר טעג פול פייער און פול פלאָם.

איך בין א נאָסט ביי דיר, אָ, וועלט מיין —
ווען איך פאַרגיין אין מיין באַשערטער שעה.
ווען עס וועט מיין כוח פול מיט ווייַן זיין —
מיט גליק פון אָטעמען אָט דאָ.

אין אָנדענק פון דוד סאָהן

פון לואים סילווער
עקזעקוטיוו-דירעקטאָר פון דער אַרבעטער-רינג היים

אין חודש פעברואַר פון היינטיגען יאָר איז אַוועק פון דער וועלט איינע פון די קאָלירפולסטע פערזענליכקייטען אין היגען אידישען פאָלקס־לעבען, אַ מענטש מיט אַ גרויס אידיש און מענטשליך האַרץ — **דוד סאָהן.**

דער פאַרשטאָרבענער איז געווען דער שליח־ציבור פון די ביאַליסטאָקער אידען אין אַמעריקע און אין דער וועלט, ער איז געווען איינער פון די פּיאָנערן־בויער פון דעם היגען אידישען פאָלקס־לעבען. אין פאַרלויף פון קנאַפּע 50 יאָר איז דוד סאָהן געווען דער אָנפירער פון „ביאַליסטאָקער צענטער" און מושב זקנים אין ניו־יאָרק, גלייכצייטיג איז ער אויך געווען דער אַדרעס פאַר ביאַליסטאָקער אידען פון אומעטום.

דוד סאָהן, דער גרינדער און פירער פון ביאַליסטאָקער מושב־זקנים אין פאַרלויף פון קנאַפּע 50 יאָר, האָט מיט זיין מי אַוועקגענומען די היימלאָזיקייט און די שרעק פון די עלטערע עלענטע מענטשען און זיי געגעבען אַ תיקון אין אַ היימישער, פריינטליכער היים.

דוד סאָהן איז געווען דער סינאָנים פון ביאַליסטאָקער שעפערישקייט, פון גוטע מעשים, פון איניציאַטיוו אויסצובריייטערן און רייכער מאַכען דעם אידישען קאָנסטרוקטיוועז לעבען אומעטום.

דערפאַר איז דער טויט פון דוד סאָהן אויפגענומען געוואָרען מיט טרויער אומעטום. וואו נאָר עס זיינען דאָ לעבעדיגע, אַקטיוויע, שעפערישע ביאַליסטאָקער צענטערס און יחידים, וואָס ווירקען אויפן אידישען און אַלגעמיינעם לעבען, האָט מען געקענט זיין נאָמען.

מען האָט אים ליב געהאַט ניט בלויז ווי אַ גרינדער, ווי אַ שאַפער, ווי אַ קאָנסטרוקטיווער בויער, נאָר אויך ווי דעם האַרציגען, ליבען מענטשען, וואָס איז געקומען פון די טיפענישען פון דעם אידישען פאָלקס־לעבען און האָט אָט דעם שיינעם גייסט פון אידישען פאָלקס־לעבען און פאָלקס־נשמה אַריינגעבראַכט און אַריינגעוועבט אין דער גרויסער, פאַרצווייגטער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט.

דוד סאָהן מיט זיין איידעלען צוגאַנג צום יחיד, מיט זיין נאַציאָנאַלען באַוואוסטזיין צום רבים, מיט זיין לי־טעראַרישען געשמאַק, מיט זיין קולטורעלער דערהויבונג, האָט אַריינגעבראַכט מזל־ברכה, און די ביאַליסטאָקער האָבען דאָס שטענדיג אָפּגעשאַצט.

דוד סאָהנ׳ס לעבען איז געווען אַן אָפּענער בוך. אין דעם איצטיגען טרויער, צוליב זיין טויט, מישען מיר בלעטער, ווייל צופיל צייט און צופיל פּלאַץ וואָלט פאַרנומען ווען מיר מישען בלאַט נאָך בלאַט, וואָס זיינען רייך און שיין מיט פרוכטבאַרע טעטיקייטען און גרויסע אויפטואונגען. פאַר דעם וואָלט מען געדאַרפט האָבען אַ באַזונדער גרויסען בוך.

יעדע בלאַט איז אַ פראַקטישער וואונדערבאַרער דאָקומענט מיט וועלכען יעדער מענטש און יעדע אָרגאַניזאַציע קען זיך גרויסען און שטאָלצירען מיט אַזאַ אויפטו און מיט אַזאַ דערגרייכונג פאַרן אידישען לעבען בכלל און פאַר ביאַליסטאָק און ביאַליסטאָקער בפרט.

1919 — די וועלט־מלחמה האָט זיך געענדיגט. אָבער ביאַליסטאָק וווייטאָגט נאָך אַלץ אין אַ נייער מלחמה צווישען רוסלאַנד און דאָס ניי־אויפגעקומענע פוילען. דוד סאָהן גרינדעט דעמאָלט דעם ביאַליסטאָקער רעליף אין אַמעריקע און אין מיטען די שלאַכטען, וועו דאָס לעבען איז געווען אין געפאַר אויף שריט און טריט, פאָרט ער קיין ביאַליסטאָק ווי דער סעקרעטאַר און דעלעגאַט פון דעם אַמעריקאַנעם רעליף־קאָמיטעט.

ער ראַטעוועט דאָס אידישע ביאַליסטאָק ניט בלויז מאַטעריעל, ניט בלויז עקאָנאָמיש, נאָר אויך גייסטיג. זיין קומען אין דער היימשטאָט, ברענגט אַריין ביי דער דאָרטיגער אידישער באַפעלקערונג האָפענונג. עס האָט געשטאַרקט זייער מאָראַל און זייער גלויבען אין דעם מענטשען.

ניט בלויז ביאַליסטאָקער האָבען דערזען דעם גרויסען שעפערישען און מאָראַלען כוח פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט, נאָר דאָס האָבען דערזען די אידישע ווי אויך די ניט־אידישע וועלט. מען האָט געזען די גרויסע אחריות און טיפע אַכטונג, וואָס די ביאַליסטאָקער האָבען צו זייערע לאַנדסלייט און די וואונדערבאַרע באַציאונג צום יחיד אין זיין נויט. דוד סאָהן איז ביי אָט דער אַרבעט געווען די טרייב־קראַפט און דער אַפּאַראַט.

דוד סאָהן האָט פאַרקערפערט מיט זיך מער ווי קנאַפּע 50 יאָר ביאַליסטאָקער געזעלשאַפטלעך לעבען און פילאַנטראָפּישע טעטיקייטען.

דאָס זיינען געווען מערקווירדיג 50 יאָר אין דער געשיכטע פון דער וועלט און די טרויעריגסטע אין דער געשיכטע פון אידישען פאָלק.

ביאַליסטאָק — אונזער ביאַליסטאָק איז אַוועק אין פייער און חורבן צוזאַמען מיט די אַנדערע זעקס מיליאָן פון אונזערע קדושים, צוזאַמען מיט צענדליגער טויזענטער אַנדערע אידישע קהילות.

אין אַזאַ חורבן־צייט פאַסירט, אַז מענטשען וועלען ציניש, מענטשען פאַרלירען דעם גלויבען אין זיך און דעם גלויבען אין מענטשען בכלל. אין אַזאַ צייט מוזען אין דער פירערשאַפט פון כלל זיין מענטשען מיט גייסט, מיט מוט, מיט וויזיע. צום גליק פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט, האָבען זיי עס געפונען אין דער פערזאָן פון דעם אומפאַרגעסליכען דוד סאָהן.

לויט דער אידישער רעליגיע מעג זיך אייגער שטעלען דאָוונען שחרית דעמאָלט, וועו ער קען אין דער פינסטערניש דערקענען אַ פריינט אויף אַ שטח פון פיר אייגלען. דאָס דערקענען אַ פריינט אויף אַזאַ שטח איז

אינהאלט

א וואָרט פון דער רעדאַקציע

מיט אַ שווער געמיט גיבען מיר אַרויס דעם היינטיגען נומער אין שאָטען פון דעם אומערהערצעליכען פאַרלוסט פון אונזער אומפאַרגעסליכען פירער און רעדאַקטאָר,

דוד סאָהן ע"ה

אונזער פרייד איז פאַרשטערט, די צייט איז געענגט, דאָס האַרץ בלוטיגט.

צוליב דעם אומגליק האָט זיך דאָס מאָל געביטען דער כאַראַקטער פון אונזער זשורנאַל. דוד סאָהן'ס טויט און די געצווילטע טעג ביז פסח האָבען באַשווערט די לאַגע.

בעטען מיר דעריבער אַנטשולדיגונג, אויב דער נומער וועט אַרויסקומען מיט אַ פאַרשפעטיגונג, אָדער עס וועלען זיך אַריינכאַפען דרוק-פעלערן, צי געווייסע מאַטעריאַלען וועלען אויסגעלאָזען ווערען.

די רעדאַקציע
„ביאַליסטאָקער שטימע"

1. **דוד סאָהן מעמאָריאַל-אויסגאַבע**

אין אָנדענק פון דוד סאָהן ..... לואים סילווער 5
איך בין אַ גאסט (ליד) ..... ראָזא נעווסדאָווסקאַ 6
דוד סאָהן, דער פאָלקס-פירער ..... י. שמולעוויטש 7
מיין גרויסער וועגווייזער ..... איסאַק ריבאַלאָווסקי 9
נישטאָ (טרויער-ליד) ..... אברהם שבח (ארגענטינע) 10
נישטאָ מער דוד סאָהן ..... יעקב יערוזאַלימסקי 11
דוד סאָהן, די לעגענדע פון א דור ..... אהרן חייט 12
צום אָנדענק פון דוד סאָהן ..... פסח בורשטיין (ישראל) 14
דוד סאָהן ..... מ. באַביטש 15
דוד סאָהן (עלעגישע פאָעמע) ..... אהרן חייט 16
דוד סאָהן, ביאַליסטאָקער שליח-ציבור ..... א. זבאר (אויסטראַליע) 17
טרויער-אויסדרוקען נאָך דוד סאָהן איבער דער וועלט 19
ביאַליסטאָקער אין פראַנקרייך טרויערן נאָך דוד סאָהן 21
דר. א. יוכנאָוועצקי, ד. פאָדליאַשוק, וו. באַביטש.
נעקראָלאָגן איבער דוד סאָהן 22
דר. ש. דאַטנער (פוילן), ישראל גיטלסאָן (אויסטראַליע),
הרב נ. טורצין (ישראל).
אָפּקלאָנגען איבער אמעריקע 23
די פאַר'יתומ'טע ביאַליסטאָקער אין ניו-יאָרק 23
דוד סאָהן'ס לוויה און מעמאָריאַל-מיטינג 23
ענגלישע נעקראָלאָגן 28

פיליפ נאָוויק, ראַבאַי אייבערהעם מ. העלער, דייויד דזש. גאָלדבערג, עטעל אינגבערג, נעמי קאווי, מילדרעד שפיגעל.

2. **פסח-נומער**

באַריכטן און נאָטיצן 32
דאָס נייע קריסטליכע ביאַליסטאָק ..... טעאָדאָר קאַרר 35
איינער פון די קדושים (א קאָפּיטל זכרונות) ..... פ. בורשטיין 37
דעם רבין'ס געסל (מעמואַרען) ..... זיידעל כאַבאַצקי 40
שרייבער און ביכער ..... שמואל יאַדלאָווקער (פאריז) א. א. 42
ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט 47
א. שייקעוויטש (ישראל), יצחק גרינצווייג (ארגענטינע),
מ. פיט (אויסטראַליע).
ביי אונזערע לאַנדסלייט איבער אמעריקע 54
ראָזע צוקערמאַן (שיקאַגא), בען טראָש (מילוואָקי),
דזשייקאָב קעין (פּעטערסאָן).
ביאַליסטאָקער און אומגעגענט-אָרגאַניזאַציעס 56
אונזער אינסטיטוציע 58
שמחות ביי לאַנדסלייט 62
אונזערע פאַרלוסטען 64
ענגלישע אָפּטיילונג ..... 3—19

רעדאַקציע-
קאָלעגיום
פאַר דעם
ספעציעלען
נומער:

- לואים סילווער
- איסאַק ריבאַלאָווסקי-ריבאַל
- עטעל אינגבערג
- רעוו. הערי פיינבערג
- מאָקס באַביטש

אהרן חייט
רעדאַקציע-סעקרעטאַר

FOREVER IN OUR MINDS AND HEARTS!

אייביג אין אונזערע געדאנקען און הערצער!

DAVID SOHN

WORLD LEADER OF BIALYSTOKER JEWRY

Founder and Executive Director of the Bialystoker Center, Home for the Aged and Infirmary

Born April 20, 1890 - Died February 10, 1968

דוד סאָהן ע"ה

לאנדסמאנשאפטליכער פירער

גרינדער און עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל

געב. 20 אַפּריל, 1890—געשט. 10 פעברואַר, 1968

די הילע

איז געצייכענט פון

אונזער חשובען לאַנדסמאַן

דעם וועלט־באַרימטען קינסטלער

מאָלער

בצן

(בן ציון ראַבינאָוויטש)

פון פּאַריז

אין אָנדענק פון

דוד סאָהן ע״ה

די סימבאָלען אויף דער הילע באַדייטען:

דער בוים פון לעבען.

דער אָפּגעשניטענער צווייג באַציט זיך אויף דעם טויט פון דוד סאָהן ע״ה;

די אַראָפּגעלאָזענע פליגלען זיינען די „כנפי־השכינה״ פון דער געטליכער השגחה;

די ליכט באַצייכענען די אומשטערבליכקייט פון פון דעם נפטר׳ס גרויסען גייסט.

דער היינטיגער נומער
באַשטייט פון צוויי
אָפּטיילונגען:

ערשטע אָפּטיילונג:

▼ **ספּעציעלע**
מעמאָריאַל
אויסגאַבע
געווידמעט דעם אָנדענק
פון דוד סאָהן ע״ה.

■

צווייטע אָפּטיילונג:

▼ **די פּסח אויסגאַבע**
פון זשורנאַל

ביאַליסטאָקער שטימע

ספּעציעלע מעמאָריאַל אויסגאַבע
אין אַנדענק פון
דוד סאָהן

